

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**HALDUN TANER'İN ÖYKÜLERİNDE
CÜMLE BAĞLAYAN BAĞLAÇLAR**

Nazife CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA-2005

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**HALDUN TANER'İN ÖYKÜLERİNDE
CÜMLE BAĞLAYAN BAĞLAÇLAR**

Nazife CEYLAN

DANIŞMAN: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA-2005

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. A. Deniz ABİK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Faruk YILDIRIM

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
/ /2005

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

HALDUN TANER' İN ÖYKÜLERİNDE CÜMLE BAĞLAYAN BAĞLAÇLAR

Nazife CEYLAN

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

Ekim, 2005, X+309 sayfa

Bu çalışmada, Cumhuriyet dönemi yazarlarımızdan olan Haldun Taner'in "Kızıl Saçlı Amazon/ Yaşasın Demokrasi/ Tuş; Şişhane' ye Yağmur Yağıyordu/ Ayışığında "Çalışkur"; Onikiye Bir Var/ Sancho' nun Sabah Yürüyüşü/ Gülerек Ölmek; Yalıda Sabah" adlı öykü kitaplarındaki cümle bağlayan bağlaçların işlevleri ve kullanım yerleri, kökenleri ve yapıları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın "Giriş" bölümünde, araştırmacıların bağlaçlarla ilgili verdikleri bilgiler incelenmiş ve son olarak kendi değerlendirmemiz yapılmıştır.

Çalışmamızın "İnceleme" bölümünde metinlerde geçen cümle bağlayan bağlaçlar kullanım sıklığına göre sınıflandırılmaya ve bağlaçlı cümlelerin her biri özelliklerine göre incelenmeye çalışılmıştır. Bağlaçların, cümle başında, iki cümle arasında, cümle sonunda kullanımları değerlendirilmiştir. Bağlaçların anlam özelliklerini ortaya koyarken, diğer sözcüklerle birlikte kullanımının etkisine dikkat edilmiştir. Daha sonra kelime türü olarak bağlaç olanlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar incelenmeye çalışılmıştır.

Son bölümde ise vardığımız sonuçları belirlemeye, kullanım sıklığına göre bağlaçların, bağlacımsıların ve bağlaçlıkların liste hâlinde genel değerlendirmesini yapmaya, metinlerde geçen cümle bağlayan bağlaçların tamamını görüp değerlendirmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Cümle bağlayan bağlaçlar, Bağlacımsı, Bağlaçlık, Köken, Yapı.

ABSTRACT**CONJUNCTIONS WHICH CONNECT SENTENCES IN HALDUN TANER'S
STORIES****Nazife CEYLAN****Masters Thesis, Turkish Language And Literature Department****Mentor: Professor Dr. Mehmet ÖZMEN****October, 2005, X+309 pages**

In this study we studied the functions, using, origins, structure of conjunctions which connect sentences, where the conjunctions used and what kind of words used for connecting sentences in the stories “Kızıl Saçlı Amazon/ Yaşasın Demokrasi/ Tuş; Şişhane’ ye Yağmur Yağıyordu/ Ayışığında “Çalışkur”; Onikiye Bir Var/ Sancho’ nun Sabah Yürüyüşü/ Gülerek Ölmek; Yalıda Sabah” of Haldun TANER who is a writer of Republic term. In the “introduction” section of our resources paper, firstly information about conjunctions which is given by searchers and at the end our comment was done.

In the “study” section of our research, conjunctions which are used for connecting sentences are clasified according to frequency of using them in the sentences and all the sentences with conjunctions are searched according to their features. The usage of the conjunctions according to using them before the sentences, in the middle of two sentences or after sentences are evaluated. While we set forth the meaning properties of the conjunctions we pay attention to the usage of the conjunctions with the other words. After that the words like conjunctions are tried to investigated.

At the conclusion section of our search we tried to evaluate the. results of our study and tried to present them as a list according to frequency of using conjunctions and tried to find and evaluate all the conjunctions in the texts.

Keywords: Sentence connector conjunctions, Coordinating conjunctions, Connectors, Origin, Structure.

ÖNSÖZ

Bağlaçlar, sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri bağlayan kelimelerdir. Sözcük, sözcük grupları ve cümleler arasında bir köprü görevi gören bağlaçların, cümleye kattıkları anlam değerleri önemlidir. Çalışmamızda, Haldun Taner'in öykü kitaplarındaki cümle bağlayan bağlaçların işlevleri ve kullanım yerleri, kelime türleri içindeki yerleri ve yapıları değerlendirilmiştir.

Yaptığımız çalışmada öyküyü tercih etme nedenimiz, öyküdeki bağlaç çeşitliliğinin daha fazla olduğunu düşünmemizdir. İncelememizde Haldun Taner'in cümle bağlayan bağlaçları sık ve çeşitli kullandığını gördük. Öykülerinin ödül almış olması, çok sevilen ve okunan bir yazar olması nedeniyle de Haldun Taner'i tercih ettik.

“Kızıl Saçlı Amazon, Yaşasın Demokrasi / Tuş; Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu / Ayı ışığında “Çalışkur”; On İkiye Bir Var / Sancho'nun Sabah Yürüyüşü / Gülerek Ölmek; Yalıda Sabah” adlı öykü kitaplarını tarayarak, çalışmamızın inceleme alanına giren cümle bağlayan bağlaçları, bağlacımsıları ve bağlaçlıkları belirledik. Cümleleri işlevleri ve kullanım yerleri, kelime türleri içindeki yerleri ve yapıları açısından değerlendirdik. Eldeki malzememiz ışığında, cümleler üzerinde bağlaçların anlamlarına yönelik çalıştık.

Çalışmanın başından beri bana yardımcı olan, çok değerli hocam, Prof. Dr. Mehmet Özmen'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nazife CEYLAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
0. GİRİŞ.....	1
1. İŞLEVLERİNE VE KULLANIM YERLERİNE GÖRE CÜMLE BAĞLAYICILAR.....	12
1.1. Bağlaçlar.....	12
1.1.1. “Ama” Bağlacı.....	12
1.1.1.1. Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	13
1.1.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	13
1.1.1.1.1.1. Olumlu - Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	28
1.1.1.1.1.2. “Değil” ile Birlikte Olumsuz Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	34
1.1.1.1.1.3. “Yok” ile Birlikte Olumsuz Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	37
1.1.1.1.2. Farklılık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	38
1.1.1.1.3. Dikkat Çekme Amacıyla Kullanılan Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	39
1.1.1.1.4. Açıklama Yapan Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	40
1.1.1.1.5. Açıklayan ve Pekiştiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	41
1.1.1.1.6. Pekiştiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	42
1.1.1.1.7. Şart İfadesi Veren Cümle Başı “Ama” Bağlacı.....	42
1.1.1.1.8. Kuşku İfadesi Veren “Ama” Bağlacı.....	43
1.1.1.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ama” Bağlacı.....	44
1.1.1.2.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Ama” Bağlacı.....	44
1.1.1.2.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık Bildiren “Ama” Bağlacı.....	50
1.1.1.2.1.2. İki Cümle Arasında “Değil” ile Birlikte Karşıtlık Bildiren “Ama” Bağlacı.....	56
1.1.1.2.2. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ama” Bağlacı.....	57
1.1.1.2.3. İki Cümle Arasında Belirleme İfadesi Veren “Ama” Bağlacı.....	60
1.1.1.2.4. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Ama” Bağlacı.....	62
1.1.1.2.5. İki Cümle Arasında Çelişkili Durumları Belirleyen “Ama” Bağlacı.....	63
1.1.1.2.6. İki Cümle Arasında Dikkat Çekme Amacıyla Kullanılan “Ama” Bağlacı.....	65
1.1.1.2.7. İki Cümle Arasında Açıklayan ve Pekiştiren “Ama” Bağlacı.....	66
1.1.1.3. Cümle Sonu “Ama” Bağlacı.....	67
1.1.2. “Ki” Bağlacı.....	67
1.1.2.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ki” Bağlacı.....	67
1.1.2.1.1. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ki” Bağlacı.....	68
1.1.2.1.2. İki Cümle Arasında Sebep Bildiren “Ki” Bağlacı.....	83
1.1.2.1.3. İki Cümle Arasında Eşzamanlılık İfadesi Veren “Ki” Bağlacı.....	91
1.1.2.1.4. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Ki” Bağlacı.....	94
1.1.2.1.5. İki Cümle Arasındaki Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Ki” Bağlacı.....	97
1.1.2.2. Cümle Sonu “Ki” Bağlacı.....	98
1.1.2.3. Cümle Başı “Ki” Bağlacı.....	101
1.1.3. “Ve” Bağlacı.....	101
1.1.3.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ve” Bağlacı.....	102

1.1.3.1.1. İki Cümle Arasında Eşzamanlılık İfadesi Veren “Ve” Bağlacı	102
1.1.3.1.2. İki Cümle Arasında Öncelik- Sonralık İfadesi Veren “Ve” Bağlacı	109
1.1.3.1.3. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ve” Bağlacı	117
1.1.3.1.4. İki Cümle Arasında Neden-Sonuç İlişkisi Kuran “Ve” Bağlacı	117
1.1.3.2. Cümle Başı “Ve” Bağlacı	118
1.1.3.2.1. Öncelik-Sonralık İfadesi Veren Cümle Başı “Ve” Bağlacı	118
1.1.3.2.2. Eşzamanlılık İfadesi Veren Cümle Başı “Ve” Bağlacı	127
1.1.4. “Fakat” Bağlacı	131
1.1.4.1. Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	131
1.1.4.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	131
1.1.4.1.1.1. Olumlu-Olumsuz Fiillerle Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	140
1.1.4.1.1.2. “Değil” İle Birlikte Olumsuzluk Bildiren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	146
1.1.4.1.1.3. “Yok” İle Birlikte Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	147
1.1.4.1.2. Öncelik-Sonralık İfadesi Veren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	148
1.1.4.1.3. Belirleme İfadesi Veren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	149
1.1.4.1.4. Açıklama Yapan Cümle Başı “Fakat” Bağlacı	151
1.1.4.2. İki Cümle Arasındaki “Fakat” Bağlacı	152
1.1.4.2.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık İfadesi Veren “Fakat” Bağlacı	152
1.1.4.2.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Karşıtlık Bildiren “Fakat” Bağlacı	154
1.1.4.2.1.2. İki Cümle Arasında “Değil” İle Birlikte Olumsuzluk Karşıtlık Bildiren “Fakat” Bağlacı	155
1.1.4.2.2. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Fakat” Bağlacı	155
1.1.4.2.3. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Fakat” Bağlacı	156
1.1.5. “Da/De” Bağlacı	156
1.1.5.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Da/De” Bağlacı	156
1.1.5.1.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Da/De” Bağlacı	157
1.1.5.1.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık Bildiren “Da/De” Bağlacı	158
1.1.5.1.2. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Da/De” Bağlacı	161
1.1.5.1.3. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Da/De” Bağlacı	166
1.1.5.1.3.1. İki Cümle Arasında “Değil” İle Birlikte Olumlu Pekiştiren “Da/De” Bağlacı	168
1.1.5.1.4. İki Cümle Arasında Neden-Sonuç İlişkisi Kuran “Da/De” Bağlacı	169
1.1.5.1.5. İki Cümle Arasında Süreklilik İfade Eden “Da/De” Bağlacı	171
1.1.5.1.6. İki Cümle Arasında Açıklama Amaçlı Kullanılan “Da/De” Bağlacı	172
1.1.5.1.7. İki Cümle Arasında Birbirini İzleyen Olayları İfade Eden “Da/De” Bağlacı	173
1.1.6. “Hatta” Bağlacı	173
1.1.6.1. Cümle Başı “Hatta” Bağlacı	173
1.1.6.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Hatta” Bağlacı	182
1.1.6.3. Cümle Sonu “Hatta” Bağlacı	183
1.1.7. “Hem” Bağlacı	184
1.1.7.1. Cümle Başı “Hem” Bağlacı	184
1.1.8. “Hem...hem” Bağlacı	189

1.1.8.1. İki Cümle Arasında Bulunan “Hem...hem” Bağlacı	189
1.1.8.2. Cümle Başı “Hem...hem” Bağlacı.....	191
1.1.9. “Yoksa” Bağlacı.....	192
1.1.9.1. Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı	192
1.1.9.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı	192
1.1.9.1.2. Kuşku İfadesi Veren Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı	194
1.1.9.1.3. İki Seçenek Sunan Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı	195
1.1.9.2. İki Cümle Arasındaki “Yoksa” Bağlacı	196
1.1.9.2.1. İki Cümle Arasında İki Seçenek Sunan “Yoksa” Bağlacı.....	196
1.1.9.2.2. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Yoksa” Bağlacı	197
1.1.9.2.3. İki Cümle Arasında Kuşku İfadesi Veren “Yoksa” Bağlacı	198
1.1.9.2.4. İki Cümle Arasında Tehdit Anlamı Veren “Yoksa” Bağlacı	198
1.1.9.3. Cümle Sonu “Yoksa” Bağlacı	199
1.1.10. “Halbuki” Bağlacı	200
1.1.11. “Çünkü” Bağlacı	205
1.1.11.1. Cümle Başı “Çünkü” Bağlacı.....	205
1.1.11.2. İki Cümle Arasındaki “Çünkü” Bağlacı.....	209
1.1.11.3. Cümle Sonu “Çünkü” Bağlacı.....	210
1.1.12. “Nitekim” Bağlacı	210
1.1.13. “Yani” Bağlacı	215
1.1.13.1. Açıklama Yapan Cümle Başı “Yani” Bağlacı.....	215
1.1.13.2. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Yani” Bağlacı.....	216
1.1.14. “Hele” Bağlacı.....	217
1.1.14.1. Cümle Başı “Hele” Bağlacı.....	217
1.1.14.1.1. Dikkat Çekme İfadesi Veren Cümle Başı “Hele” Bağlacı	218
1.1.14.1.2. Pekiştiren Cümle Başı “Hele” Bağlacı.....	220
1.1.14.2. İki Cümle Arasındaki “Hele” Bağlacı.....	221
1.1.14.2.1. İki Cümle Arasında Dikkat Çekme İfadesi Veren “Hele” Bağlacı	222
1.1.14.2.2. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Hele” Bağlacı	222
1.1.15. “Ya...Ya” Bağlacı.....	222
1.1.15.1. İki Cümle Arasındaki “Ya...ya” Bağlacı	222
1.1.15.1.1. İki Cümle Arasında İki Seçenek Sunan “Ya...ya” Bağlacı	223
1.1.15.1.2. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Ya...ya” Bağlacı	223
1.1.15.1.3. İki Cümle Arasında İki İhtimal Sunan “Ya...ya” Bağlacı	224
1.1.15.2. Cümle Başı “Ya...ya” Bağlacı.....	225
1.1.16. “Yahut” Bağlacı	226
1.1.16.1. Cümle Başı “Yahut” Bağlacı.....	226
1.1.16.2. İki Cümle Arasında Bulunan “Yahut” Bağlacı	228
1.1.17. “Oysa” Bağlacı.....	229
1.1.18. “Ancak” Bağlacı.....	232
1.1.18.1. Cümle Başı “Ancak” Bağlacı.....	232
1.1.18.1.1. Karşıtlık İfadesi Veren Cümle Başı “Ancak” Bağlacı	232
1.1.18.1.2. Sınırlayan Cümle Başı “Ancak” Bağlacı	235
1.1.18.2. İki Cümle Arasındaki “Ancak” Bağlacı.....	235
1.1.19. “Meğer” Bağlacı.....	236
1.1.19.1. Cümle Başı “Meğer” Bağlacı.....	236
1.1.19.2. Cümle Sonu “Meğer” Bağlacı.....	238
1.1.20. “Madem” Bağlacı.....	239
1.1.20. 1. Cümle Başı “Madem” Bağlacı.....	239
1.1.20. 2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Madem” Bağlacı	240

1.1.21. “Ya” Bağlacı	241
1.1.21.1. Cümle Başı “Ya” Bağlacı.....	241
1.1.21.1.1. Kuşku İfadesi Veren Cümle Başı “Ya” Bağlacı.....	241
1.1.21.1.2. Pekiştiren Cümle Başı “Ya” Bağlacı.....	243
1.1.21.2. İki Cümle Arasındaki “ Ya” Bağlacı.....	243
1.1.22. “Zira” Bağlacı	244
1.1.23. “Kaldı ki” Bağlacı	246
1.1.24. “Mamafih” Bağlacı	247
1.1.25. “Ya da” Bağlacı.....	249
1.1.26. “Eğer” Bağlacı.....	250
1.1.26.1. Cümle Başı “Eğer” Bağlacı.....	250
1.1.26.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Eğer” Bağlacı	251
1.1.27. “Velhasıl” Bağlacı.....	251
1.1.27.1. Cümle Başı “Velhasıl” Bağlacı	251
1.1.27.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Velhasıl” Bağlacı	251
1.1.27.3. Cümle Sonunda Sonuç Bildiren “Velhasıl” Bağlacı	252
1.1.28. “Keza” Bağlacı	252
1.1.29. “Lâkin” Bağlacı.....	252
1.2. Bağlacımsılar	253
1.2.1. “Zaten” Bağlacımsısı.....	253
1.2.2. “Bak” Bağlacımsısı	257
1.2.2.1. Cümle Başı “Bak” Bağlacımsısı	257
1.2.2.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Bak” Bağlacımsısı.....	259
1.2.3. “Gerçi” Bağlacımsısı.....	260
1.2.4. “Binaenaleyh” Bağlacımsısı.....	263
1.3. Bağlaçlıklar.....	264
1.3.1. “Ne var ki” Bağlaçlığı	264
1.3.2. “Belli ki” Bağlaçlığı	266
1.3.3. “Değil mi ki” Bağlaçlığı.....	267
1.3.4. “İyi ki” Bağlaçlığı	269
1.3.5. “Demek ki” Bağlaçlığı	269
1.3.6. “Öyle ki” Bağlaçlığı	270
1.3.7. “Diyeceksiniz ki” Bağlaçlığı.....	271
1.3.8. “Bununla Beraber” Bağlaçlığı.....	271
1.3.9. “Gel gör ki” Bağlaçlığı.....	272
1.3.10. “Baktı ki” Bağlaçlığı	272
1.3.11. “Aksi takdirde” Bağlaçlığı	273
1.3.12. “Ne yazık ki” Bağlaçlığı	273
2. YAPILARI VE KÖKENLERİ BAKIMINDAN BAĞLAÇLAR	274
2.1. Bağlaçlar.....	274
2.1.1. “Ama” Bağlacı	274
2.1.2. “Ancak” Bağlacı.....	275
2.1.3. “Çünkü” Bağlacı	276
2.1.4. “Da/de” Bağlacı.....	276
2.1.5. “Eğer” Bağlacı.....	277
2.1.6. “Fakat” Bağlacı	277
2.1.7. “Halbuki” Bağlacı	278
2.1.8. “Hatta” Bağlacı	279
2.1.9. “Hele” Bağlacı.....	279
2.1.10. “Hem” Bağlacı	280

2.1.11. “Hem...Hem” Bağlacı.....	281
2.1.12. “Kaldı ki” Bağlacı	281
2.1.13. “Keza” Bağlacı	282
2.1.14. “Ki” Bağlacı	282
2.1.15. “Lâkin” Bağlacı	283
2.1.16. “Madem” Bağlacı	283
2.1.17. “Mamafih” Bağlacı	284
2.1.18. “Meğer” Bağlacı	284
2.1.19. “Nitekim” Bağlacı	285
2.1.20. “Oysa” Bağlacı	286
2.1.21. “Ve” Bağlacı	286
2.1.22. “Velhasıl” Bağlacı	287
2.1.23. “Ya” Bağlacı	287
2.1.24. “Ya...Ya” Bağlacı	288
2.1.25. “Ya da” Bağlacı	288
2.1.26. “Yahut” Bağlacı	289
2.1.27. “Yani” Bağlacı	289
2.1.28. “Yoksa” Bağlacı	290
2.1.29. “Zira” Bağlacı	291
2.2. Bağlacımsılar	291
2.2.1. “Bak” Bağlacımsısı	291
2.2.2. “Binaenaleyh” Bağlacımsısı.....	292
2.2.3. “Gerçi” Bağlacımsısı.....	293
2.2.4. “Zaten” Bağlacımsısı.....	293
2.3. Bağlaçlıklar.....	294
2.3.1. “Aksi takdirde” Bağlaçlığı	294
2.3.2. “Baktı ki” Bağlaçlığı	294
2.3.3. “Belli ki” Bağlaçlığı	295
2.3.4. “Bununla Beraber” Bağlaçlığı.....	295
2.3.5. “Değil mi ki” Bağlaçlığı.....	296
2.3.6. “Demek ki” Bağlaçlığı	297
2.3.7. “Diyeceksiniz ki” Bağlaçlığı.....	297
2.3.8. “Gel gör ki” Bağlaçlığı.....	298
2.3.9. “İyi ki” Bağlaçlığı	298
2.3.10. “Ne var ki” Bağlaçlığı	299
2.3.11. “Ne yazık ki” Bağlaçlığı	300
2.3.12. “Öyle ki” Bağlaçlığı	300
SONUÇ	302
KAYNAKÇA	307
ÖZ GEÇMİŞ	309

0. GİRİŞ

İletişimimizin vazgeçilmez unsuru olan dilin bir parçası olan cümle, sözcüklerin anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Birden fazla yargıyı ifade etmek istediğimiz zaman yazıda cümleleri virgül, noktalı virgül gibi noktalama işaretleri veya bağlaçlarla sıralayabiliriz. Bağlaç, sözcükleri, sözcük gruplarını veya cümleleri bağlayabilir. Cümle bağlayan bağlaçlar, iki cümle arasında anlamlı geçişi sağlarlar.

Bağlaç, Türkçe Sözlük'te, "Eş görevli kelimeleri veya önermeleri birbirine bağlayan kelime türü, rabıt." olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 1998: 196). Terim sözlüklerine baktığımızda ise *bağlaç* (Alm. *Konjunktion*, *Bindewort*, Fr. *conjonction*, İng. *conjunction*) için, "Tek başına anlamı olmayan; ancak eş görevli kelimeleri, kelime öbeklerini veya cümleleri birbirine bağlamaya yarayan kelime türü." (Topaloğlu, 1989:34); "Bir tümcede işlev açısından iki sözcüğü, iki sözcük öbeğini ya da hem aynı türden, hem de ayrı işlevli iki tümceyi birbirine bağlayan biçimbirim." (Vardar, 1998: 34); "İki kelime veya cümlelerin arasındaki ortaklık, beraberlik, ikircillik, karşılık gibi ilgileri anlatarak onları birbirine bağlayan edat." (Dilbilim Terimleri Sözlüğü, 1949: 27); "Tümceleri, tümce içinde sözcükleri anlamca bağlayan, kendi başına anlamlı sözcükler; ve, fakat, oysa gibi." (Göğüş, 1998: 17); Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü'nde, "Eş görevli sözcükleri, sözcük öbeklerini ve cümleleri birbirine çeşitli anlam ve görev ilişkileri kurarak bağlayan sözcük." (Hengirmen, 1999: 26) şeklinde birbirine yakın tanımlar görürüz. Dilbilim Terimleri Sözlüğü, "*bağlaç deyimi*" ve "*bağlaç zarf*" tanımlarına da yer vermiştir (TDK, 1949:28).

Jean Deny, Türk Dili Grameri'nde, bağlaçlarla ilgili olarak, " Türk nahvi şöyle yerlerde bağlaç "conjonction" kullanmamak için elverişli bulunmaktadır: 1. Meselâ Fransızca'nın düzensizlik "coordination" veya kesikleniş "alternation" edatlarıyla bağlamayı zaruri gördüğü iki had arasındaki, Türkçe bu iki haddi çoğu zaman sade bir yandaşlık "juxtaposition" ile bağlamayı yeter görür. 2. Türkçe'de fiilden yapılan isimcil siygalardan aldığı gelişme, nakıs cümle (quasi-proposition) lar teşkiline yol açmıştır ki bunlar, uyruk (uyumlu "subordonne") cümlelerin yerini tutmuş olarak bağlaçların kullanılmasına artık lüzum bırakmamıştır." der. Deny, bütün bu söylediklerine rağmen, İslam dillerinin etkisiyle Türkçede bağlaçların kullanıldığını; ancak bunların az sayıda olduğunu belirtir. Az sayıda olan bu bağlaçların hemen hepsinin Farsça ve Arapçadan alınma olduğunu söyler. Türk dilinin bunları bağımsız edatlar değil de, uymaca yani bir çeşit vurgulanmayan, sonradan eklenenler sayma eğiliminde olduğunu da ekler. Ayrıca bağlaçtan sonra yapılan söyleniş duralamasının olduğunu, bu duralamadan sonra

cümlelerin devamının söylenmeye başlandığını belirtir. Deny, “Bunun neticesi olarak Türkçede bağlaç iki cümle arasında bulunduğu zaman bazan aslî ‘principale’ cümleye katılarak onunla bir hamur halinde söyleniyor.” diye sözlerine devam ederek, bağlaçları, özellikleri ve örnekleriyle sıralar (Deny, 1941).

A.N. Kononov, bağlaçlar için, “Bağlaçlar, cümle üyelerini veya cümleleri birbirlerine bağlayan kelimelerdir.” der (Kononov, 1956).

Necmettin Hacıeminoğlu, bağlaçları, *bağlama edatları* olarak değerlendirir ve “Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından, yahut şekil itibarıyla birbirine bağlayan sözlerdir.” şeklinde tanımlar. Anlam ve görevleri bakımından; cümle başı edatları, asıl bağlama edatları, denkleştirme edatları olmak üzere üçe ayırır. Anlam, şekil ve kullanılış açısından; herhangi iki cümleyi bağlayanlar: *ammā*, *ammā ki*, *ancak...*; şart cümlelerini bağlayanlar: aksi halde, azu degilse, eger, egerçi...; cümle başı edatları: adam sen de, âdetâ, megerse, velhasıl, zâten... şeklinde bölümler (Hacıeminoğlu, 1992).

Muharrem Ergin, *bağlama edatları* adı altında bağlacı, “Bağlaçların kelimedен küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mânâ bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında irtibat kuran edatlardır.” diye tanımlar (Ergin, 1993).

Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri’nde, bağlaçları *bağlam* olarak değerlendirir. Tanımında ise iki kelimeyi, aynı değerdeki iki cümle unsurunu, yargıyı bağlamasının yanında iki paragrafı da bağlamaya yarayan kelimeler olduğunu belirtir. Çeşitli yönlerden kelime ve yargılar arasında ilişkiler kurduğundan düşünceyi bütünleştirenin de bu ilişkiler olduğunu söyler. Banguoğlu, bağlama ilişkilerini, *ulama bağlamları* (ile, ve...), *ayırtlama bağlamları* (ya, yahut...), *karşıtlama bağlamları* (ama, fakat...), *almaşlama bağlamları* (bir...bir, kimi...kimi...), *üsteleme bağlamları* (hatta, bile...), *açıklama bağlamları* (yani, demek ki...), *salt bağlamlar* (ki, de...), *yerverme bağlamları* (halbuki, oysa, hal böyleyken...), *sebepl bağlamları* (çünkü, zira...), *sonuç bağlamları* (buna göre, bundan dolayı...), *amaç bağlamları* (için, tek ...), *şart bağlamları* (eğer, şayet...) olarak belirler (Banguoğlu, 1998).

Haydar Ediskun, Türk Dilbilgisi’nde, bağlaçları “Bağlaçlar, başlıbaşlarına anlamları olmayan, fakat cümleleri ya da eş görevli kelimeleri ya da kelime öbeklerini hem biçimce, hem de anlamca birbirine bağlayan kelimelerdir: “Aylâ ile Nuri geldiler” (ile bağlacı, Aylâ ve Nuri öznelerini birbirine bağlamaktadır.)- “Nuri geldi, fakat yine gitti” (fakat bağlacı anlamları karşıt iki cümleyi bağlamaktadır.)- “Ne beni ziyaret etsin, ne (ne de) kardeşimi” (ne...ne (ne de) bağlacı, beni ve kardeşimi

nesnelerini olumsuzluk ilgisiyle bağlamaktadır)...vb.” şeklinde tanımlar ve örneklendirir. Ediskun, daha sonra başlıca bağlaçları tek tek ele alır ve inceler (Ediskun, 1999).

Fuat Bozkurt, bağlaçların iki bağımsız birimi anlam ilgisi ile birbirine bağladığını belirtir. Bağlı cümlelerin en önemli özelliğinin ise, bağımsız tümcenin bağlaçlar yardımıyla birbirini izlemesi olduğunu söyler ve bağlaçlara örnekler verir (Bozkurt, 2000).

Tahir Nejat Gencan, Dilbilgisi’nde, “Anlamca ilgili tümceleri, kavramları ya da görevdeş öğeleri, kavramları ya da görevdeş öğeleri bağlamaya yarayan sözcüklere bağlaç denir.” dedikten sonra belli başlı bağlaçlara ve bunların kullanılışlarına değinir (Gencan, 2001).

Neşe Atabay ve arkadaşları, bağlaç başlığı altında tanımlama yapar ve başlıca dil bilgisi kitaplarındaki tanımlamalara yer verir. Daha sonra bağlaçları, görev ve kullanımlarına göre, biçim bakımından olmak üzere iki gruba ayırır ve bu başlıklar altında bağlaçları örnekleriyle beraber açıklarlar (Atabay, 2003).

Oya Kaynak, “Türkçede Bağlaçlar” makalesinde, “Bağlaçlar kelimeleri ya da cümleleri birbirine bağlayan kelimelerdir.” der. Anlamları ve görevleri bakımından, kelime bağlaçları (*ile, ilâ*); cümle bağlaçları; kelime ve cümle bağlaçları olarak ayırır. Cümle bağlaçlarını, karşıtlık anlamı kazandıran cümle bağlaçları (*iki cümle arasında: ama, lâkin, fakat, ancak vb.; iki cümle başında: gerçi, her ne kadar, vaka*); sebep anlamı kazandıran cümle bağlaçları (*iki cümle arasında: çünkü, zira; iki cümle başında: değil mi ki, madem, mademki.*); şart anlamı kazandıran cümle bağlaçları (*eğer, şayet, ise*); özet anlamı kazandıran cümle bağlaçları (*kısaca, kısacası, sözün kısası, hasılı, velhasıl, hülasa, yani vb.*); ihtimal anlamı kazandıran cümle bağlaçları (*yoksa, zahir, meğer, meğerse vb.*); anlamı pekiştiren cümle bağlaçları (*hem, hem de, üstelik, hatta vb.*) şeklinde ayırır. Kelime ve cümle bağlaçlarını, beraberlik anlamı verenler (ve, bile, dahi, de); seçme anlamı verenler (veya, yahut, veyahut, ya da) diye ikiye ayırır (Kaynak, 1969: 697-705).

“İlgeç ve Bağlaçların Anlatım Değeri” adlı makalesinde Osman Bolulu, öncelikle ilgeç ve bağlaçların diğer sözcük türleri arasındaki yerini belirler. Daha sonra, ilgeç ve bağlaçların ortak yönlerinden ve ayrıldıkları yönlerinden söz eder. İlgeçleri inceledikten sonra da bağlaçlara geçer. Bağlacı, “Bağlaç; sözcükleri, sözcük öbeklerini, eş görevli öğeleri, tümcemsileri, anlamca ilgili cümleleri bağlamaya yarayan sözcüktür. İki yönlü ilgi kurar.” diye tanımlarken, bağlaçların niteliğini “Bağlaç, en küçük dil birliklerindendir. En az tür değiştiren sözcüktür. Türü tümce içinde belirlenir. Kendi başına sözlük anlamı

yok gibidir: Bir nesneyi, bir olguyu, bir kavramı ve bir eylemi karşılayamaz. Donmuş, kalıplaşmış biçimiyle kullanılır. Türetmeye uğramaz, çekime gelmez. Diğer sözcüklerle birlikte kullanım alanına girer: İLİNTİ SÖZCÜĞÜDÜR. Ancak tümce içinde anlam ayırtısı yaratır.” şeklinde belirler (Bolulu, 1990: 8-13).

Bolulu, bağlacın diğer türlerle ilgisinden söz eder ve bazı sözcüklerin hem bağlaç, hem de başka türlerde kullanılabildiğine cümle örnekleri verir. Bağlacın anlatımdaki yerine değindikten sonra, bağlacın anlatımdaki değerine geçer. Öncelikle, bağlacın cümleye kattığı anlamlardan ve bağlacın yarattığı anlam ayırtıların cümle örnekleriyle açıklar. Bağlacın anlatım değeri ile ilgili olarak “de” bağlacının (Türkçe Sözlük, 1983’ü esas alarak), anlam değişikliklerine cümle örnekleri verir (Bolulu, 1990: 8-13).

Gürkan Doğan, “Ama Bağlacına Edimbilimsel Bir Bakış” başlıklı makalesinde, “İşlemsel bilgi türünü kavramsal türden ayıran temel özellik işlemsel olarak iletilen bilginin sözcenin önerme yapısına –sözcenin doğruluk değerine- (truth values) herhangi bir katkıda bulunamayışıyla ilgilidir. İşlemsel türün işlevi dinleyicinin bağlamı oluşturmak üzere kullanacağı bilgileri nasıl işleme koyacağına ilişkin yön çizmesiyle ilişkilidir. Sözcenin dile getirilmesinde bu tip ipuçlarının kullanılması dinleyicinin yorumlama süreçlerini kısaltacak, işlemi kolaylaştıracak ve onu gereksiz zihinsel enerji harcamaktan kurtaracaktır.” der ve bize iki örnek verir: “Gürkan: Rasim içkiye başlamış diyorlar. Handan:Yeniden evlenmiş.” Bu iki örnekten sonra, “Yukarıdaki konuşmada Handan’ın verdiği yanıtın Gürkan için bağıntılı olduğunu kabul edelim. Ancak Handan, verdiği yanıtta bağıntının nasıl kurulması gerektiğine ilişkin belirli bir ipucu sağlamaktadır. Bu durumda çeşitli yorumlamalardan söz edilebilir: Handan, Gürkan’ın verdiği haberi destekleyen nitelikte bir kanıt sunuyor olabilir; Handan, Gürkan’ın verdiği haberin doğru olmayacağına ilişkin bir kanıt sunuyor olabilir;vb.” şeklinde açıklama yapar. Bütün bunlardan sonra Gürkan Doğan, daha kolay anlaşılabilme amacıyla Handan’ın bağlaçları içeren yanıtlar (*Oysa/ Üstelik/ Zaten/ Gerçi/ Ama/ Nitekim* yeniden evlenmiş.) verebileceğini belirtiyor. Bu şekilde dinleyicinin kendisine iletilen önermeyi ne çeşit çıkarımsal süreçlerde kullanacağına dair bilgilendirildiğini ve en başta verilen örnekteki belirsizliğin ortadan kalkacağını söylüyor. (Doğan, 1994: 195-205).

Gürkan Doğan, *ama* (*amma*) bağlacı için örnekler verdikten ve “Türkçedeki *ama*, İngilizcedeki *but* bağlacına koşut şekilde iki farklı amaca yönelik olarak kullanılmaktadır; sırayla incelemeye çalışacağımız bu iki kullanım ‘beklentinin olumsuzlanması’ ve ‘karşıtlık’ olarak belirmektedir.” şeklinde açıklama yaptıktan sonra

“ama” bağlacıyla ilgili belirlenen bu iki kullanım alanını örneklerle açıklar. (Doğan, 1994: 195-205).

Birsel Oruç, “Türkiye Türkçesinde Açıklayıcı Unsurlar” adlı makalesinde, cümleye ve cümle unsuruna açıklama bildirmek için kullanılan bağlaçlar üzerinde durarak, “ki, yani çünkü, zira, doğrusu, veya, daha doğrusu, özellikle, dolayısıyla, öyle ki, hatta, hani” bağlaçlarının cümleyi ve cümle unsurunu açıklama amacıyla kullanıldığını belirtir (Oruç, 1998:526).

Mehmet Çelik, “*dA*’nın İşlevleri” makalesinde, *dA* parçacığının belirteç ve bağlaç olarak kullanımının dilbilim çalışmalarında iyi işlendiği halde, birçok kullanımının ve işlevinin incelenmediğini belirtir. Çelik, “Sözkonusu işlevler arasında yetenek, olasılık, uyum bildirme, amaç tümceciklerinin bağlacı, koşullu ve yardımcı tümcecik bağlacı ve odaklama bulunmaktadır. Bu çalışma, *dA* biçimbiriminin adı geçen işlevlerini söylem içinde inceleyerek, dilbilgisi açısından anlamsal öbeklendirmeyi amaçlamaktadır.” der. İki tümce arasında ortaya çıkan *dA* başlığı altında, zıtlık/karşıtlık; neden ile sonuç tümceciklerini birleştiren *dA*; amaç tümcecikleri başlatan *dA*; yantümce bağlacı olarak *dA* alt başlıklarını örneklerle açıklar. Mehmet Çelik, zıtlık/karşıtlık için, “Türkçedeki ayırma bağlaçları *ama*, *fakat*, *lakin* olup, bunları İngilizceye ‘but’ ve/veya ‘yet’ ve/veya ‘however’ şeklinde çevirmek olasıdır. Gündelik dilde *ama* biçiminin orta ünsüzü ikizleşerek “amma” ortaya çıkar. Bu ayırma bağlaçlarına ek olarak *dA* da olumsuz bir ilişki, beklenmedik bir sonuç ya da iki ana tümcecik arasında genel beklentilere zıt bir durum belirtebilir.”; neden ile sonuç tümceciklerini birleştiren *dA* için, “*dA*, neden ile sonuç bildiren iki tümce arasında yer alarak neden-sonuç ilgisi kurabilir.”; amaç tümcecikleri başlatan *dA* için, “*dA* bir amaç tümceciği başlatabilir. *dA* iki tümceciğin tam ortasında gözükmekle iki tümceciği birleştirir.”; yantümce bağlacı olarak *dA* içinse, “İki tümce arasına konduğunda, *dA* koşul kavramı yansıtabilir. *DA* tarafından izlenen tümcecik koşullu tümcecik olurken diğeri ana tümce olur.” açıklamalarını yapar ve örnekler verir. (Çelik, 1999: 25-32).

“Türkçe’de Değil Kelimesi ve Kullanımları” adlı makalesinde Mehmet Özmen, “değil” kelimesinin Türkçe’de yaygın bir kullanımı olduğunu, pek çok kaynakta yer aldığını, ancak kelimenin özellikle cümle içinde kullanımının göz önünde bulundurularak, bütün olarak değerlendirilmediğini belirtir ve kelimeyi bütün yönleriyle incelemeye alır. Özmen, “değil” kelimesinin kökeni ve tarihi gelişimi hakkında bilgi verdikten sonra lehçelerdeki kullanımına geçer. Kelime çeşidi olarak “değil” kelimesi için sözlüklerin ve araştırmacıların belirttikleri noktalara değinir. Mehmet Özmen

çalışmasında, “değil” kelimesinin edat, bağlaç olarak kullanımı, eksilteli cümlelerdeki durumu, “değil” in farklı anlamları ve “değil”le oluşan kalıplaşmalar üzerinde durur. “Değil” in bağlaç olarak kullanımı ile ilgili olarak “*değil*, hem edat hem de bağlaç olarak oldukça yaygın bir kullanıma sahip olmakla birlikte, bağlaç özelliği ile edat özelliği her zaman net olarak birbirinden ayrılamamıştır.” der. Özmen açıklamalarına, “*değil*, bağlaç olarak kullanıldığı zaman, iki unsuru birbirine bağlar. Birbirine bağlanan iki unsur, birer kelimedenden ibaret olabileceği gibi, unsurlardan biri veya her ikisi birden kelime grubu da olabilir. Birbirlerine bağlanan unsurlardan birincisinin işlevi, *değil* aracılığı ile reddedilip ortadan kaldırılırken, ikincisinin yani sonraki unsurun işlevi ve ilişkisi kabul edilir; ancak *değil*’le birbirlerine bağlanan ve bağlamma grubu oluşturan her iki unsur, ilişkiye girdikleri öğeye veya yükleme, birlikte ve ve gramer olarak eşit düzeyde bağlanırlar.” şeklinde devam eder. “Değil” kelimesinin işlevini “*değil*, birbirine bağladığı iki unsurdan birincisini, anlam olarak ortadan kaldırırken, bilgilendirme, yanlış bir bilgiyi, kanaati veya anlamayı düzeltme, beklenenin veya umulanın değil başka bir şeyin gerçekleşmesi esasına dayanır.” diye belirler. “Değil”in anlamlarını cümledeki kullanımlarına göre, “olmaz, olmayacak, olmadık, olmadığı, olmazsa, aksi hâlde” gibi belirleyen ve örneklerini de veren Mehmet Özmen “değil” in “fakat, lâkin, ama” ile kullanımı hakkında “*değil*, ister isim, isterse fiil cümlelerinde olsun, yüklem içerisinde edat olarak yer alıyorsa, kendisinden sonra bir bağlaç gelerek söz konusu cümleyi bir sonraki cümleye bağlayabilir; ancak *değil*’in bağlaç ifadesinde de kendisinden sonra *fakat*, *lâkin*, veya *ama* bağlaçları gelebilmektedir. Burada dikkati çeken husus, birlikte kullanıldıklarında, *değil* olmadan *fakat*, *lâkin* ve *ama*’nın tek başlarına bir anlam ifade etmemelidir. Bu durumdaki ifadelerde, asıl bağlaçlık görevinin *değil* üzerinde olduğu *fakat*’la *lâkin*’in kendi anlamlarına bağlı olarak, değil ile birlikte, genellikle “...değil, aynı zamanda”, *ama*’nın ise “...değil, ancak” anlamıyla, kuvvetlendirme görevinde kullanıldığını görülmektedir.” der ve konuyla ilgili örnekler verir (Özmen, 2000:189).

Mehmet Özmen, “Eksik Olan Dil Bilgisi Terimlerimiz Üzerine” adlı bir diğer makalesinde ise, ilgili kaynakların tasnif şekilleri ne olursa olsun, kelimelerin kendi aralarında, “isim, sıfat, zamir, zarf, fiil, ünlem, edat, bağlaç” diye sekiz gruba ayrıldıklarını belirtir. Özmen, “Kelime türlerini isimden bağlaca kadar ele aldığımızda, kelimelerin kimliklerinin tayininde, işlevselliğin her zaman kesin bir belirleyiciliğinin olmadığını görüyoruz. Bunu kelimelere birbirlerine olan yakınlıkları açısından baktığımızda da görebilmekteyiz. Tür olarak, ismin sıfata yakınlığı ile sıfatın edata, bağlacın zarfa, ünlemin zamire yakınlığı aynı değildir. Söz dizimi içerisinde bakıldığında, isim olarak kullanılan bir kelime, büyük bir ihtimalle sıfat olarak, sıfat olarak kullanılan bir kelime de isim olarak kullanılabilir.” der. Kelime türlerini, söz dizimi içerisindeki işlevin belirlediğini söyler. Bununla birlikte, yine de bazı kelimelerin ya çoğunlukla ya da her zaman isim, fiil, zarf, zamir, ünlem, edat veya bağlaç görevinde kullanıldığını; ancak kelime türlerinin hâl eki almış, isim muamelesi görmüş olmalarının, türler

arasında bir eşitliğe, denklığe, özdeşliğe gittiğini göstermediğini de belirtir. İsim soylu kelimelerin isim gibi kullanılabildiğini, çoğu zaman veya hep, bir türde kullanılan bir kelimenin zaman zaman geçici olarak başka bir tür görevinde kullanılabildiğine de dikkat çeker. Aynı zamanda cümle değerinde olan unsurlar için, isim, sıfat, zarf, zamir, fiil, ünlem, bağlaç ve edat dışında farklı terimler kullanmak durumunda olduğumuzu belirtir. Dilâçar'ın isimlik, sıfatlık, zamirlik, zarflık, fiillik tekliflerinin bu ihtiyaçtan doğduğunu da ekler (Özmen, 2001: 111).

Özmen, daha sonra isim, isimsi, isimlik; sıfat, sıfatımsı, sıfatlık; zamir, zamirimsi, zamirlik; zarf, zarfımsı, zarflık; fiil, fiillik; ünlem, ünlemsi, ünlemlik; bağlaç, bağlacımsı, bağlaçlık başlıkları altında açıklamalar yapar ve örnekler verir. Bağlaç, bağlacımsı ve bağlaçlığın tanımında bu terimleri şöyle ayırır: “Her zaman bağlaç görevinde kullanılan kelime bağlaç, geçici olarak *bağlaç* görevinde kullanılan kelimelere *bağlacımsı*, bağlaç görevinde kullanılan kelimeden büyük söz öbeklerine ise *bağlaçlık* denir.” Mehmet Özmen, Türkçede bağlaç olan kelimelerin belli olduğunu söyler ve bunlara *ve*, *veya*, *fakat*, *ancak*, *yalnız*, *ama*, *çünkü*, *mademki*, *oysa ki*, *nitekim*, *mamañih*, *kaldı ki* gibi örnekleri verir. Bağlacımsı için *bak*, *bakalım*, *bakarsın*, *bakın*, *sanasın / sanasın kim*, *sorar mısın*, *varsa / var ise*, *varsın* örneklerini verir. Bağlaçlık içinse *aksi halde*, *bereket versin*, *bununla beraber*, *şöyle dursun* örneklerini verir (Özmen, 2001: 111).

Ömer Demircan, “Odaklayıcı ‘dĀ’ ve yüklem ardına konumlama 1” adlı makalesinde, “Bağlayıcı, ‘üst-birimin anlamlandırılması için onu oluşturan birimler arasında zorunlu yapısal ilişki kuran biçimsel öge’ dir.” der. Dizimde *dĀ* gibi sona, ancak gibi başa eklenenler olduğunu belirtir ve “Her odaklayıcı, seçtiği öbek ya da tümceciği kendinden önce ve sonra gelen birime bağlar.” diyerek bağlayıcıların görevine açıklama getirir. Demircan, bağlama işlevini yapısal, bilgisel olmak üzere ikiye ayırır. Daha sonra ‘dĀ’ ekinin anlamlarını, sözlük anlamlarını değerlendirir (Demircan, 2004:10-14).

Zeynep Korkmaz, “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları” adlı makalesinde, bağlacı, “Türkçede çok geniş yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir.” şeklinde tanımlar. Zeynep Korkmaz, bağlaçlarla ilgili olarak, “Türkçede eş değerli olan kelime ve kelime gruplarının bağlaçsız olarak yan yana getirilmesi, isim-fiil, sıfat-fiil ve özellikle zarf-fiil gibi çekimsiz fiillerin ve bazı

edatların aynı zamanda bağlaç görevini yüklenmiş olmaları, ayrıca bağlaç için yer yer virgül ve tonlara da başvurulmuş olması, bazı gramerlerde ve bu konuyu işeyen bazı eserlerde, dilimizde aslında bağlaç bulunmadığı, bunların sonradan yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıktığı yolundaki yargılara yol açmıştır.” der. “Türkçede aslında bağlaç yoktur.” gibi yanlış bir yargı yerine, Türkçede bağlaç görevinin hangi yollarla karşılanmış olduğunu açıklar. Bu açıklamayı, “Türkçede bağlaç oluşturan özel ekler yerine, eş değerli kelime ve kelime gruplarının yan yana sıralanması veya virgül veya noktalı virgüllerle birbirine bağlanması; yer yer bu görev için şart ekinin, bazı edatların, çoklukla kalıplaşmış veya kalıplaşmamış zarf-fiil şekillerinin veya diğer bazı kelimelerin kullanılmış olması, Türkçenin yapı ve anlatım özelliklerinden kaynaklanan ve dilin bağlaç ihtiyacını hangi yollarla karşıladığını ortaya koyan göstergelerdir.” şeklinde yapar. Korkmaz, bugün öteki Türk lehçelerinde olduğu gibi, Türkiye Türkçesinde de zengin bir bağlaç kadrosu olduğunu söyler ve bağlaçların görevli kelimeler olduğunu ekler. Zeynep Korkmaz, bağlaçların oluşma biçimleri, şekil bilgisi yapıları ve cümle içinde yüklendikleri sıralama, denkleştirme, karşılaştırma, bağlama, pekiştirme, nöbetleşme, açıklama, sonuç bildirme, üsteleme, sebep ve zıtlık gösterme gibi çok yönlü işlevleri ile Türkçenin anlatım gücüne derinlemesine incelik katan bir kelime sınıfı olduğunu da belirtir (Korkmaz, 2005: 118).

Günay Tüzün, “Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Yaban, Sodom ve Gomore, Kırallık Konak Romanlarında ‘Ki’li Birleşik Cümle” adlı yüksek lisans tezinde, “*ki* bağlacı, bağlamanın dışında çeşitli fonksiyonlarda kullanılmaktadır. *Ki* bağlacından sonra gelen yardımcı cümle, anlamca *ki*’den önce gelen temel cümlelerin öznesi, nesnesi, dolaylı tümleci veya zarf tümleci olabilir. *Ki* bağlacından sonra gelen yardımcı cümle anlamca *ki*’den önce gelen temel cümlelerin öğelerinden birinin açıklayıcısı veya sıfatı görevinde bulunabilir.” der. Tüzün, *ki* bağlacıyla ilgili sözlerine, “Bu bağlaçla kurulan cümlelerden biri diğerinin sebebini gösterebilir. *Ki* bağlacı sonda bulunduğu zaman o cümleye abartma anlamı da katabilir. *Ki* bağlacından sonra gelen ana cümle düşebilir. Bunun nedeni de cümlelerin devamının okuyucunun düşüncesine bırakılmasıdır. *Ki* bağlacı, bağlamanın dışında virgül görevini de üstlenebilir. *Ki* bağlacı, birtakım kelime ve cümlelerle kalıplaşmış olarak da kullanılır. Fakat genellikle cümle başında kullanılan bu kalıplaşmış kullanımlar birleşik cümle kurmazlar.” şeklinde devam eder. (Tüzün, 2000: 1-14).

Yapı olarak bağlaçlar incelendiğinde, araştırmacıların farklı ayrımlara gittiğini görürüz. Örneğin, A.N. Kononov, bağlaçları “sade bağlaçlar: ve, ama, fakat, lakin, meğer, yani, ki, zira, ya, yahut vs.; mürekkep bağlaçlar yoksa, halbuki, meğerki, meğerse, mademki, veya, veyahut, ancak, çünkü, tâki vs.” şeklinde ayırır. Kononov, “Bazı bağlaçlar sade veya mürekkep olsun şu şekillerde kullanılır: a.)Tekrarlama şekli: hem...hem (de), ya...ya, veya...veya; ister...ister; gâh/kâh, gerek...gerek(se), ...olsun;

bazen/bazen; bir/bir de.; b.) Çift olarak kullanış: ya...veya; ya...(ve)yahut (ta)” şeklinde açıklama yapar (Kononov, 1956).

Oya Kaynak, “Türkçede Bağlaçlar” adlı makalesinde yapılarına göre bağlaçları değerlendirirken, “Bağlaçların pek çoğu Farsçadan, Arapçadan dilimize geçmiştir. Türkçe bağlaçlar pek azdır. Öteki kelime sınıflarında olduğu gibi bağlaçlar da genellikle tek kelime halindedir. Bu kelimeler yalın ya da bileşik olabilir. Gerçek bağlaçlar bunlardır. Son zamanlarda, yabancı bağlaçların yerine bazı, iki ya da daha çok kelimeden kurulan bağlaç birlikleri kullanılmaktadır.” açıklamasını yapar. Tek kelime hâlindeki bağlaçlar (yalın olanlar, bileşik olanlar), birlik halinde kullanılan bağlaçlar olmak üzere ikiye ayırır. Tek kelime hâlindeki bağlaçlardan yalın olanlara *şayet, lakin, ilâ, keza, vakıa, imdi, yani* gibi örneklerin yanı sıra, diğer kelime sınıfından kaymış *yalnız, ancak, hoş, demek, anlaşılın, açıkçası, kısacası* örneklerini de verir. Bileşik bağlaçlara *meğerki, mademki, veyahut, veya, çünkü, halbuki, sanki, oysa, öyleyse, neyse, yoksa, kimbilir vb.* örneklerini sayar. Birlik halinde kullanılan bağlaçları birlikte, yan yana kullanılarak anlamı kuvvetlendirilmiş bağlaçlar (*ya da, hem de, yahut da vb.*), “ki” bağlacıyla kurulan bağlaç birlikleri, “ise” bağlacı ile sonuçlanan kimi kalıplaşmış kısa cümleler (*hiç değilse, hiç olmazsa*), tamlama halindeki bağlaçlar (*sözün kısısı, şu halde, o halde, aksi halde, aksi takdirde vb.*), kimi kalıplaşmış kısa cümleler (*ne bileyim, gel gelelim, zorla değil ya, ne de olsa*), kimi kelimelerin eş görevli öğeler arasında tekrarlanmasıyla (*ne...ne, hem...hem, ha...ha, gerek...gerek vb.*) oluşanlar olmak üzere altı grupta inceler. Bu gruplardan ikincisi olan “ki” bağlacıyla kurulan bağlaç birliklerini de dörde ayırır. Bunlardan ilkini bağlaçlık görevi zayıflayan bağlaçlardan sonra “ki” bağlacının kullanılmasıyla oluşturulan bağlaç birliği (*demek ki*); ikincisini “ki” bağlacıyla kalıplaşan kimi zarflar (*öyle ki, şöyle ki vb.*); üçüncüsünü “ki” bağlacının kimi çekimli fiillerle oluşturduğu birlikler (*farzet ki, kaldı ki, yeter ki, tut ki*); dördüncüsünü “ki” bağlacı ile sonuçlanan kimi kalıplaşmış kısa cümlelerin (*değil mi ki, nedir ki, nerde kaldı ki, şu var ki, ne var ki, demek oluyor ki*) oluşturduğunu belirtir (Kaynak, 1969: 697-705).

Hacıeminoğlu, kökeni ve oluşumları bakımından; yabancı asıllı olanlar, eskiden beri kullanılagelenler, edat durumunda kullanılan kalıplaşmış kelime grupları olarak belirler. Edat durumunda kullanılan kalıplaşmış kelime gruplarına “adam sen de, bakalım, bakarsın, benzer, bırak, bilmem, bilsen, bir de, dahası, değil mi, derken, demek, doğrusu, görelim, hani ya hazır, hiç değilse, hiç olmazsa, hiç şüphesiz, hiç yoksa, kim bilir, korkarım, ne demek, ne gezer, ne var, ne yazık, nedür, nerde, nidem,

nola, olsa olsa, sen de, sakın, sanasın, sorar mısın, şöyle dursun, şüphesiz, varsın, yalnız.” örneklerini verir (Hacıeminoğlu, 1992).

Ergin, bağlama edatlarını, *sıralama edatları* (ve, ile...), *denkleştirme edatları* (ya, veya, yahut.), *karşılaştırma edatları* (ya...ya, hem...hem, ne...ne...), *cümle başı edatları* (fakat, ancak, çünkü...), *sona gelen edatlar* (dahi, da/de, ise, ki...) başlıkları altında değerlendirir (Ergin, 1993).

Banguoğlu, bağlam çeşitlerini, *Türkçe asıllı bağlamlar* (de, ile...), *birleşik bağlamlar* (yine de, ya da...), *yabancı asıllı bağlamlar* (ve, fakat...) olarak sınıflandırmıştır. (Banguoğlu, 1998).

Hengirmen, bağlaçların az kullanılmasının nedenini, Türkçenin yapısının kısa cümlelerle anlatıma uygun olmasına bağlar. Bağlaçları yapı ve biçim bakımından *yalın bağlaç* (ve, ile, dahi, ama, bile...), *türemiş bağlaç* (üstelik, yalnız, ancak, örneğin,...) *bileşik bağlaç* (öyleyse, oysa, neyse, kimbilir, yoksa,...), *öbekleşmiş bağlaç* (oysaki, halbuki, sanki, şöyle ki...), *yinelenen bağlaç* (ne...ne, hem...hem, gerek...gerek,...) şeklinde ayırır (Hengirmen, 1999).

Gencan, bağlaçları yapı bakımından; *yalın bağlaçlar* (ve, ile, gibi...), *türemiş bağlaçlar* (üstelik, yalnız, ancak...), *bileşik bağlaçlar* (halbuki, yoksa, nitekim...), *öbekleşmiş bağlaçlar* (öylesine ki, nasıl ki, gerek...gerek...), *yabancı kökenli bağlaçlar* (ne...ne, fakat, yani...) ayırımına tabi tutmuştur. Bunların dışında Gencan, “*deyim değerli söz öbekleri*”ni (bununla birlikte, ...) de belirtir. Bağlaçların görevleri ile ilgili ise Gencan, “Bağlaçlar anlamlarıyla değil; görevleriyle önemlidir.” der (Gencan, 2001).

Zeynep Korkmaz, “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları”nda bağlaçları kökenleri bakımından, yabancı kökenli bağlaçlar (âdeta, aksi hâlde, aksi takdirde...); Arapça-Farsça, Farsça-Arapça, Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe veya Arapça-Farsça-Türkçe kelime ve şekillerin birbirine karışmasından oluşmuş karışık nitelikte bağlaçlar (belki, belkim, bilmem ki...); Türkçe bağlaçlar (açıkçası, ancak, anlaşılan...) olmak üzere üçe ayırır. Bağlaçları şekil yapıları ve şekil bilgisi ölçülerine göre değerlendirir. Buna bağlı olarak bağlaçların bir kısmının tek kelimeden oluştuğunu (açıkçası, âdeta, aksine...) örnekleriyle verir. Bağlaçları ek-kök bütünleşmesi açısından da dört grupta ele alarak, bağlaçların bir kısmının doğrudan doğruya isim, sıfat, edat ve zarf olan sözlerin aynı zamanda birer bağlama görevi yüklenmiş olmalarıyla oluştuğunu (ancak, artık, ayrıca...); bir kısım bağlaçların da isim soylu sözcüklerin bazı isim çekimi veya iyelik ve isim çekimi ekleriyle genişletilerek kalplaşmasından oluştuğunu (Allahtan, ardından, arkasından...); sıfat fiil ekiyle (anlaşılan...), zarf fiil ekiyle

(derken...) kurulmuş olanların bulunduğunu ve şart ekiyle kurulmuş olsa da (değilse, meğerse, nasılsa, oysa...) verdiği örneklerin aslında birer birleşik kelime olduğunu belirtir. Korkmaz, örnek verdiği kalıplaşmış birleşik şekillere, yine birleşik kelime yapısında olan Allahtan ki, belki, demek ki, halbuki... gibi örnekleri de ekleyebileceğini belirtir ve bir kısım bağlaçların şekil bakımından; isim tamlaması, edat grupları, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, ünlem grubu gibi çeşitli gruplarda olduğunu, dilin bağlaç oluşturmak için, dilin cümle yapısından yararlandığını (aksi hâlde, aksine olarak, aksi takdirde...); yalın ya da iki kelimeden oluşan bir kısım bağlaçların da karşılaştırma yoluyla iki veya daha çok cümle ögesini bağladıkları için iki veya daha çok tekrardan oluştuğunu (bazen...bazen, bir...bir, ...) söyler ve en son olarak cümle yapısında olan (Allah bilir ya, aslına bakarsan, az kalsın unutuyordum...) bağlaçlara değinir (Korkmaz, 2005).

Bağlaçlar, bağlama göreviyle, cümle içinde karşımıza çıkar.

Bağlama görevli kullanılan, ancak Türkçe Sözlük'te bağlaç olarak gösterilmeyen kelimeler ve kelime grupları da vardır. Bunlar da inceleme alanımıza girmektedir.

Bağlaçlar üzerine yapılan çalışmaları incelememizde, bağlaçların belli başlılarının, belirli yönlerden değerlendirilmiş olduğunu gördük. Bu çalışmada ise, bağlaçların tamamını görmeye ve bağlacımsı ile bağlaçlıkları incelemeye çalıştık. Bağlaçların anlamı üzerinde çalışırken, başka bir bağlaçla anlamını karşılanıp karşılanmadığına ve bağlacın kullanıldığı cümledeki diğer sözcüklerle etkileşimine dikkat edilmiştir. Çalışmamızda Haldun Taner'in ilk öykü kitabı 1; ikincisi 2; üçüncüsü 3; dördüncüsü 4 rakamıyla, yanına sayfa numarası yazılarak parantez içinde cümlelerin yanında belirtilmiştir.

1. İŞLEVLERİNE VE KULLANIM YERLERİNE GÖRE CÜMLE BAĞLAYICILAR

İşlevlerine ve kullanım yerlerine göre cümle bağlayıcılar bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar şeklinde değerlendirilmiştir. İncelediğimiz metinlerde, 29 çeşit bağlaç belirlenmiştir. Cümle bağlayan bağlaçlar, cümle ögesi olarak bağımsız tümleçtir. Belirlenen ve incelenen “ama, ancak, çünkü, da/de, eğer, fakat, halbuki, hatta, hele, hem, kaldı ki, keza, ki, lâkin, madem, mamafih, meğer, nitekim, oysa, ve, velhasıl, ya, yahut, yani, yoksa, zira” bağlaçlarının tüm metinlerdeki kullanım sıklığı, çalışmamızın sonuç bölümünde liste hâlinde gösterilmiştir. Bağlacımsı ve bağlaçlık olarak belirlenen cümle örnekleri ise az sayıda olduğu için bağlaçlar kadar çok çeşitlilik gösterememiştir. Bağlaçlık olarak “ne var ki, belli ki, değil mi ki, iyi ki, demek ki, öyle ki, diyeceksiniz ki, bununla beraber, gel gör ki, baktı ki, aksi takdirde, ne yazık ki”; bağlacımsı olarak “zaten, bak, gerçi, binaenaleyh” belirlenmiştir.

Çalışmamızdaki bağlaçlar, metinlerdeki kullanım sıklığına göre incelenmiştir. Kullanım sıklığına göre sıralanan cümle bağlayan bağlaçların incelemesine ve örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

1.1. Bağlaçlar

İncelediğimiz öykü kitaplarında, “ama, ancak, çünkü, da/de, eğer, fakat, halbuki, hatta, hele, hem, kaldı ki, keza, ki, lâkin, madem, mamafih, meğer, nitekim, oysa, ve, velhasıl, ya, yahut, yani, yoksa, zira” bağlaçları tespit edilmiştir. Sırasıyla “ama, ki, ve” bağlaçlarının en fazla kullanıldıkları belirlenmiştir.

1.1.1. “Ama” Bağlacı

“Ama” bağlacı, sözcükleri söz öbeklerini ve cümleleri bağlar. Çalışmada bunlardan cümleleri bağlayanlar söz konusu edilmiştir. İncelediğimiz metinlerde, “ama” bağlacının en fazla kullanılan bağlaç olduğunu tespit ettik. Bu bağlaç, cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılmıştır. Cümle başında kullanılanların sayısı 286; iki cümle arasında kullanılanların sayısı 223; cümle sonunda kullanılanların sayısı üçtür. Toplam olarak “ama” bağlaçlı 512 cümle tespit edilmiştir.

1.1.1.1. Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacı, karşıtlık bildirenler, farklılık bildirenler, dikkat çekme amaçlı kullanılanlar, açıklama yapanlar, açıklama ve pekiştirme yapanlar, pekiştirenler, şart ifadesi verenler ve kuşku ifadesi verenler olmak üzere sekize ayrılmıştır. Cümle başında karşıtlık bildirenler ise birlikte kullanıldığı diğer gruplarla birlikte, olumlu – olumsuz fiillerle birlikte karşıtlık bildirenler, “değil” ile birlikte karşıtlık bildirenler, “yok” ile birlikte karşıtlık bildirenler olmak üzere üçe ayrılır. Bu başlıklar belirlenirken bağlacın cümlede hangi işlevle kullanılmasının yanı sıra cümlelerin anlamına da dikkat edilmiştir. Cümle başında kullanılan toplam 286 “ama” bağlacılı cümlelerden 149 cümle karşıtlık bildirmektedir.

1.1.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacıdaki en fazla sayı, karşıtlık ilişkisi kuranlardadır. Bu ilişki, bazen bağlacın kendisinin verdiği anlamken, bazılarında cümle içinde kullanılan “değil mi, ne hikmetse, neylersiniz ki” gibi kalıp ifadelerden kullanılmasından kaynaklanır. “Ama” bağlacının zıtlık bildiren ifadelerle kullanılması, karşıtlık ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında, “ama” bağlacılı karşıtlık ifade eden cümlelerin bazılarında “yapabileceğini yapmama” anlamını da görmekteyiz. “Ama” bağlacının yukarıda belirtilen ifadelerle birlikte kullanımı “karşıtlık” ifadesinin daha fazla öne çıkmasını sağlamıştır. Aşağıda görülen örneklerde cümle başı “ama” bağlacı, karşıtlık ilişkisi kurarak “buna rağmen, bununla birlikte, fakat” anlamlarını cümleye kazandırmıştır. Karşıtlık bildiren cümle başı “ama” bağlacının yer aldığı 149 cümle, daha çok “ama” bağlacından kaynaklı karşıtlık verir.

“Ablası işi biliyor, nasıl olsa evlenecekler diye, gezmelerine göz yumuyordu. *Ama* ‘On ikide evde olacaksın’ diye de şart koşmuştu.” (2/129; 204).

“Alamanın guşları da ,hikmetihüda, bizdeki gibi ötüşür. *Ama* benim için yine de Yusufçuğa gaynar.” (4/100).

“Alabrus saçlı adam fena sinirlendi. *Ama* durdu, düşündü, kendini iyi de frenledi: ...” (3/75).

“... Ancak kulaktan kulağa duyulmuş. *Ama* yine aynı insanoğlu yazıyı keşfedince uçup giden sesi harf denen birtakım simgelere, çizgilere geçirmeyi becerince Homer'in, eski rapsodların, köy köy dolaşan ozanların anlatıları salt onları dinleyebilen grupları aşmış, papirüse, parşömene, kâğıda yani her okuyabilene ve önemlisi sonraki kuşaklara ulaşabilmiş...” (4/158).

“Anlatıyordum. *Ama* ne hikmetse asıl merakları, gördüklerimden çok, yiyip içtiklerimde idi.” (4/71).

“Aslında daha da açılabilirdi. *Ama* ilk gün için bu kadarla yetinmeyi uygun buluyordu.” (3/164).

“Aslında gerek ustalık gerek eskilik bakımından kaptanlık bal gibi santhraf Büyük Nuri'nin hakkı idi. *Ama* dedim ya; topla formalar meselesi.” (2/88).

“Aslında yenisinden daha olgun bir insan olmayabilir. *Ama* dış görünüşü insanda öyle bir tesir uyandırır.” (2/77).

“Astımlı polis: ‘Bu laflardan bir şey anladıysam Arap olayım’ diye düşündü.’ *Ama* neme lâzım, güzel konuştu delikanlı. Okumuş adamın hali başka oluyor. Hazır gelmişken şunlara astımımı göstersem mi?” (3/34).

“... Aşkolsun, konuşmuyoruz. Mektubumuza cevap vermeğe bile tenezzül etmediniz. *Ama* biz o hanımın kim olduğunu öğrendik bile.” (2/243).

“Aval, i'lerin noktasını koyalım yerli yerine lütfen. *Ama* mazursun tabii, yaş dönemine çok yaklaştın.” (3/106).

“ ‘Ayak’ dedi. ‘Ayağı unuttuk.’ *Ama* sözleri motor gürültüsünün içinde güme gitti. Savcı yardımcısını dürterek: ...” (3/45).

“Ayakları yerden kesilip, bir bir buçuk metre yükseldi de. *Ama* hemen akabinde soluna doğru yan yatarak çöplüğe yuvarlanıverdi.” (3/52).

“Aynı dalga uzunluğunda birleşmiş. *Ama* bu karşımdaki bambaşka bir güç.” (4/141).

“Aynı mahalledendik. *Ama*, sonradan Allah yürü ya kulum, dedi. Başına devlet kuşu kondu. Talât'ın baş şakşakçısı idi.” (2/33).

“Az buçuk İngilizce de öğrenmişti. *Ama* sonraları ne İngilizcesinden faydalanabildi ne de o kurslarda öğrendiği hastabakıcılık bilgisinden...” (1/87).

“ ‘- Bak, Necmiye’ den ibret al. Hiç nazlanıyor mu? ’ dedi. *Ama* o, kulak kesilmiş, şarkıyı dinliyordu.” (1/66).

“Bambo ağacından takım kim, ben kim. *Ama* onurumun o dakikada böyle bir yalana ihtiyacı vardı.” (3/80).

“ ‘Bana adadan adaya yüz deyin yüzerim. *Ama* burada neme lâzım!’ diye sevimli sevimli güldü.” (3/166).

“Bana olacak. Hikmet bey gitmemiş olsa ona derdim. *Ama* Hikmet bey gitti.” (3/76).

“Belediye orayı tahliye ettirdiği için ayrılmak zorunda kalmıştı. *Ama* işte, buradan da pekâlâ memnundu.” (3/61).

“Bekçiyi tek yumrukta yere yıkacağından emindi. Sonra ne olursa olsun. *Ama* Melâhat nerede ise düşüp bayılacak...” (2/135).

“Belki daha da az. *Ama* bir an içi geçmişte ya, yeter.” (3/71).

“ ‘- Ben rakının üstüne şarap içmem, diyecek oldu. *Ama* kadının doldurup önüne sürdüğü kadehi nedense geriye itemedi. ’ ” (1/66).

“Beni küçümsüyor. *Ama* bu ilgisizliği ille belli etmek, vurgulamak ısrarı da yine bir çeşit ilgilenme alameti sayılamaz mı?” (4/131).

“ ‘Bir aperitif almazsınız?’ diye sordu bay Moris. ‘Mersi. *Ama* önce gidip giyineyim.’ (3/166).

“Bir ara ayaklarının çakıllara değdiğini hissetti. *Ama* büyük bir hoşurtu ile gerisin geri çekilen dalga ile beraber bu çakıllar da korkunç bir takırtı ile denize doğru kayıyor, onu desteksiz bırakıyorlardı.” (3/176).

“Bir ara sahile fırlattılar. *Ama* sevinmeye vakit kalmadan hortum gibi geri çektiler.” (3/185).

“Bir de yazları sandalla gezişini gözönüne getirin. *Ama* temiz kızdı neme lâzım.” (2/69).

“Birden kendine acıdı. *Ama* toparlandı.” (3/175).

“Bir eski çınarın sağlam gölgesine sığınmış gibi. *Ama* rüzgâr gerçekten sert esiyordu.” (4/46).

“Birer çizme de biz edindik. Ne var ki, yaz sömestri sonunda Gerda teğmenle evlenip Münih'e gittiğinden, arkasından bakakaldık. *Ama* neme lâzım, ben Almanya'da kaldığım sürece, bu çizmelerin çok faydasını gördüm.” (3/68).

“Bir iç geçirip: ‘Bilmem’ diye devam etmek lâzımdı artık. Ben de öyle yaptım, ‘Belki eski hatıralara dönmekten korkuyorum.’ *Ama* Fahrünnisa bir duygulansın, ne diyorum size, bir duygulansın.” (3/79).

“Bir tütsülenmediği kaldı. *Ama* ne yapsa nafile, ayına kalmadan eli böğründe çıkagelmez mi? ‘Senin o gök gözün var mı yok mu?’ diye kabahati Halil'e buluyor.” (2/96).

“Bir vakitler ki penaltılarının tutulmaz olduğu nasılsa, kim tarafındansa, buraya kadar gelmişti. *Ama* işinde, fabrikada, ne sporculuğundan, ne de anılarından bahsetmeyi prensiplerine aykırı bulurdu.” (4/51).

“Bir zamanlar Akıntıburnu'nda çalarken, İstanbul'da eşi menendi yokmuş. *Ama* artık kocadığı için şimdi gezici fotoğrafçılık ediyor.” (1/65).

“Biraz ilerde iki Amerikan subayı konuşuyorlar. *Ama* ikisi de navy.” (1/118).

“ ‘...Biri bırakıyor elini, öbürü sarılıyor. Tebrik, teşekkür, kıyamet... Hâsılı böyle adammış...’ Tellâl Kasım: ‘ *Ama*, neylersin ki, mekadirini bilmemişiz ’ diye fikir beyan etti.” (2/33).

“... Bir yaradılış, bir bakış alışkanlığı. *Ama* yararı büyük.” (4/161).

“Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu hissedebiliyoruz, O da şakağa düşen aklarda, alnımızdaki kırışıklıklarda, bele yapışan lumbago ağrılarında, nihayet hastalıkta, ölümdede... *Ama* zaman daha geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini âdeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor ki bana, bizden habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri ortadan kaldırmış olacağız.” (3/17).

“Bizim için böyle bir problem yok. Adaya yidiyoruz yazları nasıl olsa. *Ama* Judith de yormemiş Akçakoca'yı. ...” (3/163).

“...Bizimkinin adı da ‘Alinteri’ apartmanı. *Ama* temelinde bir damla alın teri varsa kellemi keserim.” (2/151).

“ ‘Boş ver sen Nuri'ye’ dedi. ‘Osuruğu cinli herifin biridir. *Ama* dün kahvede görmeliydin. Sırrı ile eline yapışmasak tabancasını ateşleyecekti. ...’ ” (4/112).

“ ‘- ...Bu akşam Münir söyloor. *Ama* ta vakit var.’ ” (1/185).

“...Bu aslında bir çiledir. *Ama* sanatçı dediğiniz kendi kendini böyle çilelere sokup ancak ondan kurtulunca mutlu olan bir Mazoşisttir.” (4/175).

“Bu haliyle kendi genelev işleten, fakat kızını manastırda el dokunulmamış bakire olarak yetiştirmek isteyen romantik melodram kahramanlarını hatırlatıyordu. *Ama* neylemeli ki Dropsi'de manastıra filan girecek göz yoktu.” (2/75).

“... Bu konuda objektif olarak konuşuyorum. *Ama* şunu belirtmeme müsaadenizi rica edeceğim.” (3/130).

“Bu sefer de attığı golün nizami olmadığını itiraf eden bu centilmen sporcuyla tebrik için Fenerliler üşüştiler. *Ama* çocuk onları da itti, yerine geçti, stadı kaplayan yaşa ve yuhaların arasında hiçbir şey olmamış gibi oyuna devam etti.” (3/139).

“Bu sümüklü kız belli ki dört yaşına uygun bir dört yaşında. *Ama* Aydanur bir ibret ki sormayın.” (4/47).

“ ‘Buluşalım-buluşmayalım, değer-değmez, vazgeçelim, nasıl olur,’ arasında hayli bocaladıktan sonra ‘Susuyoruz’ adlı tarihi manifestoyu yayımlayıp sustular. *Ama* şimdilik. Manifestonun bir yerinde, bir gün yine konuşacağız, deniliyordu.” (1/229).

“Bunlar iyi. Kabul... *Ama* zihnimi, benliğimi, şuuraltımı hassas bir anten gibi, alabildiğine zaman kavramına böylesine açık ve uyanık tutmak acaba bir gün, radyomun akümülatörünü yormayacak mı?” (3/13).

“Bunları düzeltmemekten, yahut kuşkuyu büsbütün üzerine çekecek, manalı bir gülümseme ile düzeltmekten zevk aldığına bakarak bu söylentileri kendinin çıkarıp yaydığı bile düşünülebilir. *Ama* neme lazım, bu övüntüler bir yana, kendi kuşağından birçok sanatçının eserinde başkadın rolünü hep onun oynadığı da kolay kolay yerinden oynatılamayacak bir gerçektir.” (1/214).

“Bütün kuvvetini geceye saklayan ihtiyar hovardalar gibi, o da. bütün gününü uyuklamakla geçirir. *Ama* bir kere de gece oldu mu, ortalığı talana çevirir.” (2/84).

“ ‘Çalıştım efendim,’ dedim. ‘*Ama* ikinci sual insanı biraz düşündürüyor da...’ (2/63).

“Çeşitli fasılalarla alarmlara ve hava hücumunda gaz maskesi ve yangın mümareselerine on beş günde bir devam edeceğim. *Ama* bunlar bitince ne olacak komut... pardon sayın müdürüm. ...” (4/49).

“Çoğu insan, zenginin işte, asıl böyle senin gibi bilgicine, zevk sahibi olanına, yaşamanın tadını yudum yudum çıkarmasını bilenine tutulur. Öbür türlü için, herif milyoner ama hödük, deyip kendini avutabilir. *Ama* korkma Evropanyalı dostum. Ben öylesine de böylesine de içermiyorum.” (3/73).

“Çok roman okuduğu cümle yapısından belli oluyordu. *Ama* neme lâzım, sözlerinde sıcak, içten bir şeyler vardı.” (3/186).

“Daha iyi oynayan kazandı. *Ama* ben de başka bir oyunu kazandım.” (3/151).

“Danzigli oğlanda ise, satranç takımı yoktu. *Ama* ne var ki o, cümlelerin Almancasını olduğu kadar psikolojik manasını da çok iyi anlamıştı: ...” (3/64).

“ ‘Doğru’ dedi. ‘*Ama* içim ısındı geçen gün biraz. ...’ ”(4/134).

“ ‘Durun!’ diye bağırdı. ‘Durun diyorum size!’ *Ama* çocuklar çoktan köşeyi dönmüş, gözden kaybolmuşlardı.” (3/24).

“... Edebiyat gerçekçi olmalıdır bence her şeyden önce. *Ama* bazı yazarlar açık saçıklığı ilgi oltası sayıyorlar.” (4/177).

“Eğildi, masanın altına baktı. *Ama* Sancho ordan -hem de kadının iskarpinini de alıp- çoktan sıvışmıştı.” (3/99).

“ ‘Elindeki kancalı ipi savurur şöyle yandaki ağaca, ipe asılıp bırakır kendini boşluğa...’ ‘Tarzan gibi, desenize.’ ‘*Ama*, her yıl bu yüzden yirmi, otuz kişi de zayıf verirler. Dal çürük çıktı mı, otuz metreden düşen iflah olmuyor gayrı.’ ” (2/32).

“ ‘- ...Evet kabul ederim, romanda Eralp, hikâyede Sungur, Özgür, Tansu; oyunda Cengiz; şiirde Dünder; resimde Ayhan; batı anlamında bu memleketin ilk gerçek sanatçılarıdır. *Ama* sorarım size kim tanıyor bizi?’ ”(1/220).

“ - Evlatlarınızın başı için, kocanızın, babanızın başı için reyinizi Halk Partisine vermeyin, diye yırtınıyor. *Ama* Saraylı Hanımın damadı şarktan aday gösterilmişmiş, o kadarına aklı ermiyor.” (1/125).

“Fılan meselede az zorbalık mı etmişti. Ya falan mesele hakkında verdiği o meşhur, diktatörce demeç? *Ama* ne de olsa onlar arkada kalmıştır.” (2/78).

“... Galiba başka iki, üç oyununuz da dışarıda oynandı. *Ama* dışarısı sizi yine de daha çok hikayeci olarak tanıyor sanırım.” (4/173).

“Garsondan ateş istedi. *Ama* sözleri garsona varamadan rüzgârda dağıldı gitti.” (3/174).

“ ‘Geç’ dedi Nuri. ‘Pahalı.’ ‘*Ama* bundan ucuzunu bulamayız.’ ” (2/205)

“... Geçen yıl DİE ZEİT’in bastığı ‘Şeytan Tüyü’ adlı hikâyem ise ömrümde aldığım en yüksek hikâye telif ücretidir. 1100 DM, yani 110.000 TL. *Ama* dedim ya hikâyeden telif ücreti almasam da yine hikâye yazarım.” (4/177).

“Gidelim, sen zararlı çıkarsın. Ben senin ne istediğini çok iyi biliyorum. *Ama* yanlış kapı çaldın.” (2/133; 218).

“Gökyüzü, bulutlar, engin deniz, ancak ermişlere vergi bir huzur dünyası, bir nirvana âlemi olabilir. Sıradan fanilere göre değil. *Ama* ben geçen gün merak ettim.” (4/27).

“Gözünü telveden ayırmadan, alçak sesle, gaibden haber veren büyücüyü, ciddi ciddi dinliyorlardı. *Ama* bazen de yine fiskos, gülüşüyorlardı.” (3/169).

“Hacılığı ise, bilindiği gibi, güneyden gelişinden, bir de, dini anıtları tepeden tavaf edişinden kinayedir. *Ama* ben leyleklerin Süleymaniye'yi olduğu kadar Köln Katedralini de aynı huşu ile tavaf ettiklerini gözlerimle gördüm.” (3/48).

“Hadi bu gruptan Hilmi ile İlhami, Cevat'çıları tuttular diyelim. *Ama* İdris taş çatlasa öbür yana kayacaktır.” (3/124).

“Hakem gelince Ases tuttuğu bileği bıraktı. *Ama* Can oyunun sonuna kadar onun tuttuğu bileği ovaladı durdu idi.” (3/145).

“ ‘Hakikatsizliği kabul ediyorum’ “ diye Süheyl Erbil cevap verdi. ‘*Ama* siz söyleyin, nasıl mektup yazabilirdim. Hele o Askeri Tıbbiye meselesini de duyduktan sonra?’ ” (2/21).

“Harikliya da oğlana pekâlâ bayılıyordu. *Ama* çok sevildiklerini bir kere anlayan bütün kadınlar gibi, ağırdan alıyor, kendini Andon'a dirhem dirhem satıyordu.” (1/88).

“Hemşire okulunun müfredat programında Ahmet Hamdi okutulmuyorsa, belki adını bile duymamıştır. *Ama* yine çenemi tutamıyorum.” (4/137).

“Hepsi bu kadar. *Ama* çocukluk işte, şeytan dürttü.” (2/60).

“Her seferinde dikkat kesiliyorum kardeşim. *Ama* yine aynı şey. Susulacaktı, konuştun. ...” (3/111).

“ ‘Hiç ayırma yapmadan mı?’ Süheyl bu suale cevap vermemişti, verememişti. *Ama* Serap onun gözünde bir an yanıp sönen bir ışıltıdan ve yüzünü kaplayıveren pembelikten her şeyi anlamıştı.” (2/20).

“Hikâyenin sonunda bir de çok dramatik linç sahnesi vardı ama, bereket, eş dost aklına girip daha yerli olsun diye bunu değiştirmiş, Arabi kaçarken düştüğü bir kuyuda havasızlıktan öldürerek hiç de daha az dramatik olmayan bir bitiriş sağlamışlardı. *Ama* neye yarar, o ara, şefin Caldwell merakı geçmiş, Kafka merakı başlamış bulunuyordu.” (1/219).

“...Hikmet-i hüda, iyileşti işte. *Ama* alil kaldı gayrı.” (3/50).

“Horoz yarışı dolayısıyla bu sabaha ortak çok. *Ama* durak yine boştu.” (4/38).

“Hoş görmeli. *Ama* evlenince eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı olacaktır.” (2/41).

“Huylanırım. *Ama* kültürlü adama zamparalık yakışır mı?” (4/129).

“İbraam inkâr edecekti. *Ama* arkadaşlarının suçlu bakışlarından anladı ki, kendini ele vermişler.” (3/28).

“İçeride, satranç takımı bulamadıkları muhakkaktı. *Ama* açığöz oğlan, kızın önüne hemen iskambilleri sürü vermişti.” (3/65).

“ ‘İhtiyacım olmadı,’ dedim övünerek. *Ama* hemen sonra da utanarak, buraya o övündüğüm saat yüzünden geldiğimi unutarak...” (4/75).

“İkinci temsil Cengiz’in ‘Belkilerin Piyesi’ adlı expressionist oyunu olacaktı. *Ama* oğlanın hevesi içinde kurulu kaldı.” (1/220).

“İlk hikâyem için Sedat Simavi Beyden aldığım telif ücreti 5 lira idi. *Ama* bu 5 liranın o zaman bendeki sevinci milyona değerd. ...” (4/177).

“İstanbul'da kalan eski salt insancılar şimdi, gaile yüzünden birbirlerini pek göremiyorlar. *Ama* yine, seyrek de olsa, Çiçek Pasajı'nda, Otomatik'de, arada bir buluşur, konuşurlar.” (1/230).

“İşinde, çevresinde sevmek. Albayım diye benimsenmek. *Ama* içinde yine de küçük bir üzüntü izi vardı.” (4/65).

“İyi olunca o da çıkacak balkona. *Ama* şimdi ilâcını içti, mışıl mışıl uyuyor.” (2/177).

“Kadın çoraplı ayağını kaçırdı. *Ama* adam öbür ayağını yakaladı.” (3/98).

“Kastor protokol kurallarını çocuk yaştan sindire sindire değil de, belirli bir çağdan sonra kitaptan ezberleyen yeni vekiller, senatörler ya da taşralı hariciyeciler gibi sivri derecede nazik bir Chow Chovv'du. *Ama* buna rağmen, yine de, daldığı, ya da heyecanlı olduğu zamanlar, anasının, çoban köpeği diyalektini gizleyemediği anlar oluyordu.” (3/96).

“Kemal Faruki tribün için oynardı, ne anı kaldı ne şanı. *Ama* Bekir yine Bekir.” (3/142).

“Kendilerini onun tabii varisi sayıyorlar. *Ama* keyfini bitirip bir iki çırpındıktan sonra havalandan mutlu martının havalandmasıyla, o sırada tesadüfen başının üstünde tur atan aylak martılardan biri fırsatı değerlendirdi.” (4/19).

“Kendine kalsa o hızla, telefonu kızın elinden kapıp eksiltme yerinin numarasını çevirebilirdi. *Ama* Süheyl duvar gibi önüne dikilmiş duruyor, selâmsız sabahsız aralarına giren bu davetsiz misafirlere kızgın boğa gözleriyle bakıyordu.” (2/23).

“Mekruhtur deyi ben göpek sevmem pek. *Ama* onlar da benim peşimde siftinir dururlar.” (4/100).

“Meşeler çoktan döktü yapraklarını. *Ama* gelecek bahar yine öyle parlak yeşil dönecekler dünyaya.” (4/154).

“Nasıl başladı, ne vakit başladı, bilemiyorum. *Ama* ilk belirtiler, dokuz yaşımda iken patlak verdi.” (3/9).

“Neme lâzım, adamcağız hiç falso vermedi, fırsat bu fırsat deyip şahsi işlerini açmağa yeltenmedi. *Ama* pekâlâ Maarif Müdürü olduğunu söyleyebilirdi.” (2/64).

“Nisaiye kliniğinde doğurmak her çamaşırcıya nasip olmasa gerek. *Ama* ocağı boşuna yakmışlardı.” (1/201).

“Nizamettin Bolayır'ın bunu kabul edip edemeyeceğini müdür muaviniyle ağız aratıp iskandil etti. *Ama* müdür muavini, ‘ünlü bir eski sporcunun aralarında

bulunmasından, gençlere ağabeylik edip yol göstermesinden onurlanacakları' filan gibi gönül okşayıcı girizgâhına karşın Nizamettin Bolayır'ın nedense bunu kesin olarak reddettiğini gördü." (4/50).

"Nuri'ye kalsa, budur diyip, herifi bir daha şişliyecek, Sinop hapishanesinde iken bir saplayışta adam öldürmenin usulünü öğrenmişti. *Ama* Melâhat büsbütün su koyuvermiş, yerlere yatarak gülüyor: 'Yürü gidelim be aval' dedi Nuri'ye." (2/225).

"Onu yukardan aşağı tarayıp sonra karnı hizasında duran gözleri, Sekban'a, her seferinde, ölür gibi kusuşunu hatırlatıyordu. *Ama* artık buna da alışmıştı." (3/183).

"Onun bu rejimine dayanamayan karısı Üftade, kış gelince ister istemez odasını ayırıyordu. *Ama* havalar ısınmaz mı, Nizamettin Bolayır onu bağır çağır karyolası ile sürükleyip yanı başına getirir." (4/31).

"Onun o günkü havasına, kendi deyimi ile 'mood'una, son zamanlardaki hayranlık ve bıkkınlıklarının etkisine göre çizdiği kıvrır kıvrır rotaya, tıpkı keskin viraj alan bir lokomotifin şaşkın vagonları gibi uymaya çalışır, bir-iki aksadıktan sonra iyi-kötü yola da girerlerdi. *Ama* bazen bu rota değiştirme o kadar çabuk olurdu ki, en arkadaki vagon düz yola yeni girdiği sırada lokomotif bambaşka bir yön almış bulunurdu." (1/219).

"Oysa deminden beri öyle parlak cümleler hazırlamıştı ki, bunları birer şamar gibi karşı tarafın onuruna şaklatmak için söz sırasını kolluyordu. *Ama* kendi kendini bu kadar ridicule hale getiren oğlanı savunmaya kalkmak, bu canım sözleri boşuna harcamak olurdu." (3/135).

"Olay on beş yıl önce geçti. *Ama* hâlâ kafamı kurcalar durur." (4/84).

"Onun adaylığı konuşulurken kıdemli doçent olarak ben de oturuma katılmıştım. *Ama* benimki görüşülürken dışarı çıktım. ..." (3/119).

"Öbürünü kime vermeli? *Ama* omuzları, boynu, bazuları pekâlâ yerinde idi." (3/41).

“Öyleki, Başasistanın durumla ilgili bir divan şiiri mısraı okuması bile beklenebilirdi. *Ama* okumadı.” (3/32).

“Öyle ki, onun sade ayak bileklerine kadar çekilmiş bir resmini gören, bu ince bileklerin o dev gibi vücudu nasıl çektiğine şaşabilirdi. *Ama* bir de ayaklara geçince, bu muvazene probleminin sırrını kolayca çözüverir.” (2/69).

“Parası vardı, elbise vardı, karnı tok, sırtı pek, rahatı yerinde idi. *Ama* işte gene de içinde gurbet acısına benzer bir sızı duyuyordu.” (1/25).

“Piyasasını düşürmek istemediğinden. *Ama* oldu işte.” (3/106).

“Polis, ‘Tu, vay canına be’ dedi içinden. ‘Astımına ilaç soracaktım, soramadım. *Ama* savcı yardımcısının yanında biraz da çiğ kaçardı. ...’ (3/45).

“Polisi görünce kaçmaya davrandılar. *Ama* gafil avlandılar.” (3/26).

“... Rasgele birkaç örnek almak öbürkölere haksızlık olur. *Ama* ille bir iki isim isterseniz, mesela Memduh Şevket Esendal'ın 'Hasta' hikâyesi. Mesela Kemal Tahir'in 'Arabacı'sı. Mesela Sait Faik'in 'Hışşt Hışşt'ı...” (4/172).

“Romancı dostum Simonof beni önceden uyardığı için hazırlıklı idim, oyunlarına düşmedim. *Ama* bu tuzaktan habersiz, biri Avustralyalı, öbürü Somalili iki yazarı yemekten sonra pestil gibi serildikleri masanın altından âdeta kazıyarak çıkardılar.” (4/69).

“Sağ veya sol, hangisi olursa. *Ama* neylersiniz ki sağaçık Hikmet takımın en iyi oyuncusu idi.” (2/88).

“Sanatta bir iddia, hele gençken bir kendini belgeleme hışırılığı yok değildir. *Ama* daha derin düşünersek sanat bir gücün değil daha çok köklü bir aczin de ifadesidir. ...” (4/178).

“Sancho onları uzaktan görür görmez heyecanlanmıştı. *Ama* dalmış başka yere bakıyor da şimdi birden yanından geçerken fark etmiş gibi, ısrarsız, doygun bir selamla karşılık verdi.” (3/94).

“Sancho, Selmin Hanımın çıkardığı iskaripini yakalamıştı, tokası ile oynamaya başlamıştı. *Ama* gözü kadının hapsedilmiş bacağına idi.” (3/99).

“Sanırım sadre şifa verecek bir şeyler sökemedi. *Ama* yine de konsültasyona çağırılmış bir profesör edasıyla iç kapağın altında bir yeri gösteriyordu:” (4/78).

“Sekban, yine arka üstü uzandı. *Ama* sırtından dürtülmüş gibi yeniden doğruldu.” (3/177).

“Sevim aslında kadınlar arası sırtüstü yüz metre şampiyonu. *Ama* bu yıl rekorunu kırdılar.” (2/122; 180).

“Sık sık yaptığı bu jest âdeta bir tik olmuş onda. *Ama* haspaya çok yakışıyor.” (4/148).

“Sonra Goethe'nin bir sözü geldi aklıma. ‘Her öğretti az çok pusludur der bir yerde. *Ama* ağacın yaprağı ne parlak’, soyutla somutun, düşünle yaşamın farkını hiç ıskalar mı o kaşarlanmış yaşam virtüüzü.” (4/141).

“Sonra ne olursa, olsun. *Ama* Melâhat nerede ise düşüp bayılacak..” (2/224).

“Statiko henüz bozulmadı. *Ama* ikinci, üçüncü kayalara usulca yerleşen, kanaatkar, tedbirli martılarda belli belirsiz bir hareketlenme var.” (4/19).

“Surat bermutat asık, kaşlar çatık. *Ama* hava güzelmiş, bahar geliyormuş, bunu kanlarında sezen kızlar odada itiş kakış fındırdeşiyorlarmış.” (1/162).

“Şeceremi araştırdım, bulamadım. *Ama* soyumda muhakkak zamanla, saatle fazla uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı.” (3/11).

“Şimdi yine bir kayıktayım. *Ama* şimdi yalnız.” (4/154).

“ ‘...Tam meslektaşça, sportmence bir dostluk.’ ‘*Ama* bunun tersine de çok örnekler gösterilebilir.’ ” (4/172).

“Tıraş olup olmamakta da bir dereceye kadar serbesttir diyelim. *Ama* eski sevgililerin bulunabilecekleri yerlere ne yapıp yapıp kendine çekidüzen vererek gitmelidir.” (3/77).

“Topkapı Müzesine her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemem. *Ama* her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım.” (3/14).

“Uçamadığı anlaşılınca bu sefer dört talebe leyleği dört yandan kuşatıp kıştırmaya kalktılar. *Ama* avlunun girdisini çıktısını çok iyi bilen hayvan ellerinden kaçıp kurtuldu.” (3/50).

“Vazocuk da, içi vık vık ederek, kendisini almamı beklemiştir. *Ama* üstüme düşüldü ya, bende bir gönül tokluğu, bir nazlanma, bir ağırdan alış... bir ipe un seriş... vazoya türlü kusurlar buluş...” (3/70).

“...Ve bizde ikamet ettikleri müddetçe de çocukları olmadı. Halim selim kendi hallerinde terbiyeli gençlerdi. *Ama* pek mümkündür ki, tövbekâr olduktan sonra ahlâkları ile beraber isimlerini de tebdil etmiş olsunlar.” (2/241).

“ ‘Yalan, iyi söylenirse gerçeğin bir başka yanı olabilir. *Ama* seninki çok beceriksizi, gerçeğin başaşağı gelmiş, tuzla buz olmuşu,’ diyor.” (3/104).

“Yalanlarının ortaya çıkışının bile farkında değiller. *Ama* Fasarya'da surat bir karış.” (2/101).

“Yazın bir derece anlıyorum da, dışarda rüzgâr sulu karı savururken, karayel kıyılarda ısıklar çalarken, üstelik de su karadan daha ılık iken, kayanın üstünde sırtını karayelin ayazına vermenin âlemi nedir, kestiremiyorum. *Ama* herhalde tamah edilecek bir yanı olması gerekir.” (4/12).

“Yine kitaplara, yine notlara kâğıt karalamalara döndüm. *Ama* aradan bunca yıllar geçmesine karşın bugün bile, bir konferans verirken, yazı yazarken, bir toplantıda bazen yine unutup, eski alışkanlıklarına dönecek gibi olduğum zaman, uzaktan bir çift balrengi gözün beni alaycı bakışlarla gözlediğini sezer gibi olurum.” (4/155).

“ ‘...Yoksa oyuna devam zorundasın. Capito?’ -Bu kelimeyi de nereden öğrenmiş?- ‘*Ama* siz gözlüklüler soyunamazsınız kolay kolay. ...’ ”(4/144).

“Yüzü belki yine asıktı. *Ama* elleri sıcaktı, sıpsıcak.” (3/117).

1.1.1.1.1. Olumlu - Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık Bildiren Cümle

Başı “Ama” Bağlacı

Olumlu-olumsuz fiillerle kullanılan “ama” bağlacı, tıpkı “değil”de olduğu gibi, kullanıldığı olumsuz fiiller veya fiilimsilerle birlikte bir karşıtlık ilişkisi ortaya çıkarmaktadır. “Değil”li karşıtlık bildiren cümlelere benzer. Olumsuz fiiller veya fiilimsilerle “olumsuzluk” ifadesi sağlanır, “ama” bağlacıyla da “karşıtlık” ifadesi sağlanır. Bu cümlelerde dikkati çeken, “ama” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumlu, “ama” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumsuz, veya bunun tam tersi, “ama” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumsuz, “ama” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumlu olmasıdır. Karşıtlık ifadesi veren cümlelere benzer olarak bu cümlelerde de “buna rağmen, fakat” gibi ifadeler bulunur. Olumlu-olumsuz fiillerle birlikte olumsuz karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarının toplam sayısı 59’dur.

“Adam arka tarafa yanaştı,onların da gayretiyle motoru söktü. *Ama* bu bile tekneyi hafifletmeye yaramamıştı.” (4/23).

“ ‘Almayacağım’ dedi şefkatli Bekçi, ‘*Ama* susmazsa onu çocuk parkına bırakmayacağım.’ ” (2/161).

“ ‘Anlamıyorum’ dedi zayıf bir misafir, ‘Ne kadar, tok gözlü adam. İstese ne işler çevirip vurgunlar vurabilir. *Ama* yapmıyor.’ ” (2/183).

“ ‘Artık orası beni ilgilendirmez’ diyecekti. *Ama* demedi.” (3/31).

“Ases'e boylu boslu denemez. Çelimsiz daha yakın. *Ama* hiçbir çarpışmada düştüğü görülmemiş.” (3/141).

“ ‘- ...Bankada. *Ama* el şakası filan yapmadı benimle.’ ” (1/210).

“Bazen komşu toplantılarında da bu çeşit konuşmalar istedikleri olur. *Ama* o konuşmaz.” (4/53).

“Belki küçük hikâye sözünün kolay çağrışımından. Çabuk bitişinden. *Ama* Çehof o çabuk biten hikâyelerde öyle unutulmaz kişiler ve olaylar çizer ki değme romanlarda bulamazsınız.” (4/164).

“Bende satranç takımı bulunurdu. *Ama* ben budala, şaşkınlıktan kızın söylediğini anlayamamış olacağım ki, ağzımın içinde bir şeyler kemküm ettim.” (3/64).

“ ‘Beni bugüne kadar artırmaya gitmekten alıkoyan da herhalde bu his olmalı...’ diyebilirim artık. *Ama* demeyeceğim.” (3/71).

“Beşiktaş'ta böyle iki haf olsa, bak gör o zaman. *Ama* dinletemedik.” (3/141).

“Beyninin uyanık kalabilmiş bir köşesi ile bu komutu vermişti ağız adalelerine. *Ama* onlar, buna uyabildiler, uyamadılar, orasını pek bilemiyor.” (3/176).

“Bir daha bastı, yine almadı. Üçüncüde işlemeye başladı. *Ama* daha hareket etmiyorlardı.” (3/45).

“Bu bulunmaz işi gâvurun birine bıraksam döndüğümde geri virmez namussuz. *Ama* sen bi yol gelsen, sana viririm.” (4/104).

“Bunun hikâye tekniği bakımından özel bir faydası olabilir belki. *Ama* doğrusu, ben katları hesaplamaktan, konuyu gereği gibi, takib edemedim.” (2/151).

“Bunun kocası hasta olsa, şimdi, bu kadın bir kaşık çorba verir mi acaba? *Ama* bunun kocası da hasta olmaz kolay kolay...” (3/76).

“Bu serüven susulsa idi, lafa dökülme idi, ona daha çok yakışacağından. *Ama* huy canın altından büsbütün de çıkmıyor.” (4/156).

“Cebimde seksen bir lira... Ben ne alabilirim? *Ama* o sırada farkına vardım ki, ben bugün kızıyla Fahrünnisa'nın da bulunduğu, bahusus her zamankinden de kılıksız ve suratsız geldiğim şu apartmandan hiçbir şey almaya gelmiş hiçbir şey almadan gitmiş olamam.” (3/81).

“Cuntacı grubun gülmeleri, ‘Çok güzel’ sesleri ile vurgulanan ve çok daha heyecanlı bravolarla noktalanan bu konuşma bitince, Sedat Germiyanoglu kalkıp lehte bir şeyler söylemek ihtiyacını duydu. *Ama* kalkmadı.” (3/129).

“Çıkarmaya gelmiyor, kolumda olunca pekâlâ işliyor. *Ama* kuruntum uzun sürmedi.” (4/81).

“Daha doğrusu kendi onurumun değil de Fahrünnisa'nın onurunun. -Evet bu daha doğru- Fahrünnisa'nın onurunun... ‘*Ama* beğenmedim’ diye arkasını getirdim.” (3/80).

“ - ...Dur bakalım, anlayalım, dinleyelim; iftiradır belki, diyecek oldum. *Ama* oğlan söylediklerimi duymuyordu bile: ‘Her şey bitti, her şey...’ diyor da başka bir şey demiyordu.” (1/89).

“ ‘Dün gece asistanlar iyi kötü bir alçı yapmışlar güya. *Ama*, kendi, röntgen yapılrkene yerleştiremediler bir türlü, diyor. ...’ ”(2/30).

“ ‘Dün hava güzeldi. *Ama* yine denize giremedim,’ dedi siyah süveterli, siyah pantolonlu Ankaralı hanım.” (3/168).

“ ‘Efendim, İtilâfçılar tutmuş da bu, ondan maaşını kesmişler.’ Kantarcı ya duymamış, ya duymamazlıktan gelmişti. Devam etti: ‘*Ama* ne oldu sonra? Dünya onlara da kalmadı. ...’ ”(2/34).

“El kapısı kızcağızın öyle canına yetmiş ki, soğan ekmeğe bile razı. *Ama* Fasarya Nuh demiş peygamber demiyor.” (3/102).

“Eski ile övünmek hiç hoşuna gitmez. *Ama* hiç tanımadığı bir semtte sokaktan geçerken önüne bir top yuvarlansın da o topu özenle yerine dikip bir vuruş yapmasın, görülmemiştir.” (4/51).

“Evet, her şeyi, kimin hangi durumda ne söyleyeceğini evvelden biliyor, yine de işte, ayıp olmasın diye, âdet yerini bulsun diye, karşısındakini dinler görünüyordu. *Ama* ne yapsa, ne etse, bu anlattığım ifadeyi yüzünden silemiyordu.” (2/61).

“Garajdan tiyatro, gaz sandığından koltuk fikrini de zamanında ileri süren o olmuştu. *Ama* bu sefer tutmadı: ...” (1/224).

“Görünüşte genç, sıhhatli, neşeli. *Ama* şakalaşmadıkları, İtişip kakışmadıkları, kendilerine bakılmadığını sandıkları dalgınlık anlarında hüznünlü bir görünüşleri vardır.” (3/145).

“ ‘Ha boyle boyle,’ diye sayıklıyor. Horon tepen uşaklarını coşturan bir kemeñçeci şivesi ile. *Ama* sonu istediği gibi olmuyor.” (4/148).

“ ‘- ... Harikliya aklını er geç başına toplar. Durum yine düzelir.’ *Ama* Andon’a laf anlatmak mümkün olmuyordu.” (1/89).

“Hepsi 12’ye 1 var. *Ama* tiktakları duyulmuyordu.” (3/21).

“İster misin her şeyi yeni baştan anlattırsın. *Ama*, Başasistan anlattırmadı.” (3/40).

“Kafası aydınlanıyor gibi olunca birden doğruldu. *Ama* doğrulmak iyi gelmedi.” (3/177).

“Kazet bezirganları gurbetçinin sıla acısını debreştirecekler ki geseleri dolsun. *Ama* bize bu ökselere düşmek heç bi gerekmez.” (4/89).

“Kendimi zeki bulmam. Bazı şeyleri başkalarından daha geç kavrarım. *Ama* buna aldırmam. ...” (3/170).

“Kendine belli etmeden resmen kaçıyordu. *Ama* kurtulamadı.” (3/175).

“Klaksona dokundu. *Ama* koyunlar oralı olmadılar.” (3/159).

“M. Dellou: ‘Voyons, Monsieur Bülent,’ dermiş. ‘Voyons, voyons. Il ne s'agit pas de ça. Tenez: Si x tend vers zero, y tendra vers l'infini. N'estce pas?’ *Ama* çocuk hiç oralı olmazmış. Bir kere bozuk plak gibi takıldı ya, döner döner bildiğini okurmuş:

Si $x > y$

alors $y < x$ ” (2/63).

“Mebus olsalar ya. *Ama* mebus olsalar da buradaki kadar avanta sağlayamayacaklarını hemen kabul etti.” (3/121).

“ ‘...Nedeni niçini yok. Çünkü ben öyle istiyorum.’ *Ama* ne oldu sonra, sökmedi tabii.” (1/187).

“O arada bulup da unuttuğu sonu ât ile biten bir kafiye'nin peşine takıldı. *Ama* bulamadı.” (3/45).

“O, onu kapıncaya kadar engellemek, gagalamak, itip düşürmek mübahtır. *Ama* kayaya çıktıktan sonra artık dokunulamaz.” (4/11).

“On beş yıl önce beni sevmiş, sever gibi olmuş, belki de sadece sever görünmüş bir kadına, ben, on beş yıl sonra Amerikan artırmalarına sırf pazar öldürmeye gelmiş bir

avare adam olarak görünemem. *Ama* ne alsam ne alsam: Ben iki bin yedi yüz liraya Revere marka radyolu tape recorder alamam.” (3/81).

“Onu, en iyi bir şekilde yapmaya çalışıyordu. *Ama* işte böyle olmakla beraber, yine de dört tip müşteriye içermekten kendini alamıyordu.” (3/56).

“Orası beni alâkadar etmez. *Ama* ev sahiplerine yüklenmekle iyi etmemişsiniz.” (2/152).

“Orası kolay, canım. Benim anam onun da anası. *Ama* daha bir karşı karşıya görüşemedik ki şöyle...” (2/98).

“Rizeli onun yalpa vura vura koğuştaki gezinişini gördükçe, ‘Zavallı kadın, daha yaşlı da değil’ diye acır dururdu. *Ama* şimdi acımadı.” (3/43).

“Sade kahvedekiler mi, sosyete bayanları da bundan hoşlanıyor. *Ama* onlar dinlemekten zevk almazlar.” (1/185).

“Salt insan her devirde dünyanın her yanında var olmuştu. *Ama* bugüne kadarki kuşaklar ona eğilmeyi akledememişlerdi.” (1/224).

“Sekban, Çekoslovak madam da gelip yandaki boş masaya oturacak diye bekledi. *Ama* kadın gelmedi.” (3/168).

“Ses, kıvrılıp bükülüyor, sıçrayıp koşuyor, ah çekip ağlıyor, kahveden dışarı taşıp mehtabın yarı aydınlattığı çarpık yollara, ıssız tarlalara dökülüyor, sonra uçsuz bucaksız enginlere doğru yayılıp kayboluyordu. *Ama*, taksim yarısına gelmemişti ki gırnatanın sesi, kurgusu biten bir gramofon plağı gibi, birden sönüverdi.” (1/68).

“Siyasetin, hele askerlerin de işe karıştığı siyasetin, böyle talih oyunları muziplikleri olabileceğini kabul etmekle birlikte yine de öçlenmişti, 27 Mayısçılara. *Ama* Eminsü Derneğinin toplantılarına iki celse hariç, bir daha uğramamıştı bile.” (4/44).

“Sizden müsaade alma işini de bana yüklediler. *Ama* vakit bulup da kendime gelemedim.” (2/144).

“Süheyl o gün, orada, saçma kibirine kapılmayıp, tek bir kelime Serap'ın beklediği iki heceli tek bir kelime söylemiş olsa idi, her şey değişebilirdi, her şey. Serap bu perçemi alnına düşmüş haşin oğlanla Anadolu'nun, değil sade Anadolu'nun, dünyanın en ücra köşesine bile gidebilirdi. *Ama* o tek kelimeyi söylememişti Süheyl.” (2/20).

“Üftade hikâyeye güldü. *Ama* deminki bakışla bunun arasında bir ilişki de bulamadı.” (4/66).

“Üstelik düşman atı, yukarda anlattığımız agrandisman meselesi yüzünden, yarım misli daha büyük gördüğü de unutulmasın. *Ama* hayır, doğuştan beri bütün atları hep bu iri ebatta görmeğe alışık olduğu düşünülürse, bunun pek de büyük bir rol oynamadığı anlaşılır.” (2/11).

“Zillere topmakların vurup durduğunu, küçük kuşun kafesinden fırlayıp fırlayıp haykırdığını gayet iyi görüyordum. *Ama* sesleri çıkmıyordu.” (3/22).

1.1.1.1.1.2. “Değil” ile Birlikte Olumsuz Karşıtlık Bildiren Cümle Başı

“Ama” Bağlacı

“Ama” bağlacının “değil” sözcüğüyle aynı cümle içinde kullanımı, sadece karşıtlık ilişkisini doğurmamıştır. Aynı zamanda, bu cümlelere olumsuz anlamlar da katmıştır. Olumsuzluk anlamı “değil”lerde olumlu anlam bildiren unsurların “değil” le kullanımının yanında, fiil cümleleri için, olumsuzluk taşıyan fiillerle kullanılmasından da kaynaklanır. Cümlelerde “değil” lerin bir kısmı edat, bir kısmı ise bağlaçtır. Cümle başında kullanılan ve “değil” ile birlikte karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarının sayısı, 24’tür.

“Acayip. *Ama* sizin makine Exakta idi, değil mi?” (3/33).

“Albayı görünce atladı kaçtı. *Ama* uzağa değil, duvarın dibine.” (4/33).

“Altes’i tam aklından geçiriyordu ki onunla karşılaştı. *Ama* bu telapati değil de daha çok Hikmet Beyin bir kilometre öteden duyulan pipo kokusundan gelen bir çağrışım da olabilirdi.” (3/93).

“ ‘Biliyorum’ dedi genç kız minnetle, ‘İtimatsızlıktan değil. Vallayı değil. *Ama* ablam fena şeyler düşünsün, istemem.’ ” (2/129).

“Bu tik tak, kalbimin atışı temposunda olsa şaşmayacağım. *Ama* değil.” (3/10).

“Bu tehlikeli bölgeden kendini iki üç metre öteye atabilse, orada günlerce, bitkin, yatabilirdi. *Ama* kolunu kırıdatacak halde değildi.” (3/177).

“Bunun üzerine İskender İskit güldü. *Ama* içten gelme ferah bir gülüşle değil de, sinirli, isterik bir gülüşle güldü.” (3/34).

“Dropsi varmış, yokmuş, kimsenin umuru değildi. *Ama* Fraulein Haubold için aynı şeyi söyleyemeyeceğim.” (2/68).

“Gazeteleri dağıtmaya giden kahveci çırağı Refet de durmuş yarışmanın heyecanından pay almaktaydı. ‘*Ama* rekor yine Rıfkı amcanın değil mi?’ diye sordu.” (4/36).

“Gerçi bu da mide bulandırıcı bir hadise sayılırdı. *Ama* ne de olsa Asım Kutay’ın korktuğu kadar tamiri imkânsız bir suç değildi.” (1/81).

“İstanbul’a inerken eldiven ve baston kullanmayı da ihmal etmez. *Ama* öte yanda Amerikalılar diplomasi geleneklerini çoktan demokratlaştırmış, sefirler şimdi herkesin gözü önünde spor gösterilerine bile kalkışıyor, maaile Boğazı geçip mayo ile resim çektiriyorlarmış; bizim sefiri kebir oralı değildir.” (2/80).

“İşte o sırada kendini bir aynada gördü. *Ama* bugün kendini hamal sırtında giden bir endam aynasında değil de, belediyenin Şişhane’ye yeni koydurduğu orta malı bir seyrüsefer aynasında gördü.” (2/28).

“Judith de söze karıştı. ‘Şansımıza yuneş de yok,’ dedi. ‘*Ama* deniz soğuk değil!’ dedi Nişim.” (3/163).

“Namusu mücessem olduğunu hep biliriz. Ve de bununla maaile, iftihar ederiz. *Ama* bu senin benim işim değil. ...” (4/110).

“Nizamettin Bolayır'ın kapısında Sivil Savunma Amiri yazılı. *Ama* yaptığı iş sade bu değil fabrikada.” (4/48).

“Nizamettin Bolayır'ın penaltı atma dışında gösterişsiz mi gösterişsiz 24 saatlerinin sessiz mutluluğu. *Ama* büsbütün ümitsiz değilim.” (4/168).

“O burada olsaydı, şoförü kışkandırmak için ona buna yaltaklanan hizmetçi Şükriye'nin bu numaralarından faydalanır, fingirdek kızın orasını burasını mincıklardı. *Ama* işte Rıza onun gibi değildi.” (1/26).

“Ruslar, bütün sanayileri ile olduğu gibi saat sanayileri ile de övünürler. *Ama* sade bugün değil, eskiden beri.” (4/69).

“Sabahki gibi kravle geçti. *Ama* daha ilk anda anladı ki, altındaki deniz, bu sabahki deniz değildir.” (3/174).

“Soyunuk. *Ama* sade dışı ile teni ile değil, içi ile kafası ile.” (4/149).

“ ‘Tıpkı Hephaistos gibi desenize,’ diye söylendi. ‘*Ama* pardon, onu anası Hera değil de, babası Zeus atmıştı yeryüzüne.’ ” (3/50).

“Usta başı çok ustalıkla aparttığı unla şekeri fabrikadan çıkaramamış, sakladığı yerde görülünce de işi Fasarya'nın üzerine atıvermiş. *Ama* asıl sebebi bu değil.” (2/96).

“ - Yürü diyorum herif, yürü, beni günaha sokma, diye adamı zorla ayağa kaldırdı. *Ama* Cemal'in yürümeye değil, ayakta durmaya bile gücü yoktu.” (1/69).

“Zırhlı gidince Harikliya evine döndü. *Ama* ailesi ile barışmak için değil, eşyalarını toplayıp pasaportunu çıkartmak için.” (1/91).

1.1.1.1.3. “Yok” ile Birlikte Olumsuz Karşıtlık Bildiren Cümle Başı

“Ama” Bağlacı

Olumsuz karşıtlık kuran “ama” bağlaçlı cümlelerimizin bir diğer grubu, “ama” ve “yok” sözcüklerinin bir araya getirilmesiyle kurulmuştur. “Ama” bağlaçlı isim cümlelerinin yüklemi “yok”tur. Bu iki kullanımın bir cümlede bir araya gelmesiyle olumsuz bir karşıt anlam ortaya çıkar. Karşıtlık bildiren cümle başı “ama” bağlaçlarında olduğu gibi bu örneklerin bazılarında da “yapabileceğini yapmama” anlamı vardır. Cümle başında kullanılan ve “yok” ile birlikte karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarının sayısı, beştir.

“Bir ara iri bir bulutun ardına girdi, hiç görünmez oldu. *Ama* ayın bulutun arkasına saklanışına özel bir mana vermeğe lüzum yoktu.” (2/233).

“... Bu - kötü bir sıfat aradı, bulamadı - İttihatçı güruhu işte... *Ama* yok muydu? Bizim idarenin de tekaüt sandığı vardı.” (2/34).

“Buna canı sıkıldı. *Ama* niye sıkıldığını yorumlayacak gücü yoktu.” (3/178).

“Çok değil, şöyle, yirmi bin Mark, evet, yirmi bin Marklık bir sermayesi olsa, kaderinin akışını pekâlâ değiştirebilirdi. *Ama* işte sermayesi yoktu.” (2/27).

“ ‘Ne olmuş yani Fasarya isen?’ dedim. ‘Dünyada bir Fasarya sen mi varsın? Bakma, ben senden biraz daha temiz geziyorum, her gün tıraş oluyor, ütülü gömlek giyiyor, tepemin açıldığı belli olmasın diye öndeki iki tel saçımı itina ile arkaya tarıyorum. *Ama* bu dış görünüş bir yana seninle hiç de büyük bir farkımız yok be Fasaryacığım. ...’ ” (2/102).

1.1.1.1.2. Farklılık Bildiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacının, bu gruptaki kullanımı karşıtlıktan çok, farklı iki durumu ortaya koymak içindir. Farklı iki durum “ama” bağlacıyla birbirine bağlanmıştır. Örnekleri incelediğimizde, “ama” bağlacının farklılığa dikkat çekme, farklılığı vurgulama amaçlı kullanıldığı görülür. Dolayısıyla “ama” bağlacının farklılık anlamı öne çıkar. Cümle başında kullanılan ve farklılık bildiren “ama” bağlaçlarının sayısı, toplam 11’ dir. Farklılık ifadesi “kim bilir, belki” gibi sözcüklerin kullanılmasının yanı sıra, “ama” ile bağlanan cümlelerdeki farklılık ifade eden durumların ortaya konulmasının etkisi vardır. Yani asıl farklılık anlamı cümlelerden çıkmaktadır. “Ama” bağlacı bu farklılıkları birbirine bağlar.

“ ‘- ‘Başka’ amacımızı özetliyor. *Ama* bizim moruk söyler, ‘Başka’ diye Türkçede Çingeneye derlermiş.’ ”(1/223).

“Çok mu güzeldi? Pek evet diyemeyeceğim. *Ama* belki de çok güzeldi. Muhakkak olan bir şey varsa, herkese benzemediği idi.” (2/46).

“Evet belki önce yemek, içmek, uyumak için yaşar. *Ama* bunlar bitince başka özlemlere uzanır insan. ...” (4/111).

“Evet bir şeyler yapmalı, bir çekişmeye katılmalı, iyi kötü paramın ereceği bir şeyler almalı. *Ama*, o sırada, yanımda konuşan iki kişiden öğrendim ki, plakları toptan vereceklermiş...” (3/82).

“Evlenmek şart değil ya, istemiyorsam, öyle yaşayacaktık. *Ama* kim bilir vazgeçip yine de bir gün evlenirdik...” (4/153).

“Güzel değildi belki. *Ama* gençlikten, canlılıktan ileri gelen bir kanı sıcaklığı, bir cana yakınlığı vardı.” (1/86).

“Havaya kalkık küçük burnu ve çilleri ile kendine göre bir albenisi bile vardı. *Ama* görmemişliği, açgözlülüğü sonra sonra ortaya çıktıkça, ondan sıtkı sıyrılmaya başlamıştı.” (4/59).

“Herkesin birbirine çamur attığı, çelme taktığı, birbirinin gözünü oyduğu bir dünyada buna budalalık denebilir, enayilik denebilir, haksız olunması lâzım geldiği halde işin kötüsü, haklı da olunabilir. *Ama* sergilerle artırmalarda iş değişiyor...” (3/71).

“ ‘- ...İlk perdeyi gelecekte, ikinciye geçmişte, üçüncüyü halde geçirebiliyor musun? *Ama* sen daha önce biraz O’Neill ve Priestley okumalısın.’ ” (1/217).

“Sabahı herkesten önce yakalamak için. *Ama* mahallenin en erkencisi olmak övüncünü benden kapan biri var: Kahveci Rıza Efendi.” (4/8).

“Sayın Taner sizi yakından tanıyanlar, arkadaşlarınız, meslektaşlarınız, öğrencileriniz arasında alçakgönüllülüğünüz en belirgin özelliklerinizden biri... *Ama* sanatla alçakgönüllülük bağdaşabilir mi?” (4/178).

1.1.1.1.3. Dikkat Çekme Amacıyla Kullanılan Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacı dikkat çekme, söyleneni vurgulama amaçlı kullanılmıştır. Farklılık bildiren cümle başı “ama” bağlaçlarında da dikkat çekme amacı vardır. Ancak orada vurgulanan ortaya konulan farklılıklardır. Bu örneklerde ise, vurgu ön plândadır ve örneklerin bazılarında “ama” bağlaçları “ya” anlamını vermektedir. Dikkat çekme amacıyla kullanılan cümle başındaki “ama” bağlaçlarının sayısı, dokuzdur.

“ ‘Doğru,’ dedi. ‘Bunlar karılarının kadrini bizim erkeklerden çok daha iyi biliyorlar. *Ama* baban? Taş çatlasa razı olmaz baban.’ ” (1/115).

“Fotoğrafçının denemeyi nasıl bir at gözü ile yaptığını bilmiyoruz. *Ama* bana öyle gelir ki, Almanın hipotezi olsa olsa sütçü, sucu, çöpçü beygirleri ile proleter atlar için geçerli olsa gerektir.” (2/9).

“Gerçi bazı kokuların ‘cinsi yakınlaşmayı kolaylaştırdığını’ orada burada okumuştum. *Ama* ‘ayak teriyle karışık çizme kokusu?’ ” (3/68).

“Günlerden bir gün saatim... hayır durmadı. *Ama*, buğulanmaya başladı.” (4/74).

“Her kafadan bir sesin çıktığı, kimsenindinlemediği o kargaşada serseme döner. *Ama* Üftade ne yapsın?” (4/53).

“Kendini şöyle yarım saat su üstünde tutabilecek kadar... *Ama* yalnız kendini...” (1/152).

“Onu kaptırınca, evet ancak onu kaptırınca, kıyıdaki öbür ikinci sınıf kayalara konmak için depara geçerler. *Ama* kanaatkar martılar, akıllı, temkinli martılar daha ilk kışırmada en güzel kayanın kendilerinin olamayacağını sezip, hiç değilse bu kayaları elden kaçırmamak için usulca gelip onlara çöreklenmişlerdir.” (4/11).

“ ‘Tuhaf konuşursun Sunuhi Bey,’ dedi. ‘Yüzyıllar boyu toprağın altında kalmış madem, yine kalsa ne olur?’ ‘*Ama* insanlık...’ ‘Başlatırsın şimdi insanlığından. ...’ ” (4/109).

“Vahşet vardır. *Ama* eziyet ve işkence yalnız insanlara vergi.” (4/28).

1.1.1.1.4. Açıklama Yapan Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacı, kendinden sonra gelen cümleyi açıklamaktadır. “Ama” bağlacı, “ki” bağlacının anlamını vermektedir. Açıklama yapan cümle başı “ama” bağlaçlarının sayısı, sekizdir.

“Anasının zoru ile başını öne eğdi. *Ama* Sekban’a pek yüz vermeden.” (3/188).

“Başhemşirenin soyadı öyle idi ama, sağolsun, yüzü hiç gülmezdi. *Ama* ne yapsın, kadıncağızın müzmin romatizması vardı.” (3/35).

“İçelim, ille istiyorsanız. *Ama* lütfen enayiliğimin şerefine. ...” (3/185).

“Önce Melâhat’in eli sandı. *Ama* kızın eli onu böyle hoyratça tartaklayamazdı.” (2/132).

“Önce Melâhat’ın eli sandı. *Ama* kadının eli onu böyle hoyratça tartaklayamazdı.” (2/212; 213).

“Soyunan kadınları gözetlese yine bir dereceye kadar. *Ama* onun akli fikri bacak kadar çocuklarda.” (2/174).

“Yalnız Ayı, Merihi, Zühreyi incelese yine bir dereceye kadar. *Ama* onun akli fikri uçan dairelerde.” (2/175).

1.1.1.1.5. Açıklayan ve Pekiştiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Açıklama ve pekiştirme yapan cümle başı “ama” bağlaçlarında, hem açıklama hem de pekiştirme anlamlarını yan yana buluyoruz. Açıklama yapan cümle başı “ama” bağlaçlarında sadece açıklama anlamının, “ki” bağlacı anlamını verdiği görülüyordu. Oysa burada açıklama ve pekiştirme anlamlarını bir arada buluyoruz. Cümle başında kullanılan, açıklama ve pekiştirme yapan “ama” bağlaçlı cümle sayısı, yedidir. Açıklama yapılan cümleye ait olan durumun, özelliklerin tekrar edilmesi pekiştirme anlamını kuvvetlendirmiştir.

“Âcizane, sırf mütalâa ile de iktifa etmem, okuduklarım üzerine derin derin tefekkür eder, bunlardan yeni yeni neticeler çıkarmağa çalışırım. *Ama* basit, ama küçük, zarar yok.” (2/108).

“Ayıplanamaz. *Ama* hak var, vicdan var.” (1/215).

“Bir kadın tarafından beğenilmek... *Ama* çirkin, ama uyuz, ama ucube zarar yok.” (2/98).

“Günü ne kadar kısaltsa yeri. *Ama*, Albayın ilk evliliğinden olan karısı Aynur, geç kalkıcıların şahı.” (4/34).

“İlerisi ne gösterir, bilinmez. *Ama* elim kalem tuttukça, kafam düşünebildikçe en zevk aldığım uğraş yine küçük hikâye olacaktır sanırım. ...” (4/179).

“Onlar hakkında bütün bildiğim, S.A. kıtalarına mensup Hitlerci gençler oldukları idi. *Ama* bunlar dışında Fraulein Haubold'e ara sıra gelen bir genç vardı ki bakın onu uzaktan olsun, azbuçuk tanırdım.” (2/70).

“Yakışık alır mı a canım mesai saatinde servis telefonunu özel sorunlar için işgal etmek. *Ama* birden yüreği hop etti. Bu kadar zılgıt yediği halde, yoksa yine Aydanur'a mı bir şey oldu?” (4/58).

1.1.1.1.6. Pekiştiren Cümle Başı “Ama” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ama” bağlacı, anlatımı kuvvetlendirme, daha etkili kılma amacıyla kullanılıyor. “Ama” bağlacının pekiştirme anlamını kazanmasında, beraber kullanıldığı “hararetle, bu kadar” gibi sözcüklerin, sözcük tekrarlarının da etkisi vardır. Cümle başında kullanılan, pekiştirme bildiren “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı beştir.

“Çok kısa bir zaman. *Ama* hararetle.” (1/220).

“ ‘Evet’ dediler. ‘Tasadüf. *Ama* bu kadar olur yani.’ ” (3/9).

“Oynamaktan çok, başkalarını oynatmaktan hoşlanan büyük rejisörlerin o sinsigruru ile... Her zaman... *Ama* etkileri. *Ama* etkileri...” (1/215).

“Oynamaktan çok, başkalarını oynatmaktan hoşlanan büyük rejisörlerin o sinsigruru ile... Her zaman... *Ama* etkileri. *Ama* etkileri...” (1/215).

“ ‘- Sen; bir müddet James Joyce'unu yaşa, diyordu. *Ama* tam manası ile.’ ”(1/217).

1.1.1.1.7. Şart İfadesi Veren Cümle Başı “Ama” Bağlacı

“Ama” bağlacı şart ifadesiyle cümleleri bağlar. Bir önceki cümleye bağlı olarak arkasından gelen cümleye koşul (şart) anlamı vererek, iki cümle arasında şartlı bir bağlantı kurar. Şart ifadesi veren “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı altıdır.

“ ‘- ... Allah ne muradınız varsa versin. *Ama* tabanını öpem bir haber ilet....’ ”(1/196).

“ ‘Amma da şamata ettin be çorbacı’ dedi. Haydi et bakalım nereye edeceksen de, bitsin. *Ama* kısa sürmeli.’ ”(2/23).

“ ‘Gördüm kaçıyorum.’ ‘*Ama* kalen gider efendi.’ ‘Gitsin, güle güle.’ ”(2/193).

“... Hapis koyun, ne yaparsanız yapın. *Ama* kurbanın olayım, bırak surdan bir telefon edeyim.” (2/21).

“Haydi et bakalım nereye edeceksen de, bitsin. *Ama* kısa sürmeli.” (2/23).

“ A.) ...Ki bu takdirde kişneyişi, her şeyi büyük, kendini de dolayısıyla küçük görmeğe alışmış bir mahlukun, nihayet kendini gerçek büyüklüğü ve öz değeri ile keşfetmiş olmasından ileri geliyordu. *Ama* böyle bir hükme varabilmek için, Kalender’in kendini evvelce başka hiçbir yerde görmemiş olması şarttır.” (2/10).

1.1.1.1.8. Kuşku İfadesi Veren “Ama” Bağlacı

Kuşku ifadesi veren “ama” bağlaçlı cümlelerin ilk iki örneğinde “acaba” anlamını buluyoruz. Bu cümlelerin soru cümleleri olması kuşku ifadesini arttırmaktadır. Üçüncü örnekte, “belki” sözcüğüyle kuşku ifadesi daha net görünür. Kuşku ifadesi veren cümle başı “ama” bağlaçlarının sayısı üçtür.

“Burada öylesine bir liberalizm havası esirdi ki, kim kime dum duma... En geniş manasıyle ‘Laisser faire, laisser passer.’ *Ama* mezhepleri genişti de ondan mı?” (2/67).

“Ne söylenirse onu çevirir. *Ama* saatin methiyesini yapan Gürcü şair, bu su geçirmezliği kendi işkembesinden savurmuş olamaz mıydı?” (4/83).

“Susuyorum. *Ama* belki de haklı olan odur.” (4/138).

1.1.1.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ama” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “ama” bağlaçları karşıtlık bildirenler, açıklama yapanlar, belirleme ifadesi verenler, öncelik-sonralık ifadesi verenler, çelişkili durumları belirleyenler, dikkat çekme amacıyla kullanılanlar, açıklama ve pekiştirme bildirenler olmak üzere yedi ana başlıkta toplanmıştır. Karşıtlık bildirenler tıpkı cümle başında olduğu gibi, olumlu - olumsuz fiillerle kullanılanlar, “değil” ile birlikte olumsuz karşıtlık bildirenler olmak üzere ikiye ayrılır. Karşıtlık bildiren cümle başı “ama” bağlaçlarında, “yok” ile birlikte olumsuz karşıtlık bildirenler de bulunmaktadır. Oysa, iki cümle arasında kullanılanlarda “yok” ile birlikte bir olumsuz karşıtlık tespit edilmemiştir. İki cümle arasında kullanılan “ama” bağlacının toplam sayısı, 223’tür.

1.1.1.2.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Ama” Bağlacı

İki cümle arasında karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarında, tıpkı cümle başında karşıtlık ilişkisi kuranlarda olduğu gibi, “bununla birlikte, fakat” anlamını taşımaktadır. Yine bu örneklerde, zıtlık bildiren ifadelerle kullanımı da vardır. Cümle başında kullanılan karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarının sayısı daha fazlayken, iki cümle arasında kullanılan “ama” bağlaçlarında bu sayı azalmaktadır. “Ama” ile birbirine bağlanmış 65 cümle var.

“Ablası Maça kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, *ama* neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir.” (2/42).

“Affedersin *ama* çok huysuzsun.” (1/211).

“Ailede kanı bozuk yokmuş *ama* ben nerden çıkmışım böyle.” (1/115).

“Alois Morgenrot'un karısı özbeöz Hamburluydu, *ama* Alois kendi, Hamburg'a yarım asır evvel göç etmiş Çekoslovak Yahudisi bir babanın sulbünden geliyordu.” (2/27).

“Aman mübarek olsun,” dedi sarışın, mavi rübanlı, sinirli görünüşlü öbür hanım. ‘Darılmayın *ama* sevmedim ben Akçakoca'nızı.’ ” (3/167).

“Anladık anladık *ama* her şeyin bir ölçüsü olur değil mi efendim?” (2/69).

“Ases tiyatrocusu olsa en gösterişsiz, *ama* o kadar da çetin kompozisyon rolleri ile yetinirdi.” (3/141).

“Aslında Yeniköy otobüsü ile gidip karşıya geçmek de var *ama*, Nizamettin Bolayır daha uzun olmasına karşın vupuru yeğliyor.” (4/42).

“Aynur alıp Nizamettin Bolayır'ı ikna etmek isterdi, *ama* hevesli görünmesinin Nizamettin Bolayır'ı büsbütün kızdıracağını sezmiş olmalı idi.” (4/60).

“ ‘Belki haklısınız’ dedi. ‘Belki haklısınız *ama*, karşınızdakilerin hissiyatını da düşünmeniz lâzımdı.’ ” (2/21).

“Biliyorum *amma* neylersin, yine de evlat.” (1/184).

“Biliyorum yersiz, *ama* ne olur, ne olmaz, çıkarayım şunu, dedim.” (4/87).

“Biraz havasızdı *ama*, eğlenceli idi.” (3/60).

“Biraz ufarakcanadır *ama*, caddeye nazır, işlek yerde...” (1/37).

“Bir de rıhtım bahçesi var diyeceksiniz *ama* orayı da akşamları çocuk dadıları ile yaşlı hanımlar dolduruyor.” (2/77).

“Bu gelen kadın, kargaya benzer, kaknem bir şeydi *ama*, çok süratli not alıyor, başını kaldırmadan çalışıyordu.” (1/30).

“Bu kız, önüne bakıp sustuğu zaman filvaki soluk yüzlü mıymıntı bir şey görünürdü *ama*, konuşmaya başlayıp da gözleri ıslıl ıslıl parladı mı doğrusu pek cana yakın olurdu.” (1/197).

“Bu, ne büyük kelimedir farkında mısınız beyler, Fasarya hep önüne bakıyor, sevincini göstermemeğe çalışıyor, göstermediğini sanıyor, *ama* belli ki bir zilleri eksik.” (2/99).

“Bunu teklif ettiler, *ama* Bakkal Rıza itiraz etti.” (4/37).

“Bunlar gerçi ağrıyı biraz yatıştırıyordu *ama*, insanı boncuk boncuk terletmesine ne demeli?” (2/24).

“Çok lafazan ve bilgilisiniz *ama* jeton sizde biraz geç düşüyor anlaşılan. ...” (4/134).

“ ‘Dayanışma, evet, *ama* öçlenmeyi sürdürmek, hayır,’ demişti içinden.” (4/44).

“Durmadan bana bir şeyler soruyorlar *ama*, şaşkınlığımdan ben doğru dürüst konuşa mı biliyorum?” (2/110).

“En tutulmaz penaltıları çeker, *ama* bazan da bakarsın bacak arasından en olmayacak gollerini yerdi.” (2/70).

“Evet, gerçi birçok arkadaşları gibi toplama kamplarında çürüyüp gitmemişti, sağdı, sağlandı *ama*, gel gör ki, şu körolası işsizlik belini fena halde büküyordu.” (2/27).

“Fakültenin en batılı -ve düşmanlarınca en snop- profesörü sayılan kendisi ile, inadına en alaturka, en Osmanlı hocası İmadettin Beyi bir bayrak altında birleştiren dava, belki Erzincan depremi olabilirdi, Kıbrıs meselesi olabilirdi *ama*, bir kılıkuyruk doçentin çok sugötürür profesörlüğü?” (3/122).

“Gerçi az buçuk İngilizce biliyordu *ama*, ne hikmetse, İngilizce telâkatı yalnız puro içtiği zamanlar açılırdı.” (2/13).

“Gerçi beyaz trençkotlu kız, önce Süheyl Erbil'in kendisini görmüş olmasını tercih ederdi *ama*, oğlan onu görmeden geçince elinde olmayarak: ‘Süheyl bey’ diye seslenmek zorunda kaldı.” (2/17).

“Gerçi bütün yolcular iskambil destesi misali birbirlerinin üzerine yığılmışlardı *ama*, yine de hep vatmanı haklı buluyorlardı.” (2/14).

“Gerçi filozof, serbest düşünceli filan *ama*, bu kadarı da düpedüz iftira.” (2/125; 190).

“Gerçi santrhaf da, onlar kadar yorulur *ama*, o, ne de olsa santrhaftır, takımının belkemiğidir.” (2/87).

“Gerçi uyanınca işin hakikat olmadığını anlayıp teselli buldu *ama* İskender'le Yakub'a da gene sanki sahiden böyle bir şey söylemişler gibi kinlendi.” (1/28).

“Güya bir de çopur yardımcısı var *ama*, adam büsbütün acemi.” (3/167).

“ ‘Haklısınız *ama* Enişteciğim’ dedi Sevim. ‘Binlerce yoksul çocuk beni bekliyor.’ ”(2/179).

“Hani bazı kadınlar vardır, hödük koca ile düşe kalka eblehleşir, içleri kararır, ispinoz gibi susar otururlar, *ama* iyi bir klavye bulunca açılır, dans eder, bülbül gibi şakımaya başlarlar, işte Fenerbahçe de biraz böyledir.” (3/138).

“Hatta şimdi kelepçesini açtırır, kendisini serbest de bırakırdım *ama* üzerinde beyaz-zehir çıkması fena.” (2/231).

“Hayır *ama* yurddan sesler programı vardı.” (2/163).

“Hazır bu iç dekorasyon merakı da varken, doktor yerine bir yüksek mimarla evlense çok daha iyi ederdi *ama*, olacak işte. Kısmet.” (3/37).

“Hepsinin de başına kar yağmış, *ama* hepsi de halis sporculara özgü sevimli bir çocukluk ve candanlık içinde kocamışlardı.” (3/114).

“Huriser’ in hanımları zengin filan *ama*, alçakgönüllü insanlar.” (2/99).

“İspatinin oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilir, bilir *ama* gel gör ki ablası da onun kumar borçlarını öder, evden şunu bunu götürüp satışını gizler.” (2/42).

“İşte Bağdat Kapı Kethüdası Veliyüddin Paşa yalısının yerine yapılan apartmanın üçüncü katında oturmanın baş avantajı, *ama* yine de en büyük sakıncası bu.” (4/24).

“ ‘İyi *ama*,’ dedi Münir, ‘okul müdürü Allahlık hiç müzahir olmuyor.’ ” (3/116).

“ ‘İyi *ama* hantalcana değil mi idi o yatak?’ ” (3/85).

“Kafası yerine oturur gibi olmuştu, *ama* vücuda hâlâ ezikti.” (3/180).

“Karşımdaki kızın sesinde mahmurluğun buğusu var, *ama* deccal gibi iri açtığı gözlerinde canavar bir şaşkınlık: ...” (4/124).

“Koyu renk tek elbisesini giyer, aslında virgülüne kadar belleğinde *ama*, yine de ihtiyaten daktilolu metni iç cebinde, ortaya çıkar, topuklarını çarptırır, başını sert ve vakur bir hareketle öne eğerek, hazirunu selamlar, at başına benzettiği Anadolu haritası önüne geçer.” (4/52).

“ ‘Kuş olmadım ki’ diyorsunuz *ama* kim inanır beyim.” (4/183).

“ ‘- Nasıl olur beyefendiciğim. Küçük olsa neyse ne idi, *ama* bakın büyük diyorsunuz, bunu cadde üzerine dikerseniz gelen geçen görür, nazarı dikkati celbeder.’ ” (1/41).

“Necmi Uyanık gerçi o sabah hem sarhoş, hem de uyku sersemi idi *ama* gördüğünün bir kâbus olmadığına emin bulunuyordu.” (1/80).

“Nuri ile mercimeği çoktan fırına vermişlerdi *ama*, azgın karı, yine de gözünün önüne getirmekten hoşlanıyordu: Nuri soyununca nasıl olur acaba?” (2/209).

“Öbür türlü için herif milyoner *ama* hödük, deyip kendini avutabilir.” (3/73).

“ ‘Sağ ol ağabey,’ dedi. ‘Darısı başına.’ O hafta anası gitmiş, kızı beğenmiş. Gerçi yaşı Fasarya'dan biraz büyükçe imiş *ama*, ‘Pekâlâ’ diyormuş.” (2/99).

“Sancho onları şaşırtmak için bu acayip vurgulamaya aşırı bir ciddilikle devam ediyor *ama* kendini deli sanan bu bakışlardaki şaşkınlık ifadesini çok iyi kestirebildiğinden gülmesini zor tutuyordu.” (3/95).

“Sedat Germiyanoglu da 1964 seçimlerinde -dostların ısrarına dayanamayıp- CHP'den Çanakkale senatör adayı gösterilmiş *ama* yoklamada bir hamallar kâhyasına yenilmişti.” (3/128).

“Selma’ nın gönlünü ettik *ama* Belma şüpheli.” (2/83).

“Söndürme ekipleri zamanında yetişmiş *ama* alev almış yürümüş, kampanalar, düdükler, gecenin içinde bağrışıp çağrıışanlar, har har karanlığı yalayıp duran şeytan dili gibi alevler, yandıkça çatırdayan, sonra kopup yıkılan ihtiyar kaplamalar.” (2/100).

“Şefkati de deminki sözlerinden alınan doktorasız profesörlerin bir bir yanına gidip söylediklerini yumuşatmaya çalışıyor, *ama*, her seferinde yeni çelişmelere düşüyordu.” (3/131).

“Tanrı eksik etmesin, gerçi Galatasaray'ın her sınıfında daima üçdört ekâbir-zade bulunur *ama*, ne de olsa en şanslı sayılan sınıflar yine Kâzım Paşanın, Rahmetli Cevat Abbas'ın ve Nuri Conker'in mahdumlarının bulunduğu sınıflardı.” (2/57).

“Telefon konuşması onca burada bitmeli idi, *ama* oğlunun öyle bir niyeti yoktu.” (4/58).

“ ‘Uyumadım ki, sadece kitap okudum,’ diyecekti; *ama* hatırladı ki, bu kadar ağır uyuduğu zaman müthiş de horlar. Ya çocuk, gidip gelirken duydu ise.” (3/180).

“Üç Hacettepeli arasından yumrukladı *ama* düştü.” (3/150).

“Üzgün rolünde, *ama* eli hâlâ baldızının belinde...” (2/121; 176).

“Yan hakemlerden biri, bir ara bayrak kaldıracak olmuş, *ama* sonra vazgeçmişti.” (3/138).

“Yeni müdür bunları kuru ve sakın bir sesle söylemişti *ama*, çatık kaşlarının altından dimdik bakan gözleri, dediğini yapan bir adam olduğunu kâfi derecede teyit ediyordu.” (1/29).

“Yıllar boyu çalıştığı san numaralara on binlerce insan gelip gitmişti *ama*, adabı erkânı bu kerteye çıkarana Kevser hanım işte ilk defa rastlıyordu.” (3/57).

“ ‘Yorulдум *ama* çalışmam lâzım,’ dedi enerjik tüccar.” (2/170).

1.1.1.2.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık

Bildiren “Ama” Bağlacı

Biri olumlu, diğeri olumsuz iki cümle arasındaki “ama” bağlacı, olumsuz karşıtlık ifadesi vermektedir. Genel olarak bu cümlelerde fark edilen ortak nokta, “ama” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumlu, “ama” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumsuz veya bunun tam tersi, “ama” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumsuz, “ama” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumlu olmasıdır. Karşıtlık ilişkisini, “ama” bağlacının yanı sıra fiillerin olumlu-olumsuz şekilde karşıt kullanılması da belirler. Cümle başında kullanılan “ama” bağlaçlarında da bu ilişki vardır; ancak bu gruptakilerde olumlu – olumsuz fiillerle

“ama” bağlaçlarının karşıtlık anlamı daha yoğundur. Olumlu - olumsuz fiillerle birlikte karşıtlık bildiren cümlelerin sayısı 56’dır.

“Arabası eski modeldi *ama*, inadına, yeni modellerle değiştirmiyordu.” (3/158).

“Atatürk’ün gelişini göremedik *ama*, koridorlardaki telaştan meseleyi anladık.” (2/58).

“Ayışığı sonatını -pardon- ayışığı yazarını gerçi henüz bu kategorinin propaganda sanatçıları arasında saymaya gönlümüz razı olmuyor *ama*, tuttuğu yolun kendisi için tehlikeli olduğunu da dostça hatırlatmaktan kendimizi alamıyoruz. ...” (2/141).

“Bakamıyorum *ama* bana bakıldığını hissediyorum.” (3/82).

“Başasistan gürültüden söyleneni duyamamıştı *ama*, savcı yardımcısının halinden yine bir nükte savurduğunu anladığı için nezaketen gülümsedi.” (3/45).

“Başhemşirenin adı soyadı öyle idi *ama*, sağolsun, yüzü hiç gülmezdi.” (3/35).

“ ‘Bırakın şimdi Halûk beyi’ dedim. ‘İnanır mısınız, ben de sizi ilk gördüğüm günden beri birisine benzetiyorum *ama* kime benzettiğimi bir türlü çıkaramıyorum.’ ” (2/50).

“ ‘Bilekten kesilmiş bir sol ayak mı? Evet. Doğru. Vallahi sağ mı, sol mu bilmem *ama*, kestim ben öyle bir ayak. ...’ ” (3/37).

“Bu herif kılıksız bir şey *ama*, belli olmaz.” (3/82).

“Bunu bir yerden okuduğunu hatırlıyordu *ama*, nerde okuduğunu hatırlamıyordu.” (3/109).

“Dışarıdan asla dişi ziyaretçi kabul edilmez, *ama* içeridekilerle hallühamur olmanıza da pek ses çıkarılmazdı.” (3/63).

“Dilinin ucuna bir şey geldi *ama*... Havlamadı.” (3/103).

“ ‘Durdu,’ dedim, ‘durdu *ama*... buğulanmadı ...’ ”(4/80).

“Durumu ikimiz de bilir, *ama* birbirimizi yüzlemezdik.” (3/65).

“Eh-li-yet, ha... eh-li-yet... Margusyan'a bu kelime hiç yabancı gelmiyordu *ama*, hay aksi şeytan... Kolunu saran adam yanındakilere: ‘Bir de Adrenalin yapacağım’ dedi. Artin Margusyan sıvalı kolunda iğnenin acısını duyunca ‘Hayır baygın değilim’ diye düşündü. ‘Baygın değilim ama büsbütün ayık da değilim.’ ”(2/17).

“Elbet canım, ayıldı, ayılmak, bilmez olur mu, biliyordu, *ama* kafasını toplayıp bir türlü manasını çıkaramıyordu.” (2/16).

“... Filvaki hava ılık olduğu müddetçe ağustosböcekleri eylülde öter *ama* gündüz öter gece ötmez.” (2/154).

“Gerçi birçok flörtleri olmuş *ama* karar verip de içlerinden biriyle yuva kurmak cesaretini gösterememişti.” (2/16).

“Gerçi o da mizaç bakımından, egzotik adlı pasifik limanlarının, uzak, başka iklimlerin özlemine sık sık duyardı *ama*, bunların ikinci elden, kitaplardan alınan ilhamla yazılmasını doğru bulmuyordu.” (1/216).

“Geri kalacak olursak... ileri alır diyecektim *ama*, geri kalana pek aldırılmaz.” (3/15).

“Gücenmeyiniz *ama* beyefendi oğlum, sizin hikâyelerinizdeki bazı teşbih ve imalar bendenizin nezaheti fikriyemi ziyadesiyle rencide ediyor.” (2/148).

“Güzel sayılmaz, *ama* çok bakımlıdır.” (4/129).

“Hacı bey Sokrates'in adını hiç duymamıştır *ama*, tartışmada onun metodunu kullanır.” (2/81).

“Hemşire okulundan öteye okumamış, *ama* şaşılması bir zekâsı var.” (4/132).

“Her zaman kütürder, *ama* acımazdı.” (3/109).

“İhsan onun yüzünü görmüyordu, *ama* şimdi burun kanatlarının titrediğini ve sinirli sinirli dudaklarını kemirdiğini gayet iyi biliyordu.” (4/122).

“İstedim *ama* beceremedim.” (1/66).

“Kadın kızı görmüştü, filvaki görmüştü *ama*, ağladığını pek bilemiyordu.” (1/99).

“Kalabalıktan ayakkabılarını pek göremiyorum *ama*, Allah bilir, onlar da eski ve boyasız.” (3/72).

“Kaplumbağa kümelenmiş karıncaların yanından geçti, *ama* onlarla ilgilenmedi.” (4/28).

“Kendi grubundan on bir doktorasız profesörü, durduğu yerde kırıp karşı tarafa kaydırabilecek, üstelik karşı gruptaki doktorasızları kendine büsbütün düşman edecek bu potunu geri almak için cümle düşünüyor, *ama* aklına hiçbir şey gelmiyordu.” (3/130).

“Kendinize bakıldığını bildiğiniz zaman kasılıp, numara yapıyor, bunu belki herkese de yutturuyorsunuz *ama*, tek kaldıkta, kendinizi görülmedik sandıkta, içyüzünüzü bir tek kişiden saklayamıyorsunuz.” (1/213).

“Kompozitöre de koreografi yazdırması beklenebilirdi *ama*, yazdırmadı.” (1/218).

“Konuşurken iki tombul elini önünde kavuşturup boynunu sağa sola büküyor, *ama* kendi ne kadar mazlum olmaya çalışsa da cüssesi bunu beceremiyordu.” (3/120).

“Maçta da kendini pek yormaz, hızlı verilen paslara koşmaz, saçım bozulacak diye kornerden gelen topa kafa vurmaz, *ama* yine de biçimli yerlerde durup uygun paslar alır, yarı ofsayt durumlarından beleş goller çıkarırdı.” (2/89).

“Mordohay kemeri beline takmaya çalışıyor, *ama* tokasını geçiremiyordu.” (3/188).

“ ‘Mümkün’ dedim. - ‘Sizi gördüm ya, belki yine yazmaya başlayabilirim,’ diyeceğim *ama* evli kadın kızının yanında hoşlanmaz belki... -” (3/79).

“Nizamettin Bolayır da gerçi en verimli çağında Eminsular piyangosunun -o buna öyle diyordu acı bir gülümseme ile- kendine de vurduğunu görünce üzüldü tabii üzülmesine, *ama* çoğu yazgıdaşları gibi kahretmedi kendini.” (4/43).

“Öç almak ister gibi konuşuyordu, *ama* kime taş attığı belli olmuyordu.” (3/186).

“Peder bey pek aldırmadı *ama* için için sevindiği belli.” (1/117).

“Roksan ‘ağzı bozuk’ demişti *ama* ne Küplüce gezmesinde, ne de Pelit'teki masada edebin kantarını taşırmadı.” (4/142).

“Saat yılı göstermiyordu *ama*, 1952 bitip 1953 başlamıştı.” (3/18).

“Sabahki kovboy kovalamasını bilmeyen Judith bu imayı anlamamış, *ama* tahmin eder gibi olmuştu.” (3/187).

“Sabahat hemşire iyi idi, hoştu, hatta boş saatlerinde İngilizce de öğreniyordu *ama*, işte, hâlâ sakızlı mahalle kızı esprilerinden bir türlü kurtulamamıştı.” (1/198).

“Saksağanın konuşup konuşmaması beni pek o kadar ilgilendirmez *ama*, bakınız leylek ifade verecek olsa ona sorulacak bir iki önemli sualım var: ...” (3/48).

“Sanki bir dev, bu tepelerin ardında durmadan çakmağını çakıyor *ama* bir türlü sigarasını yakamıyordu...” (3/103).

“Sanki halinde tavrında, sesinin tonunda: ‘Ben istesem senden çok daha alası ile nişanlanabilirim *ama*, sana acıyorum da böyle bir şey yapmıyorum’ diyen bir ifade vardı.” (1/88).

“Sancho onları fark etmesine etmişti *ama* bu oyuna birden son vermeyi kendine yediremedi.” (3/96).

“Selmin Hanım bunlar olurken ayak yordamı ile iskarpinini arıyor *ama* masanın altına eğilip bakmayı nedense uygun bulmuyordu.” (3/99).

“ ‘- ... Senin bana itimadın yok mu? ‘Var *ama*, sen böyle su içer gibi yalan söylersen pek kalmaz.’ ” (1/211).

“Senin bu alakasızlığın karşısında şimdi benim de susmam, seni arayıp sormamam icap ediyor *ama*, ben yine dayanamıyorum.” (1/109).

“Şiir merakın kalmamış *ama*, baksana lügat merakın yine eskisi gibi...” (3/82).

“Tarih kitapları Atatürk'ün resme merakı olup olmadığını pek yazmıyorlar *ama*, herhalde yine meraklı olmalı ki, bir talebenin yaptığı resimlere bakmış.” (2/64).

“ ‘...Üstelik harçlıksız da bırakmazlar seni. Ha, ne dersin?’ Fasarya ne diyecek, ona kalsa gemiden bir yere ayrılmaz *ama* teğmen aklına koymuş bir defa.” (2/91).

“ ‘Yetmiş’ dedi bu sefer başka biri. Küçük çapta bir Hikmet bey de ben oluverdim galiba... Münadi ismimi bilmiyor *ama*, her artırıştan sonra ona baktığı gibi, bana bakıyor.” (3/83).

“Zeynel Amca güler *ama* oldu demeye bir türlü dili varmaz.” (1/129).

1.1.1.2.1.2. İki Cümle Arasında “Değil” ile Birlikte Karşıtlık Bildiren

“Ama” Bağlacı

“Ama” bağlacı, iki cümle arasında “değil” ile birlikte kullanılarak karşıtlık ilişkisi kurmuştur. Bazı örneklerde, olumlu – olumsuz fiillerle birlikte karşıtlık kuran “ama” bağlacılı cümlelerin özelliği görülür. Yani, “ama” bağlacından önce olumlu bir yüklem ve arkasından olumsuzluk ifade eden “değil” sözcüklü yüklem veya olumsuzluk ifade eden “değil” sözcüklü bir yüklem ve arkasından olumlu bir yüklem gelmektedir. “Ama” bağlacının tek cümlede, iki “değil” arasında kullanımı da görülür. İki cümle içinde kullanılan ve “değil” ile birlikte karşıtlık bildiren “ama” bağlaçlarının sayısı, 18’dir.

“Apartman hiç küçük değildi *ama*, ayak atacak yer bulamıyorduk.” (3/72).

“Artin Margusyan sıvalı kolunda iğnenin acısını duyunca ‘Hayır baygın değilim’ diye düşündü. ‘Baygın değilim *ama* büsbütün ayık da değilim.’ ” (2/17).

“ ‘... Bing Grosby de fena değil *ama* Jean Şablon başka.’ ” (1/184).

“Bir daktilonun ille hanende olması şart değildir *ama*, kızcağız alaturka meraklısı eski müdürün zamanında bunun hayli faydasını görmüştü.” (1/30).

“Endbol olmasına endboldü *ama*, şimdi centilmenliğin sırası değildi. ...” (3/140).

“Gerçi bu işin asrısı de var *ama*, ayıp değil ya, bendeniz bundan bir şey anlamıyorum.” (2/108).

“Gerçi Süheyl, gangster değildi *ama*, haşin bir gençti.” (2/19).

“Gittim *ama* o gün değil, bir hafta, belki de on gün sonra.” (1/102).

“Hava hiç sıcak değildi *ama*, buram buram terliyorduk.” (3/72).

“ ‘... Hiç kimseye görünmeden â l'anglaise hemen sıvışacağım.’ Sonra ‘Sana lââyık değil *ama*’ diye aldığı hediye küpeleri Beyhan'a uzattı: ...” (2/126; 194; 195).

“Hikâyenin bundan ötesi oldukça sinemaya benzer *ama* kabahat bizim değil.” (2/100).

“İnsan kendini arada bir şımartmalı, *ama* iş hayatında değil.” (4/52).

“Nesrin elbette melek değildi, *ama* şimdi objektif olmanın âlemi yok.” (3/105).

“Onların dengi değil *ama*, arkadaşları olduğu, biraz da acıdıkları için aralarına almışlar.” (2/124; 184).

“ ‘Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim.’ İyi *ama*, bu sade bir saat işi değil ki birader.” (3/13).

“Sevim hiç o kadar nazlı değildi *ama*, nedense bu çarpışmada sırtı çok acımıştı.” (2/122; 181).

“Sevim hiç o kadar nazlı değildi *ama*, nedense bu gece bir ağırdan alıyordu.” (2/178).

“Solaçık Niko'ya gelince, o, onun klasında değildi *ama*, çok inatçı bir oğlandı.” (2/88)

1.1.1.2.2. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ama” Bağlacı

“Ama” bağlacı, iki cümle arasında kullanılarak “ki” bağlacında olduğu gibi “açıklama” anlamını vermektedir. “Ama” bağlacı böylece kendinden önce gelen cümleyi açıklar. Cümle başında kullanılan ve açıklama yapan “ama” bağlaçlarından farkı, bazı cümlelerin “ne yalan söylemeli, bereket...” gibi kalıplarla birlikte kullanılmış olmasıdır. Cümle başında açıklama yapan “ama” bağlaçlarının sayısı sekizken, iki cümle arasında açıklama yapanların sayısı 22’dir.

“ ‘Anlat bakalım küçük adam,’ der gibiydiler. ‘Sen bana müfredat programına dair bir şeyler anlatıyorsun *ama*, ben senin sesinden, sözlerinden nasıl bir adam olduğunu, hangi semtte oturduğunu, Kâtip Çelebiyi, turuncu rengi, fasulye pilâkisini, nargileyi sevip sevmediğini, kahveyi orta şekerli mi yoksa sade mi içtiğini anlayabilirim.’ ” (2/61).

“Ben hesaplamadım *amma*, vergi memurları bir buçuk milyonum olduğunu söylüyorlar.” (1/37).

“Bu gözler bir yere bakıyor *ama* baktığı şeyden çok daha gerileri çok daha derinleri görüyor gibi idiler.” (2/60).

“Bu gerçi bir çığlıktır *ama*, bitişikteki Danzigli talebeyi, öbür bitişikteki takma dişli Patenta avukatını uyandırmayacak dozda atılmış çok ölçülü bir çığlıktır.” (3/65).

“Bu vakanın geçtiği Şişhane'de mevsim kasımdı *ama*, Sao-Paulo'da, aynı ayın aynı günü - meridiyen farkından ötürü ilkbahar hüküm sürmekte idi.” (2/24).

“Bunlar onun dengi değil *ama*, arkadaşları olduğu, onlara biraz da acıdığı için lütfen alaçakgönüllülük gösterip aralarına katılmış. ...” (2/185).

“Çakır gençliğinden, canlılığından çok şey kaybetmiş *ama*, bütün ihtiyar kurtlar gibi fizik bakımından dermansızlığını teknik kabiliyetleri ile kapatıyor. ..” (2/84).

“Dokuz milimetre *ama*, inzibatların kullandığı Kırıkkale tipi zannetme ha, Alman malı, hakiki Walter.” (2/92).

“Futbolcu demek, haksızlığa da efendice boyun eğmektir. Üzülerek kabul etmek, *ama* erkekçe ve susarak.” (3/149).

“Gerçi altmış altıdaki dehasını hepimiz takdir edegelmişizdir *ama*, ne yalan söylemeli, onun bu kadar kuvvetli bir tabiyeci olduğunu hiçbirimiz tahmin edememiştik.” (1/96).

“Gerçi Filiz Zulfikar’ dan iki yaş büyük *ama* zarar yok.” (2/236).

“Gerçi kanunda böyle bir şey yok, yok *ama* şehrin zevki selimi mevzuubahis olunca bu hususta bir karar vermek hakkı belediye meclisine aittir.” (1/42).

“Gerçi Mudanya’da bir hayırsız kız var *amma* böylesi olacağına olmasın daha iyi.” (1/10).

“Hikâyenin sonunda bir de çok dramatik linç sahnesi vardı *ama*, bereket, eş dost aklına girip daha yerli olsun diye bunu değiştirmiş, Arabi kaçarken düştüğü bir kuyuda havasızlıktan öldürerek hiç de daha az dramatik olmayan bir bitiriş sağlamışlardı.” (1/219).

“İçinde bir üzüntü var *ama*, sebebini unutmuş.” (1/73).

“ ‘- İyi *ama* biz on iki kişiyiz.’ ” (1/223).

“Kızın adı Nüvide mi, Nemide mi öyle bir şey *ama* evde Nonoş diye çağırıyorlarmış.” (2/91).

“ ‘Onu bunu bilem *ama*’ dedi petrolcü, ‘İnsan tek başına olursa ve ölümü de burnunun dibinde görürse, çevresinde de kimse yoksa, hatta var da olsalar onu kurtarmıyorlarsa, o zaman bağırıp çağırmak, direnmek, neye yarayacak.’ ” (3/186).

“Öyle *ama*, adamına düşersen...” (2/32).

“ ‘- Öyle *ama* Şükran Abla, bizde iken hiç değilse namusunla ekmek yiyordun, diyecek olmuş, bu lafın üzerine Şükran, alaturka meraklısı eski müdürün pek beğendiği o çapkın gülüşüyle: ...” (1/33).

“Şampiyon olduk, olduk *ama* puanla.” (3/115).

“Yaşamak bilmekten üstündü belki *ama*, yaşamakla bilmeyi karıştırmak da pek küçümsenecek bir bileşim olmasa gerek.” (4/154).

1.1.1.2.3. İki Cümle Arasında Belirleme İfadesi Veren “Ama” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “ama” bağlacı, kendinden sonra gelen cümlelerin durumunu belirler. Cümle başında hiç belirleme ifadesine rastlanmamıştır. Ancak iki cümle arasında kullanılan “ama” bağlacında bu özellik görülmektedir. Bu örneklerde, bir durumun sonuçlanması, netleşmesi vardır. Belirleme ifadesi veren iki cümle arasındaki “ama” bağlaçları ile ilgili 20 cümle vardır.

“Arttırır, marttırır, olmazsa apartır kaçır, *ama* alırdım.” (3/86).

“Askeri konulardan pek anlamam *ama* öyle sanıyorum ki oturup makaleler yazacak olsa Erkilet Paşadan da, Abidin Daver'den de kat kat iyisini yazar.” (2/79).

“Başvekilin zoru neresinden bilmem *ama* Recep'in söylediğine bakılırsa Hacı bey de, sefiri kebir gibi Testoviron yaptırıyormuş.” (2/78).

“Belki yaralanmıştı, *ama* işte sağdı.” (2/16).

“Bir er bir amirini selamlamak zorundadır, cezanız da yerindedir, *ama* unutmayın ki yüzbaşım, her subay da erinin her selamına mukabele etmek zorundadır.” (4/56).

“ ‘Dropsi’ nin hiçbir özelliği yoktu’ dedik *ama*, bir gözü sarı, öbürü mavi idi.” (2/68).

“Fıtık mıtık *ama*, bu ameliyat belli ki adamcağızı hayli sarsmıştı.” (3/133).

“Gerçi Miralay Bey bu suretle tekrar hatıralarına dalıp derdini unuttur *amma*, onu gece yarılarında kadar dinlemek fedakarlığı da yine bize düşer.” (1/11).

“Hayatta mantıkla, sağduyu ile, bilimsel tahlille çözülemeyen şeyler olduğunu duyardım, *ama* bunlar hep başkalarının başına gelir sanırdım.” (4/84).

“Her asılışında iskarmozlar... *ama* iskarmozlarla beraber dayandığı tahta ayağı da gıcırdıyordu.” (3/41).

“İttihatçılar öldü *ama*, şerefiyle öldüler. ...” (2/35).

“Kafasını kaldırdı, *ama* vira burnunu çekiyor.” (2/102).

“Mektep sıralarında kopya yapmayan insan var mıdır; *ama* her şeyin bir derecesi, bir hududu olur.” (2/58).

“Melâhat’ in vücudu güzeldi *ama* azı dişleri çürük olduğundan, nefesi kokuyordu.” (2/208).

“Muhakkak *ama* konuyu oralara açarsak röportajımızın havası başka yön alır.” (4/168).

“Renkler gerçi henüz uçuk, belirsiz ve siliktirler, *ama* şekilleri muhayyelesi ile tamamlamak yaratıcılığını verdiği için çoğu kimse pastel tonları yeğlemez mi?” (4/8).

“Trafik durdu, televizyoncular hadiseyi filme aldı, herkes üzüldü, *ama* sonunda gurtulunca millet bayram etti.” (4/95).

“Uzun, irice elleri var, *ama* ben zarif olmak şartıyla iri elli kadınları severim.” (4/131).

“Vazife başındaki general şüphesiz daha dinçtir, enerjiktir, uyanıktır, oraya buraya koşar, çalışır didinir filan *ama*, nerede emekli miralaydaki o olgunluk, o durmuş oturmuşluk, o dünyaya serin serin uzaktan bakabiliş, olayları sakın sakın muhakeme edebiliş kabiliyeti...” (2/77).

“Zürich’li bir psikiyatr kadına ‘Canınız sıkılınca, bir şeye üzülünce bağırın, çağırın içinizi köpeğinize boşaltın’ diye salık vermiş, kadın bu tedavi ile iyileşmiş *ama* şimdi de zavallı Hedi sinir hastası olmuştu.” (3/92).

1.1.1.2.4. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Ama”

Bağlacı

Öncelik-sonralık bildiren “ama” bağlaçları da belirleme ifadesi verenler gibi sadece iki cümle arasında kullanılmış, cümle başında kullanımına rastlanmamıştır. Bu örneklerle öncelik–sonralık ifadesinin verilmesinde, cümlelerde “ama” ile birlikte kullanılan “sonra, şimdi” gibi sözcüklerin de büyük etkisi vardır. “Ama” bağlacından önceki eylemin gerçekleşmesinin ardından “ama” bağlacından sonra gelen eylem gerçekleşecektir. Bu özelliği “ve” bağlaçlarının bir kısmında da görüyoruz. İki cümle arasında kullanılan öncelik – sonralık anlamı veren “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı 15’tir.

“Acıdım *ama* sonra kendime kızdım.” (2/102).

“ ‘Aferin,’ dedi sonra ekledi: ‘Yeni bir Cihat yetişiyor.’ Böyle dedi *ama*, biraz keyfi kaçmıştı.” (4/63).

“Bu semtin yabancıları bir iki balıkçıl tedirgin olup havalanacak oldu *ama*, baktılar ki öbür kodamanlar oralı değil, geri döndüler.” (4/10).

“Bu şarabın içimi hafif mi hafif, *ama* sonra insanı öyle bir vuruş vuruyor ki, şaşmaya vakit kalmıyor.” (4/69).

“Cemal bayılmış değildi. Taksim yaparken bir ara kendini fazla zorladığından birden başı döner gibi olmuş, *ama* burnu kanamaya başlayınca alnında soğuk bir terle işte tekrar kendine gelivermişti.” (1/69).

“Çok umut verici başlamıştı, *ama* sesi nedense yarıda söndü.” (4/35).

“Çocuk, alışık olmadığından, hazır bulmuşken tıka basa yemiş, görgüsüzlük olmasın diye bilmediği karışık içkilerden içmiş, âdettir sanıp bir ara yanındaki kıza sulanacak olmuş, *ama* şimdi birden ağırlaşmış aşırı derecede durulmuştu.” (2/184).

“Çocuk, alışık olmadığından, onların basit yemeklerinden pek az yemiş, *amma* da kibarmış demesinler diye adi içkilerinden bir iki yudum içmiş, âdet yerini bulsun, kalbi kırılmasın diye bir ara yanındaki kıza kompliman yapmış, ama şimdi birden hafifleyip aşırı derecede neşelenmişti.” (2/185).

“Çocuk, alışık olmadığından, onların basit yemeklerinden pek az yemiş, *amma* da kibarmış demesinler diye adi içkilerinden bir iki yudum içmiş, âdet yerini bulsun, kalbi kırılmasın diye bir ara yanındaki kıza kompliman yapmış, *ama* şimdi birden hafifleyip aşırı derecede neşelenmişti.” (2/185).

“Daha sonra bir iki dalga daha, onu umutlandırarak sahile attı, *ama* her seferinde de, bir vantuz gibi geri çekip bir önceki aldığı yerden daha gerilere savurdu.” (3/176).

“Kuşlara gelince, onlar da ilkin ah u vah ettiler *ama*, sonra baş başa verip bu harekete bir misilleme çaresi aradılar.” (1/173).

“ ‘ - Sattıydık, dedi. Sattıydık *ama* Arif sağ olsun yeniden aldı. ’ ”(1/61).

“Sonra, yeni geliyormuş gibi, ağır ağır yine Çalışkur'un önüne doğru geldi, *ama* hiç durmadan geçti.” (2/120; 174).

“ ‘ Tam muhafız yapacak adamı bulmuşlar, ’ dedim. ‘ Sana güvenenin aklına şaşayım. ’ Dedim *ama*, ağzımdan çıktıktan sonra anladım ki, bunu söylediğime iyi etmedim. ’ ” (2/92).

1.1.1.2.5. İki Cümle Arasında Çelişkili Durumları Belirleyen “Ama” Bağlacı

Çelişkili durumları ifade eden “ama” bağlaçlı cümlelerde, ifade daha çok soru cümleleriyle sağlanmıştır. Bu örneklerde, “ama” bağlacının “Peki ama...” şeklinde kullanımı vardır. “Peki ama...” şeklinde başlayan bir cümlenin çelişkili durumları ortaya koyduğu görülür. İki cümle arasında kullanılan çelişkili durumları belirleyen “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı 15’ tir.

“Gerekirse praf” sız bile olabilirdi *ama* Hülya’ nın babası tiki tiki’ siz kalabilir mi acaba?” (3/100).

“Karakuşları denize inemez, anladık, *ama* kayalara neden konmaz, neden bu kayaların tekeli yalnız martılarda, nadiren de karabatak ve balıkçıl kuşlarında, neden bir zekâ testi şampiyonu karga ya da bir kırlangıç oranın keyfini denemeyi akıl etmez?” (4/12).

“... Peki *ama* ben ne duruyordum?” (1/61).

“ ‘Peki *ama*,’ dedim. ‘Su geçirir de nasıl oluyor da kaç yıldır...’ ” (4/82).

“ ‘Peki *ama*’ demişim, ‘Siz Türklerin çok ekmek yediğini nereden biliyorsunuz?’ ” (2/47).

“ ‘- Peki *ama*, diye yutkundum. Siz Pendik’ teki köşkü o zaman satmamış mı idiniz? ...’ ” (1/61).

“ ‘- Peki *ama* hani ev için bir şey söylemiştiniz?’ ” (1/63).

“Peki *ama* henttir nedir bu Lorenzo?” (2/13).

“Peki *ama* nasıl bildin?” (3/9).

“Peki *ama* nasıl olur, baban ne der?” (1/115).

“Peki *ama*, neden o ipi topuğuna geçirmişler?” (3/40).

“Peki *ama* pourcentage üzerinden bu işte sen içerdesin oğlum...” (2/13).

“ ‘Peki *ama*, senin moralinle saatinin zembereği arasında ne ilişki var?’ sorunuzun yeri işte burası.” (4/86).

“Peki *ama* o zaman leyleklerin Emir Sultan, İsabey, Eyüp Sultan gibi koyu Müslüman yerleri sevişlerini nasıl izah etmeli...” (3/49).

“Serçelerin en yaşlısı: ‘Peki *ama* nasıl?’ diye sordu.” (1/173).

1.1.1.2.6. İki Cümle Arasında Dikkat Çekme Amacıyla Kullanılan “Ama”

Bağlacı

İki cümle arasında “ama” bağlacı, cümle başındaki dikkat çekme amacıyla kullanılan “ama” bağlacının verdiği anlamları verir. “Ama” bağlacı, vurguyu üzerine toplayarak dikkat çekme anlamını verir. Bu cümlelerde de cümle başında olduğu gibi “ya” anlamı vardır. Cümle başında ve iki cümle arasında dikkat çekme amacıyla kullanılan “ama” bağlaçlarının sayıları da birbirine yakındır. Cümle başında dikkat çekme amacıyla kullanılan “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı dokuzken, iki cümle arasında kullanılan “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı altıdır.

“ ‘Bakılamıyor efendim,’ diyorlardı. ‘İmkânı yok gözlerine bakılamıyor. Çenesine kadar hadi neyse ne *ama*, başınızı daha yukarı kaldırdınız mı, gözleriniz iki kuvvetli projektörle karşılaşmış gibi kamaşıyor, çarpılıp sersemliyor, bir şeyler oluyorsunuz.’ ” (2/60).

“Damat boy bos fukarası *ama*, Amerika’ da elektronik beyin ihtisası yapmış.” (4/62).

“Damat da eli açık adamdı ya, *ama* ne de olsa, büyük beyin hali başka idi.” (2/120; 174).

“Damat da Profesördü ya, *ama* ne de olsa, büyük beyin hali başka idi.” (2/175).

“Gerçi projektör, şimşek filan edebiyat *ama*, şunu söylemeli ki, bu bakış pek öyle herkesin bakışına da benzemiyordu.” (2/60).

“ ‘Türküm dedim *ama*,’ dedi. ‘Mazi sigası kullanmak daha doğru olacak.’ ” (2/48).

1.1.1.2.7. İki Cümle Arasında Açıklayan ve Pekiştiren “Ama” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “ama” bağlacı, tıpkı cümle başında olduğu gibi, açıklama ve pekiştirme anlamları verir. Yani bir cümlede “ama” bağlacının açıklama ve pekiştirme anlamını yan yana buluruz. Cümle başında ve iki cümle arasında kullanılan açıklayan ve pekiştiren “ama” bağlaçlarının sayıları da birbirine yakındır. Cümle başında kullanılan “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı yediyken, iki cümle arasında kullanılan “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı altıdır.

“Âcizane, sırf mütalâa ile de iktifa etmem, okuduklarım üzerine derin derin tefekkür eder, bunlardan yeni yeni neticeler çıkarmağa çalışırım. Ama basit, *ama* küçük, zarar yok.” (2/108).

“Bir kadın tarafından beğenilmek... Ama çirkin, *ama* uyuz, ama ucube zarar yok.” (2/98).

“Bir kadın tarafından beğenilmek... Ama çirkin, ama uyuz, *ama* ucube zarar yok.” (2/98).

“ ‘Dur dinle bak,’ dedim. ‘Sen aval gibi Güzide hanımla Nonoşa atılan kurşunlara siper olup yaralandın. Ben budala, üstelik senin gibi aylıklı muhafız da olmadığım, bu yüzden ekmek de yemediğim halde, dost sandığım kimselere atılan başka türlü kurşunlara siper olup, başka türlü, *ama* senden ağır yaralandım. Yalan mı?’ ” (2/103).

“Nice erkenciler bu renkleri gördü, bu sesleri duydu, *ama* yemin ederim ki, sizin gibi ne görmüş, ne duymuş, ne koklamıştır derim.” (4/183).

“ ‘Nizamettin Albay, albayımdı askerlikte Müdür Bey,’ dedi Moiz, ‘*ama* işte Albay diye ben ona derim...’ ” (4/54).

1.1.1.3. Cümle Sonu “Ama” Bağlacı

Cümle sonunda kullanılan “ama” bağlaçlarının incelenilen metinlerde en az sayıda olduğu, bu örneklerin eksilteli cümleler oluşturduğu, cümle sonunda pekiştirme amaçlı kullanıldığı görülmüştür. Cümle sonunda kullanılan “ama” bağlacıyla ilgili cümlelerde, soru yoluyla pekiştirmeli, eksilteli bir itiraz var. Pekiştirme ifade eden cümle sonu “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı üçtür.

“ ‘Al öyleyse, bu senin olsun...’ dedi. Judith: ‘Nasin olur *ama*?’ dedi.” (3/187).

“Az daha ikisi birden oyundan atılacaklardı. Arada dürüstlüğü’nün faydasını da görmüyor değil *ama*. Tacı atan, çoğu zaman, atacağı yeri belli etmemek, rakibi şaşırtmak için başka tarafa bakıp başka yere atar. Ases o kadar dürüst ki kime atacaksa ona bakıyor.” (3/148).

“ ‘Sevişmeyi romantik yapan bazı ayrıntılardır *ama*...’ ‘Başlatırsın şimdi ayrıntısından. ...’ ” (4/150).

1.1.2. “Ki” Bağlacı

Cümleleri bağlayan “ki” bağlacı, cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılmıştır. İncelenen metinlerde, en fazla kullanım sıklığı olan ikinci bağlaçtır. “Ki” bağlacı en fazla iki cümle arasında kullanılmıştır. “Ki” bağlaçlı cümleler, cümle başında iki, iki cümle arasında 336 ve cümle sonunda 28 olmak üzere toplam 366’dır.

1.1.2.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ki” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “ki” bağlacı, açıklama yapanlar, sebep bildirenler, eşzamanlılık bildirenler, pekiştirenler, öncelik–sonralık ifade edenler olmak üzere beşe ayrılır. “Ama” bağlacının en fazla kullanımı cümle başındaydı. “Ki” bağlaçlarında ise, en fazla kullanım iki cümle arasındadır. Cümle başında “ki” bağlaçlarının bulunması, “ama” bağlaçlı cümlelerin tam tersine, en azdır. İki cümle arasında kullanılan “ki” bağlaçlı cümleler, 336’dır.

1.1.2.1.1. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ki” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “ki” bağlacı, kendinden önce gelen cümlenin açıklamasını yapar. Bu cümlelerde görülen genel özellik, kendisinden önce gelen cümlenin herhangi bir yönünü açıklamasıdır. Açıklama yapan, iki cümle arasında kullanılan “ki” bağlaçlı cümlelerin sayısı 176’dır.

“Alamanın ne zoru *ki* senin dilini öğrenecek.” (4/90).

“Alois Morgenrot: ‘İyi *ki* Helga öbür kız çocuklar gibi taşbebeklere heves etmiyor’ diye düşündü.” (2/26).

“...Ama Çehof o çabuk biten hikâyelerde öyle unutulmaz kişiler ve olaylar çizer *ki* değme romanlardan bulamazsınız.” (4/164).

“Ama arkadaşlarının suçlu bakışlarından anladı *ki*, kendini ele vermişler.” (3/28).

“Ama bana öyle gelir *ki*, Almanın hipotezi olsa olsa sütçü, sucu, çöpçü beygirleri gibi proleter atlar için geçerli olsa gerekir.” (2/9).

“Ama bunlar dışında Fraulein Haubold’e ara sıra gelen bir genç vardı *ki* bakın onun uzaktan olsun, azbuçuk tanırdım.” (2/70).

“Ama daha ilk anda anladı *ki*, altındaki deniz, bu sabahki deniz değildir.” (3/174).

“Ama o sırada farkına vardım *ki*, ben bugün kızıyla Fahrünnisa’nın da bulunduğu, bhusus her zamankinden de kılıksız ve suratsız geldiğim şu apartmandan hiçbir şey almaya gelmiş hiçbir şey almadan gitmiş olmam.” (3/81).

“Ama pek mümkündür *ki* tövbekar olduktan sonra ahlâkları ile beraber isimlerini de tebdil etmiş olsunlar. Siz bakınız şu tesadüfe ki...” (2/241).

“Ama zaman daha geçmeden, henüz geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini âdeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor *ki* bana, bizden habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri ortadan kaldırmış olacağız.” (3/17).

“Ama, o sırada, yanımda konuşan iki kişiden öğrendim *ki*, plakları toptan vereceklermiş...” (3/82).

“Anladım *ki* Fasarya kim olsa almaya razı. Değil mi kız bir kere bunu biyenmiş. Ömründe ilk defa karşısına, Fasarya’yı candan beğenen, ona inanan, onunla paşlamağa razı bir kadın çıkarıyordu.” (2/98).

“ ‘Anlamıyorum’ dedim. Ne var bu yeni gelende. Bizde olmayan ne üstünlüğü var *ki* kızı böyle büyüledi?” (3/67).

“Arada şunu da söyleyeyim *ki* bu oğlanın bütün gayesi dışişleri bakanlığına girip günün birinde Bulgaristanlı Milletler Cemiyetine temsil etmektedir.” (2/72).

“Ararsanız asıl sebebi siz de bulabilirsiniz: Şöyle *ki*, varlıklı vatandaşlar konfor ve medeniyetten nispeten daha fazla hissedar oldukları ve bu arada daimi sıhhi kontrolden diğerlerine nazaran daha ziyade müstefit bulundukları için bünyelerinin sıhhi icabatı, bunlarda daha kolay farkına varılıp yerine getirilmekte, buna mukabil, doktor kontrolünden mahrum öbür vatandaşlarda bu lüzum da bizzarure kendi haline bırakılmaktadır.” (2/143).

“Artin Margusyan burnunda keskin bir eter kokusu duyunca ‘Madem bu kokuyu duyuyorum, demek *ki* sağım’ diye düşündü.-Tabii bunu Ermenice olarak düşündü.-” (2/16).

“Askeri konulardan pek anlamam ama öyle sanıyorum *ki* oturup makaleler yazacak olsa Erkilet Paşadan da, Abidin Daver’den de kat iyisini yazar.” (2/79).

“Ayağının burnunun sol köşeye yönelip burnun sağ yanı ile sağa doğru falsolu vurmak *ki*, hiç bilmeyen bu golü muhakkak verdi.” (4/51).

“Bana öyle gelir *ki*, radyosu olan insanda aşağılık duygusu barınamaz.” (1/183).

“Bekledi *ki*, ikinci bir dalga gelsin, birincisinin yapamadığını muhakkak bu ikinci yapacaktır.” (3/177).

“ ‘...Ben doğru karakola gidiyorum. Yalnız biriniz Aydemirlerin kapısını tutsun *ki* polis geldiğinde bir yere sığılmış olmasın.’ ” (1/98).

“Ben eminim *ki* o adamların hepsi de aslında sizin ve benim gibi insanlardı.” (1/38).

“Ben o zaman sizi öyle tenkit etmese idim, pek mümkün idi *ki*, siz bugün doğru sandığınız o sakim yolda ısrar edecektiniz.” (2/241).

“Ben öyle sanıyorum *ki*, insanoğlunun bu alanda en büyük buluşu, kısa dalgadan da önce büyüteçtir.” (1/204).

“Ben sersem, ben budala, ben mankafa işte ancak o zaman anlayabildim *ki*, onun indinde, hiç ama hiç vakit, ben, ben olamamışım.” (2/54).

“Ben şuna dikkat etmişimdir *ki*, en kuşkulu insanlar çoğu zaman en kötü niyetliler arasından çıkıyor.” (2/67).

“Bi de goca gümüş grup *ki*, o da en azından bir mark ider.” (4/96).

“Bildiğim bir şey var *ki* kuralların değiştiğini görmedim.” (4/19).

“ ‘Bilirsin sevgimin, şefkatimin derecesini,’ dedi. O kadar saygım vardır *ki* ona, kendinin kendisi bir saygısız laf söylemesine razı olamazdım.” (3/110).

“Biliyorlar *ki*, onun yaşam alanı ayrı, kendilerinininki ayrı.” (4/10)

“Bilmem *ki* nasıl anlatayım, kıskançlık bu iki ihtiyarda adeta â priori olarak mevcuttu.” (1/123).

“Bilmem *ki*, nasıl olur?” (2/23).

“Bilmezdi *ki* asıl centilmenlik tarziye vermek değil, tarziyeyi gerektirecek gaf yapmama dikkatidir.” (3/151).

“Binde bir olsa, herkesin binde birini toplasanız, ortaya küçümsenmeyecek bir sayı çıkar *ki*, bunları pek rastlantıya bağlayamazsınız.” (4/86).

“(3) Bir artırmada, Ermeni bir madamın terekesinden ucuza kapattığı 1890 modeli bir opera dürbünü *ki*, bunu görüş alanına da bir sahil gazinosu, komşu evlerin bahçe, balkon ve pencereleri ile bir ara ve çıkmaz sokak girmekte.” (1/209).

“Bir de netameli kapım vardır *ki*, yavaş açınca müthiş gıcırdar, hızla açınca ses vermezdi.” (3/65).

“Bir er bir amirini selamlamak zorundadır, cezanız da yerindedir, ama unutmayın *ki* yüzbaşım, her subay da erinin her selamına mukabele etmek zorundadır.” (4/56).

“Bir kere söze başladı mı, ister *ki*, herkes kulak kesilip onu dinlesin.” (3/54).

“Bir şeyler daha söylemek gereğini duydu. Kaldı *ki* coşmuştu da aynaca.” (3/117).

“Bir taraça *ki*, arzullahı vasıa.... Oradan ne koy, ne kameriye, ne kıyı, ne yol, ne ilk katlar görünür.” (4/26).

“Bir vakitler *ki* penaltılarının tutulmaz olduğu nasılsa, kim tarafındansa, buraya kadar gelmiştir.” (4/50).

“Bir, sabahı müezzinlerden önce yakalayalar *ki*, Nizamettin Bolayır’a göre Atatürk, Churchill, Kennedy, Edison, Rockefeller, Büyük İskender, Eisenhower hasılı kelim dünyada ünlü ve başarılı kim varsa, hep erken kalkıcılardan çıkar.” (4/33).

“Biri telveli, öbürü yıkanmış bu iki fincan öyle sanıyorum *ki* hâlâ müzededirler.” (2/64).

“ ‘Boş ver,’ dedi Asarı antika filan değil bunlar. Tut *ki* asarı antika olmuş, sana mı düştü tasası yani...” (4/109).

“ ‘ - Bu bir davranış değil *ki*, dünya görüşü değil *ki* Tuncalp’in anladığı anlamda...” (1/221).

“ ‘ - Bu bir davranış değil *ki*, dünya görüşü değil *ki* Tuncalp’in anladığı anlamda...” (1/221).

“Bu ne, büyük kelimedir farkında mısınız beyler, Fasaya hep önüne bakıyor, sevincini göstermeğe çalışıyor, göstermediğini sanıyor, ama belli *ki* bir zilleri eksik.” (2/99).

“Bu resimlerden anlıyoruz *ki*, eşya ve insanlar, at retinasına, gerçekte olduklarından yarım misli daha iri aksediyorlarmış.” (2/9).

“Bu sümüklü kız belli *ki* dört yaşına uygun bir dört yaşında.” (4/47).

“Bu tartışma sürerse, bakıyor *ki* sonunda kendi onuru daha yaralı çıkacak, ar damarı patlamış, iki evlilik ve sayısız serüvenden arta kalmış bu yırtık kızı küçültmek yerine.” (3/106).

“Bu tedavi tarzı üç dört hafta ya sürdü ya sürmedi *ki*, Hitler bir mart sabahı, selamsız sabahsız, o zamana kadar gayriaskeri bölge sayılan Ren kıyılarını işgal ediverdi.” (3/66).

“Burada öylesine bir liberalizm havası esirdi *ki*, kim kime dum duma...” (2/67).

“Buradaki yaşayış tarzı reçber takımından bir insanın umabileceği saadetlerin şüphesiz *ki* son kertesi olmakla beraber, saf oğlan bu hakikatın pek de farkında görünmüyor, hayatından bir türlü memnun olamıyordu.” (1/25).

“Daha ‘yavrucuğum’ dan işin sonunu sezip yüzü gözü alabora olan bu minyon esmer, fındık kurdu ve güzel, evet kabul etmeli *ki* güzel kadın, öyle bronşitli, çatlak olmayan, Çamlıca Kız Lisesinden manzume okuduğu zamanki pürüzsüz genç kızlık sesiyle yırtıyor geceyi.” (3/106).

“Dedim ama, ağızımdan çıktıktan sonra anladım *ki*, bunu söylediğime iyi etmedim.” (2/92).

“...Demek oluyor *ki* Fasarya efendi kardeşim, biz o zamandan beri hep haf oynayıp durmuşuz.” (2/104).

“Demokrat Parti ricali umarım *ki*, bu himmeti esirgemezler.” (1/126).

“Double corde, staccato, presto vivace, işte üç kelime *ki* sizi bir anda müziğin o ilahi atmosferine atıverirdi.” (1/157).

“ ‘Dünyada askerlikten anlayan iki millet vardır. Biri Almanlar, öbürü biz Türkler,’ diyor *ki* doğrudur.” (2/79).

“Düşün *ki* bunlar gendi cumhurreislerine bile ceza geserler.” (4/103).

“Düşün tarihinde soylu tanıklar getirerek şunu ispat etmek istiyorum *ki*, bilmediklerimizin, mantığımızla açıklayamadıklarımızın yanında bildiklerimiz daha doğrusu bildiğimizi sandıklarımız oldukça zavallı kalıyor.” (4/68).

“Eller gösterdi *ki*, hep almaya alışmış; eller var yine sırf vermek için yaratılmış.” (1/128).

“Emekliye emekliye, kumsalda sürünüşü. İyi *ki*, kimse yoktu kumsalda.” (3/179).

“Esas olan, piposu, alışkanlıkla, hobbyleri, bu küçük sanılan ayrıntıları. Yani hayat üslûbu ile kendisi. Serap bir çerez bütün bunların içinde. Nedir *ki* o?” (3/105).

“Evvel emirde şunu demek isterim *ki*, böğrüne dek seni heç bu gader yılğın görmedim.” (4/89).

“Evvela şunu söyleyeyim *ki* sana çok, ama çok çok güceniğim. Nedir bu kadar hamfendilik yani?” (1/109).

“Fakat aksiliğe bakın *ki* o gün M.Martin’in bize dersi yoktu.” (2/58).

“Fakat şu da unutulmamalıdır *ki*, rahmetti hattâ bazen kendi mevkiini tehlikeye koyarak, bir çok vatanperveri Abdülhamid’in gazabından kurtarmış hamiyetli bir vatan evlâdı idi.” (2/150).

“Fıtık mıtık ama, bu ameliyat belli *ki* adamcağızı hayli sarsmıştı.” (3/133).

“Fok balıkları *ki* ibadullah...” (4/101).

“Geçen gün dairede, bizim şefin tepesindeki sessiz işleyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim *ki* şef olsa, tıpkı böyle işlerdi.” (316).

“Geçenlerde: ‘Kim demiş *ki* Hitler mecnundu,’ diye söyleniyordu, ‘Hitler asla mecnun değildir. ...’ ” (2/79).

“Geçirmediği de şu aradan sabit *ki* iki yıldır suydı, yağmurdu, denizdi, ılıcaydı tınmadı.” (4/77) .

“Genelledi hemen. Karadeniz sahillerinin jeomorfolojik strüktürü, demek *ki*, falez şeklinde sahil ve birden derinleşen deniz.” (3/164).

“Gerçekten bir de koridor penceresine bakıyorlar *ki*, Fraulein Haubold’ün sımsıkı kapadığı sandığı sandığı de ne kelime kapadığını çok iyi bildiği perde, yukarı kadar açık.” (275).

“Gerçi projektör, şimşek filan edebiyat ama, şunu söylemeli *ki*, bu bakış pek öyle herkesin bakışma da benzemiyordu.” (2/60).

“ ‘Gölgesini Öldüren Adam’ monoloğunun Faulkner’in Saund and Furie’inde, ‘Yatak’ adlı hikâyesinin Morovia’nın Evlilik Aşk romanında, ‘Bahçemdeki Adam’ fantezisinin Truman Capote’dan çevrilmiş hisini verişi de, belli bir şey *ki*, buradan geliyordu.” (2/217).

“ ‘-...Görüyorsunuz *ki* bu memlekette bugün de yarın da henüz çok erkendir.’ ” (1/229).

“ ‘Görüyorum *ki* itidalinizi adamakıllı kaybettiniz.’ dedi Bekçi.” (2/217).

“Güya ben diyesi imişim *ki*: ‘Dışarıda milleti sağanlar ellerini kollarını sallayıp geziyor; ben tek kişiyi sağlayacak oldum, içeriye tıktılar.’ ” (2/110).

“Hacettepe’den aldığı ne *ki*: bin iki yüz kâğıt.” (3/144).

“Halbuki bilmez *ki*, alaya aldığı Marşal yarımdaydı olmasa, maaşını belki zamanında alamayacaktır.” (2/84).

“Hatıramda iken şunu da ilâve edeyim *ki*, ilk hikâyenizi okuduğum zaman vakadaki eşhasın hakiki olabileceklerini hiç düşünmemiştim.” (2/241).

“Hatta bir zaman sonra öğrendik *ki*, Dropsi iki üç gecede bir, onun rüyalarına bile girmekte vehemen her defasında ‘Dur hele sen, bana ettiklerini ben senin yanına koymayacağım’ diye gözdağı vermektedir.” (2/73).

“Hemen turalım *ki*, siz bir düşmanınızı ortadan kaldırmak istiyorsunuz.” (3/172).

“2 Her beşeri camiada olduğu gibi, bizim cemiyetimizde de tek tük mütereddi tiplere, her ne kadar rastlanmakta ise de, şunu da kabul etmek lâzımdır *ki*, bu gibi tezahürler bizde büyük bir istisna teşkil etmekte ve milyonda ya bir, ya iki kişiye inhisar etmektedir.” (2/152).

“Herhalde. Ortada olan bir gerçek şu *ki*, romancılar zengin olabilir...” (4/166).

“Hicabi Beyin bir elini bırakıp öbürünü öpüyor. ‘İyi *ki* beni vaktinde uyandırdınız. Evlenmiş olsam evelallah elimi kana bile bulardım.’ diyor.” (1/212).

“Işıktan çekindiği şurdan belli *ki* gibip tuvaletin küçük ışığını açıyor.” (4/147).

“İki dirseğini pervaza dayamış, belli *ki* şimdi ayağa kalkmış.” (1/131).

“ ‘İmkânsız,’ dedim. ‘Sen de biliyorsun *ki* su geçirmez bu saat.’ ” (4/74).

“İsabet *ki* demedi. Zira tahlisiye simidi hâlâ sımsıkı boynunda duruyordu.” (1/153).

“İsabet *ki* gerisini hatırlayamadı.” (1/62).

“İspatinin oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilir, bilir ama gel gör *ki* ablası da onun kumar borçlarını öder, evden şunu bunu götürüp satışını gizler.” (2/41).

“İstanbul’dan uzak kaldığım yıllarda, duydum *ki*, Akdeniz’e sefer yapan şileplere girmiş durmadan Hayfa’ya, Mısır’a, Tunus’a gidip geliyormuş.” (2/97).

“İstatistikler de gösteriyor *ki*, sahada en çok alkış alan oyuncu kalecilerdir.” (3/143).

“İstidlâlen şunu da arzedeyim *ki* , koku alma hassam ziyadesiyle münkeşiftir.” (2/109).

“İşe bakın *ki* herkesten çok halen anlaması gereken Fraulein Haubold buna fena halde sinirlendi.” (2/71).

“ ‘İşte asıl can alacak nokta,’ diye Sudi ayağa kalktı. Sudi *ki*, en ağırbaşlıları idi.” (3/116).

“İşte düşüncemin burasında beyler, evet tam burasında anladım *ki* ben bugüne bugün, ömrüm boyunca hiçbir artırmaya büyük bir hırsla katılmamışım.” (3/86).

“İşte o zaman anladık *ki*, uçamıyordu.” (3/49).

“İtiraf ederim *ki*, aynı şeyi ben de zaman zaman hissetmişimdir.” (3/79).

“Kabul etmeli *ki*, onların dördünde de bir Kral havası, bir Padişah cakası vardır.” (2/40).

“Kasap Şaban *ki*, kendi çocuklarının sünnetinde bile oynamamış adam.” (2/99).

“Kızın resmini gemideki dolabına asısından anlaşıyorlar *ki*, maksadı, daha sivilkenden tutkun olduğu Nonoş’u , şimdi bahriye üniformalarının da yardımıyla kafese koyup, tavlamak.” (2/91).

“ ‘Kim demiş *ki* Hitler mecnundu,’ diye söyleniyordu. ‘Hitler asla mecnun değildir. Mağlup ve perişan bir milletin dört senede dünyayı fethedebilecek bir kudreti askeriye haline girebildiğini hiçbir tarih kaydetmiyor. Hitler bunu yaptı beyler. Onun yegâne hatası...’ ” (2/79).

“Kırpiklerini kırpıştırı kırpıştırı şöyle bir bakar yüzene: Öyle bir bakış *ki* sanki ‘anladım aklından geçeni’ demektedir. ‘Ayıp ayıp, yakıştıramıyorum sana,’ demektedir.” (1/160).

“Linowsky, ayda yılda teberrüken verdiği bu konserlerde ihtimal *ki* pedagojik bir gaye de güderdi.” (1/164).

“Mektubunun bir yerinde (Gurbet ilde başım yerde gezerim) şarkısı dilimden düşmüyor yazmışsın *ki* senin gibi bir adama yakışmaz.” (4/89).

“Millet bir de bakıyor *ki*, Huriser’in hanımlarının evi yanıyor.” (2/100).

“Müşteriler; ‘Oyunbozanlığın âlemi var mı ya, kır şu inadı da dörtbaşı mamur bir taksim geç be yahu’ diye ısrar ettikçe Cemal, ‘Tövbeliyim anam...Yıllar var *ki* ağzıma klarnet anlamdım’ diyor, yeminler edip nimetler öpüyor.” (1/65).

“Nasıl olmam *ki*, münevver bir insan evvelâ bilmediği şeylerden bahsetmemek dirayetini gösterecek kadar ihtiyatlı olabilen insandır.” (2/143).

“Nasıl unutsun *ki*, iki sarılı yumurta yumurtlayan o canım Ligorinleri bu yüzden ikişer üçer gün ara ile birer birer helak olup gitmişlerdi.” (1/121).

“Ne zenginler var *ki* evlerine bet bereket girmez.” (2/131) .

“Ne zenginler var *ki* evlerine bet bet girmez .” (2/208).

“Nice erkenciler bu renklerigördü, bu sesleri duydu, ama yemin ederim *ki*, sizin gibi ne görmüş ne duymuş, ne koklamıştır derim.” (4/183).

“O bambaşka bir konu. Diojen’in Semlin Hanıma bağlılığı sanır mısınız *ki* sadakatin vaazlarda, okullarda bunca övülmesinden ötürüdür.” (3/100).

“O gün ilk defa orada anladım-anlar gibi olmak değil, iki kere iki dört eder gibi anladım *ki* istesem, karar versem, er geç bir şey alırdım.” (3/86).

“O hangi parayı toplarda bil *ki* o para yükselecek. İki yılda böyle böyle gur fargıyla elli bin mark edindi.” (4/97).

“O hayretmez, değil mi *ki* ona yaramamış.” (2/130).

“2) 8/30 objektif Carl Zeiss marka asker dürbünü *ki*, orta mesafeler için.” (1/206).

“Obsrüksiyona baş vuracakları umudu, belli bir şey *ki*, oğlanın son kozu idi.” (3/121).

“Oğlan göstermese bile, belli *ki* fena korkuyor.” (2/92).

“Ona bu merak, nereden, nasıl, niçin, ne zaman illet olmuştur diye az kafa yormadım. Sonunda şuna vardım *ki*, soydan...” (1/205).

“Onunla evlendiğimiz takdirde, kaynınız Kupa oğlu olacaktır *ki*, Allah için uslu akıllı, yumuşak başlı, halinde bir çocuktur.” (2/41).

“Öğleden sonra bir deli rüzgar dört tarafı tamtakır kurutup bırakır. Fakat siz Sebati Beydeki azma bakın *ki* böyle namüsait iklimde dahi çiçek yetiştiriyor.” (1/71).

“Öte yandan şunu da biliyoruz *ki*, alkış haklı veya haksız olsun, sebebini anlasın anlamasın, kadın milletinin başını döndüren şeylerin başında geliyor.” (3/143).

“...Öyle görüyor *ki*, bundan sonra da biz yine haf duracağız, golleri başkaları atacak.” (2/104).

“ ‘ - Öyle bir oyun yazmalısın *ki*, diyordu, yer, zaman, olay birliğine boş vereceksin.’ ” (1/217) .

“Öyle bir veriştiriyor *ki*, Millet Partisi hatipleri yanında hiç kalır.” (1/124).

“Öylesine fasarya *ki*, semt takımında bile yer alamaz, her zaman yedek dururdu.” (2/86).

“Öylesine kaba-sofi *ki*, malum günlerde erotik rüyalar gördüğü zaman bile, şuuraltısının kendine oynadığı bu oyuna içerler, sabahleyin alelacele banyo yapıp tövbe istiğfar eder.” (2/42).

“Öyleyse şunu bilmiş ol *ki* beni bu dünyada Fred’den başkası mesut edemez.” (1/115).

“...Pek mümkündür *ki*, bu da aynı canavarın marifeti olsun.” (3/31).

“Radyo İdaresinin şimdi genç amatör tiyatro topluluklarınada bir saat ayırdığını ihtimal *ki* duymuşsunuzdur, Sizin Ayışığında Çalışkur adlı hikayenizde kolayca bir skeç çıkacağım düşünerek arkadaşlarla birlikte bu skeci bize ayrılan saatte oynamağa karar verdik.” (2/144).

“Sabiyyi şöyle bir an için kenara çekip de uyuyan kadının bu iri, bu etli ve bereketli memesini sağacak olsam, öyle geldi *ki* bana, tıpkı bir inek memesi gibi şarıl şarıl süt verecektir .” (2/110).

“Sanma *ki* saat çalar ‘İmza önemli değil, diyelim *ki*, bir doktor.’” (2/143).

“Sen de bilirsin *ki* basketçiler spor kolları içinde en kültürlü ve efendi olanlarıdır.” (2/146).

“Sen imdi diyeceksin *ki* madem harpte burunları sürtüldü neden halabu hörtzörtleri, tafraları?” (4/93).

“Sevim’den, ölmüş gibi geçmiş edatı ile konuşmak, belli bir şey *ki*, Nurettin’i her cümlede biraz daha ağlamaklı yapıyordu.” (3/110).

“Siyasi olayların özel hayatımıza ne derece tesir edebileceğine örnek aransa öyle sanıyorum *ki*, bizimkinden âlâsıbulunamaz.” (3/66).

“Son numara, demek oluyor *ki*, bazı insanların resim dehasını körükleyen bir yerdı.” (3/60).

“...Sonra tanıdı *ki*, o köprü, güya Kumburgaz’a giderkenki Mimar Sinan’ın köprüsü imiş.” (3/171).

“Sonra, birden, hatırlayıverdi *ki*, o denizden süngüsü düşmüş gelirken, bunlar daha odalarına çıkmamışlardı.” (3/182).

“Sonradan öğrendik *ki* hadise şöyle olmuş: Kız o gece perdeyi sımsıkı indirdiği, dışarıda Şen Dul operetinin melodisini duyunca cevap filan da vermediği halde, Yahudi oğlan yukarı çıkıyor.” (2/75).

“Sosyal gerçekçi hikâyelerin öncüsü Sadri Ertem, Sabahattin Ali *ki*, bu ekol daha sonra Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Fakir Baykurt, Bekir Yıldızlar yetişecektir.”(4/159).

“Sözün kısası; bir gün geldi *ki* üst kattaki tombul Walkyri bizim ormanlara, hiç mi hiç uğramaz oldu.” (3/67).

“Şevki Mutlu namına miskin bir herif vardı *ki*, hiçbir işe yaramaz, bütün gün masa başından burnunu karıştırır dururdu.” (1/30).

“Şimdi desem *ki* alev saçlım / Desem *ki* fakir şaire / Anlatılmaz bir hal olmuş / Desem *ki*, acır mısın/ Gözleri dolmuş?” (1/104).

“Şimdi desem *ki* alev saçlım / Desem *ki* fakir şaire / Anlatılmaz bir hal olmuş / Desem *ki*, acır mısın/ Gözleri dolmuş?” (1/104).

“Şimdi desem *ki* alev saçlım / Desem *ki* fakir şaire / Anlatılmaz bir hal olmuş / Desem *ki*, acır mısın/ Gözleri dolmuş?” (1/104).

“ ‘Şimdi getirmeyin’ dedi. ‘İki takım var bende. Biri fildişi, öbürü tahta. Hangisini istesiniz?’ ” (3/64).

“Şimdi görüyordu *ki*, o sözlerin altında başka manalar saklı imiş.” (4/118) .

“Şöyle *ki*: Memeli hayvanların kâffesi sathı arz üzerinde ufki vaziyette durdukları halde, insanoğlu şakuli vaziyette duruyor.” (2/111).

“Şu dünyada neyim *ki* ben? İsmi üstünde Fasarya’yım işte. Fasarya artık, ötesi var mı?” (2/102).

“Şu halde, kendini daima kendi lehine, romantik ve artistik bir perspektiften görmeğe alışmış bir atın, günün birinde aynanın buz gibi realitesi ile karşılaşması elbette *ki*, kuvvetli bir şok yaratacaktı.” (2/11).

“Şuna inandım *ki*, dünyanın en güç işi, laf anlayamayana laf anlatmağa çalışmakmış.” (2/110).

“Şunu itiraf etmeli *ki*, insanoğlu başkasının başına gelen felaketten gizlice zevk alan aşağılık bir yaratıktır.” (4/20).

“Taktir edersiniz *ki*, o piyesi çok istediğimiz, sahneye de koymağa hazırlandığımız sırada birdenbire menedilişine itiraz edecek durumda değildir.” (2/242).

“...Tekâüt olur olmaz refikaya dedim *ki*: ‘1) Rahmetli deniz harita subayı dedesinden kalma, tek gözlü boru gibi uzun korsan dürbünlü *ki*, en uzak mesafeler için.’ ” (1/206).

“Topu atan bu sırada hakeme gitmiş, demiş *ki*, ‘Gol değildir, elime değdi, bu sayılmaz’ demiş.” (3/140).

“Torba değil *ki* ağızlarını büzesin.” (2/110).

“ ‘-Tutalım *ki* Aydemir yaptı.’ ” (1/99).

“ ‘Uyumadım *ki*, sadece kitap okudum,’ diyecekti; ama hatırladı *ki*, bu kadar ağır uyuduğu zaman müthiş de horlar.” (3/180).

“ ‘Uyumadım *ki*, sadece kitap okudum,’ diyecekti; ama hatırladı *ki*, bu kadar ağır uyuduğu zaman müthiş de horlar.” (3/180).

“ ‘Üç yüze bırakırım Melâhat’ın hatırı için demiş.’ O hayretmez, değil mi *ki* ona yaramamış.” (2/204).

“Üçüncü bir ihtimal daha varmış *ki* onu hiç düşünmemişim.” (3/21).

“Ve tecrübeli detektif şöyle devam ediyordu; ‘Unutmayın *ki*, kötülük güneşin altına daima pusudadır.’ ” (3/171).

“Ve yine o Sekban *ki*, Galatasaray Denizcilik şubesinin bir zaman *ki* namağlup dört çiftesinin eski hamlacı başıdır.” (3/157).

“Yerle gök arasında nice şeyler var *ki* Horatio
Senin okulda bellediklerinin düşünene bile giremez.” (4/67).

“Yüz hatları ihtimal *ki* gülme nedir unutmuş.” (1/162).

“Zira bilirim *ki* onun bu mevzuda hiç şakası yoktur.” (1/158).

“Zira sonradan öğrendik *ki*, oğlan Yahudi imiş.” (2/70).

“Zira üstadın kanaati şu *ki*: Ressam için müze görmek ne ise müzisyen içinde virtüözlerin plaklarını dinlemek o imiş.” (1/157) .

“Zulfıkar’ın arkasından oluk gibi yaş döken biri daha vardı *ki*, o da Üsküdar cezaevinde cezasını çekmeğe gönderilen Nuri idi .” (2/234).

1.1.2.1.2. İki Cümle Arasında Sebep Bildiren “Ki” Bağlacı

“Ki” bağlacı, iki cümle arasında kullanılarak sebep bildirmiştir. “Ki” bağlaçlı bu cümle örneklerinde “için, bundan dolayı, bu yüzden” anlamlarını bulduğumuzdan sebep bildirenler açıklama bildirenlerden ayrılır. Sebep bildiren “ki” bağlaçlı cümlelerde ya birinci cümlenin sebebi ikinci ya da ikinci cümlenin sebebi birinci cümledir. Sebep bildiren iki cümle arasındaki “ki” bağlaçlarının sayısı 82’dir.

“Aferin Beyhan’a *ki* böyleleriyle arkadaş oluyor hep.” (2/199).

“Ama ben budala, şaşkınlıktan kızın söylediğini anlayamamış olacağım *ki*, ağzımın içinde bir şeyler kemküm ettim.” (3/64).

“Arap kapıcı o kadar şaşmıştı *ki* ayaklarının karını silmeden doğum kısmına doğru giden tezkerecilere çıkışamadım.” (1/196).

“Ases o kadar dürüst *ki* kime atacaksa ona bakıyor.” (3/148).

“Balkonda yalnız kalan Dodo sıkılmış olacak *ki*, boynunu yukarı kaldırıp aya doğru, uzun uzun , dolu dolu havladı.” (2/119; 170).

“Barakayı sökülmiş, ırgatları taşınmış görünce öyle bir fena oldu, kendini öyle bir garip hissetti *ki*, bir oturup ağlamadığı kaldı.” (1/26).

“ ‘Bazen gafam öyle atıyo *ki*, çıkayım mayistere ver ulan benim papirlerimi, memlikete döneyom diyesim geliyo’ diye yazmışsın.” (4/94).

“Berlin yarışında Etiyopyalı gosgoca goşma şampiyonunun arkasından ikinci oldu *ki* şaşagal. İki bin mükafat aldı.” (4/96).

“Beyaz saçlı adam, az evvel çok hoş bir nükte yapmış olacak *ki*, kadınlardan biri ‘İlahi Enişte bey, çok yaşa sen e mi?’ diye hâlâ gülüyordu. - Neden her nikâhta ille böyle hoş sohbet bir Enişte bey bulunur?’” (2/15).

“Bilesin *ki* gafanı ona göre işletesin.” (4/91).

“ ‘Biliyordum zaten,’ dedi. ‘Biliyordum artık benden usandığını...Zaten senin için gelgeçin biridir demişlerdi. Bende kabahat *ki* sana inandım, sana bağlandım.’ ” (4/123).

“Biri söylemiş *ki* duyulmuş.” (4/112).

“Boşta kalınca belki kızgın, belki şaşkın ve üzgün, bilemem, kuş olmadım *ki* bileyim, belki de hevesi kursağında kalmışların öfkesiyle, kanada kuvvet o martının tepesinde tur atmaya başlıyorlar.” (4/11).

“Bu iki muhterem zat buranın havasından, suyundan pek hoşlanmış olacaklar *ki* sade ev kurmakla kalmayıp civardaki bütün araziye- dönümü 40 liradan- satın almaya başladılar.” (1/178).

“Bu lafların havada galmaması için sana hayatı hakikiyeden bazı emsal veryim *ki* moralin düzelsin ve de anla bak, pısırmannın alemi olurmuş şu Alaman gavurunun diyarında.” (4/95).

“Bu pandül temposu öylesine sinmiş *ki* benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum.” (3/14).

“Bu semtin yabancısı bir iki balıkçıl tedirgin oldu ama, baktılar *ki* öbür kodamanlar oralı değil, geri döndüler.” (4/10).

“Bu şarabın içimi hafif mi hafif, ama sonra insanı öyle bir vuruş vuruyor *ki*, şaşmaya vakit kalmıyor.” (4/69).

“Bunu, boynunu bükerek o kadar masum ve acındırıcı bir tonla söylemiş *ki*, onu bu haliyle çok, ama çok çok şirin buldum.”

“Camekânlı tezgahı o kadar dardır *ki*, içine ancak kendi sıgar, müşteri dışarda durur, konuşur.” (4/75).

“...Çocuk bahçesi ise çocuk bahçesi. Ne olmuş yani? Keyfimin kahyası mı var? Şükret *ki* sade öptüm. İstersem...” (2/217).

“Çok önemli ödevine uygun düşen kalın homurtusuna karşın bizimkiler öyle kıyasıya bir gırtlak derdine düşmüşler *ki*, o an tepelerindeki kanadı fırıldaklı bu iri ve acayip kuşa aldırmadılar bile.” (4/10).

“Çoluk çocuk öylesine övür oldular *ki* onları dışardan gören pekala, çok nüfuslu tek bir aile sanabilirdi.” (1/176).

“Dalgalar, denizde buldukları bu tek insanla, bir otomobil dış lastiği ile oynar gibi, onu ordan oraya çalkalayıp, umutlandırıp afallatarak, yeterince eğlenmiş olacaklar *ki* sonunda bezdiler.” (3/176).

“ ‘ - Demokratlardan ne fenalık gördün *ki* bizim aleyhimize çalışıyorsun?’ diye sordu.” (1/57).

“Dostu Necmi, buranın hatırlı müşterisi olmalı *ki*, denize karşı en iyi odayı ona ayırmışlar.” (3/161).

“Döviz uzatma işi görülmüş olmalı *ki*, Hülya’nın babasının bir keyfi gelmişti.” (3/94).

“El kapısı kızcağızın öyle canına yetmiş *ki*, soğan ekmeğe bile razı.” (2/102).

“Etraf o kadar sessizdi *ki* uzaklardan geçmekte olan bir yelkenlide konuşulanlar bile duyuluyordu.” (1/78).

“Fakat asıl Moissenet’ye öyle silinmez bir hatıra bıraktı *ki*, oğlan onu aylar boyu bir gün olsun dilinden düşürmedi.” (2/56).

“Fakat bu ad ona öyle uymuş oturmuştur *ki*, çoğu kimseye onun asıl ismini bile unutturmuştur.” (2/86).

“Fakat demin nasılsa yumuşamış olan komiser, Artin’le dükkan dükkan dolaşmayı onuruna yedirememiş olacak *ki*: ‘E, hadi yürü yahu. Senlen mi uğraşacağız’ diye aksilendi.” (2/24).

“Fakat heykeltıraşlık ilmi öyle ilerledi *ki* bu sihirbaz herifler isterlerse en hödük insanı bile eserlerde, bir kahraman yapabilirler.”(1/ 38).

“Fakat yine herhalde çok kuvvetli aksediyor olmalı *ki*, Kalender bu şangırtıdan ve hele vitrinden yere düşüp patlayan yüz mumluk bir ampulün gürültüsünden büsbütün ürktü.” (2/12).

“Fasarya: ‘Diyuz öyle ani geldi *ki*, ne olduğunu anlayamadım,’ diyor.” (2/94).

“ ‘Gayet basit dostum’ dedi. ‘Ben bu kabil ampütasyonlarda Peroneyi Tibiadan biraz kısa keserim *ki*, konik bir şekil alan muanyon proteze daha rahat uyusun.’ ” (3/34).

“Gene bu hissin tesiriyledir *ki*, hamileliği esnasında herkesi şaşırtan bir hakaret yapmış, bir gün tek başına vapura atladığı gibi Marsilya’daki halazadesinin evine damlamış ve orada vaz’ı hamlederek kerimesi Beartris’in Cote d’Azur’de dünyaya gelmesini sağlamıştı.” (1/44).

“Gözüne bir şey ilişmiş olmalı *ki*, bir çocuk sevinci ile koşuyor.” (4/138).

“Halk Partisine karşı o kadar kızgındı *ki* İnönü’nün beyaz treni bahçenin önünden geçtiği ve bakkal çakkal bütün Erenköy halkı yollara döküldüğü halde, İfakat Hanım pencereye bile çıkmadı.” (1/125).

“Hisli kızcağız; benim aklımdan geçirip de söyleyemediğim şeyleri şimdi o kendiliğinden düşünüyor olmalı *ki* haline belli bir pişmanlık çökmüştü.” (2/73).

“Islak ıslak teknede oturan deminki kız bir şey söylemiş olmalı *ki*, oğlanlardan biri kayanın kenarına tırmandı, ona bir şamar şaklattı.” (4/22).

“İki sokak köpeği, sahilin birden bu kadar genişlemesine çok şaşmış olacaklar *ki*, bunun izahını bulmak ister gibi önce birbirlerine sonra bana baktılar.” (4/27).

“İki, anasının deyimi ile gece mum eriten, gündüz minder çürütenler kategorisi *ki*, çek kuyruğunu.” (4/33).

“Jirayir’in evlerine dadanış üzerine Beatris o kadar sevindi, o kadar ümide düştü *ki* Beyoğlu Kız Sanat Okulunun ev işleri kursuna devam etmeye başladı.” (1/49).

“Kadın hayli ağır olmalıyım *ki* tezkerecilerin omuzları iyice aşağı düşmüş, sanki kolları uzamıştı.” (1/195).

“Kadın üşümüş olacak *ki*, pencereyi kapamaya uğraşiyor.” (1/133).

“Kaleci fena bir tekme yemiş *ki*, kendini yerden yere atıyor.” (3/150).

“Kapıcı oğlanı tanıyor *ki*, güldü, göz kırptı.” (4/18).

“Karı, İntelligens Servis, evde ne olsa yetiştiriyor olmalı *ki*, ertesi gün Nuri İskeçe ve komiser emeklisi Sırrı Erdem yoluma çıktılar.” (4/112).

“Kasaba avukatı mebus o kadar dalmıştı *ki*, korkmak aklına gelmiyordu.” (3/93).

“Kazet bezirganları gurbetçinin sıla acısını debreştirecekler *ki*, geseleri dolsun.” (4/89).

“...Kendi BEN’imi içimden çıkarayım *ki*, içime daha çok dünya sığsın isterim....” (4/178).

“ ‘Kulüp idare heyetinde tek atlet yok *ki*,’ dedi. ‘İdare heyetine sızmak lazım. İcabında kongrede kulis yapalım.’ ” (3/115).

“Martı olmadım *ki* bileyim.” (4/19).

“Mevsim kapanmış, artık lig maçları da yok *ki* Teğmene tribonda rastlansın.” (2/97).

“Müttefikler harpten sonra ordu yasağı goydular bunlara *ki* bir daha harp çıkarmasınlar deyi.” (4/93).

“Necati kıdemli doçent kontenjanından değil *ki*, oturuma katılmaz.” (3/120).

“Ne vakit *ki* moralim bozuldu, saatimin de morali bozuldu.” (4/85).

“O ilk vartada hiçbir şeyin farkına varmamış olacak *ki*, şimdi evde kapalı kalmış.” (2/101).

“O kadar dalgındı *ki* yanından geçen Solmaz’ı fark edemedi.” (1/18).

“O kadar hayale dalmıştı *ki*, Skajerak muharebesine katılan dretnotlardan birine Devlet Deniz Yollarının armasını çizmekte olduğunu neden sonra fark etti.” (3/132).

“Ona sarsılmaz güvenim o kadar kuvvetli idi *ki*, gözlerime inanamadım.” (4/74).

“Onu o getirdiği için, istiyordu *ki*, şimdi kendini desteklesin.” (3/115).

“Onu tokatlamamak için zor tutuyordum kendimi. Hele dünyada başka kız kalmamış gibi benim sevgilime göz diken ve beni ömrüm boyunca en büyük saadetinden mahrum edecek olan o uğursuz müteahhide öyle derin bir kin besliyorum *ki*, bir gece yolunu bekleyip herifi köprüünün yanındaki yamaçtan aşağı atmayı, sonra da üzerine kaya parçaları yuvarlamayı tasarlıyordum.” (1/60).

“Onun o günkü havasına, kendi deyimi ile ‘mood’una, son zamanlardaki hayranlık ve bıkkınlıklarının etkisine göre çizdiği kıvrır kıvrır rotaya, tıpkı keskin viraj alan bir lokomotifin şaşkın vagonları gibi uymaya çalışır, bir-iki aksadıktan sonra iyi-kötü yola da girerlerdi. Ama bazen bu rota değiştirme o kadar çabuk olurdu *ki*, en arkadaki vagon düz yola yeni girdiği sırada lokomotif bambaşka bir yön almış bulunurdu.” (1/219).

“Öyle de geveze *ki*, ben sormadan anlatmaya başladı: Altı aydır Gölcük’te bir radar kursu idare ediyormuş.” (1/110).

“Öyle oldum *ki* o an: ‘Bırak çalsın be kardeşim, n’olursun çalsın,’ diye yalvaracaktım.” (1/189).

“Sadık’ı teselli etmek, ona bir şeyler daha söylemek ihtiyacını duydu, fakat fazla hassasiyeti mevkiine yakıştıramamış olacak *ki* birden kalktı, koridora çıktı.” (1/138).

“Sakat kanadı üstüne düştüğünden, belli bir şey *ki*, canı fena yanmıştı.” (3/52).

“Sakıp Özbaşar, Sabahat Hanımı da kandırmış olmalı *ki*, onunla birlikte ellerini oğuştura oğuştura kurul odasına girdi.” (3/122).

“Sarışın kadın üşümüş olacak *ki*, birden kalktı, rüzgarlardan uçan eteklerini tuta tuta, içeri kamaraya doğru yürüdü.” (1/150).

“Savrulma hareketini pek ciddi tutmuş olacaktı *ki* belki kütürdedi ve acıdı.” (3/109).

“Sen bunların dilini de, dinini de, adetini, adabını da az buçuk öğren *ki* bak bakalım Alman didikleri ne mene bir gavurmuş.” (4/91).

“Sırtlan kaleciye de ya önceden, ya da şu ara penaltıcı Albayın şöhreti fışlanmış olacak *ki*, yarı bükülü dizleri, cin gibi gözleri ile gerili yay sanki...” (4/63).

“Siyah süveterli, siyah pantolonlu hanım, oyunun heyecanı içinde bile, kadınca, yahut annece burda yaş hiç rol oynamaz- bir içgüdüyle, Sekban’ın gecikmesinden kuşkullanmış olmalı *ki*, şimdi birden rahatladı.” (3/179).

“Sözün kısası, giderayak işi o derece cıvıttı, kepazeliği o merteye açığa döktü *ki*, yaptıklarından sanki sahici ablammış gibi ben utanmağa başladım.” (2/55).

“Tarihi kitapları Atatürk’ün resme merakı olup olmadığını pek yazmıyorlar ama, herhalde yine meraklı olmalı *ki*, bir bir talebenin yaptığı resimlere bakmış.” (2/64).

“Üstat bu hizmetten o kadar Utandı, o rütbe içlendi *ki*, hicabından koca yaz bir kere olsun çıkmadı.” (1/101).

“B.) Yahut da, evet yahut da – polis, yolcular, dükkancılar filan daha ziyade bu ikinci tezi müdafaa ediyor – hayvan aynadaki halini başka bir at, kendi gibi çöp arabası çeken ve onu ezecekmiş gibi üzerine yürüyen reel, yabancı ve düşman bir at sanmış olabilir *ki*, bu takdirde kişneyişi gayet meşru bir kendini koruma içgüdüsünün ifadesi olarak kabul edilmek gerekir.” (2/9).

“Yine mektubunda, ‘Her bi şeyi de mi yanlış yapıyoruz *ki* gaşlarını çatıp başlarını iki yana sallayıp ya sabır çekmekten sallabaşa dönecehler. ...’ diye yazmışsın.” (4/94).

“Yümnü beyin horozu, hızını alamamış olmalı *ki*, ikinci bir rekor denemesine girişti.” (4/35).

“Zamanla anlatışına daha bir çekidüzen, daha bir kıvraklık ve çekicilik katmıştır *ki*, çevresi onu sıkılmadan ilgiyle dinlesin.” (4/157).

1.1.2.1.3. İki Cümle Arasında Eşzamanlılık İfadesi Veren “Ki” Bağlacı

Eşzamanlılık ifadesi veren “ki” bağlacıyla ilgili cümlelerde, “ki” bağlacından önceki ve sonraki eylemin aynı anda gerçekleştiği görülmektedir. Eşzamanlılık ifadesini kazanmasında bu cümlelerde geçen şimdiki zamanlı fiillerin kullanımının, eylemin gerçekleşeceği sırada diğer eylemin de gerçekleştiğini ifade eden “tam” sözcüğünün kullanılmasının da etkisi vardır. Cümlelerde “...yordu ki, ...memişti ki, ...acaktı ki, ...mak üzere idi ki” kullanımları dikkat çeker ve “...ken” anlamını verir. Eşzamanlılık ifade eden “ki” bağlaçlı cümlelerin sayısı 36’dır.

“Altes’i tam aklından geçiriyordu *ki* onunla karşılaştı.” (3/93).

“Arkalarında yine o dört bacağın yan yana yürüdüğü bu ortamda Diojen’e bunu soracaktı *ki* ama sorsa da Diojen’in açık bir cevap vereceği çok su götürür bir şeydi evet tam bunu soracaktı ki Hülya’nın babası ile Diojen’in hanımı el sıkışıp ayrıldılar.” (3/99).

“Arkalarında yine o dört bacağın yan yana yürüdüğü bu ortamda Diojen’e bunu soracaktı *ki* ama sorsa da Diojen’in açık bir cevap vereceği çok su götürür bir şeydi evet tam bunu soracaktı *ki* Hülya’nın babası ile Diojen’in hanımı el sıkışıp ayrıldılar.” (3/99).

“Ben tam bunu söylemeye hazırlanıyordum *ki*, profesör piposunu ağzından çekip: ...” (3/54).

“Beni tanımamazlıktan gelip geçeceğini sanıyordum *ki*, o tersine, adamı kolundan çekip yanıma getirdi:...” (1/90).

“Bir gece yine böyle coşmuş anlatıyordu *ki* nasıl oldu bilmem:...” (1/11).

“Bu ara deminden beri karnına bastırıldığı ellerini kaldırdı *ki*: Kan!..” (2/229).

“Daha sözünü bitirmemişti *ki*, ihtiyarın avcundan yem yemiş bir ibibik kuşu ‘Ben giderim,’ diye atıldı, ‘yarın zaten fabrikanın açılış töreni var. Ben hepinizin intikamını alır icap ederse seve seve ölürüm.’ ” (1/174).

“El alışkanlığı ile çıkarıp lavabonun kenarına koyuyordum *ki*, birden vazgeçtim.” (4/70).

“Fakat tam caddeye çıkmıştı *ki*, bir tramvayın dönemeçte çıkardığı iç tırmalayıcı çığlıktan huylanmış at birden şaha kalktı, üstündekini yere vurmaya ister gibi tepinmeye, asfaltta kıvılcımlar çıkaran nallarıyla etrafa çifteler savurmaya başladı.” (1/19).

“Fasarya sesin geldiği kapıya bir tekme atıp içeriye dalıyor *ki*, ne görsün. Huriser hala horul horul uyumakta.” (2/101).

“Herkes kalkmış, sigara içmek için dışarı çıkmaya hazırlanıyordu *ki*, birinin hatırına geldi.” (3/135).

“İşte tam böyle düşünüyordu *ki*, iki demirin hamarat hamarat temizlediği direksiyon camının, o en temiz ve buğusuz yerinde, yeşil üzerine beyazla yazılmış kocaman bir 515 rakamı, Foks Jurnal’ın sonundaki objektifin büyümesi gibi büyüdü, büyüdü, büyüdü...” (2/14).

“Kendini iniş çıkışa alıştırmak üzere idi *ki*, birden üç dört metre karşıdan, iri, kurşuni, duvar gibi acayip bir dalga gördü.” (3/174).

“Kız dalgın dalgın yanından geçiyordu *ki*, genç asistan: ‘ - Ne olmuş yani Gülperi Hanım? diye laf attı.’ ” (1/202).

“Koridordan dönüyordu *ki*, müdürün kapısı açıldı.” (4/54).

“Memduh Bey bunu yanıtlamak üzere idi *ki*, uzaktan bir horoz öttü.” (4/34).

“O akşam yine postu yukarı seren S.A. mangası yemiş içmiş, sesi kısımış, o surdinli aşk faslına geçmek üzere idi *ki*, birden yer depremini andıran bir sarsıntı ile uyku sersemi yataktan fırladım.” (2/75).

“O da atlıyordu *ki*, birden hatırladı.” (4/145).

“Onlar gitikten sonra bir keser alıp taşlardan birini şöyle bir kazıyım dedim *ki*, ne göreyim.” (4/107).

“Öğleden sonra şöyle bir şekerleme yapıp bir ılık duş aldıktan sonra Park Otel’in barında Mr. Prichett ile buluşmayı kuruyordu *ki*, o Allanın belası telefon çalmıştı:...” (3/119).

“Polis: ‘Ulan maval mı okudunuz yoksa bana’ diye celallenmek üzere idi *ki*, İbrahim kum arabası ile çıkageldi.” (3/27).

“Ses, kıvrılıp bükülüyor, sıçrayıp koşuyor, ah çekip ağlıyor, kahveden dışarı taşıp mehtabın yarı aydınlattığı çarpık yollara, ıssız tarlalara dökülüyor, sonra uçsuz bucaksız enginlere doğru yayılıp kayboluyordu. Ama taksim yarısına gelmemişti *ki* gırnatanın sesi, kurgusu biten bir gramofon gibi, Birden sönüverdi.” (1/68).

“Tam böyle düşünüyordu *ki*, akşam güneşinin altında yorgun uzanan tozlu yoldan, bağrış çağırış bir çocuk sürüsü geçti.” (3/23).

“Tam çıkıyordu *ki* tekrar döndü:...” (1/198).

“Tam kapı kapanıyordu *ki*, boynunda antrenman çantası, elinde bir valiz, Cüneyt koştu geldi, yetiştii.” (4/38).

“Tam köşeyi dönüyordu *ki*, birinci katın yan penceresinde dürbünlü ihtiyarı gördü.” (2/120; 174).

“Tam mektebin önüne varmışlardı *ki* ayak yolundaki işini bitiren asıl tezkereci ile karşılaştılar.” (1/196).

“Tam özür dileyip gitmeye hazırlanıyordu *ki*, içeri nöbetçi ameliyathane Başhemşiresi Müşerref Mutlu girdi.” (3/35).

“Tam Yenipostane Caddesine sapmışlardı *ki*, halinden çoktandır onları beklediği anlaşılan meşin ceketli bir adam yanlarına yaklaştı.” (1/148).

“ ‘Tam’ diyor, ‘Kuruçeşme önünde gelmişti *ki*, benzin bitti....’ ” (2/93).

“Yeniden rapora dönüyordu *ki*, Gülseren kaşlarını kaldırıp dudaklarını büzerek:...” (2/118; 166; 167).

“Zihnim rüzgarını bulmuş bir gemi gibi tam pupa yelken, hayal enginlerine açılıyordu *ki*...Çat...Hoyrat bir el radyonun düğmesini kapatıverdi.” (1/189).

1.1.2.1.4. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Ki” Bağlacı

“Ki” bağlacı, iki cümle arasında pekiştirme ifadesi vermiştir. Bu anlamı kazanmasında, cümlelerde “ki” ile birlikte kullanılan “o derece, o kadar, bir...ki, öyle, öylesine” ifadelerinin de etkisi vardır. İki cümle arasında pekiştiren “ki” bağlaçlı cümlelerin sayısı 31’ dir.

“Altrüistsin diyorum da inanmıyorsun. O derece altrüistsin *ki*, hatta, bu altrüizmin hızına kapılıp, yakınlarını unutacak kadar egoistleşiyorsun, diyebilirim nerdeyse...” (2/179).

“Ama Aydanur bir ibret *ki* sormayın.” (4/47).

“Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi *ki*, saatlerin sesini alamıyorum.” (3/22).

“ ‘Asit finik olmasın?’ ‘Vallahi bilmem *ki* beyim.’ ”(2/85).

“Bendenizinki sadece zararsız bir merak. Yeni de değil *ki* efendiciğim. Süte ve süt sağmaya mütedair mevzulara karşı inhimak bendenizde daha o yaştan başlamış.” (2/106).

“Bir bakışından, bir gülüşünden, içlerinden biri ile biraz fazla baş başa kalışından, kuruntulara kapılmalarının, kendi kendine gelin güvey olmalarının elbette *ki*, önüne geçemezdi.” (1/215).

“Buna rağmen öylesine asil ve kibar bir havası vardır *ki*, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli yapar.” (2/40).

“ ‘Doğru’ dedi. ‘Allah için öyle. Sonra karısı da Meryem Ana gibi kadın, neme lazım. O kadar namusu mücessem *ki*, her konuştuğunu bile ister istemez namlusu yapıyor.’ ” (2/183).

“Doktor: ‘Zamanı unut, alakadar olma’ diyor. Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim. İyi ama bu sade saat işi değil *ki* kardeşim.” (3/13).

“Dördüncü hafta sonunda, afra tavra, bir geliş geldi *ki*, tanıyamadık.” (2/93).

“Efdalettin bey de aynı fikirdedir. ‘İşte bunun içindir *ki*...’ diye sözlerini bağlar. ‘İlk şart köye okumuş imam, uyanık imam, inkılabı hazmetmiş imam göndereceksin. Ne denirse densin, köy her işte imamın peşinden gider. Köye aydın imam gönder...Bak o zaman oluyormuş.’ ” (2/81).

“Fraulein Haubold’ün, iştahı o kadar açıldı *ki* mektup yazıp Yugoslavya’dan munzam kumanya getirtti.” (2/71).

“Genç kızların bazen orasını burasını mincıklarım: Bir hoşlanırlar *ki* sorma.” (4/98).

“Güzide hanım da öyle sürtük, öyle keyfine, eğlencesine mecbur bir kadın *ki*, tehdiye rağmen gideceği yerlerin hiç birinden kaldığı yok.” (2/92).

“Hatta, öyle bir oyun bulayım *ki* diyordum, orada birileri asıl değerlerine indirilsin, beşliler kızları, dörtlüler oğlanları alabilirsin, alay bu ya, icabında bir kılıkuyruk üçlü, dört papazı birden sustaya durdurabilirsin.” (2/44).

“...Hatta, öyle *ki*, hikayedeki kişiler katları nasıl şaşırtmıyorlar, örneğin, Sevim Yukarı, Beyhanlara uğrayacağım’ yerine nasıl olup da ‘ Aşağı Beyhanlara ineceğim’ demiyor diye sorasım geldi...” (2/151).

“Ne iş yapmıyor *ki*? diye genç Hukuklulardan biri atıldı.” (2/186).

“Ne yapsın fakir, evi yok *ki* götürecektir.” (4/18).

“Nefsine itimadı o kadar kuvvetli idi *ki*, aşırı bir resmiyetle maskelenen nazik istiskalleri anlamamazlığa vurur, tesadüfen yüzüne çevrilen fakat o anda pişman olup irkilen bakışları görmemezlikten gelirdi.” (1/46).

“Nuri öylesine sinirli *ki*, adamın demin umumi yer dediğini şimdi alamın bahçası yapışını farketmedi.” (2/134; 218).

“Onlar için sunni göller, gulubeler, ahırlar, inler yapmışlar *ki* aklın durur.” (4/101).

“Orası kolay, canım. Benim anam onun da anası. Ama daha bir karşı karşıya görüşemedik *ki* şöyle...Yalnız sokağa bilem bırakmıyorlarmış.” (2/98).

“Oysa deminden beri öyle parlak cümleler hazırlamıştı *ki*, bunları birer şamar gibi karşı tarafın onuruna şaklatmak için söz sırasını kolluyordu.” (3/135).

“Sen onlar gibi yere bağılı değilsin *ki*, kuşsun yahu.” (4/23).

“Şunun şurasında hepimiz kaç günlük mihmanız *ki* dünyada?” (4/118).

“Tuzlaya bir piknik yaptık, öyle eğlendik *ki* sorma...” (1/20).

“Vay canına tısss *ki* ne tıss.” (3/106).

“Ya geçen yıl *ki* Fransa güzeli...Belediye Gazinosundaki güzeller geçidinde, milleti birbirine katan bu sarışın dilber, dondurmayı fazla kaçırdığından olacak, yol üstünde bulunan Kevser hanımın san numarasına gitmek zorunda kalmıştı.” (3/58).

“Zaten bu sevginin tesiriyle değil miydi *ki* susup geçilmesi pekala mümkün olan bu hadiseyi bir an evvel bildirmek ihtiyacını duymuş, fettan onun hüsnüniyetinden daha fazla istifadesine meydan bırakmamak için, koşup her şeyi anlatmıştı!..” (1/81).

“Zira bu ay zarfında başımdan öyle enteresan hadiseler geçti *ki*, bunları sana yazmasam emin ol çıldırabilirim.” (1/109).

1.1.2.1.5. İki Cümle Arasındaki Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Ki”

Bağlacı

Öncelik–sonralık ifade eden “ki” bağlaçlı cümlelerde, “ki” den önceki eylem gerçekleştikten sonra diğer cümledeki eylemin gerçekleştiği anlaşıyor. Zaman olarak önce ilk cümledeki eylemi, daha sonra ikinci cümledeki eylemi gerçekleşir. Cümlelerde “geçmiş geçmemişti ki, atmış atmamıştı ki” gibi ifadeler bulunur. Aynı zamanda cümlelerde bu ifadeyi daha çok hissedebileceğimiz “önce, sonra, şimdi” gibi sözcüklerin “ki” ile birlikte kullanımına rastlanmaz. Sadece bir örnekte “sonradır ki” kullanımı vardır. Öncelik–sonralık ifade eden “ki” bağlaçlı cümleler, 11’dir.

“Ama kurtulamadı. İki kulaç atmış atmamıştı *ki*, bir dağ indi sanki üstüme.” (3/175).

“Aradan iki hafta geçmiş geçmemişti *ki*, bir gece, ter içinde yatağımda uyandım: ‘ Bire beş var. Bire beş var’ diye sayıklıyordum.” (3/9).

“Bir de gözlerimi açayım *ki*, hissim beni yanıltmamış.” (2/109).

“Bir hafta geçmiş geçmemişti *ki*, Roksan beni yaşgünü partisine çağırdı.” (4/144).

“Bu hadisenin üstünden bir hafta geçmiş geçmemişti *ki*, bir akşam işinden yorgun argın dönen müfettişi Necmi ile Nail de karşıladı.” (1/83).

“Garson, işini yanda bırakmamış, ancak dördüncü sofrayı kurduktan sonradır *ki*, yeni gelenin yanına seğırtmişti.” (3/160).

“Geceleri malımızı mülkümüzü ırzımızı namusumuzu kendisine emanet edilen bekçi vatandaşların bu gibi halleri şiddetle ayıpladığımızı beyan ile aramızda böyle soysuzlar varsa sade adı değil soy adı ve memleketi ile bildirin *ki* terbiyesin vereli.” (2/143).

“İskeleye geldi *ki* hafazanallah mahşer...” (1/73).

“Konuşma tam kıvamına geldiği sırada bir de bakardım *ki* Madam Roza’nın soluk boyalı evinin kapısına gelivermişiz.” (1/160).

“ ‘Onikiye bir var’ diye söyleniverdim. Çakmağı yakıp saate baktım *ki*; doğru...” (3/17).

“Yarım dakika geçmiş geçmemişti *ki* çocuklardan biri: ‘Bakin, bakın!’ diye bağırdı.” (3/51).

1.1.2.2. Cümle Sonu “Ki” Bağlacı

“Ki” bağlacı, bulunduğu cümlelerin sonuna gelmiştir. Cümle sonu örneklerine baktığımızda “ki” bağlacının eksilteli cümleler kurduğu görülür. Devrik cümlelerin

içinde bulunan “ki” bağlaçları da vardır. Devrik cümlelerde yer alanlar, cümle sonunda bulunmasa da kurallı cümle olarak düşünüldüğünde, cümle sonu özelliği gösterirler. Cümle sonunda yer alan “ki” bağlaçları, sadece pekiştirme amaçlı kullanılmıştır. Cümle sonunda pekiştiren “ki” bağlaçlarının sayısı 28’ dir ve bütün cümle örnekleri pekiştirme amaçlı kullanılmıştır. Pekiştirme anlamında, “ki” bağlacının “erki”den gelmesinin yanında “öyle, öyle de” gibi sözcüklerle kullanımının da etkisi vardır.

“Açıktaki biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli *ki*...” (2/115; 158; 159).

“ ‘Ah şu eniştem.’ Öyle de çabuk çürürdü *ki* teni.” (2/128).

“ ‘Ah şu mide bozukluğu...’ Öyle de çabuk kilo verirdi *ki* midesi bozulunca...” (2/199).

“ ‘Anlasanız a canım, sürüldük işte.’ - Bu kelimeyi öyle sevimli söylüyordu *ki*.” (2/48).

“ ‘Ay tıkanacağım,’ dedi. ‘Öyle koştum *ki*...Tam hazırlandım çıkıyordum, halamın eltisi gelmez mi?...’ ” (4/120).

“Bu kadar basit ve mantıklı bir sebebe irca edilebilen bir tezahürü, namlusu aile kadınlarına ve Dr. Epkem Cangetir’ en şahsında da biz, bütün kadın doktorlarına tariz için vesile yapmak iyi niyetle ne derece kabili telifdir, taktirini size bırakırım, kadı *ki*...” (2/143).

“Bu özdeşleşme olmasa her kahramanımın kalıbına giremem, onun söz dağarını, düşününce tarzını benimseyemem *ki*...” (4/166).

“Bu tip kadınlar çünkü, ne istediklerini kendileri de bilmezler *ki*.” (3/186).

“Cevap vermiyorum. Ne diyeyim *ki*. Bazı laflar cevap gerektirmez.” (4/133).

“ ‘Demek inanmıyorsunuz.’ ‘Hayır inanmıyorum. Hem öyle olsa bile bu bir sebep teşkil etmezdi *ki*.’ ” (2/22).

“ ‘E pes yani,’ dedim. ‘Başka ne diyebilirdim *ki*’ ” (4/116).

“Evladım; gözlerini gözlerime dikmiş, ağzımdan çıkacak kelimeyi öyle bir bekleyişi var *ki*...” (1/113).

“Fakat hangi saadet ebede kadar sürmüş *ki*? Bir sabah yapraklarındaki çiğ damalarını silkeleyip kurulanan kavak,az ötesinde birtakım insanların eğilip kalkıp yerleri ölçtüklerini gördüm.” (1/170).

“Fakat o günle öbür günün arasına öyle beklenmedik hadiseler giriverdi *ki*... Bir kere Meclis tatilinden bilistifade, Aydemir’in babası İstanbul’a çıkageldi ve bittabi vaziyete muttali Olunca evladına, dolayısıyla da ailesinin şerefine sürülmek istenen bu iftiraya karşı o buna iftira diyordu kükremiş bir arslan gibi mücadeleye girişti.” (1/99).

“Fakat siz de taktir edersiniz *ki*...” (2/217).

“Geviş getirir gibi çiklet çiğneyenlere de bir kızar *ki*...” (1/74).

“Hele şükür geldiniz hocam, dedi. ‘Bulamayacağız diye öyle korkmuştu *ki*. Bütün ümitler sizde.’ ” (3/119).

“Herifin hangi tarakta bezi yok *ki*. Baksana, Kürkçülerden bile yordakçısı var...” (3/128).

“ ‘Hiçbir iş yapmıyor *ki*’ diye genç Hukukçulardan biri söze karıştı. (2/187).

“İkiniz de bebek değilsiniz artık. Hayat geçiyor. Yarın hepsi yalan olacak. Sevgi, dostluk şu dünyada o kadar az bulunan şeyler *ki*.” (3/112).

“İnsanlar insanı dinlemez *ki*...Yarım kulak dinler.” (4/ 139).

“Kişiler ille gerçekte konuştukları gibi vermek zorunda değildir *ki* yazar...” (2/147).

“ ‘Kuş olmadım *ki*’ diyorsunuz ama kim inanır beyim.” (4/183).

“Maça gelen şu karıları da bir tutuluyorum *ki*. Bari erkekler saunasına gitseler.” (3/142).

“ ‘...Perakende bir saldırı, bir sistem değil *ki*...’ ” (1/221).

“Sekban’a Pall Mall uzattı. Golf Klüp’ten tanıdığı petrol müdürü, öğleyin geçen konuşmayı da bilmediği için (nerden bilecek, o orada değildi *ki*): ‘Yoksa,’ diye kekeledim, ‘yoksa siz Sultanlardan mısınız?’

1.1.2.3. Cümle Başı “Ki” Bağlacı

Cümle başı “ki” bağlacında, tıpkı cümle sonunda olduğu gibi tek anlam görülmüştür. Yalnızca açıklama yapma amaçlı kullanılan cümle başı “ki” bağlacı, en az cümle sayısına sahiptir. Cümle başında açıklama yapan “ki” bağlacı cümlelerin sayısı ikidir. Açıklama yapan “ki” bağlacı, cümle başında kullanılmış ve bir önceki cümlenin nedenine ait açıklamada bulunmuştur. Bu cümlelerde neden, “bu takdirde, böyle düşünebildiği takdirde” şeklinde cümle içindeki kalıp ifadelerden kaynaklanır.

“A) Kalender, aynada gördüğü atın kendi hayali olduğunu anlamıştı. *Ki* bu takdirde kişneyişi, her şeyi büyük, kendini de dolayısıyla küçük görmeğe alınmış bir mahlıkun, nihayet kendini gerçek büyüklüğü ve öz değeri ile keşfetmiş olmasından ileri geliyordu.” (2/10).

“ ‘Zaten pek bakılacak bir suratım da kalmamış ya’ diye düşünmüş olabilir. *Ki* böyle düşünebildiği takdirde, atların da insanlar ve bazı gelişmiş maymunlar gibi, tecrübeden ders alma kabiliyetine ve geçmişle gelecek arasında bir mantık köprüsü kurabilme melekeseine sahip olduklarına inanmak gerekiyor.” (2/29).

1.1.3. “Ve” Bağlacı

“Ve” bağlacı, görevleri aynı olan sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri bağlar. Cümleleri bağlayan “ve” bağlaçlarının, cümleye kattıkları anlamlar üzerinde durulurken, yapısal olarak cümle içi ve cümle başında kullanımına göre ayrılmıştır.

Bağlacın cümleye kattığı anlamın yanında, birlikte kullanıldığı sözcük veya sözcük gruplarıyla kullanımının da anlama etkisi değerlendirilmiştir.

İki cümle arasında kullanılan “ve” bağlaçlarının eşzamanlılık, öncelik-sonralık ifadelerinin dışında açıklama yaptıkları, neden-sonuç ilişkisi kurdukları görülmüştür. Cümle başında kullanılan “ve” bağlaçlarının, iki cümle arasındaki kullanıma göre anlamlarının daha sınırlı olduğu belirlenmiştir. Cümle başında kullanılan “ve” bağlaçları öncelik-sonralık ve eşzamanlılık olmak üzere iki grupta toplanmıştır. İki cümle arasında kullanılan “ve” bağlaçları, en çok eşzamanlılık anlamını verirken, cümle başında en çok öncelik-sonralık anlamı veren “ve” kullanılmıştır. “Ve” bağlacı en fazla iki cümle arasında kullanılmıştır. İki cümle arasında kullanılan “ve” bağlaçlı cümleler 153; cümle başında kullanılan “ve” bağlaçlı cümlelerin sayısı 123’tür. İki cümle arasında ve cümle başında olmak üzere toplam 276 “ve” bağlaçlı cümle üzerinde çalışılmıştır.

1.1.3.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Ve” Bağlacı

Cümle içinde kullanılan “ve” bağlaçlı cümlelerin toplam sayısı 153’ tür. Eşzamanlılık, öncelik-sonralık, neden-sonuç ilişkisi kuranlar ve açıklama yapanlar olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Bu grupların içinde en fazla eşzamanlılık örneklerine, arkasından öncelik-sonralık örneklerine rastlıyoruz. Son iki grupta, açıklama yapanlarda üç, neden-sonuç ilişkisi kuranlarda ise üç cümle tespit edilmiştir.

1.1.3.1.1. İki Cümle Arasında Eşzamanlılık İfadesi Veren “Ve” Bağlacı

İki cümle arasındaki eşzamanlılık ifade eden “ve” bağlaçlı cümlelerde, “ve”nin bağladığı her iki cümledeki gerçekleşen yargı aynı anda, aynı zamanda gerçekleşmektedir. “Ve” bağlaçlı cümlelerde “ve” “hem...hem, aynı zamanda” ifadelerini vermektedir. İki özelliği bir arada bulunduran isim cümlelerinde “ve” bağlacı, “hem...hem”, zamanda aynılık bulunduran fiil cümlelerinde “aynı zamanda” anlamını verir. Eş zamanlılık ifadesi veren “ve” bağlaçlı cümleler 75’tir.

“Anladığım kadarıyla Almanlar ve Avusturyalılar sizi daha çok seviyor ve yayımlıyor.” (4/174).

“Arsız akasyalardan dut da, gayınlar, gavaklar, salgım söğütler, gestaneler-gestane bilhassa çok bol- ve de bizdeki gibi eli öpülesi, altına bağdaş gurulası gun görmüş eyyam yaşamış ehtiyar çınarlar.” (4/99).

“Başını dikleştirdi ve mümkün olduğu kadar sakin olmaya çalışarak tekrar masasına döndü.” (1/48).

“Beatris bunun sebebini münhasıran kendi güç beğenirliğinde bulmakta ve herkese de bu kanaati telkin etmektedir.” (1/45).

“Bereket kendimi tuttum ve eldivenimle beraber, kendimi sokağa attım.” (1/136).

“Bodrumun penceresini Dropsi’yi kurtarmak isteyen erkek kediler mi elbirliğiyle kırmışlardı, yoksa gündelikçi kadının bahçede oynayan küçük kızı Ursula mı cama taş atıp indirmişti ve nihayet ille Millet Cemiyetinde Bulgar delegesi olmak için Anton Micheal Georgiyef mi, yurtsever bir coşkunluk anında böyle bir tertibe başvurmıştı, anlaşılamadı.” (2/72).

“Bu lafların havada galmaması için sana hayatı hakikiyeden bazı emsal vereyim ki moralin düzelsin ve de anla bak, pısırmanın alemi olur muymuş şu Alaman gâvurunun diyarında.” (4/95).

“Bu müddet içinde göze girmek, girip de takımda yer almak için, canını dişine takarak didinir durur ve çok zaman o aşırı coşkunlukla karşıtaraf forlapna lüzumsuz şarjlar yapıp; bize bir iki penaltıya ve dolayısıyla mağlubiyete mal olurdu.” (2/87).

“Bir durum muhakemesi yapar, kesin teşhis, ani karar ve anında infaz.” (4/43),

“Biri hayli açıkta, öbür ikisi onun çok gerisinde, sığda ve yan yana...” (4/10).

“Boşta kalınca belki kızgın, belki şaşkın ve üzgün, bilemem, kuş olmadım ki bileyim, belki de hevesi kursağında kalmışların öfkesiyle, kanada kuvvet o martının tepesinde tur atmaya başlıyorlar.” (4/11).

“Boynunu kısmış, dondum der gibi mimiklerle omuzlarını büzüyor, kollarını kavuşturuyor ve bunun kendine pek yakıştığını sanıyordu.” (3/164).

“Bu arada kavaktan bozma direk de bütün vücuduna su yürüdüğünü hissediyor ve gece-gündür cıtır cıtır tatlı bir bahar sarhoşluğu içinde gerinip duruyordu.” (1/172).

“Çok lafazan ve bilgilisiniz ama jeton biraz geç düşüyor anlaşılan. Bugün beni de izinli bir nors sayın.” (4/134).

“Çünkü sözü geçen para, beş yüz yetmiş beş lira gibi ehemmiyetsiz bir şeydi ve müdür muavini bunu, çok ustalıkla apartmıştı.” (1/31).

“Demek bir vakitler Mahinur’un o şeftali kokusuna benzeyen körpe rayıhasıyla dolduğunu odalar şimdi boş ve sahipsiz....” (1/61).

“Dışarı çıktığında Rıza onlarla münakaşa etti ve deniz kızlarına dair kulağında kalmış rivayetleri ileri sürerek muarızlarını iknaya çalıştı.” (1/24).

“Doğa gibi, yonca gibi, ot gibi, çiçek gibi, ağaç gibi, dal gibi bir güç. VAR ve ORADA.” (4/141).

“Doğru mutfağa girdi, karısına arkadan sarılıp ensesinden ‘ummah’ diye öptü. Üftade korktu ve şaşırdı.” (4/64).

“Epiktetos da dünyaya böyle bakardı herhalde. Çıkık elmacık kemikleri ile. Yiğit ve yumuşak.” (3/52)

“Erkekler bütün gün bahçelerinde bağ budar, gül aşılar, kirizma yaparlarken; kadınlar bir arada çene çalarak zerzevat ayıklar ve mektebe birlikte gidip oradan dönen çocuklar bahçede beraber oynar, derse beraber çalışırlardı.” (1/176).

“Fakat bunu henüz sezinlemeyen Beatris hiçbir kaygının gölgelemediği bir saadet içinde yüzmekte ve oturup kalkıp dua etmektedir.”(1/52).

“Fakültenin en batılı- ve düşmanlarınca en snop- profesörü sayılan kendisi ile, inadına en alaturka, en Osmanlı hocası Imadettin Beyi bir bayrak altında birleştiren

dava, belki Erzincan depremi olabilirdi, Kıbrıs meselesi olabilirdi ama, bir kılkuyrak doçentin çok sugötürür profesörlüğü? Hayır” (3/122).

“Filvaki çoğunu da anlamıyorum *ve* anlayamadığıma da memnun oluyorum.” (2/148).

“Garnım tok *ve* de hele sırtım herkezinkinden pek.” (4/103).

“Genç Vekil böyle söylerken Bahadır’ın sırtını okşamış *ve* ertesi gün işinin başına hareket edan arkadaşını bizzat gara kadar gelerek uğurlamıştı.” (1/29).

“Gerçekten üzgündü *ve* eli kendi belinde.” (2/177).

“Gözleri uyluklarında büyümüş *ve* ağırlı.” (3/107).

“Hatta bir keresinde yüzünü pencereden tarafa çevirdi *ve* gözlerinden boşalan yaşları kolunun yeniyle silerek hüngür hüngür ağladı da.” (1/137).

“Hattın öbür ucundaki ses son derece dişi *ve* ahenkli idi.” (1/199).

“Hava durgun *ve* puslu” (4/136).

“Henry, konuşmamızdan bir şey anlamadığı için yavan yavan esniyor *ve* alenen burnunu karıştırıyordu.” (2/50).

“Hepsi birbirinden güzel *ve* ifadeli.” (4/108).

“Hepsi mat, hepsi surdinli, pastel *ve* asil.” (4/8).

“2 Her beşeri camiada olduğu gibi cemiyetimizde de tek tük mütereddi tiplere, her ne kadar rastlanmakta ise de, şunu da kabul etmek lazımdır ki, bu gibi tezahürler bizde büyük bir istisna teşkil etmekte *ve* milyonda ya bir, ya iki kişiye inhisar etmektedir.” (2/152).

“Her tür okur onda kendini bulur ve ondan edebiyat zevkini alır.” (4/181).

“Hoşça kal ve mersi.” (3/106).

“Islık çalıyor ve evden çıktığından beri oklava tahtası gibi orta yerinden tuttuğu şemsiyesini şimdi iki adımda bir havada sallayıp yere dayıyordu.” (3/94).

“İkisi de tıkız ve aynı boyda.” (4/22).

“İşte Süheyl Erbil böyle bir gençti ve şimdi, deve tüyü paltosunun yakasını kaldırmıştı; Şişhane yokuşunu iniyordu.” (2/16).

*“Kaderler ayrı çizilmiş, kaderler
Ben rahat bir ömür boyunca...
Siz geride kardeşim. Çulsuz ve pulsuz”* (1/105).

“Kadın gizlice gittiği bir düğünden veya bir kumar partisinden dönmüş ve uzun boylu adam da onu yarı yola kadar geçirmiş olabilirdi.” (1/81).

“Kadın şaşkınlıkla kapının topuzuna yapıştı ve o zaman yüzünü alazlayan sıcak bir dumanın ortasında, kaptanla çımacıyı yere çömelmiş kan ter içinde uğraşırken gördü.” (1/151).

“Kalabalıktan ayakkabılarını pek göremiyorum ama, Allah bilir, onlar da eski ve boyasız.” (3/72).

“Kalçalar hayli geniş, gelgelelim ayak bilekleri cins atlarıncı gibi ince ve zarif.” (2/69).

“Karşıda sahil göründü. Esrarlı ve karanlık.” (3/18).

“Kaymakam petrol lambalarının fitilleriyle uğraşmıyor, gümrükçü güneşle beraber yatağa girmiyor ve kaptan sarhoş döndüğü geceler yoldaki çukurlara tekerlenmiyordu.” (1/179).

“Keza yine aynı duvarda, sıvası dökülmüş bağdadilerin ayıbını örtsün diye, bilmeceburiye yan yana asılmış *ve* bundan ötürü de insan ister istemez karı-koca imişler hissini ‘veren Frederic Chopinle’le dansöz Anna Pawlova.” (1/157).

“Kışla dönüşü keman çalıyor *ve* keyifli olduğu geceler hiç de fena olmayan sesiyle Wagner operalarından arylar okuyordu.” (3/66).

“Kızın sırtı erkek gibi sert *ve* adaleli idi.” (2/122; 180).

“Lastik ayakkabılarının üzerinde kıvrak *ve* çevikti.” (1/198).

“Mahmutpaşa’da bir manifatura mağazası işletiyor *ve* ayrıca iyi iş yapan bir düğme fabrikasının da yarı yarıya sahibi bulunuyordu.” (1/47).

“Müdürün bütün muameleleri, en küçük işkilleri bertaraf edecek kadar temiz *ve* sağlamdı.” (1/34).

“ ‘Nizamettin Bolayır sivil koruma şefimiz *ve* hepimizin çok sevip saydığımız Albayımızdır.’ dedi Aclan Bey.” (4/56).

“Nereye gitti *ve* ne vakit gitti kimse bilmiyordu.” (1/99).

“O öylesine üzgün *ve* bitkindi.” (1/137).

“Ona nazaran, bir daktilo şarkı söylemese de pekâlâ olurdu; fakat seri not alamaz *ve* makinede çabuk yapamazsa, beş para etmezdi.” (1/30).

“Onun geleceği akşamlar kendi eliyle hazırladığı pastaları süslü tabaklara yerleştiriyor, o içeri girince neler söyleyeceğini, nasıl hareket edeceğini bir rejisör gibi evvelinden tasarlıyor *ve* gözleri pencerede, kulakları kapının zilinde, isterik bir sabırsızlıkla tıknaz Adonis’ini bekliyordu.” (1/49).

“Oradan ne koy, ne kameriye, ne kıyı, ne yol, ne ilk katlar görünür. Sade bulutlar görünür *ve* denizin engini...” (4/26).

“Orta katta ev sahipleri, bir Bulgar talebe *ve* ben... Dam katında ise belediye kütüphanesinde çalışan bir kakavan bir kadınla, yukarıda parantezde ima edilen Fraulein Haubold... *ve* kedisi.” (2/67).

“Otuz iki yaşında idi *ve* hâlâ evlenmemiştir.” (2/16).

“Önünde giden iki kızın da bacakları uzun *ve* güzeldi.” (3/118).

“Pembe yüzleri güleç *ve* sakindi.” (3/112).

“Recep, Çapraz Ali, Koç İbrahim hepsi, hepsi Rıza’ya gıpta ediyor *ve* yarı şaka, yarı ciddi ortaya vuruyorlardı.” (1/24).

“Renkler gerçi henüz uçuk, belirsiz *ve* siliktirler, ama şekilleri muhayyalesi ile tamamlamak yaratıcılığını verdiği için çoğu kimse pastel tonları yeğlemez mi?” (4/8).

“Rıza keyifli olduğu zamanlar onu ‘yaktın bitirdin’ diye söz atmadan yoldan geçirmez *ve* bu ateşli hayranlık tezahürü arkadaşlarının ‘yaşa be Irza’ tasvipleri ile karşılanırdı.” (1/19).

“Sadece bol bol bakıyor *ve* hayıflanıyorum.” (3/69).

“Sarışın olmasına rağmen saçları daha açık sarıya boyuyor *ve* evin içinde kırmızı ponponlu terliklerle dolaşıyordu.” (3/63).

“Sen de o yaprak kadar canlı, diri, hayat dolu *ve* pırıl pırılslın.” (4/140).

“Susmalı, sadece susmalı *ve* dinlemelidir.” (4/9).

“Şimdi dairede bir kişinin işini bermutat iki kişi görmekte *ve* muamelat ‘benden atlasın da nerde patlarsa patlasın’ zihniyetiyle sürümcemede bırakılmaktadır.” (1/35).

“Üstelik insandan daha sahih, vakur *ve* sağlam.” (4/171).

“Üslûp sahibi oyuncu ile zora dayanan oyuncunun farkını yapan da bu, sahada. Denge ve ölçü.” (3/146).

“Zihniniz bulutsuz ve berrak...” (1/129)

1.1.3.1.2. İki Cümle Arasında Öncelik- Sonralık İfadesi Veren “Ve” Bağlacı

Öncelik-sonralık ifade eden “ve” bağlacı cümle örneklerinde, “ve” bağlacından önce gelen cümlelerin yargısı gerçekleştikten sonra, “ve” bağlacından sonra gelen cümlelerin yargısı gerçekleşecektir. Bu cümlelerde, “ve” bağlacının “-dan sonra” anlamı vardır. Eşzamanlılık ile öncelik-sonralık örneklerinin bazıları birbirine yakın örneklerdir. Ancak yine de örnekler değerlendirilirken, hangi anlamın baskın olduğu belirlenmeye çalışılmış, “ve” bağlacının ağırlık kazandıkları anlamlara göre ayrılmıştır. Öncelik-sonralık ifade eden “ve” bağlacı cümleler, 72’dir.

“ ‘- ...Ancak bahis mevzuu heykel artık yapılmış bitmiş ve parası ödenmiş bulunuyor, eğer bir mahzur yoksa ...’ ” (1/41).

“Arkadaşlarına veda edip ayrıldı ve gelen tramvayın sarı olmasına aldırmadan içeri daldı.” (1/24).

“Ben düşündüm ve buldum: Hayatı kesif yaşamamaktan.” (3/17).

“ ‘Beni bugün suret etmek için mi çağırdın? Ben çıkar giderim,’ dedi ve çıkıp gidebileceği göstermek ister gibi asılı mantosuna baktı.” (4/122).

“Beyefendinin verdiği lacivert elbiseleri iskemlenin üzerine bıraktı, geldiği zamanki urbalarını sırtına geçirip heybesini omzuna vurdu ve bir türlü bırakmaya kıyamadığı beyaz kasketi başında, arka bahçe kapısından usulca sıvışarak arkadaşlarını aramaya gitti.” (1/28).

“Bir daha vurdum ve cevap alamayınca, her zaman yaptığım gibi kapıyı usulca açıp içeri süzıldüm.” (1/165).

“Bir gün tesadüfen noktaya gelen bir polis arkadaşı onun bu imtiyazlı mevkiini görünce: ‘Başına devlet kuşu konmuş ulan!’ diye bağırmaktan kendini alamamış ve o akşam merkezdeki arkadaşlarına intihalarını anlatırken hasedini şu sözlerle açığa vurmuştu: ...” (1/77).

“Bir hava hücumu vukuundan alınacak önlemleri madde madde ve kuru kuru anlatan posterler söktürüp, yerine daha vurucu bir metin kaleme almış ve her maddeyi soyut kuruluştan kurtarıp muhasebe servisinde çalışmakta olup da eli resme yaktın Feridun adlı bir gence, resimle de görüntüleyen bir yeni poster yaptırmıştır.” (4/48).

“Bir iki saat sonra yenide alçalmağa başlayacak ve o zaman bekçinin de, Çalışkur apartmanının da gölgelerini deminki kadar, hatta belki ondan da çok, uzatacaktı.” (2/233).

“...Bir kere Meclis tatilinden bilistifade, Aydemir’in babası İstanbul’a çıkageldi ve bittabi vaziyete muttali olunca biricik evladına, dolayısıyla da ailesinin şerefine sürülmek istenen bu iftiraya karşı-o buna iftira diyordu kükremiş bir arslan gibi mücadeleye girişti.” (1/99).

“Bir yandan bunlar yapıladursun, öte yandan Aydemir’in bundan evvelki sabıkları bir bir tespit edilecek ve deliller toplanıp muamele tekemmül edene kadar da etrafa hiçbir şey sızdırılmayacaktı.” (1/97).

“Bizim hanımın süt kardeşinin görümcesi, müsteşar beylere girer çıkar, o söylemiş, diye tefsilat verince, memnun oldular ve müjdeciyi: ‘- Yaşa, var ol baytarcığım,’ ‘- Hay ağzını öpeyim, doktorcuğum.’ ‘- Bir tanesin Yümnü Beyciğim, gibi iltifatlara boğdular. Sonra da birbirlerine sarılıp izharı şadimani eylediler.” (1/177).

“Böyle başladı ve Gerda’nın ateşli naturası icabı, dostluğumuz umduğumdan da çabuk gelişip doruğuna erişiverdi.” (3/65).

“Bu arada elindeki paket de ‘prrraf’ diye patlamış ve tohumlar, o uğruna koca bir İstanbul seferini göze aldığı güzelim tohumları yerlere saçılmıştı.” (1/75).

“Bu böyle olunca biz daha kestirmeden gidip hikâye adını değiştiriyor ve ‘Ayışığının altında hiçbir şey yok’ diyoruz.....” (1/151).

“Bu işin ayık kafa ile sökmeyeceğini anlayınca, bir akşam yarım şişe konyağı midesine indirdi ve düşer gibi soruverdi:...” (1/82).

“Bu kelimeleri mektepte olur olmaz sarf eder ve manasını anlamayan arkadaşlarıma: ‘Elbette anlamasınız. Var mı size Galatasaray-Fener maçı. Hâlâ bıraktığım yerde otluyorsunuz,’ der gibilerden acıyarak bakardım.” (1/157)

“Bu sarsıntı ile başından fırlayıp yerde tekerlenen kasketini, tekrar başına geçirdi, yapış yapış olan ellerini ağacın gövdesine, sonra da toprağa sürerek temizledi ve hayli uzaklaşmış olan kadını sessiz adımlarla takibe koyuldu.” (1/79).

“Dinlerdi ve birkaç gün için rahat da ederdi.” (1/123).

“Daha bir diyeceğiniz var mı? diye haykırdı ve bu sefer düştü, sahiden bayıldı.” (1/85).

“Eğildi, topunu aldı ve uzaktan Sekban’ın arkasından uzun uzun baktı.” (3/162).

“Evvela yüz bezlere sarılı kemani, Petersburg’taki İspanyol elçisinin kendisine hediye ettiği o kemani, ağır ağır kutusundan çıkararak, kuru çenesini iki gerdanlı gösteren bir dayayıyla yerine oturtacak, sonra serçe parmağı havada kalmak şartıyla yayı şöyle eline alıp bileğini yukarı aşağı havada bir alıştırarak ve nihayet gözünü sureta adanın bir köşesine fakat aslında kimbilir hangi hatıranın enginlerine daldırıp konserine başlayacak...” (1/163).

“Fakat bereket versin bu hüznün uzun sürmez, çabuk dağılır ve kızcağız bir müddet sonra o daimi, mağrur halini alıverirdi.” (1/46).

“Fakat ne çare ki hadiseler hiç beklenmedik bir şekilde gelişti ve oğlan tasarladığı planında muvaffak olamadı.” (1/51).

“Fakat vaktaki eve döndüler ve yatak odalarına çekildiler, Beatris daha fazla dayanamayarak mamacığının kollarına atıldı ve hıçkırıktan sarsıla sarsıla, her şeyi anlattı.” (1/48).

“Fraulein Haulbold bunu bildiğinden çatışmaları önleyebilmek için bir parola tertiplemiş ve bunda isabet de etmişti.” (2/70).

“Gecenin içinde Rum kilisesinin çanı çaldı, çaldı ve sustu.” (2/137; 230; 231).

“Gene bu hissin tesiriyledir ki, hamileliği esnasında herkesi şaşırtan bir hareket yapmış, bir gün tek başına vapura atladığı gibi Marsilya’daki halazadesinin evine damlamış ve orada vaz’ı hamlederek kerimesi Beatris’in Cote d’Azur’de dünyaya gelmesini sağlamıştı.” (1/45).

“Gerçekten bir de koridor penceresinden bakılar ki, Fraulein Haubold’ün sımsıkı kapadığını sandığı sandığı da ne kelime kapadığını çok iyi bildiği perde, yukarı kadar açık. Sonra öbürküler dışarı çıkıp Yahudiye görüyorlar ve bilinen çingar kopuyor.” (2/76).

“ ‘Hala mı nizamdan bahsediyorsun bana’ dedi nizam düşmanı azgın serseri ve Bekçinin üzerine doğru atıldı.” (2/221).

“Hangi iftiranın, neden, handi Saiklerle kurban olduğunu o da binlerce Eminsu gibi bilememiş kavrayamamış ve elli yaşında, en verimli çağında kendini ordunun dışına itilmiş bulmuştu.” (4/43).

“Harikliya kararını çoktan vermiş ve görünüşe göre artık dönülmeyecek kadar da ileri gitmişti.” (1/91).

“Harikliya’nın dışından, tırnağından arttırdığı drahoması da buna eklenince, Kurtuluş’ta çoktan beri gözüne kestirdiği bir dükkânı satın alabilecek ve artık başlı başına küçük bir karoseri imalathanesi açabilecekti.” (1/88).

“Hatta bir zaman sonra öğrendik ki, Dropsi iki üç gecede bir, onun rüyalarına bile girmekte ve hemen her defasında ‘Dur hele sen,bana ettiklerini ben senin yanına komayacağım’ diye gözdağı vermektedir.” (2/73).

“Hayvanın ağzından taşan beyaz köpüklere biraz da kan karıştı ve canı yanan kısırak acı bir kişneme salıverdikten sonra birdenbire duruldu.” (1/19).

“Hemen oturdu, bir rapor donattı ve Hulusi Bey palas pandıras tahtı muhakemeye alındı.” (1/31).

“ ‘- Her şeyden evvel bir centilmen olmalıdır,’ diye başlar, rüyalarındaki uzun boylu, yeşil gözlü sevgilinin portresini çizer ve sonunda bu muhayyel kocanın ya Sorbonne’dan, ya Cambridge’den mezun bulunmasını da şart koşardı.” (1/47).

“İşıldakların biri sağdan sola kayarken öbürü soldan sağa doğru iniyor ve ikisi ortada bir yerde birleşince husule gelen göz alıcı ışığı seyretmek, doğrusu pek ömür oluyordu.” (1/151).

“İki memur kız, bir Pazar ona, Kadıköy vapurunda rastlamış ve ayak üstü biraz konuşmuşlardı.” (1/32).

“İkinci katı üçüncü kata bağlayan merdivenin o tünel gibi karanlık yerine gelince, belinden şöyle bir kavrasam derim, kavrasam ve ahududu gibi buğulu dudaklarını, hayır hayır dudaklarını geçtik, yanağını, evet sadece yanağını yahut mis gibi şampuan kokan saçlarının bitip de tıraşlı ensesinin başladığı o nispeten mahzursuz mahalli, şöyle bir kerecik olsun öpebilsem.” (1/160).

“İşin aslı tuhafı gafil avlan kız, buna kızacak yerde gülümsemiş: ‘Okey Harry,’ demiştir, ‘Ben de senden bunu bekliyordum, zaten... Eğer beni bugün de öpmeseydin senin korkak bir adam olduğuna hükmedecek ve Jacky ile evlenecektim.’ ” (1/160).

“İşte o zaman askerliğinin çocuksu çehresinden çıktı ve bugünkü büyük işadamları havasında giriverdi.” (4/56).

“ ‘- Kim demiş onu?’ diye arsız arsız sırtmış ve lüks mevkiye doğru yürümüş.” (1/33).

“Kız, hâlâ demin verdiği güzel cevabı düşündüğünden, doktorun nüktesini anlayamadı ve birden toparlanarak...” (1/198).

“Lütfen biraz daha açar ve somutlar mısınız?” (4/157).

“Mahallenin bütün konforu böylece belediye canibinden temin edildikten sonra bittabi arsalar müthiş fiyatlandı ve günün birinde müsteşar beyle umum müdür beyin tesis ettikleri bir yapı kooperatifinin nizamnamesi ellerde dolaşmaya başlayarak, dönümü kırk liradan kapatılan arsalar, sekizer onar bin liradan kapış kapış iştahlılarına satıldı.” (1/178).

“(...Memur geç işareti verince gaza bastı ve virajı umduğundan güzel aldı.)” (2/13).

“ ‘Maksat görmek,’ diyordu. ‘Görmüş olmak ve bahsi geçince bu hususta birkaç sözü bulunabilmek.’ ” (2/49).

“Nihayet bir gün bu haset fiili şekilde parlak verdi ve sekiz evin sekiz hanımı da harareti bir süslenme yarışına giriştiler.” (1/180).

“Nitekim o gece uzun çeneli gençle kahya kılıklı bir adam gelip Rıza’ya barakada buldular ve kendisine otuz lira aylıkla Sümbüllü Köşkün bahçıvan yamaklığı makamını teklif ettiler.” (1/21).

“Nusaybinli İskender Bora’nın damadı kendini, bu işe atadığı gün işi ciddi devralmış, üç dört hafta sonra sığınak olarak ayrılmış bodrumda yer bulup bir duvar açtırmış ve mekânı iki misli büyötmüş.” (4/48).

“O geldikten sonra Hızırlık hadiseleri seyrekleşti ve nihayet hiç kalmadı.” (1/77).

“O gün tekrar şarkı söylemesi için kendisine teklif edilen iki yüz elli lirayı alsaydı Demokratlar ona susması için yeniden bir üç yüz elli lira verirler ve Mehmet böylece iki tarafı çok fazla yolabilirdi.” (1/58).

“O, söylenecekleri, sade söyleyecekleri değil, belki üç gün, beş hafta, sekiz sene evvel söylemiş olanları da tahmin etmekte ve her şey onun tahmini gibi çıkmaktadır.” (2/61).

“Onlar motor batarken arkadaşları gibi sarhoş olmadıklarından cankurtaranları başlarına geçirmiş ve yarım saat kadar sulara sürüklendikten sonra bir Rusya şilebi tarafından görülecek kurtarılmışlardı.” (1/146).

“Oradan mezun olduktan sonra babansın tavsiyesini veçhile ayrıca iki yıl kadar da Arnavutköy’ündeki Amerikan Kolejine devam etmiş ve bu suretle Anglo-Sakson terbiyesin nimetlerinden hissedar olmuştur.” (1/45).

“Ökkeş abinin öğüdeneye gulak ver. Galacaksın ve de sonuna gader direneceksin.” (4/94).

“Önüne geçilmeyecek bir son’u, üç ay, beş ay, bir sonra nasıl olsa gelecek ve kendini belki de yatakta bulacak ölümünü; çabuklaştıran, ama ülkücü hayatını, ona en yaraşan bir şekilde noktlayıp yücelten bu suikast, giderayak hoşuna bile gitmiştir.” (3/170).

“Prensip adamıdır demiştik ya, saunaya girerken, tenis oyarken, golfe çıkarken, kendine, önceden belli bir süre kor ve bunu saniyesi saniyesine tutmayı bir disiplin temrini sayardı.” (3/164).

“Rüzgâra karşı, derin bir nefes aldı ve tuzlu deniz kokusunu ta genzinde duydu.” (3/173).

“Savrulma hareketini pek ciddi tutmuş olacaktı ki belki kütürdedi ve acıdı.” (3/109).

“Seke seke pervazın üzerinde ilerledi ve tam fabrikatörün dazlak başını nişan alıp, bir güzel pisledi.” (1/174).

“Senelerce evel bu küçük arazi parçasını bir papazın veresesinde yok pahasına kapatmış ve tetaütlük ikramiyeleriyle birer kulübecik inşa ederek burada yerleşmişlerdi.” (1/176).

“Sonra işte kantinde 250 kuruşa yediği tas kebabı, fasulye pilakisi ve ayva hoşafından kalkıp, bunlardan birini cebinden yakut kılıfından çıkarı iki yanını hohladıktan sonra yakar ve onun dumanında yarım saat için Avrupalı olurdu.” (3/125).

“Şimdi derse çalışamayınca haklı olarak kızıyor ve bazan ‘Geçtim ben bir iki haftayı bir gececik diyordu,’ tek bir gececik şu azman karıyı bodruma kilitlese ne yapar acaba? Kudurup duvarları indirmezse bana da Anton Michael Georgiyef demesinler.” (2/27).

“Tepemizdeki çınarın yaprakları, ılık bir rüzgarla tatlı tatlı hışırdıyordu. Bir kuş öttü ve sustu.” (3/51).

“Üsküdar’da kayıkhane işleten bir memleketlisini görmeye gitmiş ve kaç zamandır emniyetli birini arayıp duran o adam da Sadık’ı hemen yanına alıkoymuştur.” (1/143).

“ ‘Ya, öyle mi! Pekâlâ...’ dedi Melahat ve hiddetten soluyarak ayak ayak üstüne atıp sustu.” (4/122).

“ ‘- Yes forever, ve yüzüğü benim parmağıma geçirerek bir daha tekrar etti:...’ (1/113).

“Zira o tarihte hükümet, olağanüstü durumu göz önünde tutarak, Varlık Vergisi Kanunu çıkarmış ve bu vatan borcundan kaçan mükellefleri Erzurum taraflarına göndermeye başlamıştı.” (1/51).

1.1.3.1.3. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Ve” Bağlacı

İki cümle arasındaki “ve” bağlacı, kendinden sonra gelen cümleyi açıklama amaçlı kullanılmıştır. Böylece “ve” bağlacı, “ki” bağlacının verdiği anlama yakın bir işlevle ikinci cümleye bağlar. Açıklama yapan iki cümle içi arasındaki “ve” bağlacı cümlelerin sayısı üçtür.

“Açıklı koyulu, uzun sarı saçlarını bazen topuz yapar, bazen da Alman köylü kızları gibi şöyle bir güzel örüp başının üstüne toplar ve bu ikinci saç tuvaleti hani hiç de fena gitmezdi.” (2/68).

“Genç yazarda kendini belgelemek, zekâsına beğeni toplamak hevesi vardı ve bu çok doğaldır.” (4/168).

“Hürriyeti kalem ve kelâm, hiçbir zaman bir edibe, içinde yaşadığı camiyayı iğrenç bir şekilde aksettirme hakkı vermez ve vermemesi de iktiza eder.” (2/148).

1.1.3.1.4. İki Cümle Arasında Neden-Sonuç İlişkisi Kuran “Ve” Bağlacı

İki cümle arasındaki “ve” bağlacı, cümleleri neden-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. “Ve” bağlacı, bu cümlelere “bundan dolayı, bundan ötürü, ...dığı için” anlamlarını verir. Neden-sonuç ilişkisi kuran iki cümle arasındaki “ve” bağlacı cümlelerin sayısı üçtür.

“Amerikalı fotoğrafçının bu buluşuna dayanan bir Alman bilgini de çıkmış, ‘İşte’ diyor ‘Her şeyi böyle olduğundan daha büyük görüş, hayvanda dolayısıyla bir aşağılık duygusu yaratmış ve onu daha ilk çağlardan itibaren insanın hizmetkârı derekesine indirmiştir.’ ” (2/9).

“Eski müdürün gaybubeti esnasında ona vekâlet etmiş ve bundan ötürü müdüriyet makamına kendisinin geçirileceğini ummuştu.” (1/31).

“ ‘Priorite bizde,’ dedi.R’leri Ğ olarak telafuz ettiğinden bu kelime onun ağzından pyiyoyite şeklini almıştı ve daha bir Fransızca etkisi bırakıyordu.” (3/169).

1.1.3.2. Cümle Başı “Ve” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ve” bağlacı cümlelerin anlam çeşitliliğinin, iki cümle arasında kullanılan “ve” bağlaçlarına göre daha sınırlı olduğu görülmüştür. Cümle başındaki “ve” bağlaçlarının öncelik-sonralık ve eşzamanlılık ifade ettiği tespit edilmiştir. Cümle başında en fazla cümle örnekleri ise, öncelik-sonralık ifade edenlerde vardır. Cümle başında kullanılan “ve” bağlaçları, öncelik-sonralık ifade edenlerde 84; eş zamanlılık ifade edenlerde 39 olmak üzere toplam 123 cümledir.

1.1.3.2.1. Öncelik-Sonralık İfadesi Veren Cümle Başı “Ve” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ve” bağlacının verdiği anlam, diğer öncelik-sonralık cümlelerindeki anlamların aynısıdır. İlk cümlelerin yargısı gerçekleştikten sonra “ve” nin yargısı gerçekleşecektir. İki cümle arasındaki “ve” bağlaçlarında, öncelik-sonralık ilişkisinin sayısı cümle başındaki “ve” bağlacına göre daha azdır. İki cümle arasındaki öncelik-sonralık ifade eden “ve” bağlaçlarının sayısı 70 iken, cümle başındaki öncelik-sonralık kullanımı ile ilgili 84 cümle vardır.

“Acı acı, sinirli sinirli kişnedi. *Ve* her ürken at gibi, gemi azına alıp gerisin geri gitmeye başladı.” (2/129).

“... Amerika’dan mektup yazar barışırız. *Ve* karar verdik. Seyahat muameleleri tamam oluncaya kadar kimseye bir şey sızdırmayacağız. Fred:...” (1/116).

“Anneme yazdığım kısa mektubu masanın üstüne bıraktım. *Ve* sırtımda pied be poule tayyörüm elimde gri valizim, ‘hane-i pederden’ firar ettim.” (1/118).

“Aşık Mehmet çardakların gölgesinde kendine uygun bir köşe bulduktan sonra, sağ ayağını altına alıp yere oturdu. *Ve* hiç vakit geçirmeden bir türküyü başladı.” (1/54).

“Bağırsam kimse beni duymaz, el sallasam kimse beni görmez, diye düşündü. *Ve* içinde daha büyük korku girdi.” (3/175).

“Ben böyle dalmış düşünürken, içerden acemi bir arşenin ürkek notlar arasından Linowsky’nin sesi duyulurdu: ‘ – Entrez ’ *Ve* keman kutum elimde, notalarım kolumda usulca içeri süzülürdüm.” (1/156).

“ ‘Ben eski İttihatçıyım arkadaş,’ dedi, ‘belki Razi söylemiştir. Dün kahvede tabancamın üstüne yemin ettim.’ *Ve* gitti.” (4/112).

“ ‘ - Beremi kaptı be, nasıl dönerim konuya.’ *Ve* birbirlerine girerlerdi.” (1/222).

“ ‘Binmeyelim dadı, o tahta bacaklı kayıkçının sandalına’ diyecekti. ‘Devrilirse bizi kurtaramaz.’ *Ve* kadını, Rızık’ın sandalına doğru sürükleyecekti.” (3/42).

“Bir ara bando durdu, ses kesildi. *Ve* ön sırada oturan tıkız fabrikatörün ayağa kalkıp önüne mikrofonlar yerleştirilmiş kürsüye doğru ilerlediğini gördü.” (1/174).

“Bir hafta, iki hafta, üç hafta, dört hafta, bir balayı neşesi içinde, hep o eldivenle dolaştım durdum. *Ve* karısını dostlarına tanıtmakta gecikmiş dalgın bir damat gibi ancak bir ay sonra Zeynel Amcanın dükkânına uğramayı akıl edebildim.” (1/135).

“Bir kale ile öbür kale arasında atak ve kontr ataklar ise aşk elektriğini dolduran gidiş gelişler. *Ve* nihayet, oldu olacak diye beklenen büyük deşarj,gol ve onu takip eden çılgınlıklar, kayan gözler, tutulamayan salyalar.” (3/143).

“Bir sabah daha uykuda iken belinde keskin bir testere sızısı ile uyandı. *Ve* neye uğradığını anlamadan, yan üstü böğürtlenlerin üzerine devriliverdi.” (1/171).

“Bir sabah, soğuk ayakla uyuyup, soğuk ayakla uyandığım hüzünlü bir sabah, ben de ağzıma geleni boşattım. *Ve* sözlerime tempo tutan Danzigliye: ...” (3/67).

“Bir yeni gelin gibi havaya kaldırılışım. *Ve* usulca karyolanın üzerine bırakılışım...” (1/114).

“ ‘ - Bir yere kaçırmayız evelallah.’ *Ve* gitti.” (1/98).

“ ‘Bugün dairede Moiz diye eski bir ahababa rastladım da.’ *Ve* selam alma, selam verme hikâyesini anlattı, havayı hafifletmek için.” (4/66).

“Böylece günler, haftalar, aylar geçti. *Ve* nihayet bir gün, Bahadır’ın o senli benli konuştuğu Vekil, hiç beklenmedik bir anda istifasını veriverdi.” (1/34).

“Bu itibarla iki arkadaş birbirlerini tekrar göremediler. *Ve* Sadık, Recep’in vazifesini ihmal ettiğinden haberdar olmadı.” (1/144).

“Bu yorum üzerine daha doğrusu, bu yorumun ilhamıyla, Fraulein Haulbold aşağı yukarı aynı çeşit dört rüya daha gördü. *Ve* Dropsi’nin, hatta hemen şu yakınlarda, evine yuvasına döneceğine inanç getirdi.” (2/74).

“ ‘- Bundan çok güzel telefon direği olur,’ dedi. *Ve* ihtiyar kavak soyuldu, yontuldu, bilcümle direkler gibi göztaşı mahlulü ile mualeme görüp, toprağa girecek kısmı ziftlendi.” (1/171).

“Bundan sonra gelecek bölümler çok soluk kesici olacağa benzer, diye düşündü. *Ve* kaldığı yere tarağı kitabı kapadı.” (3/172).

“ ‘- Bunları kaleme alsanıza beyefendi,’ deyivermiş bulundum. *Ve* artık ok bir kere yayından çıktığı için kolumu çimdikleyip duran Necla’ya aldırmadan:...” (1/11).

“Bunların hepsi Haldun Taner’in ağzına düştü. *Ve* yıllar boyu hikâye cennetinde şikayetsiz esir edildiler.” (4/184).

“Bunu açıkça söyledi. Muhterem zat bunun üzerine güldü: ‘-Bunu daha evvel söyleseydin ya dostum,’ dedi. *Ve* o gün bitene kadar şarkı söylemek ricasıyla ellişer liralık yedi kaimeyi kibarca Mehmet’in eline sıkıştırdı.” (1/58).

“Çekti nihayet. *Ve* manolya gibi beş nefis parmak pencerenin kahverengi pervazında güneş gibi parlayıverdi.” (1/132).

“Dame de Sion’dan çıkma bir öğrenci: ‘Albatros’ dedi. ‘Çok güzel şiirdir.’ *Ve* genel istek üzerine, şiirin aklında kalan kısımlarını okuyup Türkçeye çevidi.” (3/53).

“Derhal münhalleri -o bunlara münhal diyordu- kapamak gayretine düştü. *Ve*vaktiyle işe yaramaz diye ayıklanmış olan mağdur memurlar böylece ilk partide eski vazifelerine iade edildiler.” (1/35).

“Direğin enkazın orada, gözünün önünde, bir güzel yaktırdı. *Ve* küllerini toplatıp denize attırdı.” (1/173).

“ ‘- Doğurdum, dohtur,’ dedi. *Ve* doktor kadının yeşil şalvarında kıvıl kıvıl bir şeyin kıpırdandığını ancak o zaman fark edebildi.” (1/194).

“Düşmeyin üstüme, kol kırılır yen içinde, der gibi. *Ve* stoa bahçesinden uzaklaşıyor, bilgece, vakur.” (3/104).

“Eğilip okurdunuz o zaman

STEPHAN ALEXANDROVİTCH LINOWSKY

Professeur du Violon

İstanbul-Pera

Ve akabinde saygı ile şapkamızı çıkarmak zorunda kalırdınız.” (1/155).

“Emrullah’ı yanına çağırıp kulağına usulca bir şeyler fısıldadı. *Ve* bunun neticesi olarak, biraz sonra şarkısını bitiren Nemciye, bir biçimine getirip Cemal’in masasına yanaştı.” (1/66).

“Ermeni eczacının yaptığı bir adrenalin iğnesinden sonra gözlerini açtı. *Ve* başucunda uzun çeneli genci görünce:...” (1/20).

“Fakat yine herhalde çok kuvvetli aksediyor olmalı ki, Kalender bu şangırtıdan ve hele yere düşüp patlayan yüz mumluk bir ampulün gürültüsünden büsbütün ürktü. *Ve* arabayı dörtlüğe ileri sürdü.” (2/12).

“Gayrı ihtiyari eldivenin üstüne atıldım. *Ve* heyecandan bana bile yabancı gelen boğuk bir sesle:...” (1/135).

“ ‘Gel benimle beraber,’ dedi, ‘gösteririm ben sana dünyanın kaç bucak olduğunu.’ *Ve* romatizmasını unutturan bir hışımla odasına doğru yürüdü.” (3/46).

“Genç kadın bacaklarını teklifsizce serin çimlerin üzerine uzatıp arkadaşlarına seslendi: ‘Hello boys, come on.’ *Ve* Amerikalı oldukları her hallerinden belli, iki kızla üç delikanlı, avluyu geçip ortadaki çimlere çömeliverdiler.” (2/46).

“Gülerek ölmek kararını hatırladı. *Ve* gülümseyişini, son dalgaya karşı. Sonra bitik yatışı.” (3/179).

“Güneş, bir ara, bulutları deldi. *Ve* Akçakoca’ya yazda olduğunu hatırlattı.” (3/174).

“Hademeler koğusunda, yatak komşusu, Kastamonuluyu bir saat alaya aldı. *Ve* o gece Rizelinin sol ayağı, sanki yerli yerinde imiş gibi, sabaha kadar sızladı, durdu.” (3/47).

“ ‘Hakkınız var,’ dedi Sekban, adamı cevapsız bırakmamak için. *Ve* o anda hatırladı.” (3/167).

“ ‘Hayda al,’ dedi. *Ve* atamaca gibi kemeri kapıp yine anasının arkasına kaçan oğluna: ...” (3/187).

“ ‘Hayır, Jeune homme, hayır hayır anlayamazsınız. Daha çok çocuksunuz çünkü...’ *Ve* biyografisini bir solukta anlatıverdiydi.” (2/49).

“ ‘Herkes gibi...’ diye Başasistan nazikçe düzeltti. *Ve* deminden beri dalgınlıkta yatırıp kaldırdığı ayağı tabanı üzerinden diklemesine durdurdu.” (3/30).

“İhsan, ‘Yooo...Beklemedim,’ dedi. *Ve* sigarasının dumanını kayıtsızca havaya üfledi.” (4/120).

“İhtiyar bir dilenci on kuruş sadaka verdi. *Ve* dumanı ttmekte olan bir vapuru görerek artık yerine dönmeyi akıl etti.” (1/24).

“İki adam kapıyı iyice kapayarak, alçak sesle bir hayli pazarlık ettiler. *Ve* on gün Bearis’le Jirayır’in gerdeğe girdikleri duyuldu.” (1/52)

“İlahi Sunusi Bey, sen kooperatif hissedarı mısın, yoksa tarihi anıtları muhafaza memuru mu? *Ve* güldüler.” /4/114).

“İskarpini bıraktı. *Ve* iri danuva dört ayaklı bir hoşgörü sembolü gibi götürdü, tam krem şantiyeli çilek yenilip de kalkılacakken hanımının ayağının ucuna bırakıverdi.” (3/99).

“ ‘- İstanbul’dan torunlarını çağırtın,’ dedi. *Ve* yapacak işi kalmamış bir insan gibi çekilip gitti.” (1/126).

“Kadıköy’de Ali Derviş isimli bir bekçinin bu gibi suyi hali tespit edilmiş olup ihbar üzere kapucu kadın ile buluştuğu haber alınarak kmrlkte cmr meşhut suretile suç üstü yakalandılar. *Ve* merkumun vazifesine son verilerek üniforması geri alınmıştır.” (2/142).

“Kadın sinir sinirli parmaklarını silkeledi. *Ve* akıbet, kâğıdı denize uçurdu.” (1/130).

“Kapıyı bana kırmızı saçlı, şişman bir kadın açtı. *Ve* göz göze gelmemizle çığlığı basması bir oldu:...” (1/61).

“Kendi, o sıra iniş halinde olduğu için, belki bu dalgayı olduğundan da büyük gördü. *Ve* korku.” (3/175).

“ ‘Kızım Judith,’ dedi. *Ve* daha ötede, kumlara rasgele figrlr çizen genç bir adam işaret edip: ‘O da damadım Nişim,’ diye tanıttı.” (3/162).

“ ‘Kişiliğim ve müktesebatımla mütenasip başkaca munzam işler de yüklenmek istiyorum,’ demişti. *Ve* yine topuklarını çarpıp başını eğip çıkmıştı.” (4/50).

“ ‘Kitaptan,’ diye atıldılar. *Ve* Atatürk’e ‘Hangi kitaptan’ diye sormaya vakit bırakmadan, tetikte bekleyen sınıfın birincisi 140 Mahmut efendiden, bir hafta evvel sınıflara dağıtılan ve sayfaları bile doğru dürüst açılmamış Afet Hanımın mahut kitabını istediler.” (2/59).

“ ‘- Nefesini boşuna tüketirsin bey oğlum,’ dedi. ‘Bu ödle heriflerle bir iş yapılmaz. Bu iş için erkek olacaksın, erkek. Zor gördün mü tavsamayacaksın. Nerde bunlarda o yürek? Ne yapmak lazım geldiğini ben tek başına göstereceğim bunlara.’ *Ve* bütün kahve halkına adeta bakışıyla tükürerek kapıyı çarpıp çıktı.” (1/96).

“ ‘Of, of...’ diye söylendi. ‘Şükürler olsun bu günümüze de.’ *Ve* ihtiyar bir kaplumbağaninkini hatırlatan bumburuşuk boynunu uzatıp, gazeteye daldı.” (2/32).

“O sabah Königstuhl, Heiliggeistkirche, Jesuitenkirche, falan filan ziyaret edildi. *Ve* bu çeşit turistik ziyaretlerde âdet olduğu gibi, yemek de Zum Ritter’de yenildi.” (2/50).

“O sırada tesadüfen vilayet merkezinde bulunan Demokrat parti ileri gelenlerinden biri, iş böyle devam edecek olursa Mehmet’i akşama kadar daha dört-beş köyde seçimi kendilerine kaybettireceğini anladı. *Ve* bizzat bir otomobile atlayıp saz şairinin ilk uğrayacağı köye ondan evvel yetiştii.” (1/57).

“Ona baktı galiba. Gözlerini kırpmadan. Katilim bu olacak, biliyorum, diye. *Ve* güldü, yahut sadece gülmeyi, gülümsemeyi denedi.” (3/176).

“Onuncu günü hikaye Atlantis’e ekspres ulakla ulaştı. *Ve* özel sayıda çekilen tek hikâye o oldu.” (4/172).

“ ‘- Rıza’ya- adını da ne çabuk öğrenmişti-odasını gösterin, diye talimat verdi. *Ve* Rıza böylece ahırın üst katındaki dairesine yerleşti.” (1/23).

“Saat sekiz buçukta askeri hastanesokağında bir köylü kadının yattığı haber alınarak yardımına koşuldu. *Ve* bunun bir doğum vakası olduğu görülerek hasta ile çocuk Nisaiyeye yatırıldı.” (1/199).

“Sabrım taşı bir defasında: Tut ki ölümü bu yüzden olacak, dedim. Şurda nasıl olsa bir yudumluk ömrü kalmış. Bırak, onu da heyecanla doldurun. Bir yağ kandili gibi yavaş yavaş eriyip tükeneceğine bir anda, fakat son bir parlayışla sönüversin. *Ve* gözleri yaşaran kardeşimin saçlarını okşayarak:...” (1/14).

“ - Sen üzülme meleğim, elbet bir çaresine bakarız...teminatını verdi. *Ve* ne dersiniz, o geceden bir hafta sonra Jirayir Kekliyan sık sık Mavyanların apartımanına gelip gitmeye başladı.” (1/49).

“Sonra arkadan bir adam seğırtti. *Ve* kalın parmaklı maymun kadar kıllı iki iri pençenin pervaza yapışıp pencereye suratıma bir kapı çarpar gibi hızla kapadığına şahit oldum.” (1/133).

“Sonra orasından burasından beyaz beyaz körpe dallar sürdü. *Ve* bir sabah baştan aşağı yemyeşil yapraklarla donandı.” (1/172).

“Sonra sanki kaldığı yerden dersine devam ediyormuş gibi. -Eh bien qui, ne diyordum, diye kekeledi...*Ve* birden gramofonu hatırlayarak:...” (1/166).

“Sularda titreşen moonligh. *Ve* second, third and more kisses.” (1/112).

“Şu halde, kendini daima kendi lehine, romantik ve artistik bir perspektiften görmeğe alışmış bir atın, günün birinde aynanın buz gibi realitesi ile karşılaşması elbette ki, kuvvetli bir şok yaratacaktı. *Ve* kişnemesi dahi bu hayal kırıklığının çok tabii bir tepkisi sayılmak gerekirdi.” (2/11).

“ ‘ - ...Şu mesut hadise dahi, tesislerimizin memleket için, insaniyet için, efendime söyleyim, dünya barışı için ne kadar hayırlı, ne kadar uğurlu ve kademeli olacağına bir falihayır sayılmaz mı?’ *Ve* tıkız fabrikatör bu zaruri girizgâhtan sonra

tekrar noktalarına dönüp imal edeceği termosifonların emsaline faikiyetini izaha girişti.” (1/175).

“Tabii, bu hayali gerçekte olduğundan- yahut bizim gördüğümüzden- daha büyük olarak gördü. *Ve* KİŞNEDİ.” (2/10).

“Tam ben böyle düşünürken üzgün gözlerini kaldırıp ıslak ıslak bana baktı. *Ve* işte o anda, tövbeler olsun, abla-kardeş, Kızılbaşlar gibi sarmaş dolaş oluverdik.” (2/54).

“Tam bu sırada top suya düştü. Cup.*Ve* Sekban, kendi horultusunun son mezürünü duyarak, gözlerini açtı.” (3/171).

“Tercümesi: Sakın ha, şimdi öbürleri var. *Ve* Yahudi oğlan kuyruğunu indirip uzaklaştırdı.” (2/71).

“‘Var,’ dedim. ‘Fakat gün kıtlığına kıran mı girdi. Gelin benlen beraber, sizi çok enteresan bir derse sokacağım.’ *Ve* ablamı âdeta zorla sanat tarihi anfisine soktum. Karanlık salonda yer alır almaz:...” (2/51)

“*Ve* nihayet, oldu olacak diye beklenen büyük deşarj, gol ve onu takip eden çığlıklar, kayan gözler, tutulamayan salyalar. *Ve* golden sonraki o sıcak rahatlık...” (3/143).

“Yassıada, Kınalı, Burgaz ve öbürleri sözbirliği etmişlercesine, ne sihirli ne keramet, sanki, birden suyun içinden çıkıverirler. *Ve* böylece Marmara’nın kısa süren bu açık deniz numarasına son verirler.” (4/13).

“Yavaş yavaş, ağzını, burnunu, gözlerini, çıplak başını silip sıvazladı. *Ve* gürültünün biraz kesilmesinden bilistifade:...” (1/175).

“Yirmi dakika geçti, yirmi üç, yirmi beş, otuz...*Ve* yarım saati kutlayan ikinci melodi.” (3/20).

“ ‘- Yoo...Hayır... Katiyen, diye kekeledim. Ne iseniz osunuz.’ *Ve* fevkalbeşer bir gayretle ilave ettim...” (1/62).

1.1.3.2.2. Eşzamanlılık İfadesi Veren Cümle Başı “Ve” Bağlacı

Eş zamanlılık bildiren cümle başı “ve” bağlaçlarında, iki cümle arasında da görülen “aynı anda, aynı zamanda” anlamları bulunmaktadır. “Ve” bağlacından önceki ve sonraki yargının aynı anda gerçekleşmesi söz konusudur. Cümle başında kullanılan, eşzamanlılık ifadesi veren örnek sayısı 39’ dur. İki cümle arasındaki eş zamanlılık ifade eden “ve” bağlaçlı cümlelerinin sayısı 91 iken, cümle başında bu sayı oldukça azalmıştır.

“ ‘Anlaşılmamaktan müteessir.’ *Ve* küçük çapta dâhi o sırada ellerini kurulayarak bitişikteki mutfaktan gelirdi.” (1/162).

“...Ailede kanı bozuk yokmuş ama ben nerden çıkmışım böyle. *Ve* Arapça izafet terkiplerinin geçit resmi yaptığı yarım saatli, old fashioned, ridiculos bir diskur geçti.” (1/115).

“Ata biner gibi herifin kucağına tünemiş karı, yarı beline sıvamış baldırı... *Ve* habire gıcırdayan iskemle...” (1/145).

“ ‘Bilâkis çok soğuk!’ diye, sözle de vurguladı. *Ve* bunu söylerken biraz daha üşüdü.” (3/163).

“Ben buna bakıp şaşarken, yanı başımızdaki lüks kamaranın penceresinden beyaz eldivenli bir dirsek uzandı. *Ve* kadınlara has o beceriksiz kol hareki ile denize bir kâğıt attı.” (1/130).

“Çakır, eczacı beyin ihtiyar kedisidir. *Ve* şimdi sol tezgahın önünde, eczacı beyin Eczacı mektebinden neşet ettiği yıl çektirdiği agrandisman resmini durduğu duvarın tam dibinde, horul horul uyumaktadır.” (2/84).

“ ‘Çocuk, çocuk’, dedi. ‘Çocuk diyorum da inanmıyorsun.’ *Ve* buna rağmen ders boyunca elini çocuğun belinden kaçırmadı.” (2/51).

“Çoraplarım, bluzum, sutyenim darmadağın bir halde, iskemlenin üstünde... *Ve* etekliğimin fermuar kopçası, bütün bu kalabalığın altında, kocaman açılmış bir ağız gibi çapkın çapkın gülümsüyor.” (1/114).

“Dal gibi sallanıyordum. Gramofon, Beethoven’in, mi bemol majör konçertosunu çalıyordu. *Ve* ötede biri genç, öbürü kart iki insan birbirlerine yapışmış, köpekler gibi soluyorlardı.” (1/165).

“Demokratik bilincimizin güçlenmesi buna bağlıdır. *Ve* politik olgunluğumuzun bir ölçütü de yapancı işçilere davranış tarzımızda aranacaktır.” (4/186).

“Et Berlin’de pahalı. *Ve* de domuz işgili yüzünden başka etleri de yiyemeyoz.” (4/89).

“Evvela selam edip hatırı şerifi istifsar ederim. *Ve* de iki gözlerinden öperim.” (4/88).

“Fakat tahattur ettiğime nazaran erkeğin adı Nuri olamayıp Sabahattin, karısınınki de Melahat olmayıp, Dürdane idi. *Ve* bizde ikamet ettikleri müddetçe de çocukları olmadı.” (2/241).

“ ‘Hadi hadi uzun etme,’ dedi Razi Bey. ‘Namuslu mücessem olduğunu hep biliriz. *Ve* de bununla maaile, iftihar ederiz.’ ” (4/110).

“ ‘- ...Her an bir fırtına parlayabilir. Hem de en umulmadık zamanda.’ *Ve* tecrübeli dedektif şöyle devam ediyor: ‘Unutmayın ki, kötülük güneşin altında daima pusudadır.’ ” (3/171).

“Kasım, aralık oldu, aralık ocak, ocak şubat olacak. Şubat da mart. *Ve* biz, karanlığın içinde şu vapur gibi zamanı yara yara ilerliyoruz.” (3/18).

“ Kulakları vınlıyordu, Eliyle midесinin sağını kavradı. *Ve* kustu.” (3/177).

“...Kuvvetli bir fırtınanın sürüklediği aciz ve ifadesiz bir yaprak gibi...’ *Ve* ben böyle, hayali suçuna romanlardan ezberlenmiş özür cümleleri hazırlayınca kadar merdivenleri çıkmış, sofayı geçmiş, çoktan odaya girmiş olurduk.” (1/161).

“...Mutfakta kahve pişiren karımın şarkı mırıldanan sesi. *Ve* içimde ve havada ve eşyada, alabildiğine bir yaşama hevesi...” (2/15).

“Neden şimdiki nesil bu kadar hışır oluyor? *Ve* hele neden Beyhan bu ne idiği belirsizleri eve getiriyor?” (2/128).

“Neden şimdiki nesil bu kadar hışır oluyor? *Ve* hele neden Beyhan bu ne idiği belirsizleri eve getiriyor?” (2/198).

“O bitince Samuel Beckett’ini, Alberto Moravia’sını, Dos Possos’unu yaşıyordu. *Ve* her yaşayış devrinde o oradaki örneğinin damgasını taşıyan hikâyeler yazıyordu.” (1/217).

“...O köşkün bizim bahçeye bakan penceresi... *Ve* o penceredeMahinur...” (1/59).

“O Sekban ki, - bakmayın beş yıldır Ankara’da bir şirkette Baş Mühendislik ettiğine- evet Sekban ki, doğma büyüme İstinyeli, halis muhlis bir Boğaz çocuğudur. *Ve* yine o Sekban ki, Galatasaray Denizcilik şubesinin bir zamanki namağlup dört çiftesinin eski hamlacı başıdır.” (3/157).

“O, ‘Başka Dalga’ lardan biri bu olsa gerek, diye geçti içinden. *Ve* bütün bunlar olup biterken gerisin geri dönüp sahile doğru yüzdüğünü fark etti.” (3/175).

“Papatyalar tavada yumurta gibi ortalığı sarıya beyaza boyadı. *Ve* gelincikler bir yıl evvel fabrika kurumundan solup giden cedlerine inat, kıpkırmızı açıverdiler.” (1/172).

“Pencere dayanıp mühim bir tavırla dışarısını seyretmeye başladı. *Ve* tren Sirkeci’ye gelinceye kadar aynı vaziyette kaldı.” (1/138).

“Piyanonun üstünde, etajerin üstünde notalar. *Ve* nihayet o mahut Kolambiya marka gramofon...” (1/157).

“Rizelinin acısına hürmeten hepsi, bir an sustular. *Ve* müteessir olduğu zaman âdet olduğu üzre, gözlerini uzak bir yerlere daldırdılar.” (3/43)

“Sağ eli kızın gerdanında, sol kolu bir kobra yılanı gibi kalçasında... *Ve* sarı saçları şelale gibi koltuğun kenarına dökülen Mathilda gözlerini kapamış, dudakları, daha henüz hiç kimseye vermediğini sandığım o körpe dudaklarını, bu çipil Rus’un çürük diş kokan nefesine terk edivermiş.” (1/165).

“Salt insan bütün derinliği *ve* problemleri ile anlaşıldığı gün... *Ve* manifesto böyle devam edip gidiyordu.” (1/225).

“Sonra ne büyük laf ettiğinin kendi de farkına varıp başını önüne eğdi *ve* deminden beri yeni yetişen marulları çiğnediğini ancak o zaman fark edebildi. (1/108).

“ ‘- Şimdi biraz da Faulkner’ini yaşa.’ *Ve* sungur bir müddet de Faulkner’ini yaşıyordu.” (1/217).

“Şimdi de aranızda indim. *Ve* siz, beni hala o soytarılığa devam zorlamak için şerefime içiyorsunuz.” (3/185).

“ ‘Tam altıda başka bir randevum vardı’ diye müsaade isteyiş, açık kalan ağızlar... *Ve* arkamda böyle bir ilgi halesi bırakarak, kararlı ve kesin, odadan çıkış.” (4/72).

“Tanık olduğu bir olayı, içine biraz da kendi hayal gücünü kattığı bir gerçeği, ya da düpedüz bir düşünüyü, bir korkusunu, bunalımını, karabasanını... *Ve* az da olsa kendini dinleyen meraklı kulaklar bulmuştur.” (4/157).

“Üstelik, kırmızı bir Rolls Royce’u bir de Moda Deniz kulübündekilerin eşi, son model Crist Craft’ı vardı. *Ve* nihayet iş üniformaya binerse, o da yedek subaylığın Heybeli Deniz Kolejinde yapmıştı.” (2/95).

“Yalnız adımlarının sesi asfaltta. *Ve* biri geçerken hemen kalkıp süpüren yine ağaç diplerine esneyen çöpçüler.” (3/113).

“Zira o bu işi ilim haline getirmiş adamdır. *Ve* bu sıfatla sağlam müşahededen ayrılıp uçan fantezinin kanadına takılından pek o kadar hazzetmez.” (1/129).

1.1.4. “Fakat” Bağlacı

Fakat bağlacı, cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. Anlam olarak, hem cümle başında, hem de iki cümle arasında çoğunlukla karşıtlık bildirdikleri görülmüştür. “Fakat” bağlaçlarının en fazla kullanımı cümle başındadır. Cümle başında 165; iki cümle arasında 31 olmak üzere, toplam 196 “fakat” bağlaçlı cümle tespit edilmiştir.

1.1.4.1. Cümle Başı “Fakat” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “fakat” bağlacı, karşıtlık bildirenler, öncelik-sonralık ifade edenler, belirleme ve açıklama yapanlar olmak üzere dört başlıkta tespit edilmiştir. Karşıtlık bildirenler, diğerlerinde olduğu gibi olumlu-olumsuz fiillerle, “değil” ve “yok” olumsuzluk bildiren sözcüklerle kullanımına göre ayrılmıştır. Cümle başı “fakat” bağlaçlarında en fazla sayı toplam 138 “fakat” bağlaçlı cümlesiyle karşıtlık bildiren cümlelerdedir. Diğer bölümler, öncelik – sonralık ifade edenlerde 13; belirleme ifadesi verenlerde 11 ve açıklama yapanlarda üç cümle vardır. Cümle başında “fakat” bağlacının toplam kullanım sayısı 165’ tir.

1.1.4.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı

Cümle başında kullanılan karşıtlık ifadesi veren cümle başı “fakat” bağlacı, “ama, ancak” anlamlarını verir. Bu cümlelerde karşıtlık ifadesi “fakat” bağlacının yanında “nafile, maalesef” gibi olumsuzluk ifade eden sözcüklerin kullanılması karşıtlığı arttırmıştır. Karşıtlık ifadesi veren cümle başı “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 76’dır. Olumlu-olumsuz fiillerle kullanılan, karşıtlık bildirenler 47; “değil”

sözcüğüyle kullanılarak karşıtlık bildirenler 10; “yok” ile birlikte kullanılarak karşıtlık bildirenler beş olmak üzere karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçlı cümlelerin toplamı, 138’dir.

“Acaba adamcağız kendine mi kıydı diyerek pür telaş zarfı yırttı: Müfettiş artık bu hayata tahammül edemeyeceğinden bahsediyor... *Fakat* kendini öldürmektense karısını affederek onunla barışmayı daha münasip bulduğunu bildiriyordu.” (1/86).

“Alois Morgenrot'tan ömrü boyunca tek Fenik bahşiş almamış postacı, adamın aklını oynatmış olmasından korktu. *Fakat* o, şimdi kızını kucaklamış, gözlerinden yaşlar boşanarak: ...” (2/28).

“Artin önde, komiserle iki polis arkada, kapısında koca bir beyaz çan asılı aynı dükkâna girdiler. *Fakat* Serap kulaklığı kulağına dayamış, ağızlığı daha iyi yetişebilmek için ayaklarının ucuna basmış, annesiyle konuşuyordu.” (2/23).

“Bakirelerden canı yandığından, bu seferki erkek olsun istiyordu. *Fakat* ne mümkün.” (2/73).

“Beste, marş temposunu hatırlatıyor. *Fakat* Mehmet'in yanık sesi ona tatlı bir halk türküsü edası vermekte çok mahir...” (1/55).

“ ‘Biliyorum’ dedi. ‘*Fakat* ne yapayım, yaradılışım.’ ” (2/79).

“Bir kusurum oldu ise orada tarziye veririm. *Fakat* kanun sizi götürmemi emrediyor.” (2/219).

“Bir şey söyleyecekti. *Fakat* esmer hemşire kıcını kıvrarak çıktı.” (1/198).

“ ‘-... Boşuna düşman kazanmayalım.’ *Fakat* aşk olsun yine Dilaver Beye, sapına kadar erkek adammış doğrusu...” (1/100).

“Bu aksilik çıkmasa idi onunla olan samimiyetimiz ilk peşrevler bir yana abla, kardeş sınırlarını asla aşmayan normal bir seyir takip etmiş olacaktı. *Fakat* dediğim gibi; işe şeytanın karışması mukaddermiş.” (2/53).

“Bu arada ihtiyar kavak da tomurcuklanıp yaprak açmıştı. *Fakat* köylüler bu bahar onda tuhaf bir değişiklik keşfediyorlardı.” (1/168).

“Bu birkaç dakikalık konuşmalar ona bir müddet için yetmekte, neşesini bir müddet için yerine getirmekte idi. *Fakat* işin kötüsü, yol da artık bitmek üzere idi.” (1/26).

“Bu da aksi gibi yana sapış okunu kaldırıyordu. Fakat Artin Margusyan sebatkâr adamdı.” (2/13).

“Bu mehabet bana doğuştan vergi... *Fakat* heykeltıraşlık ilmi şimdi öyle ilerledi ki bu sihirbaz herifler isterlerse en hödük insanı bile eserlerinde, bir kahraman yapabilirler.” (1/38).

“Buna sade köylüler, kuşlar, çiçekler değil, tersine çevrilmiş kahve fincanlarına benzeyen ağır başlı izolatörler bile şaşılar. *Fakat* fazla yağlarını eritmek için karısı ile yürüyüşe çıkan fabrikatör, onu bu halde görünce küplere bindi.” (1/172).

“... Çabuk yazamadığı için de müdür .beyden, sık sık özür diliyor. *Fakat* müdür bey kalender: ‘- Acelemiz ne evladım? diyor, trene yetişecek değiliz ya...’ ” (1/35).

“Çapkın delikanlının hareketlerini ciddiye alan genç kız, sabahları uyandığı vakit adeta sevilmiş, öpülmüş, koklanmış bir kadın gururu hissediyor, tatlı tatlı gerinirken kuru dudaklarında mesut tebessümler uçuşuyordu. *Fakat* seyyar satıcıların sivri sesleriyle kendini tekrar hayatın o hiç de rüyalar kadar tatlı olmayan hakikatleri ortasında bulunca, zihni geceki ateşli Jirayir’le her günkü mütereddit Jirayir’in tezadına takılıp kalıyordu.” (1/50).

“Davacı ortadan yok olsa dahi kovuşturma devam edebilirmiş. *Fakat* bir yandan mahallenin ürkekliği, öte yandan talihin dönekliği ve hepsinin üstüne tüy diken Nesrin'in evden firarı, zavallı Dilaver Beyi pes ettirmişti akıbet...” (1/101).

“Dinlerdi sözümü uysal kadıncağız... Dinlerdi ve birkaç gün için rahat da ederdi. *Fakat* üç gün sonra başka bir bahane ile yeniden kaamete kalkardı.” (1/123).

“Diyeceğim, bu huy bana ondan geçti. *Fakat* zamanla işi daha da azıttı.” (1/29).

“Elleri kelepçeli olmasa, atılıp reisin boynuna sarılacaktı. *Fakat* kaptanın gözleri kötü kötü parlıyordu.” (1/148).

“Evet, babam Abdülhamid'in hizmetinde çalışmış olabilir. *Fakat* şu da unutulmamalıdır ki, rahmetli hattâ bazen kendi mevkiini tehlikeye koyarak, birçok vatanperveri Abdülhamid'in gazabından kurtarmış hamiyetli bir vatan evlâdı idi.” (2/150).

“ ‘Görüyorum ki itidalinizi adamakıllı kaybettiniz’ dedi Bekçi. ‘*Fakat* siz de takdir edersiniz ki...’ ” (2/217).

“Güzeldi, alımlı idi, üstelik kocasından yirmi yaş da küçüktü. *Fakat* buna rağmen çok ciddi ve rabıtalı bir hali vardı.” (1/78).

“ ‘-Haklısınız, dediler. *Fakat* heykelin heykel olması için estetik bir ânı tespit etmesi, pozun kahramanca bir ifade taşıması lazımdır. ...’ ” (1/39).

“Halbuki ısrar edebilirdim, ısrar eder muvaffak da olabilirdim. *Fakat* dedim ya, serde toyluk vardı.” (2/55).

“Halk Particiler ondan ümidi kesince çengillerle zurnacılar medet umdular. *Fakat* öğleden sonra Mehmet' in girmediği beş köyde seçimi kahir ekseriyetle kaybettiler.” (1/58).

“Hatta öyle ki deniz bile, o karada olup bitenlere ilgisiz sanılan deniz bile bu işe pek sevinmiş, şimdi kumsalda beyaz köpüklerini göstere göstere gülüyordu. *Fakat* hangi saadet ebede kadar sürmüş ki?” (1/170).

“Hatta çöpçü çöpleri arabaya boşaltırken, o, çamur sathına vuran aksinin hafif bir rüzgarla nasıl kırışıp ürperdiğini, suya eğilmiş başının, gökyüzündeki mavi fonla ve uçuşan beyaz bulutlarla ne tatlı bir ahenk teşkil ettiğini süzgün gözleri ile uzun uzun seyredip oyalanmıştır. *Fakat* kendini bir su birikintisinde seyretmekle aynada görmek arasında hayli fark vardır.” (2/10).

“Hatta, öyle bir oyun bulayım ki diyordum, orada birililer asıl değerlerine indirilsin, beşliler kızları, dörtlüler oğlanları alabilsin, alay bu ya, icabında bir kılkuyruk üçlü, dört papazı birden sustaya durdurabilsin. *Fakat* olmuyor beyler.” (2/44).

“Hatta üç yıl sonra İstanbul'a dönerken bavulumda yer olmadığı halde ne yaptım yaptım, onları da beraberimde getirdim. *Fakat* yurdumun açığöz kızları, çizme kokusuna pabuç bırakmıyorlardı.” (3/68).

“Haydarpaşa Lisesi'nin saati güya sekizi çalacaktı. *Fakat* beşten sonraki vuruşlar kar tipisinin içinde eriyip gitti.” (1/191).

“ ‘- Her şeyden evvel bir centilmen olmalıdır,’ diye başlar, rüyalarındaki uzun boylu, yeşil gözlü sevgilinin portresini çizer ve sonunda bu muhayyel kocanın ya Sorbonne’ dan, ya Cambridge’ den mezun bulunmasını da şart koşardı. *Fakat* bu yüksekte almalara, şart koşmalara rağmen dünya evine bir an evvel girmeye can attığı ve kapısını çalacak ilk pantolonluya muvafakat cevabı vereceği de su götürmez bir hakikatti.” (1/47).

“İhtimal kaç gece yatağında uzun uzun düşünmüş, ilkin şöyle girişirim, arkasını şöyle getiririm diye uygun cümleler bile hazırlayıp ezberlemiştir. *Fakat*, işte onu karşısında görünce nutku tutulmuş.” (2/64).

“İhtimal kendine yakıştırdığı bu pozda daha da kalacaktı. *Fakat* birdenbire öksürmeye başladı.” (1/202).

“İkinci sefer çok ciddiymiş kız. *Fakat* Kâmil onun böyle kaşlarını aşırı bir ciddiyetle çatışında geçen seferki gülüşünden daha davetkâr, daha vaitkâr bir şeyler sezinlemişti.” (1/104).

“İlkin, bunu, mise en scène icabı bir numara, bir kapris sanacak oldum. *Fakat* ablam şimdi yüzükoyun yatağa kapanmış, hıçkırır hıçkırır, yastıkları sinirli parmakları ile didikleye didikleye sahiden ağlıyordu.” (2/54).

“İzmir Kolejini bitirdikten sonra MTA hesabına Texas'a gönderilmiş. *Fakat* orada işi serseriliğe vurduğundan tahsisatını kesmişler.” (1/120).

“Kadın, ayağında rügan çizmeler, sırtında yakası açık ipek gömlek, bir kalkıp bir oturarak, hayvanı koşturuyor, bir yandan da ‘beni görüyorlar mı’ diye çaktırmadan etrafına bakınıyordu. *Fakat* tam caddeye çıkmıştı ki, bir tramvayın dönemeçte çıkardığı iç tırmalayıcı çığlıktan huylanmış at birden şaha kalktı, üstündekini yere vurmaya ister gibi tepinmeye, asfaltta kıvılcımlar çıkaran nallarıyla etrafa çifteler savurmaya başladı.” (1/19).

“Kadının gözleri açıktı. *Fakat* onları görünce kapayıverdi.” (1/194).

“Kalpak yana yatık, kaşlar çatık, el kılıcın kabzasında, göğüs baştan başa nişanlarla donanmış. *Fakat* neylersin ki aman bilmez felek bu tirendaz zabiti de sonraları şöyle bir çarkının içine alıvermiş, bir-iki çevirdikten sonra işte böyle ihtiyar ve kimsesiz şuraya, şu damı akan kira evinin bir odacığına posa gibi fırlatıvermiş.” (1/10).

“Karı altında sırlıslık doğum sancısı ile kıvranan çamaşırcıyı düşündükçe acıyacak gibi oluyordu. *Fakat* vazgeçti.” (1/200).

“Kendi kendime ‘Al kalemi’ dedim. ‘Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün senin normal insanlar sırasına girdiğin mutlu ve tarihi bir gündür.’ *Fakat* sevincim içimde kaldı.” (3/13).

“Kendine kalsa, belki razı olacaktı. *Fakat* komiserle öbür polis, biraz ileride, ciddi ciddi ifade alıyorlardı.” (2/21).

“Kendini şöyle yarım saat su üstünde tutabilecek kadar... Ama yalnız kendini... Kadın ondan ümidi kesince kasaptan medet umdu. *Fakat* o şimdi iki elini açmış: ...” (1/152).

“Keyifsiz keyifsiz masalarına döndüler. *Fakat* bir yandan da, göze girebilmek için, ister istemez aşırı bir faaliyet göstermeye başladılar.” (1/30).

“Kocalık vazifesini yerine getirirken duyduğu tiksintiyi bastırmak için gene haftada birkaç gün, Tarlabası'ndaki sarışın sevgilisine kaçamak yapıyor. *Fakat* bunu henüz sezinlemeyen Beatris hiçbir kaygının gölgelemediği bir saadet içinde yüzmekte ve oturup kalkıp hükümete dua etmektedir.” (1/52).

“Kürsüye de ilkokul müdürü çıkmış, ‘Türk köylüsü memleketin efendisidir’ diye bir şeyler söylüyor. *Fakat* zavallıyı dinleyen kim?” (1/53).

“ ‘... Motoru paturacaksınız.’ *Fakat* hiddetli olmasına rağmen sesinde nedense herkese emniyet veren bir şey vardı.” (1/152).

“Necmi Uyanık geceki eğlenceden yorgun, kafası yerde, kamburunu çıkarmış yürüyordu. *Fakat* çınarlı köşkün önüne gelince durdu.” (1/78).

“ ‘- Nen var senin çocuğum?’ diye sormak zorunda kaldı. *Fakat* Rıza ona dik dik bakarak somurttu, cevap dahi vermedi.” (1/28).

“Ne söylediği anlaşılamıyordu gerçi... *Fakat* onu tanıyanlar bu esrarlı hıştırlarda ihtiyarın sesini, konuşma tarzını, hatta cümle yapısını tanımakta güçlük çekmiyorlardı.” (1/169).

“ ‘- Ne o ahbap? Bakıyorum pek daldın?’ diye sırttı. *Fakat* Kâmil söyleneni duymamıştı bile.” (1/108).

“Nitekim İfakat Hanım hırsız pekâlâ görmüştü. *Fakat* görmemiş gibi yaparak hemen sırtını dönüp içeri girivermişti.” (1/121).

“Nitekim kaç zamandır toplu yerlerde başımı hiç kitaptan kaldırmıyordum. *Fakat* o eller, kaderin Kadıköy vapurunda karşıma çıkardığı o şaheser eller, insanda tövbe mi bırakırdı.” (1/129).

“Niyeti ilk önüne gelen telefonlu dükkâna dalmaktı. *Fakat* demin nasılsa yumuşamış olan komiser, Artin’le dükkân dükkân dolaşmayı onuruna yedirememiş olacak ki: ‘E, hadi yürü yahu. Senlen mi uğraşacağız?’ diye aksilendi.” (2/24).

“O sırada ders zili çalmıştı. ‘Var,’ dedim. ‘*Fakat* gün kıtlığına kıran mı girdi. Gelin benlen beraber, sizi çok enteresan bir derse sokacağım.’ ” (2/51).

“O zaman genç kız, yüzünde memnun bir tebessümle tekrar piyanoya döner, bu sefer de Bethoven’in Ayışığı sonatını, ümitli ümitli çalmaya koyulurdu. *Fakat* aslına bakılırsa Jirayir’in böyle konseri uzatmak isteyişi ne nezaketinden ne de sanat sevgisinden ileri geliyordu.” (1/50).

“Onun geleceği akşamlar kendi eliyle hazırladığı pastaları süslü tabaklara yerleştiriyor, o içeri girince neler söyleyeceğini, nasıl hareket edeceğini bir rejisör gibi evvelinden tasarlıyor ve gözleri pencerede, kulakları kapının zilinde, isterik bir sabırsızlıkla tıknaz Adonis’ini bekliyordu. *Fakat* Jirayir geldiği zamanlar iki saatten fazla oturmadağı için genç kız bununla iktifa etmiyor, o gittikten sonra onun lafiyla, onun hayaliyle oyalanmaya çalışıyordu.” (1/49).

“Onu görür görmez İhsan’ın kalbi küt küt atmaya başlamıştı. *Fakat* inadına ağırdan aldı.” (4/119).

“Onun hayatı da işte şu harabelere benziyordu. *Fakat* ergeç bu harabelerin üstünde de yeni yapılar yükselecek, yeni filizler yeşerecekti.” (2/26).

“Öğleden sonra bir deli rüzgâr dört tarafı tamtakır kurutup bırakır. *Fakat* siz Sebati Beydeki azme bakın ki böyle namüsait iklimde dahi çiçek yetiştiriyor.” (1/71).

“Piyano faslı sona erince, Beatris bu defa da edebiyattan söz açar, La Dame au Camelia romanındaki ruhi tahlillerden tutturup Musset’nin şiirlerine, oradan da Gide’in

eserlerine gelir, muhatabının keyfini kaçıran bir sürü edebi laf ederek mevzuu sentimental bir mecraya sürüklemeye çalışırdı. *Fakat* hışır Jirayir'in Mahmutpaşa esnafı tonu ile verdiği kem küm cevaplar, onun yaratmaya çalıştığı şairane havayı ossaat dağıtır, etraflarında uçuşmaya başlayan aşk perilerini bir anda kaçırmıyordu.” (1/51).

“Sanki sırasıymış gibi ben de ciddi ciddi oturmuş, üst pencerenin renkli camlarından giren güneş ışığının masaya vuran mavi, yeşil, mor, kırmızı akislerini seyrederim. *Fakat* nafile...” (2/47).

“Sayı hesabıyla bir galibiyeti bile öpüp de başımıza koyacaktık. *Fakat* o da olamadı maalesef.” (1/100).

“Sebati Bey canının acısını unutmuş, düştüğü yerden dökülen tohumlarını toplamaya çalışıyor... *Fakat* trene koşanların insafsız adımları ve neferlerin nalçalı kunduraları onları çiğneyip çiğneyip geçiyor.” (1/75).

“Solaçığın önü bomboş. *Fakat* aut.” (3/144).

“Sonra makinelerin gemiyi sarsan temposuna uyarak yanık bir gazel tutturdu. *Fakat* bundan da çabuk usandı. Kızkulesi’ ne bakarak sustu, oturdu.” (1/125).

“Sonradan başkalarından duyuyoruz; Atatürk bizden ayrılınca öbür sınıflara da girmiş. *Fakat* onlar bizim gibi önceden mise en sc  ne yapıp hazırlanamadıklarından gafil avlanmışlar.” (2/63).

“S  z   geçen Vekil hem gençti, hem dinçti, hem de hayli iyi işler görmüş bir adamdı. *Fakat* işte, nedense ‘sıhhati’ birdenbire bozuluvermi  ti.” (1/34).

“      itibariyle yine aynı ağaçtı belki. *Fakat* insan ona bakarken o uzun kametli, zayıf ihtiya  ı görmüş gibi oluyordu.” (1/169).

“  imdi yattığı yerden yorgun bakışlarla etrafını s  z  yor, sanki buğulu bir camın ardından bakıyormu   asına dumanlı ve bulanık gördüğü bu kalabalığın ortasında

Necmiye'sini araştırıyordu. *Fakat* kadın getirdiği şarap şişesini alıp çoktan sırta kadem basmıştı.” (1/69).

“Ufak tefek arbedeler, mahkeme kapısına kadar uzamak istidadı gösteren ağız dalaşları oldu. *Fakat* sonra barıştılar, sonra yine bozuştular.” (1/181).

“Ücretin yarısını peşin ödemiştım, mütebakisini de o gün tediye ettim. *Fakat* heykeli bir müddet daha atölyede bırakmak mecburiyetinde kaldım.” (1/39).

“ ‘- Vaziyet iyi sayılabilir. Adalet er-geç tahakkuk edecektir. Dosya öbür gün adliyeye veriliyor...’ *Fakat* o günle öbür günün arasına öyle beklenmedik hadiseler giriverdi ki...” (1/99).

“Yani ne meslek, ne de tip itibariyle kızın rüyalarındaki hassas şövalyeyi birazcık olsun andırıyordu... *Fakat* işte Beatrisciğin kalbi birdenbire oğlana doğru kayıvermişti.” (1/47).

1.1.4.1.1.1. Olumlu-Olumsuz Fiillerle Karşıtlık Bildiren Cümle Başı

“Fakat” Bağlacı

“Fakat” bağlacı, olumlu-olumsuz fiillerle, bazen de fiilimsilerle bir arada kullanılarak karşıtlık anlamı vermiştir. Cümlelerde “fakat” bağlacının “ama” anlamı görülür. “Ama” bağlacında olduğu gibi, “fakat” bağlaçlarındaki örneklerde de “buna rağmen” anlamı vardır; ancak, “ama” değil, “fakat” kullanılmıştır. Olumlu-olumsuz fiillerle karşıtlık bildiren cümle başı “ama” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 48’dir.

“Ancak ne var ki, bu aynadaki hayalini de gerçekte olduğundan –yahut bizim gördüğümüzden- yarım misli daha iri olarak gördü. *Fakat* buna rağmen K İ Ş N E M E D İ.” (2/28).

“Artin’le polisler ister istemez, iki yüz metre ilerdeki bir dükkâna girdiler. *Fakat* Artin Margusyan, kulaklığın öbür ucunda acı acı çınlayıp duran telefon zilinden başka bir cevap alamadı.” (2/24).

“Artin Margusyan ‘İşte bir bu eksikti’ diye homurdanarak, bir düğmeye bastı. *Fakat* ön camda bir değişiklik olmadı.” (2/13).

“Ben o zamana kadar insan vücudundan çıkan radyoaktif şualar teorisini martaval diye dinlemiştim. *Fakat* bir kere onun baş döndüren rüzgârıyla sarsıldıktan sonra, bu teoriye inanmamak olamazdı.” (2/46).

“Berikiler umulmadık bir saadetle karşılaşan insanlar gibi ilkin buna bir türlü inanamadılar. *Fakat* baytar: ‘ -Haber gayet emin bir kaynaktan geliyor. ...’ ” (1/177).

“Biliyorum, onlar şimdilik İfakat Hanımın duasına muhtaç değildirler. *Fakat* bilinmez.” (1/126).

“Birbirleriyle hiç ara vermeden birleşen kaşları, sık sık pudralandığı halde daima kırmızılığını belli eden koca burnu ve her tarafını tüylerin bürüdüğü pürtük pürtük ergenlikli teni ile cinsi latifin hiç de parlak bir temsilcisi addolunamazdı. *Fakat* Beatris de, ekseri genç kızlar gibi aynadaki portresini bitaraf bir gözle tetkik edemez, bu mozaltak çehreyi kadınlık izzeti nefsinin gayreti ve geniş muhayyilesinin kuvveti ile zihninde rötuş edip renklendirir, hatta o çirkinlikler arasından, enteresan kendine görelilikler bulup çıkardığı bile olurdu.” (1/46).

“Borcunu daha ilk gününde ödeyen zengin sigortacı bu yüzden müzayakaya düştüğünü göstermek için kızına hiç de mutantan bir düğün yapmadı. *Fakat* o akşam damadının cebine 75.000 liralık bir çeki kibarca kaydınıverdi.” (1/52).

“Bulgar limanından ne vakit kalktıklarından tutturup geminin nasıl battığına dair her nokta hakkında esaslı tafsilat istiyordu. *Fakat*, aksi gibi berikiler onu tatmin edecek cevaplar veremiyorlardı.” (1/138).

“Fılvaki bundan iki sene mukaddem, üst katımıza yeni evli bir genç karı koca taşınarak altı ay kadar ikamet etmiş idiler. *Fakat* tahattur ettiğime nazaran erkeğin adı Nuri olmayıp Şehabettin, karısınınki de Melâhat olmayıp, Dürdane idi.” (2/241).

“Fraulein Haubold araya girip öbür kedileri tekme-sopa kaçırmış, sonra Dropsi’nin yanına yaklaşip ona avcundan su içirmek istemiş. *Fakat* hayvan ona dargın dargın bakarak başını öbür yana çevirmiş, o hasta halinde bile, sırf o veriyor diye su içmemiş.” (2/74).

“Bunun üzerine adam da dönüp onun gösterdiği tarafa baktı. *Fakat* o sırada yanındaki arkadaşına, askerde iken birine verip de hâlâ geri alamadığı, bir paranın hikâyesini anlatmakta olan Rıza, bu olan bitenin farkında olmadı.” (1/20).

“ ‘-... Burada günde seksen kuruş yevmiyeden eline mahiye yirmi dört lira geçiyor, üstüne üstelik de eşekler gibi yoruluyordu. *Fakat* gene de pek tehâlük göstermedi: ...’ ” (1/21).

“ ‘Bye Bye’ dese hiç şaşmayacaktım. *Fakat* o yine ‘hoşça kalın’ diye uzaklaştı.” (1/101).

“Çımacı ona elini uzatmak istedi. *Fakat* kadın bu ter kokulu, hırpani adamın elini tutmamak için acemi bir sıçrayışla kendini rıhtıma atıp dik ökçelerinin üstünde pür azamet uzaklaştı...” (1/154).

“Daha sonra, sırasıyla, Dalyanda balıkçılık, Kalamış’ta sandalcılık, Suadiye otobozlarında bilatçılık, Valdebağı Prevantoryumunda bahçıvanlık etti. *Fakat* sıkıntılı naturası icabı, girip çıktığı mesleklerin hiç birinde, üç dört, hadi bilemediniz, altı aydan fazla barınamadı.” (2/89).

“Gerçi bazen için için bekâretinin lüzumundan fazla uzadığını hissediyor, gururu bundan ötürü acı acı burkuluyordu. *Fakat* bereket versin bu hüznün uzun sürmez, çabuk dağılır ve kızcağız bir müddet sonra o daimi, mağrur halini alıverirdi.” (1/46).

“Gerçi, ibibik kuşu olmak sıfatıyla esasen çok kolay def’i hacet ederdi. *Fakat* o, sadece bu kabiliyeti ile yetinmemiş, bu tarihi günün şerefine bir gece evvelinden küf tutmuş kendir tohumu yeyip üzerine bol miktarda deniz suyu içmişti.” (1/174).

“Gerçi ihtiyar kavak şimdi de dalgalara karışıp sahile vurabilir, buhar olup yağmur tanesi şeklinde yine sevdiği kırlara yağabilirdi. *Fakat* fabrikatörün aklı o kadar incesine pek ermiyordu.” (1/173).

“ ‘Gitmem, geri dönerim’ diyor. *Fakat* işin kötüsü geri de dönülmüyor.” (1/73).

“Haydi gündüzleri neyse ne... *Fakat* bir kere akşam olmuyor muydu, içini anlaşılmaz bir sıkıntı kaplıyor, elindeki çapayı bir tarafa fırlatıp işi yüzüstü bırakan Rıza avurtlarını şişire şişire uflamaktan ve gözlerinden yaş gelecek kadar esnemekten baş alamıyordu.” (1/26).

“Hayhay çekeyim, işte çektim. Yalnız sinirlenmeyin. Sizi rahatsız etmek istemezdim. *Fakat* vazifem...” (2/215).

“Hayır, hayır, bunu yapamazlardı. Bu kadar zevksiz, bu kadar vicdansız olamazlardı. *Fakat* yaptılar işte.” (1/170).

“İki arkadaş, Şişhane’ye çıkıp Kasımpaşa’ya indiler. *Fakat* kaptanın karısını evinde bulamadılar.” (1/140).

“İsteksiz isteksiz çekiç sallamakta olan işçiler Rıza’nın işi bıraktığını görünce büsbütün gevşediler. *Fakat* otuz adım ileride, siyah başörtülü bir kadınla çene çalmakta olan ırgatbaşı hiç oralı olmuyordu.” (1/17).

“Kız dediğin ille piyano çalmalıdır derdim. *Fakat* Mathilda’nın keman çalmasına hiç kimsenin itirazı olamazdı.” (1/158).

“Mehmet Demokratlardan hiçbir fenalık görmemişti. *Fakat* Halk Partisinden iki yüz elli lira kadar bir iyilik görmüştü.” (1/57).

“Muhakkak olan bir şey varsa o da Jirayir’in önünde sonunda Mavyanlara bir tekme vurup buradan uzaklaşacağı idi. *Fakat* ne çare ki hadiseler hiç beklenmedik bir şekilde gelişti ve oğlan tasarladığı planında muvaffak olamadı.” (1/51).

“Müfettişler, müdürü tebrik edip gittiler. *Fakat*, ne hikmettir bilinmez, temize çıkmasına rağmen yine de Bahadır’ı oradan alıp merkezde bir vazifeye tayin ettiler.” (1/34).

“Nahiye müdürü işin sarpa sardığını görünce, kalabalığı jandarma kuvveti ile dağıtmak istedi. *Fakat* söktüremedi.” (1/53).

“Necla sesini çıkarmadı. *Fakat* sözlerime pek de inanmış görünmüyordu.” (1/14).

“Ona bu adı kim takmıştır, ne zaman takılmıştır, bilinmiyor. *Fakat* bu ad ona öyle uymuş oturmuştur ki, çoğu kimseye önün asıl ismini bile unutturmuştur.” (2/86).

“Oradan mezun olduktan sonra babasının tavsiyesi veçhile ayrıca iki yıl kadar da Arnavutköy’ündeki Amerikan Kolejine devam etmiş ve bu suretle Anglo-Sakson terbiyesinin nimetlerinden hissedar olmuştur. *Fakat* bütün bunlara rağmen bu asil matmazele şimdiye kadar hiçbir talip zuhur etmemiştir.” (1/45).

“Oradan, buradan şikâyetler yükselmekte... *Fakat* Asım Kutay ayak diriyor, mahallede polis istemiyor.” (1/86).

“Önce o da Clark çekmeye kalktı. *Fakat* söktüremedi.” (1/110).

“... Poker bilmem. *Fakat* bildiğim bir şey varsa o da satranç oynanırken öyle her hamleden sonra konuşulmadığıdır. ...” (2/240).

“Rıza’nın ilk izin günü böyle geçti. *Fakat* vapurda duyduğu o acayip ezgi nedense o günden sonra yüreğinden çıkmaz olmuştu.” (1/25).

“Sanki halinde tavrında, sesinin tonunda: ‘Ben istesem senden çok daha alası ile nişanlanabilirim ama, sana acıyorum da böyle bir şey yapmıyorum’ diyen bir ifade vardı. *Fakat* çocuk hastalanıp da onu bir gün arayamayacak olsa, meraktan çıldırır, sokaklara uğrardı.” (1/88).

“ ‘Size iki çift lafım var küçük hanım’ diyecekti. O, gözlerini iri iri açıp: ‘*Fakat* ben sizi tanımıyorum ki!’ diyecektir ihtimal.” (3/144).

“Süheyl Erbil 83 kilo çekmesine rağmen son derece duygulu bir gençti. Fakat fazla içliliği erkekliğe yakıştıramadığından kendini her zaman yapma bir sertliğin arkasına gizlenirdi.” (2/16).

“Şayeste de bu arada iyileşmiş, hastanede gazetecilerle konuşacak, dudağında meşhur bir piyasa hanendesinden kapma tebessüm, resimler çektirecek hale gelmişti. *Fakat* tevkifhanedeki kuytu hücresinde tek başına pineklemekte olan Rizeli Sadık bütün bu olan bitenden haberdar olamamıştı.” (1/147).

“Tabii derhal teşhisi koyduk: ‘Ya deli, ya Amerikalı!’ *Fakat* o etrafına metelik bile vermedi.” (2/45).

“Tabureyi fırr diye döndürüp ibrik gibi pozlar mı almıyordu, gözlerini devire devire içler mi geçirmiyordu? *Fakat* vurdum duymaz Jirayir’ e bütün bunlar vız geliyordu.” (1/50).

“Tayfalardan Kıvırcık Recep bütün yol boyunca başını tahtalara dayayıp horul horul uyudu. *Fakat* arkadaşı Rizeli Sadık gözünü dahi kırpmadı.” (1/137).

“Üç dört hafta, hiç falso vermedim. *Fakat* sonra... Tevekkeli, huy canın altında dememişler.” (3/12).

“Üstelik varlıklı bir babanın tek varisi olmak gibi çok cazip bir hususiyete de malikti. *Fakat* ne de olsa bütün bu iyi tarafları onun bar bar bağırان çirkinliğini kapatamıyor, örtemiyordu.” (1/46).

“Yattı, güzel bir uyku çekti. *Fakat* ertesi sabah işçilerini sayan ırgatbaşı onu ortalarda göremedi.” (1/22).

“Yerine dönen kaptan içerde hâlâ geçmişi kınalı motora ve şamatacı yolculara veriştirip duruyordu. *Fakat* onlar aldırmadılar artık.” (1/153).

1.1.4.1.1.2. “Değil” İle Birlikte Olumsuzluk Bildiren Cümle Başı “Fakat”

Bağlacı

Karşıtlık bildiren “fakat” bağlacının ikinci kullanımı “değil” ile birliktedir. Cümlelerde, “değil” ile “fakat” bağlacının bir arada kullanımı olumsuz bir karşıtlık sağlamıştır. “Değil” sözcüğünün olumsuzluğuna karşıt olarak “fakat” bağlacı kullanılmıştır. “Değil” ile birlikte kullanılan, karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı ondur.

“Demek ki bu işin iştahlısı yalnız ben değilmişim. *Fakat* biz ne de olsa mahviyetkâr insanız.” (1/36).

“ ‘Hanımlar, itmeyin eylemeyin. Komşu beyinde münazaa eyi değüldür,’ diye nasihatlar ederdi. *Fakat* dedim ya, Saraylı da öyle hala yola gelir takımdan değildi.” (1/124).

“İçinden Jirayir’in suratını tokatlamak, yakasını paçasını paralamak geliyor, fakat bu hoyrat düşünceleri bir şimşek süratiyle taban tabana zıt fikirler takip ediyor, genç kız bu sefer de bir kenara çekilip kana kana, hıçkıra hıçkıra ağlamak ihtiyacını duyuyordu. *Fakat* hayır, bu kadar zaaf göstermesi de doğru değildi.” (1/48).

“İnsan da, keçi gibi, inek gibi, yavrusunu emziriyor, değil mi efendim? *Fakat* inek veya keçi ayrıca sağıldığı zaman süt verdiği halde, insan müstakilen sağlamıyor?” (2/108).

“Kader bizi ilkin Rüsumat kâtibi, sonra da Maliye tahsildarı yaptı. *Fakat* süt sağmağa karşı olan merakım tenakus değil, bilakis tezayüt etti.” (2/107).

“Lisanı ecnebiye vakıf değilim. *Fakat* tercümelerinden mütalâa ettiğim asarı ecnebiyede dahi, Nana müellifi Emil Zola hariç, cümle muharriririnin, kariin bilhassa nezaheti fikriye ve ahlâkiyesine hürmeti kendilerine bir vecibe saydıklarını müşahade ettim.” (2/147).

“Ona İstanbul’dan kaçmayı teklif ediyor, taş kırıp, yük taşıyıp kendisine bakacağını söylüyordum. *Fakat* Mahinur o eski Mahinur değildi artık...” (1/60).

“Sadık arkadaşlık hatırına çok hürmet eder, böyle şeylere pek ehemmiyet verirdi. *Fakat* aksilik bu ya, o gün orada değildi.” (1/143).

“-...Sen Müslüman değil misin? *Fakat* bu da para etmedi. Cemal, Nuh diyor, peygamber demiyordu.” (1/66).

“Uzansam dokunacağım. *Fakat* ters tarafa oturduğundan yüzünü görmek mümkün değil.” (1/130).

1.1.4.1.1.3. “Yok” İle Birlikte Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Fakat”

Bağlacı

Karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçlı cümlelerde, “yok” ile “fakat” bağlacının bir arada kullanımı olumsuz bir karşıtlık sağlamıştır. “Yok” sözcüğünün olumsuzluğuna karşıt olarak “fakat” bağlacı kullanılmıştır. “Değil” ile birlikte kullanılan, karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı beştir.

“Böyle, geldi geliyor çarpıntısı ile geçen bir haftanın sonunda, Atatürk gerçekten mektebe geliverdi. *Fakat* aksiliğe bakın ki o gün M. Martin’in bize dersi yoktu.” (2/58).

“Direk gibi bir boynu, hürmetli bir göğsü vardı. *Fakat* ne hikmetse, hiç karın yok.” (2/69).

“Kahvehane yokluğunda bu içtimai ödevi üstüne almış olan bakkal Halil’in dükkânına devam ede ede, vekilharçlar ve evlatlıklarla çene çala çala, köşklerin bütün mahremiyetine girmiş; celebin şişman karısının üniversiteli bir gençle fink attığını, muallimin haylaz oğlunun evden eşya satıp kumara verdiğini, Sivaslı tıknaz müteahhidin avukatın karısından çöplendiğini, köşe başındakilerin yırtık kızlarını, Mersinli bir zengine bakire diye yutturduklarını bütün teferruatıyla öğrenmiş, herkese notunu vermiş bulunuyordu. *Fakat* bütün bu rezaletler ortasında bir fazilet kalesi gibi yükselmekte olan Asım Kutay’ın evine bir diyeceği yoktu.” (1/78).

“Kar mevsimini sorarsanız o da başka gûna... *Fakat* buna karşılık havasına diyecek *yoktu* hani...” (1/177).

“Şimdilik teyzemde kalıyorum. *Fakat* sana bir şey söyleyeyim mi, ne dersin, içimde ona karşı hiç de olması lazım geldiği şekilde büyük bir kin yok.” (1/120).

1.1.4.1.2. Öncelik-Sonralık İfadesi Veren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “fakat” bağlaçlarının öncelik–sonralık ifadesi vermesinde zarflarla, zarf fiillerle birlikte aynı cümlede kullanılmasının da etkisi vardır. “Fakat” bağlacından önceki eylemin gerçekleşmesinin ardından “fakat” bağlacından sonra gelen eylem gerçekleşecektir. İki cümle arasında kullanılan öncelik–sonralık anlamı veren “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı 13’tür.

“Astığını as, kestiğini kes... *Fakat* gözünü seveyim, altı ay sonra, evet hiç değilse altı ay sonra, bana tıkr tıkr işleyen bir müessese kazandır...” (1/29).

“ ‘Bir yıldırım gelse de, beni de yok etse bari,’ diye kötü kötü düşündüğü oluyordu. *Fakat* yıldırıma hacet kalmadı.” (1/171).

“Çevik bir hareketle yolun kenarındaki alçak çitten atladı, ağaçların birine tırmandı, yarılmış incirleri toplamaya başladı. *Fakat* birden yaklaşan adımların sesini duyarak olduğu yerde hareketsiz kaldı.” (1/79).

“Fasarya oradan Marmara Sinemasına gidelim demiş. Ona da peki. *Fakat* Fasarya loca alacak olunca, kız işkillenmiş.” (2/99).

“Kız uzun zaman hiç konuşmadı. *Fakat* bir ara İhsan'ın kendine bakar gibi olduğunu hissedince, ‘Anlıyorum,’ dedi, ‘ben sana artık yük olmaya başladım. ...’ ” (4/122).

“Kuşların cıvıltısı, şantiyeden yükselen çekiç sesleri arasında gümeye gittiğinden onlar da birleşip koro halinde ötmeyi denediler. *Fakat* bu gürültülü medeniyet konseri

ile baş edemeyeceklerini anlayınca akıbet onlar da küsüp ötmemeye karar verdiler.” (1/171).

“Madam Mavyan o sırada ahabplarına Monte Carlo'daki deniz hayvanları müzesini anlatmaya daldığından kızındaki tebeddülü fark edemedi. *Fakat* vaktaki eve döndüler ve yatak odalarına çekildiler, Beatris daha fazla dayanamayarak mamacığının kollarına atıldı ve hıçkırıktan sarsıla sarsıla, her şeyi anlattı.” (1/48).

“Onların arasına karıştı... *Fakat* tam o sırada Melâhat'ın karşı kaldırımından, koşa koşa geldiğini gördü.” (4/119).

“Parayı da vermişti. *Fakat* işte tam o sırada, yukardan çığlığa benzer bir kahkaha sesi geldi...” (1/145).

“Sarışın kadın üşümüş olacak ki, birden kalktı, rüzgârdan uçan eteklerini tuta tuta, içeri kamaraya doğru yürüdü. *Fakat* içeri girmesiyle başının dönmesi bir oldu.” (1/151).

“Sonra polisin kendisine sarkıntılık ettiğini ve ondan yüz bulamayınca bu şekilde intikam almaya kalkmış olduğunu iddia etti. *Fakat* Asım Kutay bununla yetinmeyerek derhal telefona sarıldı.” (1/83).

“Şimdilik yalnız, gelen giden misafirlere gösteriyorduk. *Fakat* ne olmuşsa olmuş, geçen gün bizim mahdum top oynarken koca alameti devirmiş.” (1/42).

“ ‘Vazifeme müdahale etmeyin’ diye bağırdı. Sonra Margusyan'a dönüp ‘Haydi ahabap Merkeze’ dedi. *Fakat* Artin Margusyan bu sefer de komiserin ellerine sarıldı.” (2/21).

1.1.4.1.3. Belirleme İfadesi Veren Cümle Başı “Fakat” Bağlacı

Cümle başı “fakat” bağlacı, kendisinden sonra gelen cümlelerin durumunun belirlemesini, tespitini yapmıştır. Belirleme ifadesi veren cümle başı “fakat” bağlacılı cümlelerin sayısı ondur.

“Avrupa’yı ilk görüşüm olduğu için her şey hayretimi mucip oldu. *Fakat* beni, en çok sokakları süsleyen heykeller alakadar etti.” (1/38).

“Başka bir Amerikalı aklı evvel çıkıp da, atın kulak zarından mikrofon yapmak suretiyle plak almağı akletmediği için, seslerin beygir kulağına kaç misli kuvvetli aksettiğini henüz bilmiyoruz. *Fakat* yine herhalde çok kuvvetli aksediyor olmalı ki, Kalender bu şangırtıdan ve hele vitrinden yere düşüp patlayan yüz mumluk bir ampulün gürültüsünden büsbütün ürktü.” (2/12).

“Belki de bir köşede hastalanıp ölmüştü. *Fakat* öldüyse bile herhalde kediliğini, dişiliğini, olanca kesafetiyle yaşayıp, şu geçici dünyadan elinden gelebildiği kadar kâm aldıktan sonra öldü.” (2/76).

“ ‘... Bunun tahkiki güç bir şey değil. Ferhunde’ye de, kardeşim Nail’e de sorup öğrenebilirsin. *Fakat* şimdi benim de senden öğrenmek istediğim bir şey var.’ ” (1/82).

“Gerçi Hulusi Beyle Şükran da, Bahadır Erdem'in ne katı lokma olduğunu, en azdan ayniyat müdürü kadar bilirlerdi. *Fakat* onlar, bu kurusıkı tehditleri savurmakla, akıllarınca alakayı bir müddet daha üzerlerinde toplamak ve onurlarına vurulan darbeyi bir derece hafifletip, arkadaşları nezdinde hayli sarsılan prestijlerini biraz olsun doğrultabilmek gayesini güdüyorlardı.” (1/34).

“Kaldı ki mendil kutusunun kapağındaki resim onu her gün bana hatırlatıyordu. *Fakat* asıl Moissenet'ye öyle silinmez bir hatıra bıraktı ki, oğlan onu aylar boyu bir gün olsun dilinden düşürmedi.” (2/56).

“O kadar sevdinizse Teddy’yi size hediye edebilirim. *Fakat* gelin şimdi şu tangoyu beraber yapalım.” (1/110).

“Sancısı vardı adamın. *Fakat* kadınlar koğuşundaki muallime hanımın teleşi tamamen fuzuli idi.” (1/200).

“... Sebebinin tahlil edebilmiş değilim. *Fakat* o şarkı söylerken, konuşur gibi, fısıldar gibi, çay masasında, ocak başında, sade size, yalnız size, mahrem bir itirafta

bulunur gibi şarkı söylerken ta içinizde, ruhunuzun en derin tellerinin ihtizaz ettiğini, bütün benliğinizin, bütün ruhunuzun en derin yerinden sarsıldığını hissedersiniz.” (1/185).

“Üstelik Şişhane'de Merkez Bankası'nın önündeki büyük saat, 18.30'u gösterdiği halde Lorenzo et Filho firmasının elektrikli duvar saati - yine aynı sebepten ötürü 13.30'u - gösteriyordu. *Fakat* tuhaf bir tesadüf, o gün orada da hava İstanbul'daki gibi lodostu.” (2/24).

1.1.4.1.4. Açıklama Yapan Cümle Başı “Fakat” Bağlacı

Cümle başı “fakat” bağlacı, kendinden önce gelen cümleye karşıt, dikkat çekici açıklama yapar. Bir önceki cümle bittikten hemen sonra, cümle başına “fakat” bağlacı gelerek bir önceki cümleye bağlı olarak bir açıklama yapar. Açıklama yapan “fakat” bağlacılı cümlelerin sayısı, dördüttür.

“ ‘-... Bu zamanda böyle bir külfete katlanıp katlanmamak hususu da şüphesiz kendi bileceğiniz bir iş... *Fakat* bu heykel için gözden çıkardığınız para ile bir pavyon ne bileyim ben, bir mektep filan inşa ettirseniz zannımca daha iyi bir iş görmüş olursunuz.’ ” (1/41).

“Ben, Miralay Beyi sabahlara kadar dinlemek külfetini böylece kendi üstümden beyaz kâğıtların sırtına aktarıvermiş olmanın sevinci ile, o, sanki daha şimdiden ebediyete intikal edivermiş olmanın gururlu sarhoşluğu ile daha ne kadar konuştuk bilmiyorum. *Fakat* eserin ne gibi bahisleri ihtiva edeceği, tahminen kaç fasıldan terekküp edeceği, isminin ne olacağı –ismi ‘Hayatı Askeriyem’ olacaktı- hatta kaç punto ile basılacağı o gece bütün teferruatıyla tespit edildi.” (1/12).

“... Kafam kaç haftadır bununla meşgul. *Fakat* ilk kısımlar tamamen değiştirilmelidir.” (2/145).

“Uzansam yüzünü de göreceğim. *Fakat* ak sakallı ihtiyar ne der, yanımdaki başörtülü kadın, onun yanındaki jandarma onbaşı ne derler.” (1/131).

1.1.4.2. İki Cümle Arasındaki “Fakat” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “fakat” bağlacı, karşıtlık bildirenler, öncelik-sonralık ifade edenler ve pekiştirenler olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Karşıtlık bildirenler yine olumlu-olumsuz fiillerle ve “değil” ile birlikte kullanıma göre değerlendirilmiştir. Yalnız, iki cümle arasındaki “fakat” bağlacının karşıtlık grubu içinde “yok” ile kullanımına rastlanmamıştır. “Değil” sözcüğüyle kullanımında da tek örnek tespit edilmiştir. İki cümle arasındaki “fakat” bağlaçlı cümle sayısı, cümle başındaki kullanıma göre oldukça azdır. İki cümle arasındaki “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı, toplam 31’dir.

1.1.4.2.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık İfadesi Veren “Fakat” Bağlacı

İki cümle arasında karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçları, karşıtlık anlamını tek başlarına sağlamışlardır. Bunun yanında bazı cümlelerde geçen “zıt, neyse ne” gibi zıtlık bildiren ifadelerin “fakat” ile birlikte kullanımı da bu karşıtlıkta etkili olmuştur. Karşıtlık bildirenlerden sadece “fakat” bağlacından kaynaklı karşıtlıkta 13; toplam karşıtlıkta 25 “fakat” bağlaçlı cümle belirlenmiştir.

“Atın üstünde bir ileri bir geri fırlamakta olan kadın şimdi soğukkanlılığını kaybetmiş, kâh elleriyle eyere tutunmaya çalışıyor,kah öne yatıp hayvanın boynuna sarılmayı deniyor,*fakat* bu ümitsiz gayretlerin bir netice veremeyeceğini de dehşetle görüyordu.” (1/19).

“Buraya kadar iyi güzel, *fakat* bundan öteye Dropsi’nin hüviyeti birdenbire Poe-vari, akıl dışı, normal üstü bir önem kazanıveriyor...” (2/74).

“Göz alacak kadar beyaz bir teni, *fakat* buna inat gece kadar karanlık saçları vardı.” (1/202).

“Gülmek gelirdi içimden, *fakat* bakışlarım Mathilda’nınkilerle çatışınca, ister istemez ciddileşiverirdim yine.” (1/58).

“Her şeye ‘peki, olur’ der, *fakat* sonunda gene bildiğini yapardı.” (1/143).

“İçinden Jirayir'in suratını tokatlamak, yakasını paçasını paralamak geliyor, *fakat* bu hoyrat düşünceleri bir şimşek süratiyle taban tabana zıt fikirler takip ediyor, genç kız bu sefer de bir kenara çekilip kana kana, hıçkıra hıçkıra ağlamak ihtiyacını duyuyordu.” (1/48).

“İki sevdalı gülüşe oynaşa ağacın altından geçtiler, *fakat* yirmi adım kadar ötede birden durdular.” (1/79).

“Kadın dizginleri çekmek istedi, *fakat* hırçın hayvan sert bir boyun hareketi ile gemini kurtardı.” (1/19).

“Kasaba gelince, o hem fıstık yiyor hem toptancının yolladığı son faturayı düşünüyordu: Hadi Karamana yüz elli yazdığı neyse ne, *fakat* Dağlıcı ne demeye yüz seksenden hesap ediyor herifçioğlu?” (1/150).

“Masumiyetini bir dereceye kadar ispat edebildiği için şimdi bir başka vazifeye verilmiş olan Hulusi Bey, işinin eskisinden çok daha rahat olduğunu ve maaşının bir derece arttığını söylüyor, *fakat* bir yandan da Bahadır'ın rahatça çalabilmek için kendisini daireden attırdığını iddia ederek, ‘Ben bunu onun yanına bırakmayacağım’ diye tehditler savuruyordu.” (1/32).

“Rıza onların bu kötü zehabını ‘İftire, kanaat olsun iftire’ sözleri ile tekzip etmek istemiş, *fakat* berikiler ‘Gart garının oynaşı, gart garının oynaşı’ diye onu maytaba almışlardı.” (1/27).

“Sadık'ı teselli etmek, ona bir şeyler daha söylemek ihtiyacını duydu, *fakat* fazla hassasiyeti mevkiine yakıştıramamış olacak ki birden kalktı, koridora çıktı.” (1/138).

“Tezkereciler de ilkin onlar gibi koşacak oldular, *fakat* çabuk yorulduklarından ister istemez adetaya çevirdiler.” (1/193)

1.1.4.2.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Karşıtlık Bildiren

“Fakat” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “fakat” bağlacı, olumlu-olumsuz fiillerle birlikte bir arada kullanılarak karşıtlık ifadesi vermiştir. Bu cümlelerde, “fakat” bağlacından önceki cümlenin yüklemi olumlu, sonraki olumsuz veya tam tersi, önceki cümlenin yüklemi olumsuz, sonraki olumludur. Olumlu-olumsuz fiillerle karşıtlık bildiren “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı 11’dir.

“Asım Kutay’ın böyle on yedi yaşında bir liseli âşık gibi kuytu köşelere çekilip arpacı kumrusu gibi düşünmesi bütün aile efradına dokunuyor, *fakat* kimse de sadra şifa verecek bir çare ortaya atamıyordu.” (1/85).

“ ‘Bundan da çıkmazsa çeker giderim’ diye karar veriyor, *fakat* Melahat gelen tramvaydan çıkmayınca, yine de ayrılıp bir yere gidemiyordu.” (4/117).

“Bu sarmaş dolaş çifti sık yapraklar arasındaki gizli mevkiinden gözetlemekte olan Necmi Efendi adamı teşhis edemedi, *fakat* yanındaki kadına bakıp da zihninde yer etmiş olan o ablak çehreyi tanıyınca kendini zor zaptetti: Bu, müfettişin genç karısı Cavidan Hanımdı.” (1/79).

“Delikanlı yine piposunu içiyor, *fakat* artık kadının dizlerine bakamıyordu.” (1/153).

“Doktor lisedeyken bir ara 800’e çalışmış, *fakat* bir defa olsun üçüncülükten yukarı çıkamamıştı.” (1/193).

“Girenlerin çoğu dalgayı yutmuyor, *fakat* kadının çıplak vücudunu görmeyi kâr sayıyorlardı.” (1/24).

“Gitmeye davrandım, *fakat* ayağım bir nota sehпасına takıldı...” (1/165).

“Kaza esnasında kemerlerinde taşıdıkları paralar adamakıllı ıslanmış, *fakat* bereket kaybolmamıştı.” (1/139).

“Ona nazaran, bir daktilo şarkı söylemese de pekâlâ olurdu; *fakat* seri not alamaz ve makinede çabuk yazamazsa, beş para etmezdi.” (1/30).

“Sonra müfettişin bu zehabını tashih etmek için elinden geleni yaptı, yeminler etti, kasemler etti; *fakat* hiçbir adamı kanaatinden ayıramadı.” (1/83).

“Yalnız kocası eski tertip üzere tekaüt edilmiş olduğu için eline çok aza para geçen baytar beyin hanımı, onlarla aşık atamıyor, *fakat* o da Horhor'daki dükkânın kirasını artırmak suretiyle gelirini yükseltmek yollarını arıyordu.” (1/181).

1.1.4.2.1.2. İki Cümle Arasında “Değil” İle Birlikte Olumsuzluk Karşıtlık Bildiren “Fakat” Bağlacı

“Değil” ile kullanılan diğer bağlaçlar arasındaki en az sayı, “fakat” bağlaçlarındadır. “Değil” sözcüğünün etkisiyle de karşıtlığın arttığı “fakat” bağlaçlı cümle sayısı tektir.

“Yine Recep’ten rivayet; Miralay beyle değil tabii, *fakat* eski başvekil ve meclis reisi ile yalnız kaldığı zamanlar son derece dekolte Paris hikâyeleri de anlatıyormuş.” (2/80).

1.1.4.2.2. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Fakat” Bağlacı

İki cümle arasındaki öncelik-sonralık ifade eden “fakat” bağlaçlarında, diğer bağlaçlarda olduğu gibi, “fakat” bağlacından önceki yargı gerçekleşikten sonra, “fakat” bağlacından sonraki yargı gerçekleşecektir. “Fakat” bağlaçlı örneklerin ilkinde “akabinde”, son örnekte “sonra” sözcüklerinin bulunması, öncelik-sonralığı güçlendirmiştir. Diğer örneklerde de “sonra” anlamını buluyoruz. Öncelik-sonralık ifade eden “fakat” bağlaçlı cümlelerin sayısı dördtür.

“Bazen çekip gitmeyi kuruyordu, *fakat* akabinde bunun saçmalığını kendi de idrak ediyor, ‘aptallığın âlemi yok, deli olma oğlum’ diye bu tasavvurundan çabuk vazgeçiyordu.” (1/27).

“Jirayir, önce bütün parasını işe yatırdığını iddia ederek vergiyi ödeyemeyeceğini bildirdi, *fakat* diğer taraftan, kışta kıyamette bir şark seyahatini de göze alamadığından düşündü, taşındı.” (1/52).

“Meşrutiyetin ilanı sıralarında yurda döndüğü vakit ilkin Jamanak gazetesinde siyasi makaleler yazmış, sonra Ermeni mekteplerinde Fransızca muallimliğinde bulunmuş, *fakat* en nihayet işi sigortacılığa dökerek bu yüzden bir hayli zengin olmuştu.” (1/44).

“Umudu kesince tek başına topallaya topallaya asansöre gitti, *fakat* parasını cebinden vermek zorunluluğu ihtiyarı yaptığı fizik çabadan da fazla yormuşa benziyordu.” (3/137).

1.1.4.2.3. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Fakat” Bağlacı

Pekiştirme ifadesi veren “fakat” bağlacı “ancak” anlamıyla karşıt bir pekiştirme yapmaktadır. Pekiştirme ifadesi veren “fakat” bağlaçlı cümle sayımız ikidir.

“Annesine gelince, şu anda nansuk üzerine pembe pamukaki ile fisto yapmakta; *fakat* akli yine kimbilir nerede, kiminle fink atmaktadır.” (1/184).

“Dilaver Beyin yaptığı plan basitti, *fakat* basit olduğu kadar da mükemmeldi.” (1/96).

1.1.5. “Da/De” Bağlacı

“Da/de” bağlacı, sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri bağlar. Cümleleri bağlayan “da/de” bağlacı, sadece iki cümle arasında kullanılmıştır. İki cümle arasında toplam 175 “da/de” bağlaçlı cümle vardır.

1.1.5.1. İki Cümle Arasında Kullanılan “Da/De” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “da/de” bağlaçlı cümleler, karşıtlık bildirenler, öncelik-sonralık ilişkisi kuranlar, pekiştirenler, neden-sonuç ilişkisi kuranlar, süreklilik

ifade edenler, açıklama amaçlı kullanılanlar ve takiplik ifade edenler şeklinde yedi ana başlıkta incelenmiştir. Bunlardan karşıtlık bildirenlerin olumlu-olumsuz fiillerle birlikte kullanımına da bakılmıştır. Aynı şekilde, pekiştirenlerin pekiştirme dışında, “değil” sözcüğüyle kullanılıp olumlu pekiştirme yapması incelenmiştir. İki cümle arasında kullanılan “da/de” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 203’tür.

1.1.5.1.1. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Da/De” Bağlacı

“Da/de” bağlacı, iki cümle arasında kullanılmış ve en fazla karşıtlık ilişkisi kurmuştur. “Ama” bağlacında olduğu gibi, “da/de” bağlacında da karşıtlık ilişkisinin bulunduğu, “da/de” bağlacının “ama” anlamını verdiği belirlenmiştir. Karşıtlık bildiren “da/de” bağlaçlarının toplam sayısı, 74’tür. Bunlardan sadece 16 cümlede “da/de” bağlacından kaynaklı karşıtlık vardır. Diğerlerinin sayısı, olumlu-olumsuz fiillerle birlikte kullanımına göredir.

“Belki çocuk hep başucunda idi *de*, o şimdi uyanan bilinci ile onu yeni keşfediyordu.” (3/178).

“ ‘- Ben onu canımdan, her şeyimden çok seveyim *de* sonunda o bana bunu yapsın, diye söyleniyor, gece gündüz durmadan içiyordu.” (1/89).

“Bir Alman Yahudisi bir zamanlar Truvan’ın üst katından aparttığı altınları taşımış *da* kimse gık dememiş, İstanbul var ya şu İstanbul?” (4/113).

“Bir ara niyetlendim *de* neden vazgeçtim.” (3/69).

“Biliyordu *da*, işte gitmekle kalmak arasında böyle bocalayıp duruyordu.” (1/27).

“ ‘Geçmesine geçti *de*, benim dediğim haksız değildi.’ ” (4/115).

“Gışın eyi *de*, ne var ki, yaz aylarında bu... ayı postunun içinde fazlaca terliyorum.” (4/103).

“Hepsi hoşuna gitti *de* daha çok bir elektrik arızası deyimi olarak bellediği ‘kontakt’ı yadırgadığı belli.” (4/140).

“ ‘İyi güzel *de*,’ dedi. ‘Siz neden onu selamlamıyorsunuz?’ ” (4/56).

“Koca Sinan (Devri Daim)i bulmuş *da* söylemeyi unutmuş olacak.” (3/171).

“Niye Maarif Müdürü olduğunu söylemedi *de* kendini sadece mulûmatı vataniye muallimi olarak eksik tanıttı diye doğrusu hayret ettik.” (2/59).

“ ‘ - Öyle *de* niye İntaniyeye haber vermedin?’ ” (1/193).

“ ‘ - Öyledir *de* ne kızardın? Söyle hangisi? Yardımımız olur belki. ...’ ” (1/107).

“ ‘Peki ama,’ dedim. ‘Su geçirir *de* nasıl oluyor da kaç yıldır...’ ” (4/82).

“ ‘ Sultan Reşad’ın eline altın ibrikle su dökmüşsün *de* ne olmuş sanki. Yok sarayda şöyle yenilirmiş böyle eğlenilirmiş. Geçti hanım o günler. Devir, şimdi Devr-i Cumhuriyet.’ ” (1/123).

“ ‘Şairse neden kendi duyduğunu söylemiyor *da* kitaptan, Corcodan falan bilgi taşıyor.’ ” (4/138).

1.1.5.1.1.1. İki Cümle Arasında Olumlu-Olumsuz Fiillerle Birlikte Karşıtlık Bildiren “Da/De” Bağlacı

İki cümle arasında karşıtlık ilişkisi kuran “da/de” bağlaçlarındaki bu grup, olumlu-olumsuz fiillerle kullanıma göre ayrılmıştır. Bu örneklerde bir karşıtlık görülür. Tıpkı karşıtlık bildiren “da/de” bağlaçlı cümlelerde olduğu gibi, “ama, fakat” anlamlarını buluyoruz. Bu cümlelerde dikkati çeken, “da/de” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumlu, “da/de” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumsuz, veya bunun tam tersi, “da/de” bağlacından önce gelen cümlemin yüklemine olumsuz, “da/de” bağlacından sonra gelen cümlemin yüklemine olumlu olmasıdır. Olumlu-olumsuz fiillerle birlikte karşıtlık ifade eden “da/de” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 33’tür.

“Adamın biri rüyasını anlatmış *da*, ‘hayırdır inşallah’ diyen olmamış.” (2/31).

“ ‘- ... Âleme inanıyorsun *da* bana inanmıyorsun.’ ” (1/82).

“ ‘Altrüistsin diyorum *da* inanmıyorsun. ...’ ”(2/179).

“Ama oğlan söylediklerimi duymuyordu bile: ‘Her şey bitti, her şey...’ diyor *da* başka bir şey demiyordu.” (1/89).

“ ‘- Ay başıma gelenler, ay başıma gelenler, diyor *da* başka bir şey demiyordu.’ ” (1/141).

“Aynı vapurda giderler *de* sık rastlaşmazlar.” (4/45).

“Belki saati de vuruyorlardı *da* ben duymuyordum.” (3/22).

“Bu gader aleni dolaşırım *da* Avsland polizayın aklına beni yahalamak gelmez.” (4/98).

“Bu sene ille iki yüz elli diyor *da* başka bir şey demiyor.” (2/152).

“ ‘Çocuk, çocuk, dedi. ‘Çocuk diyorum *da* inanmıyorsun.’ ” (2/51).

“Değil mi ki, bir kere başlamış, ölürdü *de* tiki tiki praf hırrrr tak’ı kesmezdi.” (3/97).

“Fasarya kartvizitle bana geldi. ‘Dünyada iyilik ölmedi ağabey’ diyor *da* bir daha demiyordu.” (2/96).

“Geçende yanımdan geçti *de* tanıyamadı aval o galabalığın içinde.” (4/98).

“Güpegündüz hindilerini sürüp götürsünler *de* komşusu bunu görmesin, bu olacak iş değildi.” (1/121).

“Güvercinler torpak sanıp sırtlarına gonar *da* ruhları bile duymaz.” (4/101).

“Halbuki Hacı bey de geldiğinde herkesle konuşur şakalaşır *da* hiç birimizin aklına Hacı beyi bu alçakgönüllülüğünden ötürü övmek gelmez.” (2/78).

“Hayır, sade nisab dolmadı *da* kedisini rahatsız ettikleri için değil, -Allah var-sade bundan değil, biraz da yine her şeye rağmen içinde bir köşede kıvrılmış uyuyan bir hakkaniyet duygusundan ötürü bu ödeşmeyi arzuladığından...” (3/120).

“Her geçen saat ve gün uç uca eklenmiyor *da*, sanki, hep aynı yere üst üste yığılıyordu.” (3/107).

“İstanbul küçük şehirdir, derim *de* kimse inanmaz, İstanbul bal gibi küçük şehirdir.” (2/95).

“İşin tuhafı, hepimiz meraktan çatlarız *da* hiç birimiz ‘Yahu Hacı bey senin adın ne?’ diye sormaya cesaret edemeyiz.” (2/78).

“Madem bunun adaylığını baltalayacaklar, neden nisabı doldurmaya çalışıyorlar *da*, kuruldan çekilip oturumu düşürmüyorlar.” (3/121).

“ ‘Muhakkak görmüştür,’ diyordu. ‘Görmüştür *de* kaspaanik, fenalık olsun diye sesini çıkarmamıştır.’ ” (1/121).

“O yazı hep orada mı dururdu *da* görmemişti bugüne kadar, yoksa bir yapı yıkıldı da altından yeni mi çıktı?” (3/109).

“ ‘Sadistsin diyorum *da* inanmıyorsun. But What is the matter with you this night.’ ” (2/122; 178).

“ ‘Sen hepsini ekip son tura kaldın işte. Sevin *de* kimseye söyleme.’ ” (2/35).

“Şahin, oldum olasıya ölümden korkmazdı *da* ille alil kalmak ağırına gidiyordu.” (3/41).

“ ‘Ta içimden. Kendimden. Her şeyi seziyorsun *da* bunu sezemedin mi?’ ”
(4/140).

“Tanıdı *da*, adını çıkaramadı.” (4/54).

“ ‘Very well sehr gut,’ dedi. Kadın gülümsedi. Sehr gut'u anladığı belliydi *de*, ne çare ki, Çekoslovak olduğundan ve de ana dilini konuştuğundan Sekban, onun dediklerini pek çıkaramadı.” (3/165).

“Yani severdi *de* göstermezdi kurnaz kız.” (1/88).

“Yazın bir derece anlıyorum *da*, dışarda rüzgâr sulu karı savururken, karayel kıyılarda ısıklar çalarken, üstelik de su karadan daha ılık iken, kayanın üstünde sırtını karayelin ayazına vermenin âlemi nedir, kestiremiyorum.” (4/12).

“Zaten arkadaşlar çıtlatmışlardı *da* o inanmak istememişti.” (4/118).

1.1.5.1.2. İki Cümle Arasında Öncelik-Sonralık İfadesi Veren “Da/De” Bağlacı

Öncelik-sonralık ifade eden “*da/de*” bağlaçlı cümlelerde “*da/de*” bağlacından önceki yargı gerçekleşikten sonra diğer cümlelerin yargısı gerçekleşecektir. “*Da/de*” bağlaçlı bu cümle örneklerinin çoğunluğunun hayret, kızgınlık anlamı veren cümlelerden oluşmasıdır. Cümlelerde, “*da/de*” bağlacının “sonra” anlamı verdiği görülür. Öncelik-sonralık ifadelerinin kazanılmasında “*da/de*” bağlaçlı cümlelerde kullanılan yargıların anlamsal olarak birbirlerini tamamladıkları, ilk eylem gerçekleşikten sonra diğerinin gerçekleşmesi için uygun yargının geldiği görülmektedir. Öncelik-sonralık ifadesi veren iki cümle arasındaki “*da/de*” bağlaçlarının sayısı, 56’dır.

“Adamın peruka hissi veren saçları vardı. Arkadan almış *da* ön tarafı kapamış.”
(3/163).

“Anlamalı *da* kendiliğinden çekilmeliydi.” (4/118).

“ ‘Babacığı işe gitsin *de* ona mamacıklar, ciciler alsın, di mi oğlum?’ ” (4/24).

“ ‘Belli idi çok dayanamayacağı. Sen iyisi, bunu at *da* bir yenisini al.’ dedi.” (4/80).

“ ‘Ben söyleyim *de* içiniz rahat etsin,’ dedi. ‘TİP’den değildi.’ ” (3/127).

“ ‘Bırak *da* bari bundan sonra boş yerlere, kaliteli eleman alıp durumu biraz düzeltelim.’ ” (3/134).

“ ‘Bırak *da* filmi seyredelim!’ diye söylendi.” (4/122).

“ ‘Bir yıldırım gelse *de*, beni de yok etse bari,’ diye kötü kötü düşündüğü oluyordu.” (1/171).

“ ‘Bizimkiler okkalı bir mirasa konmuşlar *da*, o hergelenin hakkını mı yemişler ne?’ ” (2/92).

“ ‘Bu kadar kişi seni bekliyoruz. Bak şuna *da* söyleyiver yahu.’ ” (3/40).

“ ‘Bu yaştan sonra elaleme hindi çobanlığı edecek değilim ya. Malına sahip olaydı *da* çaldırmayaydı.’ ” (1/122).

“ ‘Büyümüş *de* küçülmüş.’ ” (4/47).

“ ‘- Dergiyi çıkaralım *da*, onun istediği sistem de bulunur elbet sonradan.’ ” (1/221).

“ ‘Dur bi şey daha diyem *de* şaş gal.’ ” (4/103).

“ ‘Efdalettin bey, onları dinler dinler *de*: ‘Şu hale bakın yahu,’ diye söyleniverir.’ ” (2/83).

“ ‘Gazeteyi okudunsa, ver *de* bulmacayı çözelim’ dedi.” (2/36).

“ ‘Geceleri ayaklarım üşüyor’ diye yaptığım imalara, ‘yatağına sıcak su al *da* yat’ deyip geçiverdi.” (3/67).

“ ‘Get Zulfıkar emcesi get’ dedi. ‘Get *de* sen ırsızları gatilleri götür garagola. Ben paşa oğlumu virmem sağa.’ ” (2/116; 160).

“Gel *de* şimdi buna, işe kültür de karışınca doğadan daha zengin hazlar alındığını anlat.” (4/138).

“ ‘Gidiniz Zülfıkar bey amcası, gidiniz’ dedi. ‘Gidiniz *de* siz kaka bebekleri, yaramaz bebekleri alınız. Ben paşa oğlumu vermem size. ...’ ” (2/161).

“ ‘- ... Git katili *de* sen buluver.’ ” (1/201).

“Güpegündüz hindilerini sürüp götürsünler *de* komşusu bunu görmesin, bu olacak iş değildi.” (1/121).

“ ‘Hadi gevezeliği bırakın *da* işimize bakalım.’ ” (3/54).

“Halbuki sen şimdi şu kopan başın altına az buçuk bir omuz yaptırır *da* büst gibi kullanırsan, ona ses çıkarmazlar.” (1/43).

“Hesabı ödeyin *de* kalkalım.” (4/141).

“İmdi bütün bu misellerden sora sana gendi hayatı hususiyemin gapısını aralayım *da* gör bak.” (4/96).

“İnanmazsınız belki, bir keresinde yanımda oturan kadının sütnine olduğunu sırf bu kokudan teşhis etmiştim *de*, teşhisim sonradan doğru çıktı idi.” (2/109).

“ ‘- ... İnsan kardeşi ile sokak ortasında şapur şapur öpüşür mü? Yoksa siz kızılbash oldunuz *da* benim haberim mi yok.’ ” (1/82).

“İnsan hastanede bu kadar hekimin içinde olur *da* nasıl derdine çare bulamaz.”
(3/35).

“İster misin büsbütün azıtayım *da* sade sorulunca değil, sorulmadan da, tıpkı Telefon Merkezindeki konuşan saat gibi, her geçen dakikayı durmadan söyleyeyim.”
(3/12).

“İş bir kere bu kerteye geldi mi *de* dört cepheden taarruza geçilip bu küstah oğlan, bu babasının nüfuzuna dayanıp mahalleyi haraca kesen ırz düşmanı canavar, kısıkvrak kapana kısıtılacaktı.” (1/97).

“ ‘Kısa kes *de* nesi var, onu söyle...’ ”(4/80).

“Kışlanın önünden hangi kadın geçer *de* dikkati çekmez.” (3/146).

“Langa’da ikamet ederken, liman kâtibi Nusret Beyin bahçesinde görür *de* imrenirdim.” (1/73).

“Mezburenin göğüslerini fayton kornası misali sıkır *da* ‘Bart, barti’ dermişim.”
(2/106).

“Mümkünse yakala *da* indir aşağı.” (1/129).

“ ‘Müsaade edin *de* şimdi şunların hepsi uçup gitmeden zapta geçirelim.’ ”
(3/117).

“ ‘Ne mi var?’ dedi. ‘Gel aşağı *da* göstereyim.’ ” (3/67).

“ ‘Niyazi Beyler’ dedim *de* aklıma geldi.” (1/208).

“ ‘O kadarcık sanat saygısı, izah ve insaf, müsaade et *de* bizde de olsun biraz.’ ”
(4/116).

“ ‘Olsun. Belediye nizamâtı... Yürü sen hele bir merkeze *de* orda anlat.’ ”
(2/133; 216).

“Onu da diyem *de* öğren.” (4/93).

“Polis: ‘Sen hele bir merkeze gel *de* telefonu oradan edersin’ dedi.” (2/20).

“Rekabet mikrobu nereye girmiş *de* orada dedikodu ve nifak yaratmamış.”
(1/181).

“Semt takımı dedim *de* aklıma geldi, bu ismi ona hep yedek durduğundan, bir türlü takıma alınamadığından ötürü takım arkadaşlarından birinin vermiş olması, akla hepsinden yakın gelenidir.” (2/86).

“Sanki o çiş kokulu ihtiyar gitmiş *de* yerini resimdeki nevcivan kolağasına bırakıvermiş.” (1/13).

“Sonra bu merasimden fazla sıkıldığım belli eden bir sabırsızlıkla ‘Şu kâhya gelse *de* bahçıvan mıdır ne halittir onun yanına götürse beni’ diye kapıdan yana, bakmaya başladı.” (1/22).

“ ‘ - Sorun *da*, kendi söylesin.’ ” (1/84).

“Şöyle kulağınızı verin *de* bir dinleyin mahalleyi.” (2/41).

“Şimdi burada bir Türk kızı olsa ne yapar? Bir tavra, bir surat, değil mi? ‘İş işden geçti artık’ der. ‘Dündü o, otur *da* şimdi satranç takımlarınla kendin oyna.’ ” (2/64).

“Şimdi dairede bir kişinin işini bermutat iki kişi görmekte ve muamelat ‘benden atlasın *da* nerde patlarsa patlasın’ zihniyetiyle sürüncemede bırakılmaktadır.” (1/35).

“Yalvar yakar, Fasaryaya liselerin birinde doksan lira ücretli bir ambar hademeliği buldu *da*, oğlanı sefaletten kurtardı.” (2/97).

“ ‘Yarbay’ dedim *de* hatırıma ne geldi.” (2/85).

“ ‘Yuvarlak konuşmayı bırak *da*, söyleyeceğini açıkça söyle,’ diye hatibe müdahale etti.” (3/125).

1.1.5.1.3. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Da/De” Bağlacı

“Da/de” bağlacı, iki cümle arasında yer alarak pekiştirme yapar. Bu cümlelerde “da/de” bağlacının pekiştirme anlamını kazanmasında cümlede birlikte kullanılan “iyi, nasıl, yetmek, artmak” gibi sözcüklerle bir arada kullanılmasının da etkisi vardır. Çünkü bu sözcükler de anlam olarak olumlu bir pekiştirme sağlar. Aynı şekilde “bu kadar, böylesine, oh” gibi ifadelerin kullanımı da etkilidir. İki cümle arasında pekiştiren “da/de” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 29’dur.

“Av köpeklerinin ve bir miktar nankör kalabilmelerine karşın kedilerin yağcılığını bir derece anlıyorum *da*, papağanlara nedense daha bir tutuluyorum.” (4/23).

“Ayda dört kere de olsa gusül aptesti almak yetmiş üçünde bir delikanlıya yeter *de* artar.” (4/36).

“Belki de bir gün ‘Ne ettim *de* bu takımı aldım’ diye yerineceğim.” (3/85).

“Benim hayırsız evladım beni bu ihtiyar halimde bırakıp kaçsın *da* bu cici hanım kızım benim için bu kadar zahmetlere girsin...” (1/11).

“Bir kızın adı Gülperi, bu kadar iri gözleri, böylesine ince bir beli olsun *da* tıp tahsiline kalsın...” (1/202).

“Bu itibarla şimdi öcünü almış insanların gönül ferahlığı ile: ‘Oh, iyi vardım *da* yaptım. Canım sağ olsun,’ diyordu.” (1/121).

“Geçen mektubumda da bir nebze yazmıştım ya sana, bu Berlin seherinin her bi yanı goruluk, ormanlık, yeşillik. Arsız akasyalardan dut *da*, gayınlar, gavaklar, salgım

söğütler, gestaneler -gestane bilhassa çoh bol- ve de bizdeki gibi eli öpülesi, altına bağdaş gurulası gun görmüş eyyam yaşamış ehtiyar çınarlar.” (4/99).

“Hırsızlar buraya dadanmaz *da* nereye dadanır?” (1/76).

“ ‘Hükümet bile göz yummuş *da*, şimdi bir sen mi kaldın geçmişin mirasını savunacak? Bak Abdülhamit bile ne demiş, taş çıkarsa sizin, maden çıkarsa bizim.’ ” (4/113).

“İki bacağı vardı ya kadının... Olsun *da* romatizmalı olsundu, soba borusu gibi olsundu.” (3/43).

“İnce kızdır şu Şellâle vesselam... Üstüne üstelik Kontiya üyesidir *de*, ‘Ruhu ebediyen bir müzik denizinde yüzmeli imiş.’ Kendi böyle söylüyor.” (1/184).

“İyi ol *da* nerde olursan ol baba.” (3/93).

“ ‘İyi olmuş *da* düşmüş’ dedi.” (2/31).

“Karnım doysun *da* ben on beş kâğıda bilem fitim, diye fikir beyan ediyordu.” (1/21).

“Kendini nerden bu kadar tanır *da*, ümit sizde hocam, diye güvenir.” (3/121).

“ ‘Kişiliğim ve müktesebatımla mütenasip başkaca munzam işler *de* yüklenmek istiyorum,’ demişti.” (4/50).

“Nasıl oldu *da* ben bunu şimdiye kadar akıl etmedim.” (1/12).

“Nasıl oldu *da* o sırada etrafa taze bir muz kokusu yayılmadı, şaşarım.” (1/132).

“Nasıl oluyordu *da* kaptan bu eksik eteğe bu kadar kul köle oluyordu?” (1/140).

“ ‘Ne iyi aklettin *de* bu dersi banda aldın. Yoksa hiç birimiz problemi anlayamayacaktık.’ ”(2/171).

“Ne iyi etmiş *de* onu seçmişler.” (3/114).

“Ne yapmış *da* Etnografya profesörü olmayı hak etmiş.” (3/121).

“Neden böylelerini hiç tasvir etmez, mesküt geçer *de* münhasıran müzahrafatı ve olmadık kötülükleri teşhirden zevk alırsınız?” (2/148).

“Oh, ne iyi etmiş *de* gelmiş.” (3/162).

“Sana o kitabın şerefi yeter *de* artar.” (1/15).

“ ‘Sen kim oluyorsun *da* buraya geldin? Kaç paran var cebinde?’ ” (3/72).

“ ‘- ... Sıkıysa gel *de* beni bıçaklasana. ...’ ” (1/148).

“ ‘Su geçirmez *de* nerede Water Prof yazısı?’ ” (4/76).

“Zaten, hangi kovboy şerif olmuş *da* uslanmış.” (3/188).

1.1.5.1.3.1. İki Cümle Arasında “Değil” İle Birlikte Olumlu Pekiştiren

“Da/De” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “da/de” bağlacı, “değil” ile birlikte kullanılarak cümleyi olumlu pekiştirir. Aslında bu cümlelerde “değil” den kaynaklı olumsuz ifade beklenebilir. Ancak, bu cümlelerin soru cümlesi olmalarından da kaynaklanan, onaylama ifadesi verdiği görülür. “Da/de” bağlaçlı bu cümlelerde, “değil de nedir?” kalıbı dikkati çeker. “Değil” ile birlikte olumlu pekiştirme yapan “da/de” bağlaçlı cümlelerin sayısı üçtür.

“Bir Toscannini, bir Karayan, bir Furtwangler, şahıslaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil *de* nedirler?” (3/16).

“Bu zamanda böylesi piyango değil *de* nedir?” (1/78).

“Köpeklerin efendilerinden ayrı, hatta bazen onların tam zıddı bir kişiliği olamayacağını savunmak köpekleri insan derecesine indirmek değil *de* ne?” (3/101).

1.1.5.1.4. İki Cümle Arasında Neden-Sonuç İlişkisi Kuran “Da/De” Bağlacı

“Da/de” bağlacı, iki cümle arasında yer alarak neden- sonuç ilişkisi kurar. Bu cümlelerde “da/de”, “bundan dolayı, bu yüzden, o yüzden, için” anlamlarını taşır. Neden-sonuç ilişkisi kuran “da/de” bağlacı cümle sayısı 22’dir.

“Belki de zamanında fazla susmuştur *da* şimdi onun acısını çıkarıyordur.” (2/78).

“ ‘Ben mi...’ dedim. ‘Bambo ağacından...’ dedim, ‘bir takım varmış *da*’ dedim, ‘bir göreyim diye geldim.’ ” (3/80).

“Bereket, telefodu, mikrofodu, radyoydu gibi buluşlarla uzaktaki sesleri avlayıp sağır kulağımıza duyurarak, hayal meyal duyduğumuz ya da varlıklarından büsbütün habersiz kaldığımız kokuları laboratuvarda büyültüp nezleli burnumuza sokarak pek zavallı olan duyular skalamızı zenginleştirmişiz *de*, bu konuda bizlerden üstün dört ayaklı kardeşlerimizin içinde az buçuk başı yukarıda gezebiliyoruz.” (1/204).

“ ‘Bilmem’ der Türk talebe. ‘İhtimal kansızım *da* ondan.’ ” (3/65).

“ ‘- ... Biz toyduk *da* anlamazdık. Yoksa ne zoru.’ ” (1/230).

“ ‘Bu neden böyle? Bir; onlarda disiplin vardı, erken yatar, erken kalkarlardı, kendilerine bakarlardı *da* ondan. İki; alkışla civıtip şırmamazlardı *da* ondan.’ ” (4/41).

“ ‘Bu neden böyle? Bir; onlarda disiplin vardı, erken yatar, erken kalkarlardı, kendilerine bakarlardı *da* ondan. İki; alkışla civıtip şırmamazlardı *da* ondan.’ ” (4/41).

“ ‘Efendim, İtilâfçıları tutmuş *da* bu, ondan maaşını kesmişler.’ ” (2/34).

“Eyi ettin *de* içini bana döktün.” (4/89).

“ ‘Fusun'u evlendiriyoruz *da*,’ dedi Üsküdarlı sevgilim... ‘Öteberi düzüyoruz işte...’ ” (3/80).

“Geçmemiş olamazdı, şundan olamazdı, çünkü -bakın şimdi hatırladım- Türkçesi bozuk mihmandarım ‘su geçirmez’ deyimini beceremeyip ‘su yutmaz’ demişti *de*, gülmüş doğrultmuştum.” (4/83).

“Hani mahallenizden bir kıza, başka mahallenin oğlanları dadanır *da* nasıl bir horozlaşır, maraza ararsınız, öyle bir hal.” (2/55).

“Hele saatte yüz elli kilometre giden bir sürat teknesini jilet gibi ikiye bölüp dümendeki çemiş oğlanı üç metre havaya fırlattıydı *da* aklımız başından gitmişti.” (4/21).

“Her tepeden bakışın içinde ukalalık vardır *da* ondan.” (4/10).

“İnanır mısınız, herkes gibi yaya gezmek zilletine dayanamadı *da* kahrından hastalandı idi adam.” (3/53).

“ ‘Kanadı kırık *da* ondan uçamaz fakir.’ ” (3/50).

“Kim bilir, derim; zamanında ne ağırbaşlı, ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmuştur *da* şimdi bizim bu havai, bu fasafiso, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordur.” (3/16).

“Sanki halinde tavrında, sesinin tonunda: ‘Ben istesem senden çok daha alası ile nişanlanabilirim ama, sana acıyorum *da* böyle bir şey yapmıyorum’ diyen bir ifade vardı.” (1/88).

“Sitare değil mi? Boyamışlar *da* tanıyamadım. İlahi, Nedim Beyin kotrası imiş.” (1/207).

“B) Yahut da, evet, yahut da - bu ikinci ihtimal akla çok daha yakındır - o gün sadece yorgundu, bir canı sikkındı, ne bileyim ben, gece belediye ahırında öbür beygirlerle çıkan bir yer çekişmesinden ötürü uykusuzdu, keyfi yoktu *da* ondan kişnemeğe, ürkmeğe, iki gün evvelki gibi etrafı gürültüye vermeğe, üşendi.” (2/29).

“ ‘Yarın gidiyorum *da* ’ dedi. ‘Hem kapıdan, Allahaismarladık, diyeyim, hem yaş gününü kutlayayım, dedim.’ ” (2/126; 194; 195).

“Zavallıyı bir gün tren çiğnediydi *de* kızcağız haftalarca yasını tuttu idi.” (2/68).

1.1.5.1.5. İki Cümle Arasında Süreklilik İfade Eden “Da/De” Bağlacı

Süreklilik ifade eden “da/de” bağlacıyla ilgili örneklerde, tekrarların kullanımı ve “da/de” bağlacının tekrarlar arasında bulunduğu görülür. Ayrıca “da/de” bağlacının “başka bir şey demiyordu / görmüyordu” gibi ifadelerle birlikte kullanımı da görülüyor. Bu iki özelliğin “da/de” bağlacı ile aynı cümlede bulunmasının da etkisiyle “da/de” bağlacı, süreklilik ifadesi kazanmıştır. “Da/de” bağlacında “sürekli, durmadan” anlamlarını buluyoruz. Süreklilik ifade eden “da/de” bağlacılı cümlelerde kuvvetlendirme ifadesi de vardır. Süreklilik ifade eden “da/de” bağlacılı cümlelerin sayısı sekizdir.

“Emzikli taze, iki gözü iki çeşme ağlar *da* ağlar.” (2/110).

“Her seferinde gözümde yaş getirir kâfir. Hayır bir başka şarkıya geçti. Söylesin *de* ne söylesin.” (1/189).

“İki meçhullü basit bir discussion'un içine dalmış, çıkamaz *da* çıkamazmış: ‘Madem x, y'den büyüktür’ dermiş. ‘O halde y, x'den küçüktür.’ ” (2/63).

“Kadın gitmez *de* gitmez.” (4/120).

“Maliyet fiyatı diyor *da* gözleri başka bir şey görmüyordu.” (1/170).

“Masum, bir şeyin farkında değil, anasının memesini biteviye emiyor *da* emiyor...” (2/109).

“Şimdi hem düşünüyor, hem de dalgın olduğu zamanlar yaptığı gibi boş bardağı dibinden tutmuş, parmakları arasında çeviriyor *da* çeviriyordu.” (2/25).

“Zamparalığı ile meşhur dostumuz Moissenet: ‘Bu kadınla tanışmak için ömrümün beş yılını vermeğe hazırım’ diyor *da* başka bir şey demiyordu.” (2/47).

1.1.5.1.6. İki Cümle Arasında Açıklama Amaçlı Kullanılan “Da/De” Bağlacı

Açıklama amaçlı kullanılan “da/de”, iki cümle arasında kullanılır. “Da/de” bağlacı, bu cümlelerde kendinde önce gelen yüklemi arkasından gelen cümleyle açıklar. Açıklama amaçlı kullanılan “da/de” bağlacı cümlelerin sayısı altıdır. Önceki yargı “da/de”den sonraki yargıyla açıklanıyor.

“ ‘...Bir kesik ayak bulunmuş *da*, hastaneden atıldı sanıyorlar.’ ” (3/37).

“Bugün düşünüyorum *da*, her şeyi bir kat daha güzelleştiren hatıraların iltiması ile bile, onu pek öyle ahım şahım bulamıyorum.” (3/63).

“Gadayıf didim *de*, bizim Kurfüstündam gadayıfçısı Recai ‘Amanın Ökkeş abicim bi saat gadar da benim dükkânın önünde oyalan, sana helalinden saatine otuz mark vireyim’ diyor.” (4/102).

“Hatta geçen yıl ailece bindikleri sandal bir keresinde devrilmişti *de*, balıkçılar yetişmese hepsi boğulacaklardı.” (2/181).

“Şimdi düşünüyorum *da*, bunu yakamdaki Galatasaray rozetinden anlamış olmasını daha akla yakın buluyorum.” (2/46).

“- Yarın doktor gelince bana unutturma *da* şu çocuğu bir muayene ettirelim, diye tembih etti.” (1/28).

1.1.5.1.7.İki Cümle Arasında Birbirini İzleyen Olayları İfade Eden “Da/De”

Bağlacı

Birbirini izleyen olayları ifade eden iki cümle arasındaki “da/de” ile ilgili cümle sayısı ikidir. Bu cümlelerde, iki yargının gerçekleşmesi, yargıların birbirlerini takip eden bir sırayla gerçekleşmesi söz konusudur. Bu cümlelerde, “da/de” bağlacının “hemen” anlamı vardır. Cümlelerin sayısı ikidir.

“ ‘Amma da şamata ettin be çorbacı’ dedi. ‘Haydi et bakalım nereye edeceksen *de*, bitsin. Ama kısa sürmeli.’ ” (2/23).

“Belki biri bıkar, doyar, havalanır *da*, havalanmaya karar verince yerine ilk atlayan ben olayım diye.” (4/12).

1.1.6. “Hatta” Bağlacı

“Hatta” bağlacı, iki cümle arasında, cümle başında ve cümle sonunda kullanılmıştır. Cümle başındaki kullanımı en fazla cümleye sahiptir. “Hatta” bağlacının cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda benzer anlamları vardır. “Hatta” bağlaçlı cümlelerden cümle başı kullanım 71; iki cümle arasında 13; cümle sonunda 2 olmak üzere toplam, 86’dır.

1.1.6.1. Cümle Başı “Hatta” Bağlacı

Cümle başı “hatta” bağlacı, cümle başında “üstelik” anlamıyla kullanılmıştır. “Hatta” bağlacından önceki cümle, durumun veya olayın ifadesi için yetersiz kalmış ve hemen arkasından daha fazlasını ekleme amacıyla “hatta” bağlacı gelmiştir. Bu anlamı kazanmasında, “bile, da/de, öyle ki” gibi ifadelerin kullanımının da etkisi vardır. Sadece “üstelik” anlamını bulduğumuz cümle başı “hatta” bağlaçlı cümlelerin sayısı 71’dir.

“A, ne kamaşma ne çarpılma, işte pekâlâ bakılabiliyordu. *Hatta* müdür de bakabiliyordu.” (2/60).

“Ama doğrusu, ben katları hesaplamaktan, konuyu gereği gibi, takib edemedim. *Hatta*, öyle ki, hikâyedeki kişiler katları nasıl sasıtmıyorlar, örneğin, Sevim ‘Yukarı,

Beyhanlara uğrayacağım' yerine nasıl olup da 'Aşağı Beyhanlara ineceğim' demiyor diye sorasım geldi..." (2/151).

"Ama gençlikten, canlılıktan ileri gelen bir kanı sıcaklığı, bir cana yakınlığı vardı. *Hatta* düzgün bacakları, civelek tavırları ile sokakta başları kendine çevirtmesini de biliyordu. Bu meziyetleriyle çok geçmeden bir nişanlı bulacağı tabii idi." (1/87).

"Ama neme lâzım, ben Almanya'da kaldığım sürece, bu çizmelerin çok faydasını gördüm. Hatta üç yıl sonra İstanbul'a dönerken bavulumda yer olmadığı halde ne yaptım yaptım, onları da beraberimde getirdim." (3/68)

" 'Ankara, İstanbul, İzmir' diye mırıldandı. '*Hatta* New York, Paris, Barselon... İnsan yalnız olunca... ve hele yağmur da yağınca...' " (2/18).

"Arka fonda Samandağları silüetini sergiler. *Hatta* bazen güz lodolarında beyaz kolları ile Uludağ bile arkadan başını uzatır." (4/13).

"Arkasında gri kruvaze bir elbise, ayaklarında kahverengi podöset ayakkabıları. Nüfus kâğıdımı aldı. Muameleye başlamış bile. *Hatta* on gün sonrası için uçakta yerlerimizi de ayırtmış." (1/117).

"Artık kaptanın kızı beş defa taban değiştirmiş ayakkaplarını beğenmez olmuş, maliyecinin kerimesi ilk mektebin son sınıfından beri giydiği, kısalmış entarilerden yüksünmeye başlamıştı. *Hatta* eski evkaf müdürünün kızı daha ileri gitti." (1/180).

"Ataman bir Ankara gazetesinde adliye muhabirliği, Ertekin bir akşam gazetesinde mütercimlik buldu. *Hatta* zamanla sekreterliğe, yazı işleri muavinliğine yükseldi." (1/230).

"Ataman işbirliği çağrılarına böyle sabotajla karşılık veren Ankaralılara artık tılcıklarının yettiği kadar yüklendi. *Hatta* Sungur bir 'Salt İnsan Antolojisi' çıkarıp inadına onlardan kimseyi almamayı teklif etti." (1/228).

“Aynada olmasa bile, bir çeşme yalağında, bir su kenarında muhakkak görmüştür. *Hatta* çöpçü çöpleri arabaya boşaltırken, o, çamur sathına vuran aksinin hafif bir rüzgarla nasıl kırışıp ürperdiğini, suya eğilmiş başının, gökyüzündeki mavi fonla ve uçuşan beyaz bultlarla ne tatlı bir ahenk teşkil ettiğini süzgün gözleri ile uzun uzun seyredip oyalanmıştır.” (2/10).

“Bal gibi isterikti. *Hatta* ‘artistiko isterikti’ denebilir.” (1/231).

“Ben Henry'nin orada olmadığını katiyen bilmiyordum. *Hatta* onların birbirine geçilen odalarda yattıklarından da haberim yoktu.” (2/53).

“Bir kere eksik etek milleti güzel bir orta ile gole malolan bir ıskayı ayırt edemez. *Hatta* ikincisini tango figürüne benzetip alkışlayabilir de üstelik.” (3/142).

“Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha kronometrörler ilan etmeden bilişim, o zamanki gazetelere bile geçti. *Hatta* bunun üzerine, zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni arayıp buldu.” (3/11).

“Bir yerde gözüne oyma bir yazı takımı mı ilişti, hemen yaklaşp tahtasını muayene edecek, ıhlamurdan mı imiş yoksa gül ağacından mı? *Hatta* insanları bile ikiye ayırıyor: Çiçek sevenler, çiçekten anlamayanlar.” (1/71).

“Bunu açıklamamasına karşın, personelle fazla haşır neşir olmayı kişiliğinin ve işinin ciddiyetiyle uygun bulmamıştı. *Hatta* öğle tatilinde voleybol ya da çiftkale oynayan gençler topu onun önüne mahsus yuvarlasalar bile, o inadına, usta ayaklan ile afili bir vuruş yerine, topu eline alıp geri atmakta ısrar ediyordu.” (4/50).

“Bunlar her günkü ayakkabıları ve iç donlarının yahut mayolarının üzerine geçirdikleri formlarıyla oynarlardı. *Hatta* Fasarya oyun kızıştı mı kunduralarını atar, yalınayak oynardı.” (2/88).

“Bunları, laf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar, her bakımdan saate benziyorlar. *Hatta* güleceksiniz belki; boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri.” (3/15).

“Bu son hikâyenizden bir piyes çıkarttığınız takdirde bunun dram kısmında temsilini garanti edebilirim. *Hatta* dün vali bey de aynı tarzda idarei kelâm etti.” (2/242).

“Bu yüzden, o çok sevdiği hanımını mı pençelemedi, kızcağıza Weihnachten'dan hediye gelen o canım kırmızı abajuru mu tuzla buz etmedi. *Hatta* bir keresinde prizdeki ütüyü devirip handiyse evi bile yakıyordu.” (2/72).

“Boşalmış nazarları ve yeşile bakan bir renk almış yüzü ile kompartımanın bir köşesine büzülmüş oturuyor, ara sıra başını iki yana sallayıp ‘Tuh be yazık oldu,’ diye mırıldanıyordu. *Hatta* bir keresinde yüzünü pencereden tarafa çevirdi ve gözlerinden boşalan yaşları kolunun yeniyle silerek hüngür hüngür ağladı da.” (1/137).

“Bunda muvaffak da oldu. *Hatta* öyle ki Büyükada'nın ışıkları görüldüğü zaman bu iki kurban da bire inmiş bulunuyordu.” (1/153).

“Bunu çorap söküğü gibi başkaları takip etti. *Hatta* öyle ki köylüler bile şarkıyı hararetle alkışladıklarına bakarak bir anda Halk Partili oluverişlerine şaşılar.” (1/56).

“Bütün arkadaşları gözünde tütüyordu şimdi. *Hatta* ukala çavuşu, cimri müteahhidi bile göreceği gelmişti. İskender'le Yakub'un sululuklarını bile arıyor, barakanın o pis ayak kokan havasını bile özlüyordu.” (1/27).

“Çift kurgulu cami saatleri, elektrikli saatler, gümüş kapaklı eski Serkizof saatleri... *Hatta* geçen gün eve, işe yaramaz diye Tramvay İdaresi deposuna atılmış koca bir meydan saati bile getirdim.” (3/19).

“Çocuklar çocuk saatini dinliyor, ev kadınları çamaşır yıkama dersini. *Hatta* dahası var. Ben bir kere bizim enişte beyi radyoda alkış dinlerken yakaladım.” (1/186).

“Eğer ölüm mukadderse, o, elinde kalem, öyle ölecekmiş. *Hatta* daha fazla ısrar edersek, bizim dostluğumuzdan da müstağni kalabilirmiş.” (1/16).

“Ertesi sabah yine böyle. *Hatta* işi daha da azıtıp komşu komşu, sokak sokak dolaşıyor.” (1/125).

“Evcek yüzme bilmiyorlardı. *Hatta* geçen yıl ailece bindikleri sandal bir keresinde devrilmişti de, balıkçılar yetişmese hepsi boğulacaklardı.” (2/181).

“Hacı bey Sokrates’in adını hiç duymamıştır ama, tartışmada onun metodunu kullanır. Önce bıyık altından gülerek karşısındakini dikkatle dinler. *Hatta* onu coşturmak için bazı sualler de sorar, sanki bilmezmiş de öğrenmek istiyormuş gibi...” (2/82).

“Hakkımı helâl ediyorum. *Hatta* şimdi kelepçesini açtırır, kendisini serbest de bıraktırdım ama üzerinde beyazzeher çıkması fena.” (2/231).

“Halbuki o, kahraman da geçinirdi. *Hatta* daha o sabah derste Sokrat’ın hayatı nasıl istihkar ettiğini anlatırken gerçek bir filozof için bunun hiç de güç olmadığını ve nitekim kendisinin de onun gibi ölümü tebessümle karşılayabileceğini söylemiş, işin tuhafı sözlerine talebeleri kadar kendini de inandırmıştı.” (1/152).

“Halk sanatı, halk müziği, halk oyunları festivali göklere çıkarıldı. Sanat Tarihi bölümü ile yurt gezisine çıkan öğrencilere Anadolu’dan gelme çarklar, hasırlar, kaşıklar, yazmalar ısmarlanıp, bunlar salonların başköşelerine geçirildi. *Hatta*, bu heves sırasında kompozitör Engin bir ara folklorcu bir dostundan bir saz bulup Tatarcık romanındaki Kembriçli Recep misali, Köroğlu’ndan, Emrah’tan halk türküleri söylemeye bile niyetlendi.” (1/219).

“Hangi san numarayı devralmışsa, çok değil, iki hafta içinde oraya titiz şahsiyetinin damgasını vurmuş, onu benzerlerinin en temiz, en bakımlısı haline sokuvermişti. *Hatta* yalnız kendi kısmına değil, erkekler bölümüne bile karışır, temizliğe olduğu kadar ahlâka da önem verdiği için, üşenmez, elinde lastik ve gaza bulanmış bez, bazı terbiyesizlerin duvarlara çizdiği saçma sapan resimleri birer birer silerdi.” (3/60).

“Hanımefendinin hayatını kurtardığı, bütün müstahdemin tarafından bilindiği için bütün hizmetkârlar ona güler yüz gösteriyor, iyi muamele ediyorlardı. *Hatta* pek celalli bir adam olan bahçıvan bile ona pek sertlenemiyor, öbür çıraklarına yaptığı gibi fazla iş buyuramıyordu.” (1/23).

“... Harp vaziyetini gösteren krokiler mi çizmiyor, harita üzerinde taarruz planları mı hazırlamıyor. *Hatta* Necla bir keresinde odasını düzeltirken, ezkaza haritalardan birinin üstünde duran başı kopmuş bir kibrit çöpünü kaldıracak olmuş.” (1/13).

“Hayır; Fraulein Haubold'ün kedisi bir kedi ne kadar normal olabilirse o kadar normal, hiç bir özelliği olmayan, kendi halinde, gösterişsiz, kıl kuyruk bir kedi idi. *Hatta* mecbur olmadıkça miyavlamazdı bile..” (2/68).

“Her kafadan bir ses çıkıyor, söylenen laflar, gülüşmeler arasında kaynayıp gidiyordu. *Hatta* traktörcü bile traktörünü bırakmış onlara katılmıştı.” (1/24).

“Hiç değişmemiş. *Hatta* daha da güzelleşmiş.” (2/18).

“Hisli kızcağız; benim aklımdan geçirip de söyleyemediğim şeyleri şimdi o kendiliğinden düşünüyor olmalı ki haline belli bir pişmanlık çökmüştü. *Hatta* bir zaman sonra öğrendik ki, Dropsi iki üç gecede bir, onun rüyalarına bile girmekte ve hemen her defasında ‘Dur hele sen, bana ettiklerini ben senin yanına komayacağım’ diye gözdağı vermektedir.” (2/73).

“İşin tuhafı şimdi bizim yürekli ahabpların saflarında da ufak tefek çatlaklar belirmeye başlamıştı. *Hatta* Aydemir'in babasına hak verenler bile çıkıyordu.” (1/99).

“Kâhinliğimin sırf bir tesadüfe dayandığı oybirliği ile kabul edildi. *Hatta* ben bile buna inandım. İnanacaktım.” (3/9).

“Kapıyı kapamaya gerek görmeden, yüzü bana dönük, ykanıyor. *Hatta* küçük işini yapıyor.” (4/152).

“Kaymakam petrol lambalarının fitilleriyle uğraşmıyor, gümrükçü güneşle beraber yatağa girmiyor ve kaptan sarhoş döndüğü geceler yoldaki çukurlara tekerlenmiyordu. *Hatta* lükslerden biri evinin tam önüne rastlayan baytar bey, geceleri hanımını alıp misafirlğe gitmek ve bu suretle ışıktan kâr etmek âdetinden vazgeçmiş, entarisini giyip köşe minderine bağdaş kurarak komşunun radyosunu dinlemekle vakit geçirmeye başlamıştı.” (1/179).

“Kocası seferde iken hiç evde oturmaz, orada burada gezer dururdu. *Hatta* bu meyanda yabancı erkeklerle düşüp kalktığı da rivayet edilirdi.” (1/140).

“Mamafih ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun, bunun o kadar önemi yoktur. *Hatta* yukarda uzun uzadıya sözünü ettiğimiz optik bozukluğun da önemi yoktur.” (2/11).

“Merhumu gömmüş, pederi gömmüş, göreceksiniz, beni de o götürecektir. *Hatta* çocuklarımı, torunlarımı da...” (2/39).

“Mevsim bahara rastladığından olacak, hoca da bir canlandı, sade provalarda değil mizansenle dekorlarla, akla gelen ve gelmeyen bütün teferruatla hep kendi uğraşıyor. *Hatta* afiş tekniğinin bunca yıllık terakkiyatına rağmen hâlâ 1914 seneleri civarında kalmış resim gustosuyla davetiye başlıklarını bile bizzat kendi çizmişti.” (1/165).

“Miralay Bey o gece Necla'nın tahmini hilafına sevinçten ölmedi. *Hatta* ölmek şöyle dursun, ertesi sabah her zamankinden daha da dinç kalktı.” (1/15).

“Nefes alıp verişini bazen yavaşlatıp, bazen hızlandırarak. *Hatta* bazen de tutarak.” (4/151).

“Ne ince belli, ne de uzun bacaklı idi. *Hatta* çokluk bizim kızlar gibi yürürken hafiften oraklardı da...” (3/63).

“Neye, ya da kime ne verirsiniz onu alıyorsunuz. *Hatta* pergeli biraz daha açarsak, şöyle düşünmek bile mümkün.” (4/87).

“Nitekim, ‘Karadutum, Çatalkaram, Çingenem’ şiirinin onun üzerine yazıldığını, Mavili kadın portresine onun poz verdiğini söyleyenler oldu. *Hatta* bir ara ünlü bir şairin hayatına karışan meçhul kızın da bu olduğu sanısı alıp yürümüştü.” (1/214).

“Nitekim, usta oyuncu geçindiğim sıralarda onları paryalıktan kurtarıp eşitliğe kavuşturacak, böylece desteyi de iyi .kötü çağımızın demokrasi gidişine uyduracak yeni oyunlar aradığım oldu. *Hatta*, öyle bir oyun bulayım ki diyordum, orada birlikler asıl değerlerine indirilsin, beşliler kızları, dörtlüler oğlanları alabilsin, alay bu ya, icabında bir kılkuyruk üçlü, dört papazı birden sustaya durdurabilsin.” (2/44).

“On birinde bile sokulmanın ustası olur kızlar. *Hatta* daha doğuştan.” (4/18).

“Onun ölümünden beri boyunları bükük duran çiçeklerse başlarını otların arasından çıkarıp yine eskisi gibi keyifli keyifli sallanmaya başladılar. *Hatta* öyle ki deniz bile, o karada olup bitenlere ilgisiz sanılan deniz bile bu işe pek sevinmiş, şimdi kumsalda beyaz köpüklerini göstere göstere gülüyordu.” (1/170).

“Odada yalnız kalınca eldiveni hemen cebimden çıkarıyor, deriye sinmiş o iç gıcıklayıcı kokuyu ta genzime kadar çekiyordum. *Hatta* bir-iki defa ağzından üfürüp şişirdim de.” (1/135).

“Onda pek öyle aşırı şefkat hislerinin mevcudiyetine inanmayanlar ise Mavyanların evindeki modern yaşayıştan hoşlandığını ve orada bol tarafından yeyip içtiğini ileri sürüyorlardı. *Hatta* düğmeci güzelinin bu zahmetlere, karşı evdeki bir aşifteyi seyretmek için katlandığını söyleyenler bile mevcuttu.” (1/51).

“Oysa, Ankara'da o antolojiyi çıkaranlar içinde eserleri kendi çıkardıkları antolojilerden başkasına alınanlar da vardı. *Hatta* bir, ikisi pekâlâ değerli sanatçı sayılıyordu.” (1/228).

“Rica, niyaz, tehdit hiçbirini para etmedi. *Hatta* yeniden teklif edilen bir iki yüz lira dahi Mehmet'i bu kararından caydıramadı.” (1/58).

“Salt insana yönelik manifestosu salt bir grubun, bir derginin değil, bütün bir kuşağın, bütün bundan sonraki kuşakların programı olmalı idi. *Hatta* dünyanın her yanındaki genç kuşaklar el ele verip bu amaç için çalışmalı idi.” (1/225).

“ ‘- Söyleyin, diyordu. Allah aşkına söyleyin. Çok değişmişim değil mi?’- Yooo... Hayır... Katiyen,’ diye kekeledim. ‘Ne iseniz osunuz.’ Ve fevkalbeşer bir gayretle ilave ettim: ‘- *Hatta* daha da güzelleşmişsiniz...’ ” (1/62).

“Şiirlerde pamuk tarlalarının çilesi, hikâyelerde yıllanmış ağa-ırgat çekişmesi... *Hatta* o arada Caldwell'ini yaşamakta olan Sungur daha da ileri gitmiş, onun biraz daha gözüne girebilmek için, durduğu yerde Çukurova tarlalarında bir de zenci-beyaz çekişmesi icat edivermişti, ‘Cehennem Hasadı’ hikâyesindeki Çapraz Ahmet, renginden ötürü hakarete uğrayan, sonra da Caldwell’ in zencileri gibi, samanlıkta 13 yaşında bir beyaz kızı kirleten bir Araptı.” (1/218).

“ ‘Tabii bırakma, ben seni geçindiremem kızım. Ne kazansak kâr.’ *Hatta* birlikte yaşarlarsa, Melâhat'i başka türlü de işletmeği tasarlıyordu.” (2/207).

“ ‘- Tövbe, tövbe, rezilliğin bu kadarı olur gayrı,’ diye kendi kendine söylendiğini gören hizmetçiler korkulu gözlerle ona bakıyor, kaç zamandır zaten bir acayıpleşen oğlanın artık adamakıllı zıvanadan çıktığına hükmediyorlardı. *Hatta* bahçede gezen hanımefendi bile işin farkına varıp: ‘- Nen var senin çocuğum?’ diye sormak zorunda kaldı....” (1/28).

“Vesaiki müspiteye müstenit böyle bir vesikayı tarihiyeyi Erkanı Harbiye-i Umumiye Riyaseti dahi bilcümle mekâtip ve makamâtı askeriyeeye tavsiye edecekti. *Hatta*, Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin de beş-altı yüz nüsha sipariş etmesi, pekâlâ melhuz olabilirdi.” (1/13).

“Yazar olmak inandırıcı olmak mıdır, yoksa samimi olmak mı diye sorsalar, samimi olmayı seçerdim ben. *Hatta* gülünç olma pahasına.” (4/85).

“Yıkanır babam yıkanır. *Hatta* Yugoslavya'da kış kıyamet, buzları kırıp da dereye girerlermiş.” (2/69).

“Zaman savurganlığımdan da bu sayede uzaklaşıyordum. *Hatta* inanır mısınız, damdan düşer gibi hesaplamasız eski davranışlarım yavaş yavaş kaybolmuş, yerini her hareketime sinen bir zamanlama kaygısı almıştı.” (4/73).

“Zavallıyı bir gün tren çiğnediydi de kızcağız haftalarca yasını tuttu idi. *Hatta* hiç unutmam, kedinin çiğnenişinin üçüncü günü sinemaya gittiğim için bana içerlemiş, ‘Sen zaten hissiz, taş yürekli çocuğun birisin’ diye küsüp aylarca konuşmamıştı.” (2/68).

1.1.6.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Hatta” Bağlacı

İki cümle arasında yer alan “hatta” bağlacı da tıpkı cümle başındaki “hatta” gibidir. Sadece “üstelik” anlamı vermiştir. Cümle başında görülen özelliğin aynısı bu cümlelerde de vardır. Cümlelerde “bile, da/de” kullanımının da etkisi vardır. “Üstelik” ifadesi veren iki cümle arasındaki “hatta” bağlaçlı cümlelerde abartma anlamı da sezilir. Bu anlamda “ki, dahi” ile kullanımın da etkisi vardır. İki cümle arasında kullanılan “hatta” bağlaçlı cümlelerin sayısı 13’tür.

“Altrüistsin diyorum da inanmıyorsun. O derece altrüistsin ki, *hatta*, bu altrüizmin hızına kapılıp, yakınlarını unutacak kadar egoistleşiyorsun, diyebilirim nerdeyse...” (2/179).

“ ‘- Ben size, Bahadır’ı buradan attıracağım demez miydin?’ diye böbürlenip duruyor, *hatta* Vekilin bile ayağını kendisinin kaydırıldığını iddia ediyor...” (1/35).

“Biz rolleri dağıttık, *hatta* provamsı bir şey bile yaptık.” (2/144).

“...Böyle bir çaresizlik içinde, insan beyefendinin yaptığı gibi, kendini toparlayıp metin olabilirdi pekâlâ, *hatta* gülebilir de belki.” (3/186).

“ ‘- Dört tane de şahit bulmuş kendi gibi. Dördü de, ‘bizlen beraberdi, *hatta* gollerin ikisini de o attı’ diyorlar.’ ” (1/98).

“Eski günlerin hasreti içinde yaşadığından olacak, ikide bir: ‘Ayaklar baş oldu, başlar ayak oldu,’ diye cinaslı laflar eder, *hatta* pek kızdığı anlarda büyüklerimizi -haşa sümmehaşa- görmemişzadeler diye vasıflandırdığı bile olurdu.” (1/122).

“Fakat Beatris de, ekseri genç kızlar gibi aynadaki portresini bitaraf bir gözle tetkik edemez, bu mozaltak çehreyi kadınlık izzeti nefsinin gayreti ve geniş muhayyilesinin kuvveti ile zihninde rötuş edip renklendirir, *hatta* o çirkinlikler arasından, enteresan kendine görelilikler bulup çıkardığı bile olurdu.” (1/46).

“ ‘- ...Gördüğüm sizin hanımefendi idi, *hatta* daha emin olmak için sezdirmeden peşine düştüm. ..’ ” (1/80).

“Halbuki öbür yandan, karşı taraf meşru, gayri meşru, bütün mukabil tedbirlere başvuruyor, *hatta* her ihtimale karşı, Aydemir'in yaşını küçültmeyi dahi ihmal etmiyordu.” (1/100).

“İçeri girdiklerinde birinci film çoktan başlamış, *hatta* sonuna bile yaklaşmıştı.” (4/120).

“O zaman işleri işti. Karı-koca rahat rahat geçinebilecekler, *hatta* kimbilir, yakında pazar gezmelerine belki şöyle elden düşme bir küçük Austin'le dahi çıkabileceklerdi.” (1/88).

“Öyle ki, benim taş çatlasa bir buçuk yıldan evvel tamamlanamayacağını sandığım Hayatı Askeriyem kitabı yaz sonlarına doğru yazılmış, bitmiş; *hatta* Miralay Beyin o incecik hattı desti ile temize dahi çekilmiş bulunuyordu.” (1/14).

“Sabahat hemşire iyi idi, hoştu, *hatta* boş saatlerinde İngilizce de öğreniyordu ama, işte, hâlâ sakızlı mahalle kızı esprilerinden bir türlü kurtulamamıştı.” (1/198).

1.1.6.3. Cümle Sonu “Hatta” Bağlacı

Cümle sonunda “hatta” bağlacı, iki cümle arasındaki ve cümle başındaki “hatta” bağlaçlı kullanımlardan daha az sayıdadır. Anlam ifadesi de farklıdır. Cümle başında ve

cümle içinde “üstelik” anlamını bulurken cümle sonundaki “hatta” bağlaçları, pekiştirme ve vurgulama yapar. Cümle sonu “hatta” bağlaçlarının sayısı ikidir.

“ ‘- ...Hele Faruk Nafiz’in ‘Kıskanç’ diye bir şiiri vardı. Anket defterime bile yazmıştınız *hatta*.’ ” (1/62).

“ ‘- Kayıgınıza, tırmanan o sırtık herif kimdi, diye soruyorum?’ ‘- A, a, a. O da nereden çıktı. Kimse tırmanmadı bizim kayığa.’ ‘- El şakası yapmışsınız *hatta*.’ ” (1/209).

1.1.7. “Hem” Bağlacı

“Hem” bağlacı, cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. Cümle başında pekiştirme, eş zamanlılık anlamlarını kurarken, iki cümle arasında sadece eşzamanlılık ilgisi kurmuştur. “Hem” bağlacının “hem de” şeklini de cümlelerimizde görüyoruz. Cümle başında pekiştirme ifade eden cümle sayısı 51, eş zamanlılık ifade eden cümle sayısı 8’dir. İki cümle arasında eş zamanlılık ifade edenlerin sayısı 19’dur. Toplam “hem” bağlaçlı cümle sayısı, 78’dir.

1.1.7.1. Cümle Başı “Hem” Bağlacı

“Hem” bağlacı, en çok cümle başında kullanılmıştır. “Hem” bağlacı, cümle başında, pekiştirme ilişkisiyle karşımıza çıkıyor. Pekiştirme ifadesi veren “hem” bağlacında “üstelik” anlamı vardır. Özellikle “hem” bağlacından sonra gelen cümleye vurgu, dikkat çekme amacı vardır. Pekiştirme ifadesi veren cümle başı “Hem” bağlaçlı cümle sayısı 53’tür.

“Ah şekerim, meğer Amerikan üniforması giyip Texas aksanıyla konuşan o sarışın teğmen, aslında İzmirli bir Türk genci değil miymiş? *Hem de* tanınmış bir aile çocuğu.” (1/120).

“Artık durmamacasına dönüyoruz. *Hem* chick to chick.” (1/112).

“ ‘... Bak Abdülhamit bile ne demiş, taş çıkarsa sizin, maden çıkarsa bizim.’ Sırrı Erdem, ‘*Hem* efendim tarihmiş marihmiş bir yerde masal bunlar. ...’ ” (4/113).

“Belki böylece Cavidan kaç zamandır hayatı ona zehir eden kuruntuları atacak bir cevap verir, onu teskin edebilirdi. *Hem* Necmi Uyanık, Cavidan'ın adamlarla öpüştüğünden fazla bir şey görmemişti.” (1/81).

“Bendeniz evde ayağımı altıma alıp sedire uzanır, bol tarafından kitap okurum. *Hem de* elime ne geçerse...” (2/108).

“Benimkisi de bu. *Hem* zannederseniz tunçlaşmak arzusu aşağı yukarı bütün büyük adamlarda mevcuttur.” (1/36).

“Bilekten de değil, diz altından. Sol bacak da değil sağ bacaktı galiba. ‘*Hem* sonra’ dedi, ‘mezbelelikte bulunmuş olması da tuhaf.’ ” (3/32).

“Bir ara güneş de çıktı. *Hem de*, ikinci Mouvemant'ın Presto bölümünde.” (3/159).

“Bir kere de olduğu gibi görünmek. *Hem de* bütün o gülünç ayrıntılarıyla.” (3/183).

“Biz, buna gelinceye kadar, ne karışık hileyi şeriyelerle karşılaşıyoruz, bir bilerseniz Hocam. *Hem de* hiç ummadıklarımız yapıyor.” (2/142).

“Bugün el falına bakıyor, avucunu öptü karının. *Hem de* kapsaanic” (1/208).

“Bunun dışında Ases'in asesliği tehlikeye girer zaten. *Hem* ben size bir şey söyleyim mi, şu satırların yazıldığı sırada Ases diye biri yok artık.” (3/153).

“Bununki de hoplaya hoplaya merdiven inişi, bir de saçlarını ikide bir şöyle sert bir baş hareketiyle geriye atışı idi. *Hem* dedim ya; durum, zaruret, mecburiyet, onu bize olduğundan daha da güzel gösteriyordu.” (3/63).

“Dergi çıkarma fikrini, daha ilk gününden savunan Ertekin olmuştu. *Hem de* ısrarla.” (1/220).

“Doksanında zatürreeden kurtuldu. *Hem de* ne penisilin, ne bir şey.” (2/39).

“Dudaklarımın istihfafla gülümsemekten başka işlere de yarayabileceğini acaba hiç düşünmüş müyüm?.. *Hem* kuzum biz şark kadınları gözlerimizin bu kadar parlak olması için ne yapıyormuşuz?..” (1/111).

“Düşmanım sana, kalsam da tek kişi, diyen şair misali, mücadelesinde ilk günkü gibi sabit kademdi. *Hem* oğlan daha karakolda kem-küm etmişti.” (1/100).

“En dişli sandıkları arkadaşlarını bir kalemde bertaraf etmiş olan bu zorlu müdürün kendilerine ilişmemiş olmasını büyük bir teveccüh sayıyor, bundan dolayı için için iftihar duyuyorlardı. *Hem* artık saat gibi tıkr tıkr işlemekte olan dairenin intizamlı havasına iyice alışmış, metotlu çalışmanın ve ortaya iş çıkarmanın zevkine de erişmiş bulunuyorlardı.” (1/32).

“End he pressed his lips on my lips. *Hem de* sokak ortasında.” (1/117).

“Fakat bu gürültülü medeniyet konseri ile baş edemeyeceklerini anlayınca akıbet onlar da küsüp ötmemeye karar verdiler. *Hem* zaten pazarları gıcır gıcır çifteleri ile ava çıkan şantiye mühendisleri hayatı onlara zehir etmeye başlamıştı.” (1/171).

“ ‘- Fakat bu heykel için gözden çıkardığınız para ile bir pavyon ne bileyim ben, bir mektep filan inşa ettirseniz zannımca daha iyi bir iş görmüş olursunuz. *Hem* yine isminiz ebedileşir.’ ” (1/41).

“Galiba karaciğeri de tembel. *Hem* erken kalkıp kukumav gibi bir başına evde ne yapacak?” (4/33).

“Gittim ama o gün değil, bir hafta, belki de on gün sonra. *Hem de* vicdanımı büsbütün utandırmamak için, âdetim hilafına, kafayı çekip de gittim.” (1/102).

“Güldü: ‘Ne o, şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?’ dedi. *Hem de* nasıl... Eskiden hiç böyle bir zorum yoktu.” (3/17).

“Hatta öyle ki Büyükada'nın ışıkları görüldüğü zaman bu iki kurban da bire inmiş bulunuyordu. *Hem* artık onu da kurban bayramında kesecekti.” (1/153).

“Hayır inanmıyorum. *Hem* öyle olsa bile bu bir sebep teşkil etmezdi ki.” (2/22).

“... Her an bir fırtına patlayabilir. *Hem de* en umulmadık zamanda.” (3/171).

“İkinci Cihan Harbi badiresinde Fransa'yı idare eden Mareşal Peten doksanını aşkın bir pir-i fani değil miymiş? *Hem* kitapçı ona ne demişmiş?” (1/16).

“İş hayatımda, mesleğimde, sanat alanında, hiç kullanmadığım kıskançlık stokumu sanki sırf buraya saklamış gibiyim... *Hem* bu duygunun adına kıskançlık demek de doğru değil...” (3/71).

“İşte korktuğuna uğramıştı. *Hem* korktuğuna, yirmi gün evvel ameliyatta, hatta ondan da bir ay evvel ayağı kangren olduğu gün değil, asıl şimdi, şu anda uğramış gibi idi.” (3/41).

“Kahve pişirirken şarkılar söylüyordu. *Hem de* resmen güfteli...” (4/153).

“Kalkıp buna bir tokat atmaz mı? A... A... *Hem de* on bin kişinin önünde...” (3/145).

“ ‘Korkacak bir şey yok’ diye yemin ediyorlar. İnşallah doğrudur. ‘Geçer mi?’ diye sordukça, ‘bilinmez’ diyorlar. ‘*Hem* bunun size ne zararı var kuzum?’ ” (3/13).

“Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim. *Hem* kim bilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum...” (3/22).

“ ‘Ne mi düşündüm, ne düşündümse düşündüm. Benim düşündüklerim sizi alâkadar eder mi?’ ‘*Hem de* nasıl? Söyleyin rica ederim.’ ” (2/20).

“Nerde onar onar artıran Hikmet bey?... *Hem* üstelik kaş işareti de yok; cıyak cıyak bağılıyor Fahrünnisa...” (3/78).

“O aslan gibi, sporcu, enerjik, idealist Dündar Çalışkur, geçen yıl bir fabrika kazasında sizlere ömür.. Yaa, içler acısı.. *Hem de* arkasında bir de saçı bitmemiş yetim bırakarak..” (2/235).

“O güne kadar lüzumsuz saydığım için hiç saat kullanmazken ilk defa kendime bir saat satın aldım. *Hem de* aylı günlü, en modemlerinden...” (3/12).

“Ona duyduğu ilgi olsa olsa platonik bir ilgi olacaktı. Yanılmışım meğer. *Hem de* nasıl.” (2/70).

“O yaşta insan hiç düşünmeden sadece yaşamaya bakar. *Hem de* ne yaşamak?..” (1/59).

“Orada çamdan bol ne var? İbadullah, lâyuad ve lâyuhsâ... *Hem* buradakiler gibi bodur da olmaz.” (2/32).

“Öyle ya, Hulusi Beyle Şükran'ın boruları ötseydi, bir kere buradan atılmazlardı. *Hem* müdürleri öyle kuru gürültüye pabuç bırakan soydan değildi.” (1/33).

“ ‘-... Sabah beri durmadan şarkı söylediniz. Dolaşmaktan yorulduğum gayrı. *Hem* ben saz şairiyim. ...’ ” (1/58).

“ ‘Sana artık taşbebekler de alabilirim Helga’ diye söyleniyordu. ‘*Hem de* en pahalılarından. ...’ ” (2/28).

“Serap, en çok bu iyi kalbi ile, bu her hücre sine sinmiş dişilik şefkati ile övünürdü. *Hem* sonra iki gün evvel de Melek'te böyle bir film görmüştü.” (2/19).

“Seyircileri gaz sandıkları üzerine oturtup toprak sahnede *Godot'yu Beklerken*'i oynadılar. *Hem* Küçük Sahne'den çok önce.” (1/220).

“Tam tersine, bence, asıl bu ortam, tam cinayete uygun ortamdır. *Hem* tutalım ki, siz bir düşmanınızı ortadan kaldırmak istiyorsunuz.” (3/172).

“Tevekkeli oraya gömülmek istemişti adam. İşte ne yapmış yapmış, ruhunu ağaca verip kendini o çok sevdiği yeryüzüne atmanın yolunu bulmuştu. *Hem* böylece tabiatı, daha yakından, olanca haşmetiyle tadabilecekti artık...” (1/169).

“Vahşet vardır. Ama eziyet ve işkence yalnız insanlara vergi. *Hem de* sunturlusu.” (4/28).

“Yok, hayır; genç bir kadının portresine bu şekilde başlamak pek yakışık almayacak. *Hem* ben o tarihte böyle düşünmüş de olamam.” (2/45).

“Zaten onu ilk gördüğü gün de kendini bir filmde zannetmişti. *Hem de* teknikolor bir film: Kızın bluzu sapsarı idi, bindiği at duru beyaz...” (1/103).

“Zulfıkar, Çalışkurlar'ın taraçasına bir göz atarak: ‘*Hem* bura inşet yiri’ diye kabardı. ‘Bakalım nesen, nenin nesisin, hırlı mısın hırsız mısın?’ ” (2/135;224).

1.1.8. “Hem...hem” Bağlacı

“Hem...hem” bağlacı cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. İki cümle arasında 17; cümle başında yedi olmak üzere toplam “hem...hem” bağlaçlı cümle sayısı 24’tür.

1.1.8.1. İki Cümle Arasında Bulunan “Hem...hem” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “hem...hem” bağlacı ile ilgili sadece eş zamanlılık anlamı verdikleri görülmüştür. Eş zamanlılık ifadesi veren “hem...hem” bağlaçlarında “aynı zamanda” anlamını buluyoruz. İki cümle arasında kullanılan “hem...hem” bağlaçlı cümleler, cümle başına göre daha fazla sayıdadır. Eş zamanlılık ifadesi veren cümle başı “hem...hem” bağlaçlı cümle sayısı 17’dir.

“Antranik *hem* ortağı, *hem* bacanağı oluyordu.” (2/12).

“Ases, *hem* var *hem* yok sahada.” (3/141).

“... Bu hatıraları kağıt üzerinde tespit ederseniz *hem* uçup gitmelerini önlemiş, *hem de* bu suretle isminizi tarihe geçirmiş olursunuz.” (1/12).

“Gıdıklanmış gibi, *hem* canı yanmış, *hem* hoşlanmış gibi...” (1/145).

“Hani bana, sen *hem* Yahudi geçiniyorsun, *hem de* eski bir nazisin diye takılırdı arkadaşlar.” (4/54).

“Kasaba gelince, o *hem* fıstık yiyor *hem* toptancının yolladığı son faturayı düşünüyordu: Hadi Karamana yüz elli yazdığı neyse ne, fakat Dağlıcı ne demeye yüz seksenden hesap ediyor herifçioğlu?” (1/150).

“Memurlar, Bahadır'ın zamanında fuzuli gayretkeşliklerinden dolayı kendi kendilerine *hem* şaşıyor, *hem de* kızıyorlar.” (1/35).

“Necmi Uyanık gerçi o sabah *hem* sarhoş, *hem de* uyku sersemi idi ama gördüğünün bir kâbus olmadığına emin bulunuyordu.” (1/80).

“ ‘Ne güzel, *hem* edersin, *hem* gidersin’ diye düşünürdü.” (3/61).

“Onun kaşları çatık, rap rap, hızla önünden geçişini seyreden Necmi Uyanık arkasından hayran hayran bakakalır, içini çeker, sonra da talihli müfettişe gıpta eder dururdu. *Hem* güzel, *hem* namuslu!” (1/78).

“Otobüs daha ortalarda yoktu. *Hem* koşuyor, *hem* düşünüyordu.” (4/38).

“ ‘Sevim sensiz edemez,’ dedi. ‘*Hem* senle edemiyor, *hem* sensiz edemiyor.’ ” (3/110).

“Sözü geçen Vekil *hem* gençti, *hem* dinçti, *hem de* hayli iyi işler görmüş bir adamdı.” (1/34).

“Şimdi *hem* arabayı sürüyor *hem* düşünüyordu.” (2/12).

“Şimdi *hem* düşünüyor, *hem de* dalgın olduğu zamanlar yaptığı gibi boş bardağı dibinden tutmuş, parmakları arasında çeviriyor da çeviriyordu.” (2/25).

“...Ücret ve diğer hususları konuşmak üzere yarın onda seni stüdyoda bekliyoruz. Bize bu tarz bir iki melodram daha yazabilirsen *hem* bizim için, *hem* senin için...” (2/240).

“ ‘Yarın gidiyorum da’ dedi. ‘*Hem* kapıdan, Allahısmarladık, diyeyim, *hem* yaş gününü kutlayayım, dedim. ...’ ” (2/126; 194; 195).

1.1.8.2. Cümle Başı “Hem...hem” Bağlacı

“Hem...hem” bağlaçlı cümlelerde “aynı zamanda” anlamı vardır. “Hem...hem” bağlaçlı cümlelerde sadece eş zamanlılık ifadesi vermişlerdir. Cümle sayımız yedidir.

“ ‘Ben iposülfite metabisülfite ilave ediyorum’ dedi. ‘*Hem* filmi iyi fikse ediyor, *hem de* banyonun ömrü uzuyor, kısa zamanda kirlenmiyor.’ ” (3/47).

“Bu gerçi bir çılgıktır ama, bitişikteki Danzigli talebeyi, öbür bitişikteki takma dişli Patenta avukatını uyandırmayacak dozda atılmış çok ölçülü bir çılgıktır. *Hem* bu tiz haykırışla duruma biraz korku ve heyecan çeşnisi katacak, *hem de* bunu yine kimseye duyurmayacak.” (3/65).

“Bunu, boynunu bükerek o kadar masum ve acındırıcı bir tonla söylemişti ki, onu bu haliyle çok, ama çok çok şirin buldum. *Hem* dans ediyoruz, *hem* anlatıyor: Babasının Texas'da maden kuyuları varmış.” (1/111).

“Dört haftalık tatilini bu yıl yurttan deş de, Ökkeş abinin hatırı için Berlin'de geçiriver. *Hem* favrikada aldığından çok kazanırsın, *hem* itibar görürsün, moralin yükselir.” (4/104).

“... İşçiler de elden getiriyorlarmış. *Hem* zillisi, *hem* hakiki su geçirmezleri...” (4/84).

“*Hem* yürüyor, *hem de*: ‘- Vay namussuz kaltak, demek bütün onlar numara imiş. Tüh, bilmem nesine ne yaptığının!’ diye söylenerek dudaklarını kemiriyordu.” (1/79).

“Zavallı Arnavut, ekâbir çocuklarına ders veren öğretmenlere dönmüştü. *Hem* hocalık taslayacak, *hem de* talebesine hürmette kusur etmeyecekti.” (1/23).

1.1.9. “Yoksa” Bağlacı

“Yoksa” bağlacı, cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılır. Cümle başında “yoksa” bağlacının daha fazla kullanıldığı görülür. Cümle başında karşıtlık bildiren, kuşku ifadesi veren, iki seçenek sunan “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı 29’dur. İki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümleler tehdit anlamı verenler, karşıtlık bildirenler, kuşku ifadesi verenler, iki seçenek sunanlar olmak üzere cümle sayısı 17’dir. Cümle sonundaki “yoksa” bağlaçlı cümleler, genellikle soru cümleleri olup kuşku ifadesi taşırlar. Cümle sonu “yoksa” bağlaçlarının sayısı 11’dir. Toplam “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı 57’dir.

1.1.9.1. Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı

Cümle başı “yoksa” bağlacı karşıtlık, kuşku, seçenek sunanlar olmak üzere üçe ayrılır. Cümle başında en fazla karşıtlık ilişkisi kuranlar vardır. Daha sonra kuşku bildirenler ve seçenek sunanlar gelir. Karşıtlık bildirenlerde 13; kuşku ifadesi verenlerde 11; seçenek sunanlarda beş olmak üzere toplam cümle başı “yoksa” bağlaçlı cümlelerin sayısı 29’dur.

1.1.9.1.1. Karşıtlık Bildiren Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı

Karşıtlık bildiren “yoksa” bağlaçlı cümlelerde zıt düşüncelerin arka arkaya gelmesi söz konusudur. Bu cümlelerde, “yoksa” bağlacından önceki veya sonraki cümlelerin zıt ifadeler içererek “yoksa” ile bağlandığını görüyoruz. Karşıtlık bildiren cümle başı “yoksa” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 13’tür.

“Alır mı idim? Sevinir mi idim? *Yoksa* mızıkçılık eder: ‘Olmaz, sayım suyum yok. Siz birlik olup bana oyun ettiniz’ mi derdim.” (3/86).

“Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazla uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı. *Yoksa* doktorun dediği gibi, bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek, bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.” (3/11).

“Bereket, bu sefer yüksek sesle düşünmemiştim. *Yoksa* yanımdaki ihtiyar tam notunu verecekti.” (1/132).

“Bir memleketin üdebasına düşen vazife camianın maneviyatını takviye, ahlâkını tarsin edici irşatlardır. *Yoksa* kötülüğün bimaşa tasviri değil.” (2/148).

“Esasen ben de bunları sanattan az buçuk çıktığımı göstermek maksadıyla laf olsun diye söylemişim. *Yoksa* bizim heykel de onlar gibi şanlı şöhretli bir şey olacak...” (1/39).

“Filmdeki kız gibi hoşlanır mı dersin. *Yoksa* silkinip tokadı çarpar mı yüzüme...” (1/161).

“... Hani ev sahiblerini büsbütün rezilü kepaze eden bir hikâye yazacaktınız. *Yoksa* size de o bankalardan birinden ev çıktı da siz de onlardan mı oldunuz...” (2/239).

“İsabet ki gerisini hatırlayamadı. *Yoksa* şiire de, Faruk Nafiz'e de yazık olacaktı.” (1/62).

“ ‘...İş ki karşımdaki buna değer olsun. *Yoksa* oyuna devam zorundasın. Capito?’ ” (4/144).

“İyi ki gülümsemesini gizledi. *Yoksa* otuz yıllık dostluk orada tuzla buz olabilirdi.” (4/80).

“ ‘Ne iyi aklettin de bu dersi banda aldın. *Yoksa* hiç birimiz problemi anlayamayacaktık.’ ” (2/171).

“O cümledeki nedenseyi müdür muavini hesabına yazdık. *Yoksa* Nizamettin Bolayır'ın gerekçesi makuldü.” (4/50).

“O, Matmazel Mavyan'ın piyano çalarken kendisine sırtını dönmesini bir nimet sayarak köşesinde çaktırmadan uyuklar, Rum dilberinden arta kalan yorgunluğunu gidermeye çalışırdı. *Yoksa* düğmeci Jirayır kim? Klasik müzik kim?” (1/50).

1.1.9.1.2. Kuşku İfadesi Veren Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı

Kuşku ifadesi veren cümle başı “yoksa” bağlaçlı cümleler, genellikle soru cümleleridir. Bu cümlelerde “yoksa” bağlacı, “acaba” anlamını taşır. “Yoksa” ile bağlanan bu cümlelerde şüphe belirgin olarak göze çarpar. Kuşku ifadesi veren “yoksa” bağlaçlı cümlelerin sayısı, 11’dir. Kuşku ifadesi veren on cümle soru cümlesi olup bir cümlede de soru ifadesi vardır.

“ ‘- Bendeniz de onun için arzu ediyorum ya efendiciğim. *Yoksa*, kanun müsaade etmiyor mu?’ ” (1/41).

“Bu ilke hangi meydan savaşından sonra varılmış bir antlaşmadan kalmadır? *Yoksa* sadece bir ‘gentleman agreement’ midir?” (4/12).

“Bu oyunu oynayanlar hep aynı martılar mıdır? *Yoksa* ekip değişir mi? Bilmem, bilemem.” (4/19).

“Cidden tuhaf. *Yoksa* ilk dünyaya geldiğimizde tanışmış olmayalım. Sahi siz ikinci gelişe inanır mısınız?” (2/50).

“Haydi şaka diyelim, peki ya sonra saatimin şakadan da olsa kendisine kondurulan bu su geçirmezlik vasfını ciddiye alıp yıllarca doğrulayışına ne demeli? *Yoksa* o da mı onlarla birlik olup bu ‘su geçirmez’ rolü ile beni kandırmıştı? Olacak iş değil!” (4/83).

“Kendi mi kaçmıştı? Yoksa başkaları tarafından mı kaçırılmıştı?” (1/100).

“Reis bunları bilmez mi idi? Yoksa bilmemezlikten mi gelirdi?” (1/140).

“Saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyada mı görmüştüm. Yoksa, uyku ile uyanıklık arasında mı içime doğdu.” (3/10).

“Yani sen de basketçi imişsin vaktiyle... Yoksa ağabey artık ciğere yetişemeyen kedi meselesi mi?” (2/146).

“ ‘Yine şiir yazıyor musunuz?’ ‘Nerde’ dedim. ‘Bir zamanlarmış o.’ Gülüyor: ‘Yoksa ilham kaynağınız mı kurudu?’ ” (3/79).

“Yukarda kurmuş düşünmüş, bu akşam daha atak olup Sekban'ın zıddına gitmek bahasına da olsa, onun ilgisini çekmeyi tasarlamışa benziyordu. ‘Evet...’ dedi Sekban, usulca. ‘Kararsızlık içinde bocalıyorum.’ Hepsi birden ona baktılar. Bir Nisim'den başka. O, piposunu temizlediğinden, Sekban'ın dediğini duymamıştı. ‘Yoksa yemekten önce, bir de geceleyin mi denize girmeyi kuruyorsunuz?’ dedi, yine sarışın hanım, yine deminki üstüne üstüne sesiyle.” (3/184).

1.1.9.1.3. İki Seçenek Sunan Cümle Başı “Yoksa” Bağlacı

“Yoksa” bağlacı, iki cümle arasında iki seçenek sunar. Bu cümlelerde de soru cümleleri ağırlıkta ve bu cümlelerde de “acaba” anlamı var. Ancak bunlar kuşku değil, iki seçenekten hangisinin doğru olabileceğini sorar. Bu açıdan kuşku gibi görünse de seçenekler sunması daha ağırlıktadır. İki seçenek sunan iki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümlelerin sayısı, beştir. Cümlelerin hepsi soru cümlesidir.

“En iyisi kıyının verdiği şu ökoloji dersini uygulamak mı dersiniz? *Yoksa* bir taraçaya, bir sokağa ve birinci kata, bir ukala üçüncü kata çıkıp, ama en çok da bu kıyıya inip, bulutlarla kaplumbağa arasındaki değişken elektrik akımını andıran bu iniş çıkışların, bu gidip gelişlerin bileşiminden daha ilginç bir yerlere varmayı beklemek mi?” (4/29).

“Keklikyan’ın bu çekingenliği acaba naturasının iktizası mı idi? *Yoksa* Matmazel Mavyan’ın tüyler ürpertici çirkinliği karşısında erkeklik hislerinin zail olmasından mütevellit muvakkat bir ruh haleti mi?” (1/50).

“Mahatma Gandhi'nin en güçlü yanı son cümlede ağzından kaçırdığı içgüdü ve sezgi yeteneği mi? *Yoksa* iradesi mi?” (3/170).

“ ‘Su geçirmiyor da şu gördüğün su oraya nasıl girdi? Şeytan getirdi koydu? *Yoksa* motorunun buharıdır?’ ” (4/76).

“Zorlu bir tartışma için ki -bu kaçınılmaz bir şeydi- zorlu bir tartışma için müritlerini yeteri kadar güçlü mü bulmuyordu? Olgunlaşmalarını mı bekliyordu? *Yoksa* hükümetin kâğıt politikasına mı güveni yoktu?” (1/223).

1.1.9.2. İki Cümle Arasındaki “Yoksa” Bağlacı

İki cümle arasındaki “yoksa” bağlacı, iki seçenek sunan, karşıtlık bildiren, kuşku ifadesi verenler, tehdit anlamı verenler olmak üzere dörde ayrılır. Anlam ayrımları bakımından cümle başındaki “yoksa” bağlaçlı kullanımlara benzer. Seçenek sunanlar yedi; karşıtlık bildirenler dört; kuşku bildirenler iki; tehdit anlamı verenler iki olmak üzere “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı toplam 17’dir.

1.1.9.2.1. İki Cümle Arasında İki Seçenek Sunan “Yoksa” Bağlacı

İki cümle arasındaki “yoksa” bağlacı, cümlelerde iki seçenek sunar ve iki seçenektan birinin doğru olabileceği ifadesini verir. İki seçenek sunan iki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı yedidir.

“Bir yerde gözüne oyma bir yazı takımı mı ilişti, hemen yaklaşıp tahtasını muayene edecek, ıhlamurdan mı imiş *yoksa* gül ağacından mı?” (1/71).

“Bodrumun penceresini Dropsi'yi kurtarmak isteyen erkek kediler mi elbirliğiyle kırmışlardı, *yoksa* gündelikçi kadının bahçede oynayan küçük kızı Ursula mı cama taş atıp indirmişti ve nihayet ille Milletler Cemiyetinde Bulgar delegesi olmak için Anton Michael Georgiyef mi, yurtsever bir coşkunluk anında böyle bir tertibe başvurmuştu, anlaşılamadı.” (2/70).

“Bu adam Avşar'ı mı vuruyor, *yoksa* benim Turizm Bankası'ndaki idare meclisi üyeliğimi mi imâ ediyor diye sözün sonunu beklediği belli oluyordu.” (3/125).

“Cadillac mı daha rahat arabadır, *yoksa*, Rolles Royce mu?” (3/73).

“Dersi kitaptan mı takip ediyorlar, *yoksa* tekrirden mi?” diye sordu. (2/59).

“Er meydanı mı *yoksa*, kız lisesi yatakhane mi bu?” (3/152).

“ ‘...İlahi Sunusi Bey, sen kooperatif hissedarı mısın, *yoksa* tarihi anıtları muhafaza memuru mu?’ ” (4/114).

“İşi bu kadar sağlamış olduğu halde dışarda entrikaya kurban gidiyormuşçasına ağlamaklı olan Ragip'in bu hali budalalığın mı, *yoksa* çarıklı erkân-ı harpliliğinden mi?” (3/124).

“Leylek öyle mi düşünüyordu, böyle mi... Niçe'ye mi hak veriyordu, *yoksa* Baudelaire'i mi sevmişt, bilinemeyecek.” (3/53).

“O yazı hep orada mı dururdu da görmemişti bugüne kadar, *yoksa* bir yapı yıkıldı da altından yeni mi çıktı?” (3/109).

“Yazar olmak inandırıcı olmak mıdır, *yoksa* samimi olmak mı diye sorsalar, samimi olmayı seçerdim ben.” (4/85).

1.1.9.2.2. İki Cümle Arasında Karşıtlık Bildiren “Yoksa” Bağlacı

Karşıtlık bildiren iki cümle arasındaki “yoksa” bağlacı, zıt düşünceleri birbirine bağlar. “Yoksa” bağlacının karşıtlık ilişkisini kurmasında, olumsuz fiillerle birlikte ve soru cümlelerinin içinde kullanılmasının da etkisi vardır. Karşıtlık bildiren iki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı dörttür.

“ ‘Allah Semih'ten razı olsun, *yoksa* birbirimizi hiç görmeden ölüp gideceğiz,’ dedi.” (3/114).

“Anlayıp da mı gelmiş bunlar, *yoksa* dostlar alışverişte görsün diye mi?” (3/139).

“ ‘Hayır...’ dedi Sekban. ‘Kararsızlığımın sebebi başka. Doğruyu mu söyleyeyim, *yoksa* yalana mı devam edeyim?’ ” (3/184).

“ ‘- Perhaps, diye göz mü süzmeliydim, *yoksa* alaturka mahalle kızları gibi yapmacıklı bir tereddütle: Bir kere anneme babama danışayım mı demeliydim?...’ ” (1/113).

1.1.9.2.3. İki Cümle Arasında Kuşku İfadesi Veren “Yoksa” Bağlacı

“Yoksa” bağlacı, bu cümle örneklerinde “acaba” anlamını verir. Kuşku ifadesi veren iki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümlelerin sayısı, dördtür.

“ ‘Anlasanıza a canım, sürüldük işte.’ - Bu kelimeyi öyle sevimli söylüyordu ki. - ‘Yoksa,’ diye kekeledim, ‘*yoksa* siz Sultanlardan mısınız?’ ” (2/48).

“Ama birden yüreği hop etti. Bu kadar zılgıt yediği halde, *yoksa* yine Aydanur'a mı bir şey oldu?” (4/58).

“ ‘Biz ne bilelim amca. Gözü gibi saklıyor. Hiçbirimizi oynatmıyor.’ Saat yedi oldu, yedi buçuk, sekiz, sekiz buçuk. Polis: ‘Ulan maval mı okudunuz *yoksa* bana’ diye celallenmek üzere idi ki, İbraam kum arabası ile çıkageldi.” (3/27).

“ ‘- ... Biz toyduk da anlamazdık. *Yoksa* ne zoru.’ ” (1/230).

1.1.9.2.4. İki Cümle Arasında Tehdit Anlamı Veren “Yoksa” Bağlacı

İki cümle arasındaki “yoksa” bağlacı, cümlelerin tehdit cümleleri olmasından da kaynaklı, tehdit ifadesi vermektedir. Tehdit anlamı veren iki cümle arasındaki “yoksa” bağlaçlı cümle sayısı ikidir.

“ ‘Ağzını topla *yoksa* ağzını yırtarım’ diye kükredi Nuri.” (2/134; 220).

“ ‘Ne olmuş yani,’ dedi. ‘Yıkıl hemen karşımdan, *yoksa* bağırsaklarını dökerim şimdi şuraya.’ ” (2/215).

1.1.9.3. Cümle Sonu “Yoksa” Bağlacı

Cümle sonunda “yoksa” bağlacının kullanımında daha çok soru cümleleri bulunur ve kuşku ifadesi verir. Cümlelerde “acaba” anlamı vardır. Cümle sonu “yoksa” bağlaçlı cümleler aslında devrik cümlelerdir. Bu cümlelerin sayısı ondur.

“ ‘Bana bak, Kantarcı, karışmam sonra,’ dedi. ‘Jurnal ederim seni, Türk büyüklerini tahkir suçundan... Ticiani misin sen de *yoksa?*’ Kantarcı ona da yetiştii. (2/35).

“ ‘...Berber Kâzım hergelesi inat olsun diye Denizli'ye gidip oradan bizzat en acar horozu taransfer edeli Rıfkı'nınkinin pabucu çoktan dama atıldı. Sen ayda mı yaşıyorsun *yoksa?*’ ” (4/36).

“ ‘Bir ampütasyon canikom.’ Genç kadın, birden heyecanlanmıştı. Soluk soluğa: ‘Bir komplikasyon mu yapmış?’ dedi. ‘Seni mi mesul tutuyorlar *yoksa?*’ ” (3/37).

“Biz buraya onların gök gözlerine âşık olmaya, karşılıklı muhabbete mi geldik *yoksa?*” (4/90).

“Genç adam fena sinirlenmişti: ‘Ne olmuş yani?’ dedi. ‘Bir şey mi istiyorsun? Rahatsız mı ettik seni *yoksa?*’ ” (2/132;214).

“ ‘Konfor diyorsun. Biz maaş mı alıyorduk?’ dedi, Nizamettin Bolayır. ‘Askeri okulun sağladığından fazla konforumuz mu vardı *yoksa?* Ben de, Hakkı da, bu şartlar içinde yetiştik.’ ” (4/40).

“ ‘- Öyledir de ne kızardın? Söyle hangisi? Yardımımız olur belki. Karşı köşkün Güzin mi, kolejli Semra mı *yoksa?*’ ” (1/107).

“Sonra kızardığı görülecekmiş gibi de, başını öteye çevirdi. ‘Korkuyor musun *yoksa?*’ dedi Nuri, ‘İnan olsun, sabaha kadar kardeş gibi otururdum şenlen. Hiç dokunmadan. Ayak ucunda. Uslu bir köpeğin gibi ...’ ” (2/129; 202).

“Sonra güldüğü görülecekmiş gibi de, başını öteye çevirdi. ‘Korkuyor musun yoksa.’ dedi Nuri.” (2/203).

1.1.10. “Halbuki” Bağlacı

“Halbuki” ile ilgili örneklerimiz hep cümle başındadır ve karşıtlık bildirir. Cümlelerde “halbuki”, “oysa” anlamındadır. “Halbuki” bağlacı ile ilgili cümle başı örneklerinin sayısı 51’dir.

“Acın artık acınabildiğin kadar... *Halbuki* dün önünden geçmişimdir.” (3/70).

“ - Allegro ma non troppo, diye cevap verdi. *Halbuki* çalınan kısım adagio idi.” (1/166).

“Ama böyle bir hükme varabilmek için, Kalender’in kendini evvelce başka hiçbir yerde örmemiş olması şarttır. *Halbuki* Kalender, yirmi bir yıl gibi uzun bir hayat süresi boyunca ve hele İstanbul gibi büyük bir şehrin içinde, kendini evvelce hiçbir yerde görmemiş olamazdı.” (2/10).

“Bak serseri gibi geziyor. Şu surata bak, bir karış sakal... *Halbuki* ben bunu hale yola sokardım evlenseydik eğer...” (3/77).

“Bak, şimdi benim aklıma bir şey geldi: Belediye bu heykeli neden diktirmedi? Büyük diye değil mi? *Halbuki* sen şimdi şu kopan başın altına az buçuk bir omuz yaptırır da büst gibi kullanırsan, ona ses çıkarmazlar.” (1/43).

“Bana karşı, aynı hocaya devam etmenin verdiği o sathi yakınlıktan fazla bir alaka duyduğunu pek zannetmiyorum. *Halbuki* ben, zavallı ben...” (1/159).

“Bir daktilonun ille hanende olması şart değildir ama, kızcağız alaturka meraklısı eski müdürün zamanında bunun hayli faydasını görmüştü. *Halbuki* yeni patron, selefine hiç benzemiyordu.” (1/30).

“Birinci grup yola koyuldu. İkinci de hazırlanıyordu. *Halbuki* ben, şu hulyalı İznik sabahı, yere sırt üstü yatıp masmavi gökyüzüne bakarak kafama üşüşen hayallere geçit resmi yaptırmak, sonra da hasırın üstüne bağdaş kurup yaralı leyleğin hikâyesini yazmak istiyordum.” (3/54).

“Ben eminim ki o adamların hepsi de aslında sizin ve benim gibi insanlardı. *Halbuki* bir de heykellerine bakın.” (1/38).

“ ‘- Ben de bilmem,’ diye cevap verdi. *Halbuki* biraz bilirdi.” (1/152).

“Böyle olduğu için de her istediğini yapabilen toy ve şımarık bir çocuğu hatırlatır. *Halbuki* eski başvekil öyle mi? Eski başvekilde daima ‘Sen gelirken biz gidiyorduk evlât,’ diyen babacan, tecrübeli bir hal vardır.” (2/77).

“Bu düşmanlık sebebiyle Marşal yardımını nüktelerine sık sık sermaye yaptığı da olur. *Halbuki* bilmez ki, alaya aldığı Marşal yardımı olmasa, maaşını belki zamanında alamayacaktır.” (2/84).

“Bu kanaatta bir insanın İfakat Hanım gibi bir bevrap karısını alıp satmayacağı gayet tabii idi. *Halbuki* İfakat Hanım, inadına alçakgönüllü bir kadıncağızdı.” (1/123).

“Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar... *Halbuki* Kevser hanımın san numarasına giren, sanki bir çiçekçi dükkânına girer gibi olurdu.” (3/60).

“ ‘Dündü o, otur da şimdi satranç takımlarınla kendin oyna.’ *Halbuki* Gerda'cık hiçbir şey olmamış gibi, ‘Sahi mi?’ dedi. ‘Aman ne iyi. Şu elimdekileri bırakayım. Şimdi geliyorum.’ ” (3/65).

“Ev sahibinin bu esprisine Bahtiyar Babcun'unkinden çok gülündü. *Halbuki* doktor, Avukat Kâmil beyle ve iki başka dostuyla ötede poker oynuyor, onları hiç dinlemez görünüyordu.” (2/123; 184).

“Ev sahibinin bu esprisi çok yerinde bulundu. *Halbuki* doktor, Avukat Kâmil beyle ötede satranç oynuyor, onları hiç dinlemez görünüyordu.” (2/185).

“Gerçi santrhaf da, onlar kadar yorulur ama, o, ne de olsa santrhaftır, takımının belkemiğidir. *Halbuki* yan haflan kimse alıp satmaz.” (2/87).

“Güya erkekler onun ne gözü yüksekte bir kız olduğunu bildikleri için yanına yaklaşmaya ve izdivacına talip olmaya cesaret edemiyorlarmış. *Halbuki* bu rağbetsizliğin sırrını mummaileyhanın son derece çehre züğürdü olmasında ve vücudunun aşırı derecede kıllı bulunmasında aramak, çok daha doğru olur.” (1/45).

“Güya iki buçuk matinesi için sözleşmişlerdi. *Halbuki* saat üçü çeyrek geçiyordu.” (4/117).

“Hayır, olmuyordu, yazamıyordu vesselam. *Halbuki* şair de geçinirdi üstelik.” (1/103).

“Hepsinden çok profesörün işi bitikti. *Halbuki* o, kahraman da geçinirdi.” (1/152).

“Her geçmiş şey gibi tatlı bir hatıra sisine bürünmüştür. *Halbuki* beriki hâlâ başvekildir, başınızda, tepenizdedir.” (2/78).

“İhtimal her ikisi de... *Halbuki* Beatriscik onu canlandırmak, coşturmak için neler yapmıyordu?” (1/50).

“İfakat Hanım yine hatır sayıp hoşgeldine gitmişti. *Halbuki* beriki, onun bu ziyaretini iade etmedi.” (1/122).

“ ‘Kaçırırsak ne olur. Burada sabahlardık. Bak mehtap ne kadar güzel.’ *Halbuki* mehtabı salladığı yoktu. Maksadı başka idi.” (2/203).

“Kim bilir belki de şimdi o züppe ile... *Halbuki* o burada, cebinde loca bileti, rezil gibi bekliyordu.” (4/119).

“Kral yıldız kaplamalı şeref locasında otursa dahi, konseri yine herkes gibi efendi efendi dinlemek, çalınan parça bitince de usulü dairesinde alkışlamak zorundadır. *Halbuki* siz, Rigoletto'yu dinlerken tıraş olabilir, yan gelip yatabilir, kadınsanız ağda kaynatıp bacaklarınızdaki fazla tüyleri yolabilirsiniz.” (1/183).

“Küçük Helga, ‘Annem geldi, annem geldi’ diye el çırpıyordu. *Halbuki* Frau Morgenrot'un anahtarı vardı, kapıyı çalmazdı.” (2/27).

“Lüzumsuz bir onur duygumuz var, elimizi kolumuzu bağlıyor. *Halbuki* ısrar edebilirdim, ısrar eder muvaffak da olabilirdim.” (2/55).

“Namusları ile yaşayıp mesut bir yuva kursalar, çoluk çocuk yetiştirsele ya... *Halbuki* baksana kadın vesikalı imiş... Adam da sabıkalı beyazzeher kaçakçısı...” (2/227).

“ ‘Ne alçakgönüllü adam, ne demokrat adam, ne insan adam. Bak, bir bir hepimizin gönlünü aldı.’ *Halbuki* Hacı bey de geldiğinde herkesle konuşur şakalaşır da hiç birimizin aklına Hacı beyi bu alçakgönüllülüğünden ötürü övmek gelmez.” (2/78).

“Ne hikmetse Ayşe diyorlar burda meşeye. *Halbuki* benim bildiğim meşe sapına gader ergek ağaçtır.” (4/99).

“Nerde kaldı, verdiğim prensip kararı? *Halbuki* meydan saatlerinin altından geçerken, insanın gözü pekâlâ yanlışlıkla şöyle bir yukarı doğru kayabilir.” (3/12).

“O kadar dalgındı ki yanından geçen Solmaz'ı fark edemedi. *Halbuki* albayın evlatlığı kendini göstermek için terliklerini yarık topuklu tabanlarında şaplata şaplata aşırı bir kırıtlısla geçmişti.” (1/18).

“ ‘- ...Orda, ancak zırhlı geldikçe iş görebilir. *Halbuki* Aire Force'ta oldu mu, her aklına esince uçuş yapar.’ ” (1/119).

“O sırada gözü aynaya ilişince birden keyfi kaçtı. Yüzü ne kadar sararmış... ‘Ah şu mide bozukluğu...’ Öyle de çabuk kilo verirdi ki midesi bozulunca... *Halbuki* demin de unutmuş, pasta yiyip üstüne su içmişti.” (2/199).

“O zamana kadar da hiç, ama hiçbir şey, bizi birbirimizden ayıramayacaktı. *Halbuki* sonra... *Halbuki* sonra o taşralı müteahhidin ona talip olmasıyla bütün bu tasavvurlar iskambilden bir kule gibi bir anda yıkılıvermişti.” (1/60).

“O zamana kadar da hiç, ama hiçbir şey, bizi birbirimizden ayıramayacaktı. *Halbuki* sonra... *Halbuki* sonra o taşralı müteahhidin ona talip olmasıyla bütün bu tasavvurlar iskambilden bir kule gibi bir anda yıkılıvermişti.” (1/60).

“O zamandan beri küpe dönmüş. *Halbuki* o zamanlar ne ince bir kızdı.” (3/76).

“ ‘- Really?’ dedi. -Kadehi masanın kenarına bırakıp teklifsizce sedire çöktü.- *Halbuki* ben yeşil gözlü, siyah saçlı romantik bir kızla ancak tango yapılır sanmışım.” (1/110).

“Sade kafası ve yıkıcı hümoru ile yazıyor. *Halbuki* ben, kalemini çirkefe değil, insan sevgisine batırıp yazarların yazdıkları yazıları severim.” (2/145).

“Sankim ilk prix üzerinden eksiltme senin üzerinde kalacağıdı? *Halbuki* şimdi karanti bizdedir.” (2/14).

“Sonra ne hikmetse buraya gelen genç kızların, kadınların çoğunun eteği sökülüş, kopçası kopmuş, bluzu veya kombinezonu yırtılmış oluyordu. *Halbuki* pahalı sinema olduğundan öyle girip çıkarken itişilip kakışılacak kadar tıksıklık da olmazdı.” (3/60).

“Talihsizliklerinin hıncını birbirlerinden almaya kalkar, olur olmaz sebeplerle birbirleriyle dalaşırlardı. *Halbuki* Harikliya şen tabiatlı idi.” (1/87).

“Tecrübeli hâkimin huzurunda baklayı ağzından çıkarmayacağı ne malumdu? *Halbuki* öbür yandan, karşı taraf meşru, gayri meşru, bütün mukabil tedbirlere

başvuruyor, hatta her ihtimale karşı, Aydemir'in yaşını küçültmeyi dahi ihmal etmiyordu.” (1/100).

“Üç yüz liralık kaporayı usulca bay Portakala kaydırırverdi... *Halbuki* oraya sırf o Montgomery koltuğu almaya gelmişti.” (3/75).

“Yaptıkları müsait teklifin derhal hararetli bir ‘evet’le karşılanacağını uman Sümbüllü Köşkün elçileri, hödük oğlanın bu ağırdan alışına bir mana veremediler. *Halbuki* Rıza, sırf arkadaşları yanında fazla istekli görünmeyi onuruna yediremediği için böyle hareket etmişti. Berikiler fazla üstüne düşmediler.” (1/21).

“Yılbaşı geçince de yine alt kamaraya inip gazetemize dalıyoruz. *Halbuki* hangi günün hangi dakikası, bir eski yılı kapayıp yenisini açmıyor?” (3/19).

“Yirmi gündür sol bileğinin ucunda ayak olmadığını sanki şimdi yeni fark etmiş gibi idi. *Halbuki* ne güzel unutmıştu olup bitenleri.” (3/40).

“Yolun kenarındaki sivri çamın gölgesi, katran kazanlarının durduğu yere erişince, saatin altı olduğunu tecrübesi ile biliyordu. *Halbuki* gölge bugün orayı aşmış, ta öteye, kalasların yanına kadar uzanmıştı.” (1/17).

1.1.11. “Çünkü” Bağlacı

“Çünkü” bağlacı, cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılır. Daha çok neden-sonuç ilişkisi kurdukları görülmüştür. Cümle başında 34, iki cümle arasında on; cümle sonunda üç olmak üzere toplam cümle sayısı 47’dir.

1.1.11.1. Cümle Başı “Çünkü” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “çünkü” bağlaçlarının sayısı 34’tür. Cümlelerin hepsinde “çünkü” sebebi açıklama amacıyla kullanılmıştır. İlk cümlelerin yüklemine “neden?” diye sorduğumuzda “çünkü” bize açıklamalı bir cevap verir. Cümle başında kullanılan sebep açıklayan “çünkü” bağlaçlı cümle sayısı 31’dir.

“Ama ayın bulutun arkasına saklanışına özel bir mana vermeğe lüzum yoktu. *Çünkü* bu, doğrudan doğruya, yeni çıkmaya başlayan Gündoğrusunun marifeti idi.” (2/233).

“Bak göpek milletini onlara gatmıyom. *Çünkü* bunların göpekleri de bir başka türdür.” (4/100).

“Böylesi, belki de hayırlı oldu. *Çünkü* bıraksalar orada oturup, yaralı leyleğin hüsrânı ile insanoğlunun kaçınılmaz kaderi arasında benzerlikler bulan, başımdan büyük bir hikâye yazmaya kalkacak, yüzüme gözüme bulaştıracaktım.” (3/54).

“Bu, benim hikâyesini anlatacağım İznikli leylek, namaz kılan soydan değildi. *Çünkü* ramazan günü alenen solucan yiyordu.” (3/49).

“Bu olaya her iki gözlükle de baktım, yahut baktığımı sandım. *Çünkü* akılcı yaklaşıma duygular, sezgiler, duygusal yaklaşıma da akılcı bir izah tarzı ister istemez yine de bir yerinden sızıyor her zaman.” (4/85).

“...Elbette fark yoktur. *Çünkü* insan da memeli hayvandır.” (2/107).

“Fakat birdenbire öksürmeye başladı. *Çünkü* şaşkınlıktan çikletini yutmuştu.” (1/202).

“Fakat ön camda bir değişiklik olmadı. *Çünkü*, bastığı düğme arka fenerleri yakıyordu.” (2/13).

“Felsefi spekülasyon Almanlar için umumiyetle bir engel oluyor. *Çünkü* çoğu zaman üsluplarına mücerret, anlaşılmaz, bitip tükenmek bilmez; boş ve lüzumsuz şeyler karıştırıyorlar.” (1/131).

“ ‘Gelemez. *Çünkü* ilacını içti, mışıl mışıl uyuyor,’ dedi Mambo Cemil.” (2/121).

“ ‘Gelemez. *Çünkü* ilacını içti, mışıl mışıl uyuyor,’ dedi Mambo Cemil.” (2/176).

“Gerçekte olduklarından dedik, bize göründüklerinden demek daha doğru olur. *Çünkü* bizim de eşyayı gerçek büyüklükleri ile görüp görmediğimiz ayrı bir meseledir.” (2/9).

“Gölgelerin yere küçük düşmesi ise, sadece kozmik bir sebebe dayanıyordu. *Çünkü* ay, şimdi yolunun tam doruğunda idi.” (2/233).

“Hazır önümüze çıkmışken. *Çünkü* bir gün geç olacaktır.” (4/15).

“Her tür okur onda kendini bulur ve ondan edebiyat zevkini alır. *Çünkü* o edebiyatta tad almanın ortak noktasını bulmuş, bunu çok okur arasında bölüştürme ustalığını göstermiş ender yazarlardandır.” (4/181).

“Kaldı ki, o takdirde daha mesut olacağı da söylenemez. *Çünkü*, öyle değil mi, yeryüzünde hiçbir şey, istediğini ele geçirmek kadar hayal kırıcı değildir.” (3/54).

“Kocası doksan lira aylıklı bir bahriye gediklisi olacak –neden deme öyledir işte- *Çünkü* bu kız esmer erkekten hoşlanır.” (1/128).

“Kompozitöre de koreografi yazdırması beklenebilirdi ama, yazdırmadı. *Çünkü* bekleneni, ilk akla geleni yapmamakla da ayrıca ün almıştı.” (1/218).

“ ‘Kusurumu af buyurun, maalesef buna imkân yok’ dedi nazik Bekçi. ‘*Çünkü* kanuna aykırı bir hareket yapmış bulunuyorsunuz.’ ” (2/217).

“Mimarları, bu yapıtları sanki sırf bu ışık için yaratmış gibidirler... *Çünkü* öğle ve akşam güneşinde o ayrıntıların çoğu güme gidiyor.” (4/15).

“Nice erkenciler bu renkleri gördü, bu sesleri duydu, ama yemin ederim ki, sizin gibi ne görmüş, ne duymuş, ne koklamıştır derim. *Çünkü* çocukluğumda bir süre ben de bunlardan biri olmuştum.” (4/183).

“Ne demek, istediğimi kendim de bilmiyorum. *Çünkü* beni artırmalardan uzak tutan gerçek sebebin bu olduğuna da henüz emin değilim.” (3/71).

“Neden? *Çünkü* sen de kusursuz güzelsin.” (4/140).

“...Nedeni niçini yok. *Çünkü* ben öyle istiyorum.” (1/87).

“Niden? *Çünkü* polis şahlananı daha kolay yakalar.” (4/98).

“Öbür insanlarla insanca ilişkimiz meselesidir. *Çünkü* iç toplumsal huzurumuz buna bağlıdır.” (4/186).

“Öbür yanda Melâhat da buna fitti. *Çünkü* patronunun metresi oluyordu.” (2/207).

“Pelit’tekiler ve benzerleri kültüre açıkları, zeki bakışları, sezîşleri, algılayışlarıyla hepsi başımın tacı. *Çünkü* aynı tekkenin müritleriyiz.” (4/141).

“Ren bölgesinin işgalinden sonra, Gerda'nın gece ziyaretleri hissedilir derecede seyrekleşti. *Çünkü*, alt kata genç bir teğmen taşınmıştı.” (3/66).

“Rıza, kendini güler yüzle karşılayan hanımefendiyi az daha tanıyamayacaktı. *Çünkü* kadın bugün külot ve çizme giymemişti.” (1/22).

“Sedat Germiyanoglu içinden ‘eyvah’ dedi. *Çünkü* Ali Rıza Beyin âdeti idi.” (3/131).

“Servis hemşiresi içeri girip de Başasistanın kendini çağırdığını söyleyince, oğlanda şafak attı. *Çünkü* Selman Atacan, bütün yeni hariciye asistanları gibi son derece kuşkulu bir delikanlı idi.” (3/32).

“Taner için güldüren öge, insan doğasının bir parçasıdır, bundan dolayı da küçümsemeyi içermez her zaman. *Çünkü* kişi, toplumsal doğasından koşullarından soyutlanmış olarak ele alınmaz, eleştirel mizah da bu yüzden kişiyi aşar, dahası masumlaşır kişi.” (4/182).

“Yalan söylediğini zannetmem. *Çünkü* yaşından genç gösteriyordu.” (2/49).

1.1.11.2. İki Cümle Arasındaki “Çünkü” Bağlacı

İki cümle arasındaki çünkü bağlacı, sadece sebep açıklamıştır ve cümle sayısı ondur. İki cümle arasındaki tek kullanım bu gruptadır. İlk cümlelerin yüklemine “neden?” diye sorduğumuzda “çünkü” bize açıklamalı bir cevap verir.

“Becerirseniz aferin derim. Başka çaresi yoktur çünkü bu işin.” (4/18).

“Bilmez miyim bilirim, *çünkü* ikinci kattan bakıyorum.” (4/17).

“Bu ayırtıyı belirtecek başka kelitemiz olmadığı için bunu kullanıp geçiyorum. Kıskançlık *çünkü*, bencil bir duygudur her şeyden önce...” (3/72).

“Geçmemiş olamazdı, şundan olamazdı, *çünkü* -bakın şimdi hatırladım- Türkçesi bozuk mihmandarım ‘su geçirmez’ deyimini beceremeyip ‘su yutmaz’ demişti de, gülmüş doğrultmuştum.” (4/83).

“Güderi eldivenlerini çıkardı, kapıyı kilitledi. Hızlı hızlı -*çünkü* yağmur yağıyordu-avluya geçip fakülteye girdi.” (3/119).

“İnşallah kendi okumaz bunları. Kızacaktır okursa çünkü, bilirim.” (4/156).

“Öç almak ister gibi konuşuyordu, ama kime taş attığı belli olmuyordu. Belki biraz da kendine. Bu tip kadınlar *çünkü*, ne istediklerini kendileri de bilmezler ki.” (3/186).

“Serap’ın yalanını ele veren kaypak bir bakışı, esneyişi -yalan söylerken esner çünkü hep- işe yarar gibi görünüyor.” (3/104).

“Yabancı hocalardan yumuşak -*çünkü* kültürlü insanlar hep yumuşak tonda konuşur- evet yumuşak bir ses tonu, zarif el, kol ve baş hareketleri kapmışımdır.” (4/127).

“Yazmama imkân yoktu, *çünkü* rahmetlinin göbeği sıranın gömme mürekkep hokkasını yarı yarıya kapıyordu.” (2/62).

1.1.11.3. Cümle Sonu “Çünkü” Bağlacı

Cümle sonundaki “çünkü” bağlacı sayı olarak oldukça sınırlıdır ve sadece neden-sonuç ilişkisi kurar. Cümle sonundaki “çünkü” bağlaçları devrik cümlelerdedir. “Çünkü” bağlaçlı cümlelerin sayısı üçtür.

“Hayır, jeune homme, hayır hayır anlayamazsınız. Daha çok çocuksunuz *çünkü*...” (2/49).

“İkinci birleşme bu zılgıttan sonra daha iyi... Gıkım çıkmıyor, konuşmuyorum, *çünkü*.” (4/150).

“Su geçirmez saat contasından belli olur. Kilitlenir *çünkü*...” (4/82).

1.1.12. “Nitekim” Bağlacı

“Nitekim” bağlacı ile cümlelerimiz tıpkı “halbuki” bağlacında olduğu gibi, hep cümle başında kullanılmıştır. İncelenen metinlerde, “nitekim” bağlacı ile ilgili örnekler “gerçekten” anlamını vermiştir. Bu bağlaçtan önceki cümlenin yargısına “nitekim” ile bir anlamda, inandırıcılık ve gerçeklik katılır. Yani, beklenen sonucun gerçekleşmesi “nitekim” bağlacıyla sağlanır. Cümle başında kullanılan “nitekim” bağlaçlı cümlelerin sayısı 43’tür.

“ ‘...Ama baban? Taş çatlasa razı olmaz baban.’ *Nitekim* tahmini gibi de çıktı.” (1/115).

“Arkadaşlarına veda edip ayrıldı ve gelen tramvayın sarı olmasına aldırmadan içeri daldı. *Nitekim* vapurda da gene birinci mevki aldı, güverteye çıkıp oturdu.” (1/24).

“Bahadır Erdem, bu suni gayretkeşliğin er-geç tavsayacağını biliyordu. *Nitekim*, bir müddet sonra, kimin gerçekten faal, kimin havıyarcı olduğunu mükemmelen öğrendi.” (1/30).

“Bırakmışım da. Bırakacaktım da... *Nitekim* kaç zamandır toplu yerlerde başımı hiç kitaptan kaldırmıyordum.” (1/129).

“Bilinemeyen ama sezilen bir şey varsa, o da bu zamanın er-geç geleceğiydi. *Nitekim* geldi de.” (1/223).

“Bir Vekil çekilince, onun adamı olan müdürlere de er-geç yol görünmesi âdet olduğundan, dairedeki memurlar o hafta her gün Bahadır'ın sukutu haberini bekleyip durdular. *Nitekim* bir sabah daireye abus suratlı üç müfettiş sökün etti.” (1/34).

“Bu iş bittikten sonra, vaat veya tehdit suretiyle davadan vazgeçirilmesi ihtimaline mebni, kızın bir müddet için bu muhitten uzaklaştırılması icabediyordu. *Nitekim* Dilaver Beyin Langa'da ikamet eden dul hemşiresi, Nesrin'i birkaç hafta için barındırmayı kabul etmişti.” (1/97).

“Bu meziyetleriyle çok geçmeden bir nişanlı bulacağı tabii idi. *Nitekim* günün birinde Andon Vasilyadis'le tanıştı.” (1/87).

“Bu müddet zarfında Miralay Bey gece demiyor, gündüz demiyor, ha babam ha çalışıyordu. *Nitekim* bu hummalı faaliyet semeresini vermekte gecikmedi.” (1/14).

“Bu müddet zarfında Şayeste kendi havasında gezmekte, kaptanın salıya döneceğini umarak o zamana kadar fırsattan bilistifade doya doya eğlenmekte idi. *Nitekim* o gün de yanında direk enseli bir adam olduğu halde Sultan Tepesi'ne gezmeye gitmişti.” (1/144).

“Değil mi ki, bir kere başlamış, ölürdü de tiki tiki praf hırrrr tak'ı kesmezdi. *Nitekim* kesmedi.” (3/97).

“Elbet onun da tesiri ilk ağızda dişiliğinden geliyordu. *Nitekim*, ‘Karadutum, Çatalkaram, Çingenem’ şiirinin onun üzerine yazıldığını, Mavili kadın portresine onun poz verdiğini söyleyenler oldu.” (1/214).

“Evet cidden de öyleyimdir. *Nitekim* yazıhane komşum urgancı Refik Bey ikide bir: ...” (1/38).

“Fakat bu yüksekten almalara, şart koşmalara rağmen dünya evine bir an evvel girmeye can attığı ve kapısını çalacak ilk pantolonluya muvafakat cevabı vereceği de su götürmez bir hakikatti. *Nitekim* hadiseler de bunu teyit etti.” (1/47).

“Fakat işin kötüsü, yol da artık bitmek üzere idi. *Nitekim* bir gün gene o sokaktan dolanan Rıza, arkadaşlarını yerinde bulamadı.” (1/26).

“Fred'in aşırı derecede ciddileşmesinden ve sık sık annesinden bahsetmesinden mühim dakikanın yaklaştığını seziyorum. *Nitekim* biraz sonra, heyecanını gizleyemediği bir sesle: ...” (1/113).

“Gizlileri saklıları olmadığı için, konuşacakları olunca, herkesin ortasında konuşurlardı. *Nitekim* Beyhan: ...” (2/199).

“ ‘Görmüştür de kasmaanik, fenalık olsun diye sesini çıkarmamıştır.’ *Nitekim* İfakat Hanım hırsız pekâlâ görmüştü.” (1/121).

“Halbuki oraya sırf o Montgomery koltuğu almaya gelmişti. *Nitekim* bay Portakal'a bir şeyler tembihleyip gitti...” (3/75).

“Hem böylece tabiatı, daha yakından, olanca haşmetiyle tadabilecekti artık... *Nitekim* şimdi sağlığında iken yapamadıklarını yapıyor, nezle, bronşit korkusu olmaksızın göğsünü yaz yağmurunda ıslatıp akşam rüzgârında kurutuyordu.” (1/169).

“Her şeye ‘peki, olur’ der, fakat sonunda gene bildiğini yapardı. *Nitekim* ertesi sabah askerlik şubesinde bir işi çıktığından gidip kaptaninkini arayamadı.” (1/143).

“İnsan böyle bir şeye niyet etmeye görsün, fırsat günün birinde er-geç zuhur eder. *Nitekim* bir sabah, üstüne hiç vazife olmayan bazı evrakı karıştıran genç müdür, tesadüfen Hulusi Beyin bir suiistimalini keşfediverdi.” (1/31).

“İstanbul küçük şehirdir, derim de kimse inanmaz, İstanbul bal gibi küçük şehirdir. *Nitekim* Fasarya günlerden bir gün, zannedersen bir Fener Beşiktaş maçında, Nonoş'un ektiği Teğmene tribonda rastlayıverdi.” (2/95).

“Kaldı ki, deste içinde hüküm süren bu derebeylik rejimini bugüne bugün İnsan Hakları Beyannamesi ile uzlaştıрмаğa da imkân yoktur. *Nitekim*, usta oyuncu geçindiğim sıralarda onları paryalıktan kurtarıp eşitliğe kavuşturacak, böylece desteyi de iyi .kötü çağımızın demokrasi gidişine uyduracak yeni oyunlar aradığım oldu.” (2/44).

“Karısı, Dünder'i ağzında puro, kolları sıvalı, böyle harıl harıl çalışırken, o Amerikalı businessman haliyle, çok, ama çok-çok şeker bulur. *Nitekim* imrendi, geldi, adamı ensesinden öpüverdi.” (2/118; 166; 167).

“Kendisi Katolik, ortağı Gregoryen olmakla beraber çok iyi anlaşılırlardı. *Nitekim* o gün eksiltmeye kendi yerine onu yollamıştı.” (2/12).

“Linowsky, ayda yılda teberrüken verdiği bu konserlerde ihtimal ki pedagojik bir gaye de güderdi. *Nitekim* hepimizde yeniden alevlenen bir heves.” (1/164).

“Lodos hava ise ihtiyar Lorenzo'ya fena halde dokunurdu. *Nitekim* o sabah, yataktan müthiş bir omuz ağrısı ile kalkmıştı.” (2/24).

“Ne bilsindi çocuk, o baba oğulun ötede kendi mukadderatı hakkında konuştuklarını. *Nitekim* o gece uzun çeneli gençle kâhya kılıklı bir adam gelip Rıza'yı barakada buldular ve kendisine otuz lira aylıkla Sumbüllü Köşkün bahçıvan yamaklığı makamını teklif ettiler.” (1/21).

“Nüfuzlu zevatın bir mahaleye taşınmasının, o mahallenin iman, ihyası ve ilası demek olduğunu okuyucu çok iyi bilir. *Nitekim* burada da işler öyle oldu.” (1/178).

“O, söylenecekleri, sade söylenecekleri değil, belki üç gün, beş hafta, sekiz sene evvel söylenmiş olanları da tahmin etmekte ve her şey onun tahmini gibi çıkmaktadır. *Nitekim* işte bugün burada malûmatı vataniye dersinden yazılı yoklama yapılacağını, hocanın şu şu sualleri sormuş olacağını, o içeri girerken çocukların rap diye ayağa kalkacaklarını, içlerinden birinin kucağındaki kitabı düşürüp kulaklarına kadar kızaracağını, kendisine, sayfaları bile açılmamış bir kitabın, işte bu okutuluyor, diye yutturulmak isteneceğini, daha sabahleyin, buraya gelmeden, Sarayın merdivenlerini inerken bilmekte idi.” (2/61).

“O, ‘Bunun kemali olsa olsa on beş senedir,’ diyordu. *Nitekim* yoldan çıkan nişanlısını dokuz yerinden bıçaklayıp öldüren amcazadesi Hamza topu topu on bir sene giymişti.” (1/147).

“Onurumuzun temel direklerinden biri ve belki de birincisi, ele güne karşı küçük düşmeme kaygısı olsa gerek. *Nitekim* bizim ihtiyarlarda bir çekidüzen gayretidir baş gösterdi.” (1/179).

“Önce o da Clark çekmeye kalktı. Fakat soktüremedi. *Nitekim* biraz sonra kadehi elinde yanı başımda: ...” (1/110).

“Önünde sonunda, bütün gözler size, şimdiye kadar susmuş, en sona kalmış, en sona kaldığı için da son hükmü verme tekeli adeta kendiliğinden almış olana dönecektir. *Nitekim* öyle olurdu.” (1/222).

“ ‘Peki yıl sonunda gelir vergisi memurlarına ne cevap veriyorsun? Bu gidişle üste para vermiş bile görünebilirsin.’ ‘*Nitekim* öyle oluyor’ dedi Kâmil Erciyaş.” (2/193).

“Rekabet mikrobu nereye girmiş de orada dedikodu ve nifak yaratmamış. *Nitekim* burada da öyle oldu.” (1/181).

“Saraylı Hanım? Gazete? Koşmak? Bunlar sık sık bir araya gelen mefhumlar değildi. *Nitekim* İfakat Hanım da benim gibi bu işte bir bityeniği sezmişti.” (1/124).

“Sonra iş kırıcılığa bindi mi, Fasarya'dan dayanıklısı yoktu. *Nitekim*, tuhaf bir tesadüfle, Yıldırımspor'un kulübümüzün adı böyle idi, evet Yıldırımspor'un solîç, solaçık, solbek yerlerini tutan üç solak kardeşler, bizim mahalleden başka, bir semte göç edince, boş kalan üç yeri doldurmak için takıma alınanlar içinde Fasarya da vardı.” (2/87).

“Üftade sade sıcak değil, aynı zamanda konuşkan ve gürültücü de bir yaratıktı. *Nitekim* şimdi uyuduğu da yedi köyden duyuluyordu.” (4/32).

“Yahya Kemal'e bayılıyor, boş zamanlarında onun rubailerine nazireler yazmaya çalışıyordu. *Nitekim* şimdi de önünde, yeni başlanmış bir rubai duruyordu Savcı yardımcısının sözlerini sonuna kadar dinledi.” (3/30).

1.1.13. “Yani” Bağlacı

“Yani” bağlacı, cümle başında, iki cümle arasında kullanılmıştır. Cümle başında ve iki cümle arasında daha çok açıklama yaptıkları görülmüştür.

Cümle başında, iki cümle arasında toplam 16 “yani” bağlaçlı cümle tespit edilmiştir.

1.1.13.1. Açıklama Yapan Cümle Başı “Yani” Bağlacı

Cümle başı “yani” bağlacı, sadece açıklama yapmak için kullanılmıştır. “Yani” bağlacından önce gelen cümleye “yani” ile açıklama yapılır. Bu cümlelerin sayısı dokuzdur.

“ ‘Bu özdeşleşme olmasa her kahramanımın kalıbına giremem, onun söz dağarını, düşünce tarzını benimseyemem ki... ’ ‘*Yani* bir çeşit rolden role geçiyorsunuz. ’ (4/166).

“... ‘Çalışkur’ apartımanını kat kat tasvir ettiğinize göre, neden kapıcı katından başlayıp sıra ile yukarı çıkacak, yahut da Çalışkurların katından başlayıp aşağı inecek yerde, bir kapıcı katını, bir dört numarayı; bir birinci katı, bir iki numarayı anlatıp en sonda da üçüncüye geçmek suretiyle işi büsbütün karıştırıyorsunuz? *Yani*, neden O, 1, 2, 4 sırası yerine, 0, 4, 1, 2, 3 gibi acaib bir sıra takip ediyorsunuz?” (2/151).

“Fakat çocuk hastalanıp da onu bir gün aramayacak olsa, meraktan çıldırır, sokaklara uğrardı. *Yani* severdi de göstermezdi kurnaz kız.” (1/88).

“Fi tarihinde aynı ekipte basket oynadığınızı söyledi. *Yani* sen de basketçi imişsin vaktiyle...” (2/146).

“ ‘... İçimi tabak gibi okuyorsun. *Yani* şimdi sert mi olayım?’ ” (3/111).

“Mahmutpaşa'da bir manifatura mağazası işletiyor ve ayrıca iyi iş yapan bir düğme fabrikasının da yarı yarıya sahibi bulunuyordu. *Yani* ne meslek, ne de tip itibariyle kızın rüyalandaki hassas şövalyeyi birazcık olsun andırıyordu...” (1/47).

“Milli marşları bile nasıl başlar: ‘Doçlan doçlan über alles.’ *Yani* bizim millet en üstündür dimeye getiriyor.” (4/92).

“Ondan sonra yarı donatımlılar gelirdi. *Yani* futbol ayakkabılarını takımın çıkarı için arkadaşları ile paylaşırlar.” (2/88).

“1) Rahmetli deniz harita subayı dedesinden kalma, tek gözlü boru gibi uzun korsan dürbünü ki en uzak mesafeler için. *Yani*: Kuzeydoğuda: Büyük ve Küçük Çamlıca ile Acıbadem dolayları. Güneydoğuda: Kınalı, Burgaz, Sivri ve Yassı adalar, bilcümle, ada vapurları ve bu menzilde seyir eden yat, kotra, şarpi, yelkenli, motor, kayık nevinden irili ufaklı her çeşit sefaini bahriye.” (1/206).

1.1.13.2. İki Cümle Arasında Açıklama Yapan “Yani” Bağlacı

“Yani” bağlacı, iki cümle arasında kullanılarak, açıklama amaçlı kullanılmıştır. “Yani” bağlacı, iki cümle arasında yer alarak, özellikle kendinden önce gelen yükleme açıklama yapar. İki cümle arasında “yani” bağlaçlı cümle sayısı yedidir.

“Esas olan, piposu, alışkanlıkları, hobbyleri, bu küçük sanılan ayrıntıları, *yani* hayat üslûbu ile kendisi.” (3/105).

“Geçen yıl DİE ZEİT'in bastığı 'Şeytan Tüyü' adlı hikâyem ise ömrümde aldığım en yüksek hikâye telif ücretidir. 1100 DM, *yani* 110.000 TL.” (4/177).

“ ‘Gündemin üçüncü maddesindeyiz, *yani* Ragıp Avşar'ın doçentlik konusunu münakaşa etmekte olduğunuzu hatırlatmak mecburiyetindeyim,’ dedi.” (3/131).

“Her ne ise, *yani* diyeceğim: Öyle rast gele bir insan değilim.” (1/37).

“ ‘Ne demek *yani*, her vatandaşa verilen bir haktan, efendime söyleyim bir şereften -daha da güçlü bir kelime aradı, bulamadı- evet bir şereften, bir ilim adamı niye imtina etmek zorundaymış?’ ” (3/126).

“ ‘-Ne demek *yani*, kimden korkacaktınız.’ ” (1/96).

“Saatin kalitesi, kurgu mekanizmasında, *yani* zembereğindedir.” (3/15).

1.1.14. “Hele” Bağlacı

“Hele” bağlacı, cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. Cümle başındaki kullanımı iki cümle arasına göre oldukça fazladır. Bu bağlacın da cümle başındaki kullanımının tercih edildiğini görüyoruz. “Hele” bağlacı, cümle başında dikkat çekme amaçlı ve pekiştirme amaçlı kullanılır. Cümle içinde ise “üstelik” anlamı ve uyarı ifadesi görülür. Cümle başında, dikkat çekme amaçlı kullanılanlarda 26; pekiştirenlerde yedi olmak üzere 33; cümle içinde dikkat çekme amaçlı kullanılanlarda iki; “üstelik” anlamı verenlerde bir; uyarı ifadesi verenlerde bir olmak üzere toplam 37 “hele” bağlacı cümle tespit edilmiştir.

1.1.14.1. Cümle Başı “Hele” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “hele” bağlacı, dikkat çekme ifadesi verenler ve pekiştirenler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Dikkat çekme ifadesi verenler en fazla kullanılanlardır. Pekiştirenler de ise sayı çok azdır.

1.1.14.1.1. Dikkat Çekme İfadesi Veren Cümle Başı “Hele” Bağlacı

Cümle başında dikkat çekme ifadesi veren “hele” bağlaçlarında, “özellikle” anlamı vardır. “Hele” bağlaçlı bu cümlelerin sayısı 26’dır. Sayıca anlaşıldığı gibi, bu bağlaçların çoğu dikkat çekme ifadesiyle “özellikle” anlamını vermiştir.

“Ama rüzgâr gerçekten sert esiyordu. *Hele* Beylerbeyi’nden sonra.” (4/46).

“ ‘Ama siz söyleyin, nasıl mektup yazabilirdim. *Hele* o Askeri Tıbbiye meselesini de duyduktan sonra?’ ” (2/21).

“Ben bunların içinde ne aramaya geldim? *Hele* yanımda, elli yaşlarında, pipolu, kır saçlı, iyi giyimli, İngiliz lordu gibi bir adam var.” (3/72).

“Bunlar tarihte zorlu devletler gurmuşlar, zorlu ordular gurmuşlar, zorlu sanayi gurmuşlar. *Hele* esgerlik ve disiplin konusunda üstlerine yokmuş.” (4/91).

“ ‘... Bütün çocukluğumun geçtiği yerler. *Hele* akşamları bir poyraz çıkar Karadeniz'den, kekik kokulu, serin...’ ” (2/53).

“Edirne mevkii müstahkem kumandanlığındaki vazifesinden bila sebep azlini isteyen Enver Paşanın suratına karşı: ‘Sen bir muhterissin,’ diye nasıl haykırmış... *Hele* Balkan Harbi hengamında alnından yaralanışı, öldü sanılıp saha-i harpte unutulmuşu: Bulgarlara esir düşüp fedakar emirberi Hasan Çavuşun marifetiyle üsera karagahından firar edişi...” (1/10).

“Filmin sesleri oraya kadar gelirdi. *Hele* arada bir dublaj filmi oldu mu, Kevser hanım konuşmalardan filmin konusunu da çıkarmaya çalışır, hasılı hoşça vakit geçirirdi.” (3/60).

“ ‘... Filvaki hava ılık olduğu müddetçe ağustosböcekleri eylülde de öter ama gündüz öter gece ötmez. *Hele* durmadan ötmesine bilimsel bakımdan’ ” (2/154).

“ ‘ -... Hani canım, o demir iskelenin ucunda... *Hele* Faruk Nafiz’in ‘Kıskanç’ diye bir şiiri vardı. Anket defterime bile yazmıştınız hatta. ...’ ” (1/62).

“İhtimal hanımının yatak odasında gördüklerinden yüzü gözü iyice açıldığından, yahut da Yugoslavya'dan gelen baharatlı yemeklerin artıkları ile yetiştği için hislerine gem vuramadığından olacak, gayrı, çaresi bulunamaz olmuştu. *Hele* kilit altında bulundurulmak fena halde onuruna dokunuyordu.” (2/72).

“İlk zamanlar bizi beraber görüp de manalı manalı göz kırpmış olanların şimdi yüzüne bakamaz olmuştum. *Hele*, Türk olmadıkları, kardeşini de hatırlatmadıkları için, en fazla müsaadeye mazhar devlet muamelesi gören o itoğlu itleri elime geçirsem bir kaşık suda boğacaktım.” (2/55).

“İstidlâlen şunu da arzedeyim ki, koku alma hassam ziyadesiyle münkeşiftir. *Hele* süt kokusuna karşı...” (2/109).

“Kabul etmeli ki, onların dördünde de bir Kral havası, bir Padişah cakası vardır. *Hele* bazı takımlarda bunları daha da bir şatafatlı resmederler.” (2/40).

“ ‘Karımın adını alma sen bir kere ağzına. *Hele* eşitlikler kıyaslamalar kurmaya hiç niyetlenme. ...’ ” (3/105).

“Kimi bir yazım üzerine fikrini açıklar, kimi felsefe ödevi için açıkça yardım ister, alır. *Hele* güzelseler hiç çevirmem.” (4/127).

“Ne efendi çocuk. *Hele* efendiliği, hususi hayatında da böyle.” (3/144).

“O gizli yükselti, o sinsi kaya kaç lüks motorun, kaç milyonluk kotranın mahvına sebep oldu, ben bu pencereden tanıgım. *Hele* saatte yüz elli kilometre giden bir sürat teknesini jilet gibi ikiye bölüp dümendeki çemiş oğlanı üç metre havaya fırlattıydı da aklımız başından gitmişti.” (4/21).

“ ‘Olur olur’ der aklınca. *Hele* Hitler yeni doğacak çocuk başına özel prim de adanmışken...’ ” (2/67).

“Onu tokatlamamak için zor tutuyordum kendimi. *Hele* dünyada başka kız kalmamış gibi benim sevgilime göz diken ve beni ömrüm boyunca en büyük saadetinden mahrum edecek olan o uğursuz müteahhide öyle derin bir kin besliyordum ki, bir gece yolunu bekleyip herifi köprüünün yanındaki yamaçtan aşağı atmayı, sonra da üzerine kaya parçaları yuvarlamayı tasarlıyordum.” (1/60).

“Öbürkülerin çoğu çalına çalına aşınmış, güneşte durmaktan yamru yumru olmuş şeylerdi. *Hele* Beethoven'in beş numaralı bir piyano konçertosu vardı.” (1/158).

“Ötede yabancı bir işçi galdırıma düşse gimse başını çevirip bakmaz. *Hele* gaççak ve de sigortasızsa rahatça ölebilir dirler.” (4/96).

“Peki ama o zaman leyleklerin Emir Sultan, İsabey, Eyüp Sultan gibi koyu Müslüman yerleri sevişlerini nasıl izah etmeli... *Hele* Eyüp'ü...” (3/49).

“Seçim günleri yaklaştıkça iki komşu da propaganda faaliyetini büsbütün artırdılar. *Hele* İfakat Hanım çarşı pazar demiyor, her yerde nutuk çekiyordu.” (1/125).

“ ‘Yaşamak güze! şey, hanımlar beyler...’ dedi. ‘*Hele* burnunu kırıp, küçük-lüğünü bilip yaşamak.’ ” (3/185).

“ ‘Yine de açma. *Hele* Şükran Tur ukalası duymamalı. ...’ ” (4/109).

“Yine Recep'ten rivayet; Miralay beyle değil tabii, fakat eski başvekil ve meclis reisi ile yalnız kaldığı zamanlar son derece dekolte Paris hikâyeleri de anlatıyormuş. *Hele* Paris lafı açıldı mı dört yapraklı gül olur.” (2/80).

1.1.14.1.2. Pekiştiren Cümle Başı “Hele” Bağlacı

Pekiştiren cümle başı “hele” bağlacında, “üstelik, hem de” anlamlarını buluyoruz. Pekiştirenlerin sayısı, dikkat çekme ifadesiyle kullanılanlar kadar çok değildir. Pekiştiren cümle başı “hele” bağlaçlarının sayısı yedidir.

“Aklıma vurdukça deli oluyorum. *Hele* kaptan... hele kaptan... Hepsinden çok ona yandım.” (1/138).

“Bizim Fasarya da bu soydan. *Hele* marangoz Halil'in gözünü de denemiş.” (2/96).

“Hani çaldı mı da içli çalar doğrusu. *Hele* glissandolarda sol kaşını bir kaldırışı vardır.” (1/163).

“Mücerret, bir göz kırpışını, bir dudak büküşü-nü tekrardan görebilmek için Bitmemiş Senfoni'ye tam 7 kere gitmişim. *Hele* orda, sırtında incecik bir sabahlık, Schubert'i düşünerek mehtaplı gecede balkona bir çıkışı vardır, aradan on altı yıl geçmesine rağmen dün gibi gözümün önünde.” (1/188).

“Müzisyenlere gelince, onların metronom gibi işlediklerine eminim. *Hele* orkestra şefleri...” (3/16).

“Yün bluzunu aşağı doğru çekip, turuncu memelerini büsbütün ortaya çıkararak piyanonun yanına öyle bir yaklaşması vardı, ders almak bir yana, sade bunu görmek için saatine dört kâğıdı seve seve verirdiniz. *Hele* yaz akşamları çorapsız ve kısa kollu geldiği günler...” (1/158).

“Yüz hatları ihtimal ki gülme nedir unutmuş. *Hele* gözler, o üzgün bakışlı gök mavisi gözler...” (1/162).

1.1.14.2. İki Cümle Arasındaki “Hele” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “hele” bağlaçlarında dikkat çekme, pekiştirme ve uyarı ifadesi vardır. Cümle başı kullanıma göre, iki cümle arasındaki kullanım oldukça az sayıdadır. Dikkat çekme ifadesi verenlerde iki; pekiştirenlerde iki olmak üzere, iki cümle arasında toplam dört “hele” bağlacı kullanılmıştır.

1.1.14.2.1. İki Cümle Arasında Dikkat Çekme İfadesi Veren “Hele” Bağlacı

Dikkat çekme ifadesi veren “hele” bağlaçlarında cümle içinde olduğu gibi “özellikle” anlamı görülür. Bu gruptaki cümle sayısı ikidir.

“Garnım tok ve de *hele* sırtım herkezinkinden pek..” (4/103).

“Kokular başkadır, renkler başkadır, *hele* sesler bambaşka.” (4/8).

1.1.14.2.2. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Hele” Bağlacı

Pekiştiren iki cümle arasındaki “hele” bağlaçları cümleye vurgu, pekiştirme kazandırır. Cümle sayısı oldukça azdır.

“Tazının burnu iki kilometre ötedeki bıldırcının kokusunu duyabilir. İnsanoğlunun koku alma duyusu oldum olasıya güdüktü ya, *hele* şimdi para kokusundan gayrisini almıyor.” (1/204).

“ ‘Dur *hele* sen, bana ettiklerini ben senin yanına komayacağım’ diye gözdağı vermektedir.” (2/74).

1.1.15. “Ya...Ya” Bağlacı

“Ya...ya” bağlacı, cümle içinde ve cümle başında kullanılmıştır. Bu bağlacın “ya” bağlacına göre kullanımı oldukça sınırlıdır. Bu yüzden, “ya” bağlacının “ya...ya” bağlacına göre kullanımda daha fazla tercih edildiğini görebiliriz. “Ya...ya” bağlacı içinde “ya...ya da; ya...yahut da” gibi farklı kullanım şekilleri de vardır. Bütün bu kullanımlarla birlikte, iki cümle arasında 17; cümle başında 13 olmak üzere toplam 30 cümle tespit edilmiştir.

1.1.15.1. İki Cümle Arasındaki “Ya...ya” Bağlacı

Cümle içi “ya...ya” bağlacı, iki seçenekten birini sunanlar ve iki ihtimalden birini sunanlar olmak üzere ikiye ayrılır. Bu grupta “ya...ya; ya da; ya...yahut da; ya...ya da” kullanımlarını görüyoruz. İki ihtimal sunanlarda sadece “ya...ya” vardır. Diğerleri iki seçenekten birini sunan anlamlarda görülür. Eşitlik ifadesi verenlerde “ya..ya;

ya...ya...ya” kullanımları vardır. İki seçenekten birini sunanlarda on; eşitlik ifadesi verenlerde beş; iki ihtimal sunanlarda iki olmak üzere toplam 17 cümle belirlenmiştir.

1.1.15.1.1. İki Cümle Arasında İki Seçenek Sunan “Ya...ya” Bağlacı

İki seçenekten birinin gerçekleştiğini veya gerçekleştiğini ifade eden bu cümlelerde, “ya...ya” bağlacının yanında “ya...ya da, ya...yahut da” şekilleri vardır. Cümlelerde iki yargıdan birinin gerçekleşmesi ifade edilir. İki seçenek sunan iki cümle arasındaki “ya...ya” bağlaçlı cümlelerin sayısı yedidir.

“Bu kayalar met ve cezire göre *ya* gözden kaybolurlar, *ya* açıkça ortaya çıkarlar.” (4/10).

“Bunlar insanın hamurunda *ya* vardır *ya* yoktur.” (3/147).

“Recep ‘Hayır’ diyor, ‘onun adı *ya* Hasan’ dır *ya* Hüseyin’ “ (2/82).

“Bugün böyle bir kelime sarf edivermesi, *ya* Rıza'ya karşı duyduğu minnetin başka mülahazaları hatırlatamayacak kadar samimi oluşundan, *yahut da* -bu ihtimal daha kuvvetlidir- büyük bir lütufta bulunan hanımefendilerin böyle müşfik tabirler kullanmalarının daha munasip kaçacağına kani bulunmasından ileri geliyordu.” (1/22).

“Çobana resminden âşık olup ‘*Ya* ben bu tasvirin sahibini bulurum *ya da* bu yolda helak olurum’ diyen padişah kızı misali, ne malum kızıl saçlı amazonun da babasına direktmediği, ‘İlle de ille, ben yakası yağlı bir şaire varacağım,’ diye tepinmediği?” (1/106).

“İslak şortu ve bluzu ile ilk otomobile atlayıp *ya* evine döndü, *ya da* öç almak için başka bir erkek arkadaşının evine doğru yöneldi.” (4/22).

“Kantarcı *ya* duymamış, *ya* duymamazlıktan gelmişti.” (2/34).

1.1.15.1.2. İki Cümle Arasında Pekiştiren “Ya...ya” Bağlacı

Pekiştiren iki cümle arasındaki “ya...ya” bağlaçlarında tek örnekte “ya...ya...ya” kullanımı vardır. Cümlelerde “hem...hem” anlamı bulunmadır. “Ya...ya” bağlaçlarının

tekrarlanması, pekiştirme ifadesini arttırmıştır. Pekiştiren iki cümle arasındaki “ya...ya” bağlaçlı cümlelerin sayısı beştir.

“Bir sonuca varmasa da kızıştırır *ya* insanı, silker çıkarır *ya* onu bu yere batası durgunluktan.” (3/107).

“Başkasına gittiği için, gider gibi olduğu için bana dayanılmaz derecede çekici görünen şu masa, şu iskemleler, şu büfe... şimdi üzerime kaldı *ya*, benim oldu *ya*... kaporasını verdim, faturasını imzaladım *ya*, mal gibi kurulacaktı, matah gibi yatacaktı... İnsanın üzerinde kalan her şeyin bütün ağırlığı ve yavanlığı ile...” (3/84).

“Bu tedavi tarzı üç dört hafta *ya* sürdü *ya* sürmedi ki, Hitler bir mart sabahı, selamsız sabahsız, o zamana kadar gayriaskeri bölge sayılan Ren kıyılarını işgal ediverdi.” (3/66).

“Maçta gözünün önünde bir şeyler oluyor *ya*, kendini bir heyecana kaptırıyor *ya*. Bunu arar işte.” (3/144).

“Şamar oğlanına döndürmüşlerdi beni. Yahudiye çıkmış *ya* adımız, biraz da korkağız *ya*, bindikçe bindirirler. Beylere alay lazım.” (4/55).

1.1.15.1.3. İki Cümle Arasında İki İhtimal Sunan “Ya...ya” Bağlacı

İki ihtimal sunan cümle içi “ya...ya” bağlaçlı cümlelerde, yargıların hangisinin gerçekleştiğinden emin olmama, tahmin yürütme vardır. Bu cümlelerde sadece “ya...ya” kullanılmıştır, başka kullanım şekli yoktur. İki ihtimal sunan cümle içi “ya...ya” bağlaçlı cümlelerin sayısı ikidir.

“Böyle tükrük saçtığına bakılırsa *ya* politikadan konuşuyor *ya* birini batırıyordu.” (3/93).

“Bu haliyle *ya* bir şair *ya* bir ressam olmalı idi.” (2/70).

1.1.15.2. Cümle Başı “Ya...ya” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ya...ya” bağlaçları, tıpkı cümle içinde olduğu gibi iki seçenek sunma ifadesiyle karşımıza çıkarlar. Cümle içinde olduğu gibi “ya...ya” yanında “ya...ya da; ya...yahut; ya...yahut da; ya da” kullanımlarını cümle başında da görüyoruz. İki seçenek sunan cümle başı “ya...ya” bağlacı yanında “ya...ya da; ya...yahut; ya...yahut da” kullanımları da vardır. Cümlelerde, iki seçenektan birinin gerçekleşeceği anlamı vardır. İki seçenek sunan “ya...ya” bağlaçlı cümlelerin sayısı sekizdir.

“Bu kadar ince eleyip sık dokumak, bana fazla gayretkeşlik gibi geliyor. *Ya* hep, *ya* hiç...” (3/130).

“Burada galmanın da iki türlü olur. *Ya* boynun bükük, gaderine ırız olup alttan alacaksın. *Ya da* göbeğini gendin gesecek, yolunu gendin açacak, bir durum muhasebesi yapacak, boşlukları görüp gediklerinden yararlanacaksın.” (4/95).

“Daha söyleniyor musun sen.. *Ya* basıp gidersin *yahut*...” (2/219).

“Her iyiyi aşağı aşağı çeken böyle bir ortamda daha fazla yaşatmazlardı onu da, ondan. *Ya* değişecek, *ya* futbolu bırakacaktı.” (3/153).

“Linowsky bermutat şamdanlı piyanosunun başına oturmuştur. *Ya* uzun ve kupkuru parmaklarıyla mezür vermekte, *yahut da* bir mumyanınki kadar sarı yüzünü iki elinin içine almış, kızların kendisine o çok yakıştırdıkları mistik pozda talebesini dinlemektedir.” (1/156).

“Ölüme kafa tutabilmek için de zavallının iki imkanı vardır. *Ya* çoluk çocuk sahibi olup adını, soyunu idame ettirmek, *yahut* Şeyh Galip gibi ölmez mısralar söylemek, *ya* da yeryüzüne herhangi bir şekilde imzasını atmak.” (4/111).

“Tabii derhal teşhisi koyduk: ‘*Ya* deli, *ya* Amerikalı!’” (2/45).

“*Ya* sekizde *ya* dokuzda idik.” (2/57).

1.1.16. “Yahut” Bağlacı

“Yahut” bağlacı, incelenen dört kitapta yapısal olarak cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. Cümle başında da, iki cümle arasında da aynı anlamları buluyoruz. Bu bağlacın cümle başında kullanımı daha fazladır. Cümle başında 21; iki cümle arasında 8 olmak üzere toplam 29 “yahut” bağlaçlı cümle tespit edilmiştir.

1.1.16.1. Cümle Başı “Yahut” Bağlacı

Cümle başında “yahut” bağlacının kullanımı yanında, “yahut da” şekli görülür. Cümle başı “yahut” bağlacı “halbuki, nitekim, oysa” bağlaçlarında olduğu gibi tek anlam verir ve bu anlamı tek başına sağlar. Cümle başında kullanılan “yahut” bağlacı cümleler arasında seçenek sunarak “veya” anlamını verir. “Yahut” bağlacı, bu anlamı tek başına sağlar. Ancak “yahut” bağlacıyla birlikte “farzetmek, belki” gibi kullanımların olması “veya” anlamını arttırmıştır. Seçenek sunan “yahut” bağlaçlı cümlelerin sayısı 21’dir.

“ ‘Akşamları alıp seni Çakırın meyhanesine götürürüm. *Yahut* Nana’ya.’ ” (2/211).

“ ‘Akşamları alıp seni Marmara sinemasına götürürüm. *Yahut* da Sadi Tek’e.’ ” (2/131; 210).

“Ama bazı yazarlar açık saçıklığı ilgi oltası sayıyorlar. *Yahut* kendi komplekslerini böylece boşaltıyorlar.” (4/177).

“Arada bir, irademin dalgın anlarından faydalanarak, kaçamak tahminler yapmaya başladım. Günde bir kere mesela. *Yahut* iki...” (3/12).

“Aşçıları vardır elbette. *Yahut* lokantadan yerler...” (3/76).

“Evet Kalender aynadaki hayalini tanıdı ise böyle düşünmüş, bundan kişnemiş olabilir. B.) *Yahut* da, evet yahut da – polis, yolcular, dükkancılar filan daha ziyade bu ikinci tezi müdafaa ediyorlar – hayvan aynadaki halini başka bir at, kendi gibi çöp arabası çeken ve onu ezecekmiş gibi üzerine yürüyen reel, yabancı ve düşman bir at

sanmış olabilir ki, bu takdirde kişneyişi gayet meşru bir kendini koruma içgüdüsünün ifadesi olarak kabul edilmek gerekir.” (2/11).

“Fasarya üzerine bir roman yazılacak olsa, bütün bu denediği meslekler, o eserin ayrı birer bölümünü teşkil edebilirler. *Yahut* roman değil de, tıpkı Karagöz serisi gibi, ‘Fasaryanın Yalova Safası’, ‘Fasarya Hücumbotunda’, ‘Fasarya Gece Bekçisi’, ‘Fasarya Tunus'ta’, ‘Fasarya Topal Azizle Nasıl Bozuştı’, ‘Fasarya İtfaiyeci’, ‘Fasarya Evleniyor’ vs. gibi bir de zincirleme Fasarya serisi kaleme almak mümkün.” (2/89).

“Güneşin altında, kızgın kumların ortasında Oberst von Eppenheim'le istikşafa çıkmıştır. *Yahut* da çadırında taarruz planını hazırlıyordu.” (2/83).

“İşte bunlardan biri, sırf laf olsun diye, sırf onu kızdırmak onunla zevklenmek için ‘fasarya’ deyip geçivermiştir oğlana. *Yahut* belki de, habire yenilmekte olduğu için zaten öfkesi burnunda bir altmışaltı tiryakisi, istediği kahveyi zamanında getirmede diye kızıp: ‘Ulan ne fasarya oğlan şu Kâzım be, meredin çaylak çaylak bakınmaktan başka bir işe yaradığı yok,’ diye bağırması olacak.” (2/86).

“Ki böyle düşünebildiği takdirde, atların da insanlar ve bazı gelişmiş maymunlar gibi, tecrübeden ders alma kabiliyetine ve geçmişle gelecek arasında bir mantık köprüsü kurabilme melekesine sahip olduklarına inanmak gerekiyor.

B) *Yahut* da, evet, yahut da - bu ikinci ihtimal akla çok daha yakındır - o gün sadece yorgundu, bir canı sikkındı, ne bileyim ben, gece belediye ahırında öbür beygirlerle çıkan bir yer çekişmesinden ötürü uykusuzdu, keyfi yoktu da ondan kişnemeğe, ürkmeğe, iki gün evvelki gibi etrafı gürültüye vermeğe, üşendi.” (2/29).

“O şeffaf, o sıcak, o yumuşak parmakların bir bir ölçüsünü alsam. *Yahut* manikürcü olmalı...” (1/134).

“Oyuna dalıp zamanaşımını unutmuşlardı. *Yahut* da, arada açan güneşle, denizi de sanki durulduğunu farzedip korkulu bir ihtimali akıllarına nedense pek yaklaştırmamışlardı.” (3/178).

“Siyahlı kadının okuduğu roman masanın üstüne atılmış duruyordu. Sekban yan gözle baktı: Ve Durgun *Akardı Don*. Oysa o *Amber* okuyor sanmıştı. *Yahut Rüzgâr Gibi Geçti*.” (3/181).

“Sonunda ya sapıtacağım. *Yahut* da aradığıma erişeceğim: Zamanın şuuruna varıp, hayata doyacağım.” (3/21).

“Şöyle mahurdan bir şey olmalı idi şimdi. *Yahut* da Kadri Beyin ‘Sevdi bu gönül seni’ şarkısı.” (1/108).

“Tanıdıklarına, yakınlarına bakıp, bu saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşünürüm. *Yahut* tersine, saatten hareket edip insana geldiğim, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüğüm de olur.” (3/15).

“Üstat diye pohpohladığı şairler şimdi ona pek zavallı, pek süfli görünüyorlardı. İstese topunu kâtip alırdı yanına şimdi... *Yahut* da şoför.” (1/106).

“Ve kadınlara has o beceriksiz kol hareketi ile denize bir kâğıt attı. *Yahut* atmak istedi.” (1/130).

“Ve Yahudi oğlan kuyruğunu indirip uzaklaştırdı. *Yahut* da perde yukarı kadar kalkar: Gel sevgilim, her şey hazır, seni bekliyorum.” (2/70).

1.1.16.2. İki Cümle Arasında Bulunan “Yahut” Bağlacı

İki cümle arasında bulunan “yahut” bağlacı, cümle başına göre daha az sayıdadır. İki cümle arasındaki “yahut” bağlacının da tıpkı cümle başında olduğu gibi “yahut” yanında “yahut da” şeklini görüyoruz. Yine cümle başındaki “yahut” bağlacının verdiği “veya” anlamını, iki cümle arasında da buluyoruz. “Yahut” bağlacı seçenek sunan “veya” anlamını veren cümle cümlelerin sayısı sekizdir.

“ ‘... Belki de o anası, *yahut* yuvada kalan kardeşlerinden biri idi. ...’ ” (3/52).

“ ‘Bir mahallebiciye girip münakaşamıza orada devam edelim, *yahut* sinemaya gitsek...’ ” (2/22).

“Bu olaya her iki gözlükle de baktım, *yahut* baktığımı sandım.” (4/85).

“İster misin, bir gün evvel apandisitini pek iyi gömemediği vatmanda peritonit arazı başlasın, *yahut* bir hafta önce tiroidini derince aldığı öğretmeni tetani krizleri yoklasın.” (3/32).

“Kapıdaki kartviziti okuyabilmek için ya kibrit çakacaktınız, *yahut da* kanadı ardına kadar itip içeriden gelen gün ışığından medet umacaktınız.” (1/155).

“Moskova yazardı ihtimal, *yahut da* Petersburg.” (1/155).

“Möbleye, iç dekorasyona ait şeylerden iyi anlardı, *yahut* anladığını sanırdı.” (3/36).

“Ve güldü, *yahut* sadece gülmeyi, gülümsemeyi denedi.” (3/176).

1.1.17. “Oysa” Bağlacı

“Oysa” bağlacı, tıpkı “nitekim” ve “halbuki” bağlaçları gibi, sadece cümle başında kullanılmıştır. “Oysa” bağlacı bulunduğu cümleye sadece karşıtlık ifadesi vermiş ve bu ifadeyi genellikle tek başına sağlamıştır. Bu cümlelerde “tam tersi” anlamı görülür. İncelenen dört öykü kitabında “oysa” bağlacı kullanılırken, “Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu” adlı öykü kitabında “oysa” bağlacı hiç kullanılmamıştır. Sadece cümle başında kullanılan ve karşıtlık bildiren “oysa” bağlaçlı cümlelerin sayısı 28’dir.

“Akli sıra onunla alay ediyordu. *Oysa* kendi tüyleri ile hiç asorti olmayan ekose bir yelek giymiş, hava yağmurlu olmadığı halde ayaklarına gri şosonlar geçirmişti.” (3/95).

“Aktörlük, askerlik, politikacılık, işadamlığı; hırs olmadan, beğenilmek hevesi olmadan yapılır mı? *Oysa* Ases beğenilmeye boş vermiştir.” (3/152; 167).

“Belki de bir gün ‘Ne ettim de bu takımı aldım’ diye yerineceğim. *Oysa* şimdi kuş gibi hafifim.” (3/85).

“ ‘Bir sabah çayınızı içeyim çocuklar,’ dedi. *Oysa* bize çaya geldiği hiç vaki değildir.” (4/108).

“ ‘- ...Biz sizi fazla rahatsız etmeyelim.’ *Oysa*, her zaman el şakası, dil şakası, daha fazlası gırla...” (1/213).

“Boş elleri ve hiçbir şey yapmadığı zamanki yavan bakışları ile ne güdük bir görünüşü var. *Oysa* kendi, sakın ve dengeli olmak için, spor ceketini giymiş, piposunu temizliyor.” (3/105).

“Bu haliyle iffetini koruyamayan beceriksiz bir bakireyi hatırlatmaz mı? *Oysa*, vurucu bir santrfor, ya da acar bir açık, bir gol kralı, futbolcuların en erkek elemanı sayılsa yeri.” (3/143).

“Bunu da denize, ipe, Müller usulü jimnastiğe borçlu olduğunu sanıyordu. *Oysa* her şeyin başı kalıtım...” (4/31).

“ ‘Burası fazla rüzgâr alır sen üşümeysin Sevim Hanım.’ *Oysa* kız onu yalnız bırakmamak için yanına oturmuştu.” (4/45).

“Dışardan bakan biri, onun jüri kararının üçüncü maddesinde bir gedik yakaladığını sanabilirdi. *Oysa* o, bir zırhlı resmi yapıyordu.” (3/123).

“Hatta Sungur bir ‘Salt İnsan Antolojisi’ çıkarıp inadına onlardan kimseyi almamayı teklif etti. *Oysa*, Ankara'da o antolojiyi çıkaranlar içinde eserleri kendi çıkardıkları antolojilerden başkasına alınanlar da vardı.” (1/228).

“Her okumamış kadının okumuş, meslek sahibi olmuş kadına duyduğu gibi. *Oysa* Şükran Tur kendi halinde, kara kuru, kısa boylu, gümüş çerçeve gözlük takan, hiç evlenmemiş, bu gidişle pek de evlenemeyecek, arkeoloji mezunu bir kızcağız.” (4/107).

“Her oyun yazarı bu iki hali de yaşamıştır. *Oysa* küçük hikâyede tek sorumlu sizsinizdir.” (4/176).

“İnsan sadece bir araç. İşte hepsi bu kadar. *Oysa* insanlar çoğu zaman yaptıkları gibi, işi nasıl ters yorumlarlar.” (3/101).

“Kırar da belki... *Oysa* ben alsam onu, nasıl incitmeden tutardım.” (3/70).

“Kıskançlık çünkü, bencil bir duygudur her şeyden önce... *Oysa*, benim bu hayıflanışım kendi hesabıma olmaktan çok, kadri bilinmeyen, bilinmeyecek mal hesabına...” (3/72).

“Kimse onun farkında bile değil, henüz. *Oysa* ilk düdükle en önemli nesne o olacaktır birdenbire.” (3/149).

“Köpeklerine kendi kişiliklerinin damgasını vurduklarını sanacak kadar. *Oysa* bir hariciyecinin köpeği hiç de snop olmayabilir.” (3/101).

“Nasıl her kesilen tavuğun kursağından oluşmamış yumurtalar çıkarsa, kendini tüketmemiş her yazarın gönlünde de yazılacak daha nice şeyler yatar. Giyotine, giderken kafasını işaret edip, ‘*Oysa* burada daha neler vardı’ diyen Andre Chenier bu son sözleri söylerken daha çok gençmiş.” (4/179).

“ ‘Onun evine, bürosuna gitseniz, bunu fark etmemesine ihtimal var mı? *Oysa* bir ağustos ayında, bir plaj kasabasında onun indiği pansiyona inseniz, kim sizden şüphelenir?’ ” (3/172).

“ ‘Roma’da her tarihi bina yan yana birbirini örtercesine yerden mantar gibi bitmiştir. *Oysa* Türk mimarları camilerini toprağın iniş çıkışlarına ve daha önceki Bizans eserlerinin konumuna göre ne uyumlu bir şekilde yerleştirip bu harika silueti oluşturmuşlar,’ derim.” (4/130).

“Sedat Germiyanoglu, Ragıp Avşar denilen bu hışırın, bir çuval inciri berbart eden aceleciliğine fena halde kızmıştı. *Oysa* deminden beri öyle parlak cümleler

hazırlamıştı ki, bunları birer şamar gibi karşı tarafın onuruna şaklatmak için söz sırasını kolluyordu.” (3/135).

“Sekban yan gözle baktı: Ve Durgun Akardı Don. *Oysa* o Amber okuyor sanmıştı. Yahut Rüzgâr Gibi Geçti.” (3/181).

“Seni dinlerken kendi konuşacağını düşünür. *Oysa* o dinlerdi.” (4/139).

“Tuhaf tuhaf baktılar yüzüne. *Oysa* o makine işlese her şeyin düzeleceğine dair bir önsezi vardı içinde.” (3/110).

“ ‘... Yaşar Nabi'den en fazla telif ücreti almamızdan kaynaklanmış olsa gerektir. *Oysa* aynı dönemde başka nice ünlü hikayecimiz vardı.’ ” (4/161).

“Yoğrulmuş tepilmiş bir balçık deryası. *Oysa* kırk beş dakika önce nasıldı?” (3/148).

1.1.18. “Ancak” Bağlacı

“Ancak” bağlacı, cümle başında ve iki cümle arasında kullanmıştır. Bağlacın en fazla cümle başında kullanıldığı görülmüştür. Cümle başında kullanılanlar 18, iki cümle arasında kullanılanlar 4 olmak üzere toplam 22 “ancak” bağlaçlı cümle belirlenmiştir.

1.1.18.1. Cümle Başı “Ancak” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “ancak” bağlaçlarının karşıtlık ilişkisi kurdukları ve sınırlama yaptıkları görülmüştür. “Ancak” bağlaçlı cümlelerin en fazla karşıtlık ilişkisi kurdukları belirlenmiştir. İncelenen metinlerde cümle başında kullanılan “ancak” bağlaçlı cümleler 18’dir. Bunlardan 14 tanesi karşıtlık ilişkisi kurmuş, dört tanesi sınırlama amaçlı kullanılmıştır.

1.1.18.1.1. Karşıtlık İfadesi Veren Cümle Başı “Ancak” Bağlacı

Karşıtlık ifadesi veren cümle başı “ancak” bağlaçlarında “ama, fakat” anlamı vardır. Bu cümlelerde “ancak” bağlacının “ne var ki” ve olumsuz filleri ile birlikte

kullanımı, cümlelerdeki karşıtlık ifadesini arttırmaktadır. Cümle başında karşıtlık ifadesi veren cümle başı “ancak” bağlaçlı cümlelerin sayısı 14’tür.

“Ahizede ses seda yok. *Ancak* o zaman hâlâ edepli edepli kolumda çalmakta olan yeni saatimi fark edip gülümsedim.” (4/70).

“Ama bugün kendini hamal sırtında giden bir endam aynasında değil de, belediyenin Şişhane’ye yeni koydurduğu orta malı bir seyrüsefer aynasında gördü. *Ancak* ne var ki, bu aynadaki hayalini de yine gerçekte olduğundan - yahut bizim gördüğümüzden - yarım misli daha iri olarak gördü.” (2/28).

“Bu filmin ayrıca takdirname almasını muhtemel görüyoruz. *Ancak* Melâhat’ın bar ve sefahat hayatına dair sahnelerin bilhassa çok genişletilerek işlenmesi ve bu arada birkaç dans numarasına da yer verilmesi lâzımdır.” (2/240).

“Bu itibarla komşusunun teşhisi hiç de yanlış değildi. *Ancak* ne var ki, İfakat Hanım da bunu durduğu yerde yapmamıştı.” (1/121).

“Bundan ötürü falcılara karşı daima korku ile karışık bir saygı beslemişimdir. *Ancak* ne var ki, falcıların yanında öbür el sarraflarını, bilfarz eldivencilerle manikürcüleri ve bilhassa gişe memurlarını yabana atmamak gerek.” (1/127).

“Bununla beraber biz de pek ümitsiz değildik. *Ancak* ne var ki, biz ekâbir çocuklarına değil de, Fransız hocamız M. Martinin övünmelerine bel bağlıyorduk.” (2/57).

“ ‘- Buyurduğunuz gibi milletime sosyal yardım sahasında da ayrıca bir teberruda bulunmak en büyük emelimdir. *Ancak* bahis mevzuu heykel artık yapılmış bitmiş ve parası ödenmiş bulunuyor, eğer bir mahzur yoksa...’ ” (1/41).

“Esas olan, piposu, alışkanlıkları, hobbyleri, bu küçük sanılan ayrıntıları, yani hayat üslûbu ile kendisi. Serap bir çerez bütün bunların içinde. Nedir ki o? *Ancak*, o, değer verdiği için bir şey sanılan, onun ilgisi ile biraz ışıklanan bir obje.” (3/105).

“Fasarya her boyaya boyanıp çıktı demiştik ya, bir ara Caddebostanı Gazinosunda garsonluk bile etti. *Ancak*, onurunu oldum bittim pek yüksek tutmaya alışık olduğundan garsonlukla hiç mi hiç bağdaşamadı.” (2/90).

“İlk anlatıcıların dinleyicisi az olmuş. *Ancak* kulaktan kulağa duyulmuş.” (4/158).

“Kadın gülümsedi. Sehr gut'u anladığı belliydi de, ne çare ki, Çekoslovak olduğundan ve de ana dilini konuştuğundan Sekban, onun dediklerini pek çıkaramadı. *Ancak* turistlere gösterilen bir hoşgörü ve güler yüzlülükle, el, kol hareketlerinin, mimiklerin de bol bol katıldığı, Almanca, İngilizce karması bir dille, kadına, üslubunun Ayvazovski'ye benzediğini, havanın denizi çok şahsiyetli bir hale getirdiğini, yağmur yağsa Karadeniz'e neden ‘Kara’ adının takıldığının kolay anlaşılabileceğini, ama yağmur ihtimalinin az olduğunu, sert rüzgârın yağmur bulutlarını sürüp götüreceğini, denizin soğuk ama very gut olduğunu, aklınca, anlattı.” (2/165).

“Kalabalıktan dışarıyı görünmediğinden Sebati Bey mendireğe girip Haydarpaşa'ya yanaşmakta olduklarını anlayamadı. *Ancak* vapur iskeleye tos edip yanındaki uzun boylu adam üstüne yığılır gibi olunca bir yere yanaştıklarını sezdi.” (1/74).

“Malumuâliniz, bizler Recai Zade Ekrem gibi bir muallimi fazılın, Halit Ziya gibi bir üstadı edebinin, Abdülhâk Hamit gibi bir şairi azamın ve Mehmet Akif gibi bir mücahidi islâmın eserleriyle tegaddi edegeldiğimizden, zevki edebimiz bugünkülerin mizacı ile pek imtizaç edemiyor. *Ancak* ne var ki, bu saydığım üdebayi kiramın kâffesinde müşterek olan bir vasf her birinin, edebi, edebiyatın lâzımı gayrı müfarıkı addeylemeleri idi.” (2/147).

“Yerler yine iki gün evvelki gibi kaygandı. *Ancak* ne var ki, bugün lodos değil de gündeğusu esiyordu.” (2/28).

1.1.18.1.2. Sınırlayan Cümle Başı “Ancak” Bağlacı

“Ancak” bağlacı, cümle başındaki kullanımında sınırlama ifadesi verir. Bu cümlelerde “yalnız, sadece” anlamı vardır. Sınırlayan cümle başı “ancak” bağlaçlı cümlelerin sayısı dördtür.

“Bekçi köpeklerinin mitolojik atası Cerberos'tan, misyoner Saint Bemard'lara, örnek sadakati ile klasik okuma kitaplarının unutulmaz köpeği Yorkshire'li Lassie'den, Anafartalar Caddesindeki aşçı dükkânlarının dilenci köpeklerine kadar her köpeğin bir sevilecek yanını bulurdu. *Ancak* ve ancak illet olduğu iki cins köpek vardı.” (3/97).

“Çoğu anda başının bomboş, tertemiz oluşundan. *Ancak* gerektiği anda düşünür.” (4/43).

“İçelim, ille istiyorsanız. Ama lütfen enayiliğimin şerefine. *Ancak* bunun için içebilirim sizlerler.” (3/185).

“Yere düşmesinin sebebi ve Nuri'nin üstünde çıkan kamanın neden kanlı olduğu şimdi anlaşılıyordu: Kahraman Bekçi yaralandığını kimseye sezdirmemişti. *Ancak* duyulabilen bir fısıltı halinde: ‘Kendim yaralandım’ diyebilirdi.” (2/229).

1.1.18.2. İki Cümle Arasındaki “Ancak” Bağlacı

“Ancak” bağlacının iki cümle arasında kullanımı, cümle başında kullanımına göre oldukça azdır. Bu cümlelerde “ancak” bağlaçları “ama, fakat” anlamlarıyla karşıtlık ilişkisi kurmuştur. Karşıtlık ifadesi veren “ancak” bağlaçlı cümlelerin sayısı dördtür.

“Garson, işini yanda bırakmamış, *ancak* dördüncü sofrayı kurduktan sonradır ki, yeni gelenin yanına seğırtmişti.” (3/160).

“Hususi ebniyede heykel rekzetmek hususu derpiş edilmemiş, *ancak* umumi meydanlara dikilecek anıtlar için birtakım hususi kuyudat mevcut.” (1/41).

“Sanatçı oluşum bu huyumu değiştirmez, *ancak* bazen zorlar. Perhizi bozarım.” (4/178).

“Vaka gecesi kafayı iyice çekmiş, *ancak* kendilerini denizde bulunca biraz ayılabilmişlerdi.” (1/138).

1.1.19. “Meğer” Bağlacı

“Meğer” bağlacı, sadece cümle başında ve cümle sonunda kullanılır. Cümle başında 16; cümle sonunda beş olmak üzere toplam 21 “meğer” bağlacı kullanılmıştır. Cümle başında da cümle sonunda da aynı anlamdadır.

1.1.19.1. Cümle Başı “Meğer” Bağlacı

İncelenen metinlerde, “meğer” bağlacının cümle başındaki kullanımı tercih edilmiştir. İki cümle arasında kullanım hiç tercih edilmemişken, cümle sonunda kullanımı azdır. “Meğer” bağlacı, önceden olan; ancak yeni fark edilen durumları belirleme amaçlı kullanılmıştır. Cümlelerde “meğer” bağlacı, “aslında” anlamında kullanılmıştır. Farkına varılanları belirleyen “meğer” bağlacılı cümlelerin sayısı 16’dır.

“Almanca her fikrimi, kısaca değil de daha bir etraflıca açıklamaya yetse kıızı karşıma alır, ‘*Meğer* siz ne kötü pedagogmuşsunuz,’ diye bir de diskur geçebilirdim.” (2/73).

“Ancak o zaman hâlâ edepli edepli kolumda çalmakta olan yeni saatimi fark edip gülümsedim. *Meğer* Gürcü dostlar uçağı kaçırmayayım diye, verirken alarm zilini altı buçuğa ayarlamışlar.” (4/70).

“Bay Mavyan’ ın eline saldırarak öptü... *Meğer* delikanlı zengin sigortacının vaktiyle Pangaltı lisesinden talebesi oluyormuş...” (1/47).

“ ‘Belden aşağı şöyle bir yoklayalım dedik. Vay efendim vay. *Meğer* grekoromenci geçiniyormuş orospunun kıızı. ...’ ” (2/172).

“Bu arada yeni yeni bazı vecizeler da öğrendik. *Meğer* bir memleketin ‘seviyeyi ahlakiyesi’ genç kızlarının ‘etvar ü harekâtıyla’ ölçülürmüş.” (1/116).

“Çocuklar anlatıyor; o çıktıktan sonra resim hocasına bir hal olmuş; ordan oraya gider, ‘Maruzatım vardı, bak gördün mü, söyleyemedim işte,’ diye; kendi kendine dövünür dururmuş. *Meğer* maarif hizmetine gireli otuz altı yılı doldurduğu halde bir tarih yanlışı dolayısıyla hizmet süresi vekâletteki künyesinde otuz üç sene olarak görünüyor, bundan ötürü de emsali bir üst derece maaş aldığı halde zavallı resim hocamız mağdur duruma düşmüş bulunuyormuş.” (2/64).

“Eserin red ediliş sebeblerini öğrenmek için dün Neyir'i radyoya yolladık. *Meğer* denetim kuruluna sunulan raportör raporu harice verilmezmiş.” (2/149).

“Fasarya ertesi günü verilen adrese gitti. *Meğer* Ceyhan marka extra extra bisküvi imal eden Fabrikanın sahibisi Caniko'nun babası, Teğmenin de müstakbel kaynatası değil mi imiş?” (2/96).

“Fraulein Haubold eve gelip de vakayı öğrenince saçını başını yolmağa başladı. *Meğer* ne kadar da severmiş kedisini.” (2/72).

“Hani vazgeçtiydi? *Meğer*, vazgeçti gibi yapıp karşı tarafı yıpratıyormuş.” (3/78).

“Hemşiresindeki Cideli hizmetçinin tahtaları ovarken söylediği “İçimde bir sızı var!” şarkısını bile gözü nemlenmeden dinleyemez olmuştu. *Meğer* ne kadar severmiş Cavidan'ı?” (1/85).

“Herhalde kendince bir gerekçesi olmalı. Tamam, anlaşıldı. *Meğer* efendisini görmüş.” (4/23).

“O halim selim, namazında niyazında hatun kişi on dakikanın içinde bir ifritleşsin, bir şirretleşsin...*Meğer* ne küfürler de bitirmiş.” (1/124).

“Parayı uzattım. Malımı verdiler. *Meğer* demir ayaklı bir masa küllükmüş.”
(3/88).

“Saat gösterişsiz bir saatti. *Meğer* ne marifetleri varmış o gösterişsiz saatin.”
(4/70).

“Taş tablolar boyanıyor, yıkık yerler sıvanıyor. *Meğer* Gazi Paşa gelecekmiş.”
(2/57).

1.1.19.2. Cümle Sonu “Meğer” Bağlacı

Cümle sonunda “meğer” bağlacının kullanımı cümle başında kullanılanlara göre oldukça azdır. İncelediğimiz metinlerde cümle sonunda “meğer” bağlacının kullanımı dördüncü kitapta hiç bulunmamaktadır. Önceden belirli olan; ancak daha sonra fark edilen durumları belirleme amaçlı “meğer” bağlacı kullanılmıştır. “Meğer” bağlacı, tıpkı cümle başında olduğu gibi bu cümlelerde de “aslında” anlamında kullanılmıştır. Farkına varılanları belirleyen “meğer” bağlacı cümlelerin sayısı beştir.

“Çünkü yaşımdan genç gösteriyordu. Henry dediği o kazık yutmuş oğlan kaynıymış *meğer*.” (2/49).

“ ‘Dokuz yüz on, dokuz yüz on. Satıyorum... satıyorum. Hikmet bey ister misin?... Sat...’ Hikmet bey benim önümdeki balı tütün içen İngiliz lordu imiş *meğer*...”
(3/74).

“Ellerin de susup konuştuğunu, gülüp ağladığını, kızıp homurdandığını ben ondan öğrendim. Ellerin de dalgını oluyormuş *meğer*.” (1/128).

“Ona duyduğu ilgi olsa olsa platonik bir ilgi olacaktı. Yanılmışım *meğer*.”
(2/70).

“Salacak’ta otururken ev sahibimizin bir kızı vardı. İnsan ilk sevgililerinin adını da unutmamış *meğer*.” (3/76).

1.1.20. “Madem” Bağlacı

“Madem” bağlacı, cümle başında ve iki cümle arasında kullanılmıştır. Cümle başında da cümle sonunda da sebep-sonuç anlamı verir. Bu cümlelerde şart ifadesi de sezilmektedir. Cümle başı 13; iki cümle arası dört olmak üzere toplam 17 “madem” bağlaçlı cümle vardır.

1.1.20. 1. Cümle Başı “Madem” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “madem” bağlacı, cümlelere bir önceki cümledeki nedenlerin doğurduğu kaçınılmaz sonuçları ifade eder. Sebep bildiren cümle başı “madem” bağlacı, cümleye “için, bu yüzden” gibi anlamlar verir. Cümle başında kullanılan “madem” bağlacının sayısı iki cümle arasında kullanımına göre daha fazladır. Cümle başında kullanılan “madem” bağlaçlı cümlelerin sayısı 13’tür.

“Artin Margusyan burnunda keskin bir eter kokusu duyunca ‘*Madem* bu kokuyu duyuyorum, demek ki sağım’ diye düşündü.” (2/16).

“ ‘- Ha ev mi?’ dedim. Az daha artık olmasa da olur, diyecektim. Birden toparlandım: ‘- Bir ahbap için soracaktım da...’ ‘- *Madem* siz aradasınız, güzel hatırlınız için yazlığımı sekiz yüze bırakırız, dedi.” (1/63).

“İki meçhullü basit bir discussion'un içine dalmış, çıkamaz da çıkamazmış: ‘*Madem* x, y'den büyüktür’ dermiş. ‘O halde y, x'den küçüktür.’ ” (2/63).

“İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi... *Madem* zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.” (3/18).

“İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi... Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. *Madem* zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.” (3/18).

“ ‘İşi bu kadar sağlamış olduğu halde dışarda entrikaya kurban gidiyormuşçasına ağlamaklı olan Ragip'in bu hali budalalığından mı, yoksa çarıklı erkân-ı harpliliğinden mi? *Madem* işi garanti, şimdi konuşmaların sonuna doğru söz alıp, adayın Etnografi - pardon Önasya dilleri- kürsüsüne lâayık olmadığına dair bir diskur geçer, son zamanlarda

şuna buna bol keseden profesörlükler ihsan edilirken pek sugötürür gerçeklere dayan ildiğini, bu keyfiyetin esasen ayağa düşmüş fakülte prestijini pek de yükseltici bir faktör teşkil etmediğini de araya sıkıştırır, yerime otururum.’ ” (3/124).

“Kararlı olanlar kimler? Niye adam topluyorlar? *Madem* bunun adaylığını baltalayacaklar, neden nisabı doldurmaya çalışıyorlar da, kuruldan çekiiip oturumu düşürmüyorlar?” (3/121).

“Onları ıslah sana bana düşmemiştir. *Madem* ekmeğimiz onların elinde, göprüyü geçene gader ayıya dayı diyecez.” (4/94).

“ ‘Senin ne üstüne vazife a ukalâ dümbeleşti, onların kendi aralarında temizlenecek hesapları varmış. *Madem* gafil avlandın erken davranamadın.’ ” (2/94).

“Şımarımıyayım diye. Bu oysada şu tını da var: *Madem* bu kadar yumuşak kürek çekermişsin, madem mehtapsız ve şiirsiz bir gecede sırf böyle usulca kürek çekişinle beni sarhoşluğa benzer bir mayalaştırma yetkin varmış, nene gerek o *vükelalıklar*, o laf ebelikleri, o bilgiçlikler.” (4/125).

“ ‘Şimdi kaç göç kaldı mı ya?’ ‘Kalmasın. *Madem* onlar eski usul üzerine hareket ediyorlar, anam yarın gidip görecez. O biyenirse benim de kabulüm.’ ” (2/98).

“Yaprağın rengini alıp göze batmamak için, aykırı düşüp yakalanmamak için. *Madem* buraya geldin, hırlaşmaya deel, uyuşmaya bakacaksın.” (4/91).

“Yoksa bizim heykel de onlar gibi şanlı şöhretli bir şey olacak... *Madem* böyle gelmiş böyle gidiyor... Biz de modaya uyacağız.” (1/39).

1.1.20. 2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Madem” Bağlacı

“Madem” bağlacının iki cümle arasında kullanımı cümle başındaki kullanıma göre oldukça azdır. İlk ve ikinci öykü kitaplarında hiç iki cümle arasındaki kullanıma rastlanmamıştır. “Madem” bağlaçlı iki cümle arasındakiler, sadece üçüncü ve dördüncü

öykü kitaplarında vardır. Bu cümlelerde sebep ifadesi vardır, “için” anlamını vermektedir. Cümlelerin sayısı dördtür.

“Bu sefer hazret gelir, *madem* düz şutu erkekçe buluyorlar, erkekçe gösterdiği zaviyeye, tutulmaz bir plase patladır, fileleri yine havalandırırdı.” (4/52).

“ ‘Şerif olmak istiyor *madem*, olsun,’ dedi.” (3/187).

“Şırmarmıyayım diye. Bu oysada şu tını da var: Madem bu kadar yumuşak kürek çekermişsin, *madem* mehtapsız ve şiirsiz bir gecede sırf böyle usulca kürek çekişinle beni sarhoşluğa benzer bir mayalaştırma yetkin varmış, nene gerek o *vükelalıklar*, o laf ebelikleri, o bilgiçlikler.” (4/125).

“ ‘Yüzyıllar boyu toprağın altında kalmış *madem*, yine kalsa ne olur?’ ” (4/109).

1.1.21. “Ya” Bağlacı

“Ya” bağlacı, yapısal olarak, iki cümle arasında ve cümle başında kullanılmıştır. Cümle başında kullanılan “ya” bağlacılı cümle sayısı 14; iki cümle arasında kullanılan “ya” bağlacılı cümle sayısı iki olmak üzere toplam 16 cümle üzerinde çalışılmıştır.

1.1.21.1. Cümle Başı “Ya” Bağlacı

Cümle başında yer alan “ya” bağlaçlarının sayısı, iki cümle arasında kullanılanlara göre daha fazladır. Bu cümlelerin sayısı 14’tür. Bu sayı bize, “ya” bağlaçlarının cümle başında kullanımının tercih edildiğini gösteriyor. Cümle başında kullanılan “ya” bağlaçları, kuşku ve pekiştirme anlamlarını vermişlerdir. Kuşku anlamı veren cümle başı “ya” bağlacılı cümleler on; pekiştirenler dördtür.

1.1.21.1.1. Kuşku İfadesi Veren Cümle Başı “Ya” Bağlacı

Kuşku ifadesi veren cümle başı “ya” bağlaçlarında, hep “ise” ile kullanım vardır. Bu kullanım da kuşku ifadesini arttırmaktadır. Bu cümlelerde, gerçekleşmesi ihtimali olan bir yargıya kuşku duyma anlamı vardır. Kuşku ifadesi veren “ya” bağlacılı cümlelerin sayısı 13’tür.

“...Bırak vursun, temizlesin, ne hali varsa görsün. *Ya* pisi pisine geberip gitseydin. ...” (2/94).

“ ‘Bir görmekle ne çıkar,’ dedim. ‘*Ya* asarıatika ise.’ (4/108).

“Gerçi uyanınca işin hakikat olmadığını anlayıp teselli buldu ama İskender’le Yakub’a da gene sanki sahiden böyle bir şey söylemişler gibi kinlendi. *Ya* gerçekten böyle bir ihtimal hatırlarına geldi ise.” (1/28).

“Gerçi uyanınca işin hakikat olmadığını anlayıp teselli buldu ama İskender’le Yakub’a da gene sanki sahiden böyle bir şey söylemişler gibi kinlendi. *Ya* gerçekten böyle bir ihtimal hatırlarına geldi ise. *Ya* sahiden arkadaşları Rıza’yı o gart garının oynaşı sanıyorlarsa...” (1/28).

“Gülseren başucunda gülümsüyor: ‘Sen herkesi kontrol mühendisi mi zannettin?’ ‘Ne gibi?’ ‘*Ya* kabul etmezse?’ (2/119).

“Herif ben size gösteririm dedi. *Ya* sahiden gösterirse...” (2/136; 226).

“İnsanlık borcu, medeniyet borcu diye bir şey yok mu? *Ya* büyük bir sanatçının eseri ise?” (4/109).

“İnsanlık borcu, medeniyet borcu diye bir şey yok mu? *Ya* büyük bir sanatçının eseri ise? *Ya* yüzyıllar ötesinden, yüzyıllar berisine seslenen ölmez bir şaheser ise?” (4/109).

“İyi hoş emme halkımız aç açık. *Ya* şimcik gomunist olurlarsa.” (4/93).

“Müsaadenizle, evet. *Ya* TİP’den koydu ise...” (3/127).

“ ‘Sen herkesi kontrol mühendisi mi zannettin?’ ‘Ne gibi?’ ‘*Ya* kabul etmezse?’” (2/170).

“ ‘Uyumadım ki, sadece kitap okudum,’ diyecekti; ama hatırladı ki, bu kadar ağır uyuduğu zaman müthiş de horlar. *Ya* çocuk, gidip gelirken duydu ise.” (3/180).

“Yapma ayol, deli misin. Burada olur mu? *Ya* geliverirlerse ablam?” (2/21; 176).

1.1.21.1.2. Pekiştiren Cümle Başı “Ya” Bağlacı

Cümle başında pekiştiren “ya” bağlacıyla ilgili cümlelerde vurgu, pekiştirme vardır. İlk üç cümlede “ya” bağlacının “buna ne demeli” anlamı ağırlık kazanıyor. Zaten üçüncü cümlede açık açık “ne buyrulur” ifadesi geçmektedir. Bu da pekiştirmeyi arttırıcı bir durumdur. Son örnekte ise, soru cümlesi içinde kullanılması pekiştirmeye etki eder. Pekiştirme ifadesi veren cümle başı “ya” bağlaçları, 4’tür.

“Bir keresinde de, tanınmış bir milletvekili bayan gelmişti. *Ya* geçen yılki Fransa güzeli... .. Belediye Gazinosundaki güzeller geçidinde, milleti birbirine katan bu sarışın dilber, dondurmayı fazla kaçırdığından olacak, yol üstünde bulunan Kevser hanımın san numarasına gitmek zorunda kalmıştı.” (3/58).

“Fılan meselede az zorbalık mı etmişti. *Ya* falan mesele hakkında verdiği o meşhur, diktatörce demeç?” (2/78).

“Haydi ‘Onlular, Asların halktan yetişme vezirleridir’ diyelim. *Ya* Dokuzlulara ne buyrulur?” (2/43).

“ ‘Şimdilik Amerikalıyım.’ ‘*Ya* sonra?’ ” (2/48).

1.1.21.2. İki Cümle Arasındaki “ Ya” Bağlacı

İki cümle arasındaki “ya” bağlacı, ihtimal ifadesi vermiştir. İhtimal ifadesi veren “ya” bağlacının bu anlamı kazanmasında, cümlelerde “ya” bağlacı ile birlikte kullanılan “hadi, belki” kullanımlarının etkisi vardır. İhtimal ifadesi veren “ya” bağlaçlı cümle sayısı ikidir.

“Hadi yüzdü diyelim, *ya* kayığı yanaştırırken... Kayığı yanaştırırken sağ ayağını şöyle bir iskeleye atar, bu sol ayağın başparmağını da sandalın kenarına kanca gibi takardı.” (3/42).

“Peki, *ya* kız ayrı ev isterse? Bu hususta anlaşmak gerek.” (2/98).

1.1.22. “Zira” Bağlacı

“Zira” bağlacı, sadece cümle başında kullanılmıştır. İncelenen metinlerde “zira” ağırlık olarak birinci ve ikinci öykü kitaplarında kullanılmış, üçüncü ve dördüncü öykü kitaplarında birer cümleye rastlanmıştır. Cümle başındaki “zira” bağlacı, “çünkü” bağlacının anlamını verir. Cümlelerde yargının nedenini açıklama, “zira” bağlacı ile yapılır. Cümle başı “zira” bağlacının sayısı 15’tir.

“Aklına esince geliyordu. Fraulein Haubold bunu bildiğinden çatışmaları önleyebilmek için bir parola tertiplemiş ve bunda isabet de etmişti. *Zira* sonradan öğrendik ki, oğlan Yahudi imiş.” (2/70).

“Bence, onlara bile bile yüz vermemesinin tek sebebi, evet tek sebebi... sadece biraz gülüp eğlenmek ihtiyacından ileri geliyordu. *Zira* dünyada hiçbir şey, karşısındakini kandırdığını sanan bir budalanın sevinci kadar komik değildir.” (2/62).

“Bu acıklı hoş geldin onlara bir altın saat, iki kat elbise, üç adet halıdan maada bir hayli de doktor parasına mal oldu. *Zira* genç kadının korkudan sinirleri bozuldu.” (1/76).

“Bu gramofonda, haftada bir izahlı müzik dinliyorduk. *Zira* üstadın kanaati şu ki: Ressam için müze görmek ne ise müzisyen için de virtüözlerin plaklarını dinlemek o imiş.” (1/157).

“Fakat heykeli bir müddet daha atölyede bırakmak mecburiyetinde kaldım. *Zira* bahçede yaptırdığım kaide henüz bitmemişti.” (1/39).

“Fakat ne çare ki hadiseler hiç beklenmedik bir şekilde gelişti ve oğlan tasarladığı planında muvaffak olamadı. *Zira* o tarihte hükümet, olağanüstü durumu göz önünde tutarak, Varlık Vergisi Kanunu çıkarmış ve bu vatan borcundan kaçan mükellefleri Erzurum taraflarına göndermeye başlamıştı.” (1/51).

“Fakat o da olmadı maalesef. *Zira* bu sefer de Nesrin mahfuz bulunduğu evden firar edip kayboluverdi.” (1/100).

“Faraziyenin bu kadar dallı budaklısı onun ilim adamı vicdanını bayağı rencide etmiştir. *Zira* o bu işi ilim haline getirmiş adamdır.” (1/129).

“Gülmek gelirdi içimden, fakat bakışlarım Mathilda’nınkilerle çatışınca, ister istemez ciddileşiverirdim yine. *Zira* bilirim ki onun bu mevzuda hiç şakası yoktur.” (1/158).

“ ‘Hem sonra’ dedi, ‘mezbelelikte bulunmuş olması da tuhaf. *Zira* hastane dahilinde kesilen bilcümle etraf ve ahşâ...’ ” (3/32).

“İsabet ki demedi. *Zira* tahlisiye simidi hâlâ sımsıkı boynunda duruyordu.” (1/153).

“Senin bu alakasızlığın karşısında şimdi benim de susmam, seni arayıp sormamam icap ediyor ama, ben yine dayanamıyorum. *Zira* bu bir ay zarfında başımdan öyle enteresan hadiseler geçti ki, bunları sana yazmasam emin ol çıldırabilirim.” (1/109).

“Varsın orada hâlâ kendisi için sararıp solan bir eski nişanlı haliyle övünsün dursun. *Zira* bazı kadınlar tam manasıyla mesut olabilmek için ille birini bedbaht etmiş olmanın gururunu duymalıdır.” (1/91).

“Ve de domuz işgili yüzünden başka etleri de yiyemeyoz. *Zira* onları da domuz etini gestikleri bıçakla gesmekte.” (4/89).

“Yahut atmak istedi. *Zira* kâğıt bu güzel elden ayrılmak istemiyormuş gibi bir parmaktan kurtuldukça öbürüne yapışıyordu.” (1/130).

1.1.23. “Kaldı ki” Bağlacı

“Kaldı ki” bağlacı “zaten” anlamını vermektedir. “Kaldı ki” bağlacı ile ilgili 13 cümle vardır ve cümlelerin hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Abrahams adında bir atletizm antrenörümüz vardı, ‘Gece yatarken iç çamaşırlarınızı çıkarın’ derdi. ‘Gün boyu sizden onlara yorgun ışınlılar sinmiştir, gece boyu bunları geri verirler; iyi dinlenemezsiniz.’ *Kaldı ki*, saatler çamaşırlara da benzemez.” (4/86) .

“...Ben her şeyde belli bir dozu kollamaktan yanayım. *Kaldı ki* ölçü, her şeyi daha etkili yapar....” (4/177).

“ ‘-... Bir kitap çıkarsak fakültedeki yirmi-otuz arkadaştan, bir de yakın akrabalarından başka kim alır, kim okur? *Kaldı ki*, bu sonunculardan da çok şüphedeyim.’ ” (1/220).

“Bu basmakalıp lafı neden söylemişti, kendi de bilmiyordu. Tiring Galata. Makabi takımı gibi gelivermişti dilinin ucuna. *Kaldı ki* Sevim denen kadını da topu topu iki kere görmüşlüğü vardı. *Kaldı ki* Sevim denen kadını da topu topu iki kere görmüşlüğü vardı.” (3/110).

“Bu gibi Eyyam Adamlarının zamanımızda artık nesli tükenmiş bulunuyor. *Kaldı ki*, böylesi devri sabıkda dahi yoktu.” (2/143).

“Çınarın tepesinden, zakkum ağacının dallarından ve telgraf tellerinden, aşağıdaki bu panayırı ukalaca seyreden kargalar var. Neden ukalaca? Her ‘tepeden bakış’ın içinde bir ukalalık vardır da ondan. *Kaldı ki* kargaların ukalalığını yadırgamamalı.” (4/10).

“Elin gâvurlarına olanca cömertliği gösterdiği halde, hasretzede bir vatandaşını böyle boynu bükük bırakan ve görünüşe göre de bundan sadık bir zevk alan bu Messalina ruhlu kadını unutmama hiç imkân mı vardı? *Kaldı ki* mendil kutusunun kapağındaki resim onu her gün bana hatırlatıyordu.” (2/56).

“Galdı *ki* şunun şurasında feleğin çemberinden geçmiş, İstanbul’da avukat odacılığı yapmış, adam sarrafı olmuşum.” (4/89).

“İnsanoğlunun işitme gücü saniyede üç bin titreşimden ötesine eremez. *Kaldı ki*, işine gelmeyince başucunda top atılsa duymuyor.” (1/204) .

“Konçıların bu içler acısı durumu bana oldum olasıya dokunmuştur. *Kaldı ki*, deste içinde hüküm süren bu derebeylik rejimini bugüne bugün İnsan Hakları Beyannamesi ile uzlaştıрмаğa da imkân yoktur.” (2/44) .

“Onda kapı duvar demektir. Nefes tüketmek abes. *Kaldı ki*, sizi hışırlardan ahbap edinmeye zorlayan da yok...” (4/68).

“Uçabilse öbürlerinden başka bir leylek olamayacak, üzerinde fikir yürütüp, hakkında hikâye yazılamayacaktı. *Kaldı ki*, o takdirde daha mesut olacağı da söylenemez.” (3/54).

“Yaşamak bilmekten üstündü belki ama, yaşamakla bilmeyi karıştırmak da pek küçümsenecek bir bileşim olmasa gerek. *Kaldı ki*, bir kere böyle başlamışım yaşama.” (4/154).

1.1.24. “Mamafih” Bağlacı

“Mamafih” bağlacı, “oysa, halbuki, nitekim” bağlaçlarında olduğu gibi sadece cümle başında kullanılmıştır. Bu bağlaca, incelenen dört öyküde sadece ilk iki öykü kitabında rastlanmıştır. Üçüncü ve dördüncüde “mamafih” bağlacı yoktur. Cümle başında kullanılan “mamafih” bağlaçlı cümle sayısı 12’dir. Cümle başında kullanılan “mamafih” bağlacı, “bununla birlikte” anlamı verir. “Mamafih” bağlacından önce gelen

cümlede durum bellidir, “mamañih” bağlacıyla bu durum ortadayken, biliniyorken, bu durumla birlikte farklı diğerk durum ortaya konur. Bu farklılığı ise “mamañih” yaratır.

“Adam habire (.....) ncı madde (.....) inci madde diye rakamlardan bahsedip durmuştu. *Mamañih* Sadık böyle namussuz karıları şişleyenlere idam cezası verilemeyeceğine öteden beri kani bulunuyordu.” (1/147).

“Ama hayır, doğuştan beri bütün atları hep bu iri ebatta görmeğe alışık olduğu düşünülürse, bunun pek de büyük bir rol oynamadığı anlaşılır. *Mamañih* ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun, bunun o kadar önemi yoktur.” (2/11).

“Anlıyorsun ya. *Mamañih* o gün iki saatten fazla kalmadık.” (1/117).

“ ‘- Ben size, Bahadır’ı buradan attıracağım demez miydin? diye böbürlenip duruyor, hatta Vekilin bile ayağını kendisinin kaydırıldığını iddia ediyor... *Mamañih* yine gözü karşı müdürün odasında... ‘Şu moruk bir an evvel tekaüt olsa da yerine ben geçsem’ diye dört gözle bakıyor...” (1/35).

“Bu niyetimi kendilerine açtığım tüccar arkadaşlar tuhaf tuhaf yüzüme bakıp susuyorlar. *Mamañih* ileri geri konuşan bazı ukalaları da çıkmıyor değil.” (1/36).

“Diyeceğim, demokrasinin böyle meçhul mücahitleri de var. *Mamañih* İfakat Hanım tokgözlü kadındır.” (1/126).

“Fakat vurdum duymaz Jirayir’e bütün bunlar vız geliyordu. *Mamañih*, ara sıra: ‘-Acep bir morso daha lütfetmezsiniz? gibi nazikane ve hatır alıcı cümleler sarf ettiğı de olmuyor değil.” (1/50).

“Hele Balkan Harbi hengamında alnından yaralanışı, öldü sanılıp saha-i harpte unutuluşu: Bulgarlara esir düşüp fedakar emirberi Hasan Çavuşun marifetiyle üsera karagahından firar edişi... Hepsi ayrı bir roman mevzuu... *Mamañih* tanıyanlar söylüyor: Gençliğinde gerçekten delifişek, gözünü daldan budaktan sakınmaz bir askermiş.” (1/10).

“İlk mektubumda biraz sertcene ifadei meram ettimse bunu sinnime bağışlayınız. *Mamañih* dost acı söyler derler.” (2/241).

“Kızların bila istisna hepsi sokakta piyasa eden, plajda, kotrada oğlanlarla fink atan, otomobillerde caka satan varlıklı yaşıtlarına baka baka imreniyor, onlar gibi koleje devam edemediklerine, çaylara gidip eğlenemediklerine, giyinip kendilerini gösteremediklerine hayıflanıyorlardı. *Mamañih* anaları da onlardan geri kalmıyor, etraflarındaki müreffeh hemcinslerini gördükçe onlar da kendi hallerini olduğundan daha zavallı buluyor, akşama kadar orada burada gezen ve evine dönünce her işlerini yapılmış bulan talihli komşularının saadeti ile kendi mahrumiyetli, meşakkatli hayatlarını mukayese edip acı acı iç geçiriyorlardı.” (1/180).

“ ‘Malına sahip olaydı da çaldırmayaydı.’ *Mamañih* yukarıda da dediğimiz gibi bu sadece bardağı taşıran damla oldu.” (1/122).

“ ‘...Yok sarayda şöyle yenilirmiş böyle eğlenilirmiş. Geçti hanım o günler. Devir, şimdi Devr-i Cumhuriyet’ *Mamañih* bu, işin sadece ideolojik cephesi idi.” (1/123).

1.1.25. “Ya da” Bağlacı

“Ya da” bağlacı ile ilgili cümlelerde “iki seçenekten birinin kabul edilmesi” anlamı vardır. “Ya da” bağlaçlı cümle sayısı altıdır.

“Bana kalsa, becerebilsem, o bilgeliğe bir gün varabilsem, susacağım, hiçbir şey yazmayacağım, *ya da* yazdığımı kimse fark etmeyecek.” (4/178).

“Belki de konkende borçlandı. *Ya da* takı tutkusu tutmuştur, yine.” (4/59).

“Hayallere, anılara sığımış. *Ya da* hayatını iki ucundan yakalayan bir orji içinde tüketiş.” (3/102).

“Milli olsun, olmasın, sen tanı *ya da* tanıma.” (4/41).

“On dakika sonra yağmur dinmiş *ya da* yağmurlu bölge arkada kalmıştı.” (3/159).

“Olacağını olmuş, İhsan için, entrikacılık gençlikten kalma bir alışkanlıktı. *Ya da* bir hobby.” (3/133).

1.1.26. “Eğer” Bağlacı

“Eğer” bağlacının cümle başındaki kullanımı daha fazladır. Cümle içinde kullanımı ise çok azdır. Bu cümlelerde de “eğer” bağlacının şart ifadesi verdiği görülmüştür. Şart ifadesinin kazanılmasında şart bildiren fiillerin kullanımının da etkisi vardır. İncelenen metinlerde en fazla “eğer” bağlaçlı cümlelere ilk öykü kitabında rastlanmış, dördüncü öykü kitabında ise hiç rastlanmamıştır. “Eğer” bağlaçlı cümleler cümle başında dört, iki cümle arasında bir olmak üzere cümlelerin sayısı beştir.

1.1.26.1. Cümle Başı “Eğer” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “eğer” bağlaçlı cümlelerin şart ifadesi verdikleri, sayılarının toplam dört olduğu belirlenmiştir. “Eğer” bağlaçlı cümlelerde, cümle başı kullanımda “eğer” bağlacının şart ifadesi verdiği görülmüş, bu ifadenin kazanılmasında şart bildiren fiillerin kullanımının da etkisinin olduğu görülmüştür.

“İlmen, fennen, aklen ve mantiken, insanın da sağılınca süt vermesi icap eder. *Eğer* vermiyorsa, demek ki bu tecrübe edilmemiştir.” (2/108).

“ ‘Kütüphane-i irfanımız sizin gibi sahib-i seyf-ü kalem zevatın himmetini bekliyor’ dememiş miymiş? *Eğer* ölüm mukadderse, o, elinde kalem, öyle ölecekmiş.” (1/16).

“ ‘Okey Harry,’ demiştir, ‘Ben de senden bunu bekliyordum, zaten... *Eğer* beni bugün de öpmeseydin senin korkak bir adam olduğuna hükmedecek ve Jacky ile evlenecektim.’ ” (1/160).

“Oyun biter, bu senfoni kalır geride. *Eğer* o maç iyi bir maç idiyse.” (3/149).

1.1.26.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Eğer” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “eğer” bağlaçlı cümlelerin şart ifadesi verdiği, sayılarının tek olduğu belirlenmiştir. İki cümle arasında kullanılan “eğer” bağlaçlı cümlelerin şart ifadesi verdiği, bu ifadenin kazanılmasında şart bildiren fiilin kullanımının da etkisi olduğu görülmüştür.

“ ‘- ... Ancak bahis mevzuu heykel artık yapılmış bitmiş ve parası ödenmiş bulunuyor, *eğer* bir mahzur yoksa...’ ” (1/41).

1.1.27. “Velhasıl” Bağlacı

“Velhasıl” bağlacının cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanımı vardır. “Velhasıl” bağlaçlı cümlelerde “kısaca, özetle” anlamı vardır. İkinci ve dördüncü öykü kitaplarında rastlanmayan “velhasıl” bağlaçlı cümleler, cümle başında iki, iki cümle arasında bir, cümle sonunda bir olmak üzere cümlelerin sayısı dördtür.

1.1.27.1. Cümle Başı “Velhasıl” Bağlacı

Cümle başında kullanılan “velhasıl” bağlaçlı cümlelerin sayısı ikidir ve “kısaca, özetle” anlamını verir. Bu cümlelerde “velhasıl” bağlacı, ‘özetle söylenmesi gerekeni’ söyler. Cümle başı “velhasıl” bağlaçlı cümlelerin sayısı ikidir.

“Fakat orada işi serseriliğe vurduğundan tahsisatını kesmişler. *Velhasıl* böyle avantüriye bir şey.” (1/120).

“Vatana hizmet mevzuubahs olunca, şahsi dostlukların lafı olmazmış. *Velhasıl* isyan bayrağını çekti Miralay Bey.” (1/16).

1.1.27.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Velhasıl” Bağlacı

İki cümle arasında kullanılan “velhasıl” bağlacı da cümle başındaki anlamı verir. İki cümle arasındaki kullanımına sadece ilk öykü kitabında rastlanmıştır. İki cümle arasında kullanılan “velhasıl” bağlacı, “kısaca, özetle” anlamını verir. Aynı anlam

cümle başı kullanımında da vardır. İki cümle arasındaki “velhasıl” bağlaçlı cümle sayısı tektir.

“Kadının parmakları şimdi, uzun zaman yorganın altında kalmış genç kız bacakları gibi, yaramaz yaramaz tepiniyor, şehvetli şehvetli geriniyor, *velhasıl* beni çıldırtmak için ne lazımsa yapıyordu.” (1/132).

1.1.27.3. Cümle Sonunda Sonuç Bildiren “Velhasıl” Bağlacı

Cümle sonunda kullanılan “velhasıl” bağlaçlı cümlelerin sayısı da tıpkı iki cümle arasında olanlar gibi oldukça azdır. Tespit edilen tek cümle, sadece üçüncü öykü kitabındadır ve “en sonunda, nihayet” anlamlarını verir.

“Öbürküler de ne olsa, kızdı tabii. Gidip hakemi itelediler. Kavgı çıktı *velhasıl*. Tribonlarda da ağız dalaşlarının İtiş kakışların bini bir para.” (3/140).

1.1.28. “Keza” Bağlacı

“Keza” bağlacı, sadece ilk öykü kitabında vardır. “Keza” bağlaçlı cümle sayısı tektir ve “keza” bağlacı cümle başında kullanılmıştır. “Keza” bağlaçlı cümle “yine, aynı” anlamlarını verir.

“Piyanonun üstünde Beethoven'in somurtuk büstü, duvarda kara kalem bir İspanya peyzajı. *Keza* yine aynı duvarda, sıvası dökülmüş bağdadilerin ayıbını örtsün diye, bilmeceburiye yan yana asılmış ve bundan ötürü de insana ister istemez karı-koca imişler hissini veren Frederic Chopin'le dansöz Anna Pawlova. Sonra notalar notalar.” (1/157)

1.1.29. “Lâkin” Bağlacı

“Lâkin” bağlacı, sadece ilk öykü kitabında vardır. Cümle sayısı tek olan “lâkin” bağlaçlı cümle sadece cümle başında kullanılmıştır. Cümle başında kullanılan “lâkin” bağlaçlı cümlede “ancak, fakat” anlamı vardır.

“Buraya kadar hepsi iyi hoş... *Lâkin* tadını aldı ya bir kere hazret, haftasına varmadan tutturmaz mı ille bu sefer de bir tarih-i harp kaleme alacağım diye...” (1/15).

1.2. Bağlacımsılar

Türkçe Sözlük’te farklı sözcük türleri içinde değerlendirilen sözcükler, cümleler arasında bağ kurabilirler. Bağlama görevi, bu sözcüklere farklı bir bakışı sağlar. Bağlacımsı olarak “zaten, bak, gerçi, binaenaleyh” belirlenmiştir.

1.2.1. “Zaten” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük, “zaten” için zarf demektir. Elimizdeki metinlerde “zaten”, bir önceki cümleyle bağ kurmuş, hep cümle başında kullanılmış ve cümle açıcı gibi bir özellik kazanmıştır. Cümle başında kullanılan “zaten”, cümle açıcı olarak 42 cümleyle karşımıza çıkar.

“Anlaşan iki insanın güneş batışı sırasında ya da bir ocakbaşında yanyana susuşu bazen sütunlar dolusu laftan daha veciz bir iç konuşma sağlar. *Zaten* ben büyük şeylerin susularak daha iyi ifade edildiğine inananlardanım.” (4/168).

“Arkadan bir yaşlı adam da lafa karıştı. *Zaten* maçta âdet, herkes birbiriyle kırk yıllık ahbapmış gibi konuşuyor.” (3/140).

“Ayağı kesmiş olup olmadığı sorusuna gelince; hayır, o, şu son günlerde hiç ayak amputasyonu yapmamıştı. *Zaten* ömründe topu topu bir defa bacak kesmişti.” (3/32).

“Aydanur aklına bile gelmemişti. *Zaten* üvey torunu...” (4/66).

“Babacan müdür onlara hak verdi. *Zaten* selefinin aslında geniş olan kadroyu ne akla hizmet edip de bu derece daralttığına bir türlü akıl erdirememişti.” (1/35).

“Bari fedakârlığı da bir işe yarasa, Teğmene bile yaramadı. *Zaten* Teğmen de Güzide hanıma yaranamamıştı.” (2/95).

“ ‘Ben sana bir şey söyleyeyim mi, ben yatak odası, matak odası alamam anlıyor musun’ dedi Nuri. *Zaten* kızı almağa niyeti yoktu.” (2/207).

“Benim gibi namei amali, defteri ef’ali, masebakı ahvali pâk ü dırâhşan bir insana sen dalâleti cinsiye bulaştırmağa kalk; bu kadar olur yani. *Zaten* hâkime söyledim: ‘Kendimi böyle bir şaibeden tenzih, bendenizi adicesine bir iftira ile lekelemeğe kalkanları da huzuru muhakemede, alenen takbih ederim,’ dedim.” (2/106).

“Bereket sormadı. *Zaten* durumun vehametini sezen müdürle hoca, işi gürültüye boğmak için Atatürk’e müfredat programına dair bir şeyler anlatmaya başladılar.” (2/60).

“ ‘Biliyordum artık benden usandığını... *Zaten* senin için gelgeçin biridir demişlerdi. ...’ ” (4/123).

“Biz de modaya uyacağız. *Zaten* insan benim gibi doğuştan heybetli oldu mu, hangi pozu alırsa alsın, isterse don gömlek otursun gene heybetinden bir şey kaybetmez.” (1/39).

“ ‘-... Bize ağaç değil, yer lazım yer... *Zaten* neye benziyordu. Tek başına sipsivri bir ağaçtı.’ ” (1/171).

“Bizi argo konuşan, ömürleri kız dalgası peşinde geçen gençler olarak göstermen, doğru mu? *Zaten* maç primlerini arttırmıyorlar diye üzgündük.” (2/142).

“Bu kalın seste, bu dik duruşta, bu sert bakışlarda vazifesini yapmış bir insanın vicdan rahatı okunuyordu. *Zaten* Sadık da açık açık söylüyordu.” (1/146).

“Bunu o gittikten sonra gözü dönüp afi kafi yemesinden anladım. *Zaten* öbürküler manga ile gelirken bunun tek başına gelebilişi bile kendine güvenini yeter derecede gösteriyordu.” (2/70).

“Bunda anlaşılmayacak bir şey yoktu. *Zaten* geçen defa muhallebicide kapısını yapmamış mıydı?” (4/118).

“Buradaki rahat mevkiini ona borçlu bulunması, bunca iyiliğini görmüş olması bir yana, Asım Kutay'ı sırf kendi şahsı için de severdi. Zaten bu sevginin tesiriyle değil miydi ki susup geçilmesi pekâlâ mümkün olan bu hadiseyi bir an evvel bildirmek ihtiyacını duymuş, fettan kadının onun hüsnüniyetinden daha fazla istifadesine meydan bırakmamak için, koşup her şeyi anlatmıştı!..” (1/81).

“Çünkü ramazan günü alenen solucan yiyordu. *Zaten* hali, tavrı, yürüyüşü, iki üç adımda bir durup düşünüşü, dini bütün bir Müslümandan çok, şüpheli ve kötümser bir filozofu andırıyordu.” (3/49).

“Demek buymuş sonunda yapacağı... *Zaten* arkadaşlar çıtlatmışlardı da o inanmak istememişti.” (4/118).

“Doktor birden yatışıvermişti. *Zaten* birden kızar, birden yatışırdı.” (1/197).

“Eski masam da bana yeter pekâlâ... *Zaten* çizik çizikti o büfenin üstü... *Zaten* sırçağı vardı o tabakların.” (3/85).

“Fraulein Haubold bu işte, ille de ille, Dropsi'nin parmağı olduğu iddiasında. *Zaten* o akşam hayvanın ayak seslerini sözü geçen koridor penceresi dolaylarında duyar gibi olmuşmuş.” (2/76).

“ ‘...Geçtim olsun, bakmayiveririm. *Zaten* pek bakılacak bir suratım da kalmamış ya’ diye düşünmüş olabilir.” (2/29).

“Gözü olmuş incirlerde, biraz düşündü. Evde bir bahçıvandan başka kimse olmadığını biliyordu. *Zaten* o da ahabı.” (1/79).

“Hacı bey mecliste hazır olsa bu söz üzerine derhal sert bir tartışma başlayabilir. *Zaten* Hacı bey orada olsa Efdalettin bey bu konulara pek yanaşmaz.” (2/81).

“Herif onu ayak altına kor. Hor kullanır. *Zaten* çatlağı vardı, büsbütün çatlatır.” (3/70).

“İyi kalbli, idealist vatandaş, Bahtiyar Babuncun da cebine sermaye koydu. Nuri de kolları sıvayıp çalışmaya koyuldu. *Zaten* İmralı'da Alpaslan soyadını değiştirip Çalışkur soyadını almıştı.” (2/235).

“Kadın denilen mahlukun keman gibi, hatta ondan da kaprisli bir enstrüman olduğunu, onun da olanca hüner ve güzelliğini ancak ve ancak virtüöz ellerin emrine verdiğini öğrenişim çok sonraları, saçlarımın iyice dökülmeye başladığı devirlere rastlıyor. *Zaten* dar omuzlan, geniş kalçaları ile kadın, şeklen dahi az buçuk kemanı, daha doğrusu violonseli hatırlatmaz mı?” (1/167).

“Kadının korktuğu filan yoktu. *Zaten* malın gözü idi.” (2/203).

“Kemanı bol bir serenat, öyle bir şey, ona yakın. *Zaten* onu ilk gördüğü gün de kendini bir filmde zannetmişti.” (1/103).

“ ‘- Kızma ağabey gideriz, deyip alttan aldı. *Zaten* onun lisanında ‘hayır, olmaz’ kelimeleri yoktu.’ ” (1/143).

“Necla onun böyle kendinden geçercesine çalıştığını gördükçe, üzüntüden tırnaklarını yiyor: -*Zaten* hastalıklı adamcağız... Senin yüzünden bir hal olursa, azabını ömrün boyunca çekersin ağabey... diye söyleniyor.” (1/14).

“Onun bütün çapkınlığı vaktiyle albayın o kırtık evlatlığı Solmaz’a yoldan geçerken savurduğu birkaç kelimeden ibaretti. *Zaten* bunu da içinden gelerek değil, daha çok arkadaşlarına gösteriş olsun diye yapardı.” (1/26).

“Rakısını yudumlarken Üftade'yle göz göze geldi. *Zaten* ensesindeki ‘ummahtan’ huylanın kadın, onun bakışında acayip bir parlaklık sezdi.” (4/64).

“Sahiden korkmuş gibi de, içeri kaçtı. *Zaten* sevimli adam, onun bu jesti de çok şirin bulundu.” (2/201).

“Sanırsınız Zeki Rıza yahut Aslan Nihat. *Zaten* lig maçlarında sınıksız onlara dikkat eder, sahaya çıkışlarından fotin bağlayışlarına, pas verişlerinden şut atışlarına

kadar bütün jestlerini bir bir beller, sonra gelir mahalle alanında aynısını bize satardı.” (2/88).

“Sürtük karı gene kimbilir nerelerde çanıldıyordu. *Zaten* onun âdeti idi.” (1/140).

“Şerif de olsa tabanca düellosundan vazgeçmeyeceği anlaşıyordu. *Zaten*, hangi kovboy şerif olmuş da uslanmış.” (3/188).

“Üftade'nin keyfini kaçırmamanın âlemi var mı? *Zaten* onca, konuşulmayan şey yok demektir.” (4/64).

“Yerine gelen dünyanın en cins kedisi olsa yine Dropsi'nin yerini tutamayacaktı. *Zaten* bir uygununu da bulamadı.” (2/73).

“*Zaten* çizik çizikti o büfenin üstü... *Zaten* sırçağı vardı o tabakların.” (3/85).

“Zira bahçede yaptırdığım kaide henüz bitmemişti. *Zaten* bütün aksilikler de o kaideden çıktı ya...” (1/39).

1.2.2. “Bak” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’ te “bakmak” fiilinin değişik anlam şekilleri vardır. İncelenen cümlelerde “bak” bir önceki cümleyle bağ kurmuştur. “Bak” cümle başı ve iki cümle arasında kullanılmış, aynı anlamı vermiştir. Cümle başında 23; iki cümle arasında altı olmak üzere toplam 29 cümle belirlenmiştir.

1.2.2.1. Cümle Başı “Bak” Bağlacımsısı

“Bak” bağlacımsısı, daha çok cümle başında kullanılmıştır. “Bak” bağlacımsılı cümle örneklerinde “işte” anlamı vardır. Bu yüzden dikkat çekme amaçlanmıştır.

“ ‘..... Ankara'da Basın Yayında önemli bir yer işgal eden dostum A. Sakıp Argader son hikâyenı okumuş, senin için, acaba rica etsek radyoda cuma günleri ahlâki konuşmalar hazırlar mı diyor.. *Bak* düşün..’ ” (2/242).

“ ‘-... Bırak şu manasız kuruntuları kuzum. *Bak* ne iyiydik kaç gündür. ...’ ” (1/210).

“ ‘Bravo,’ dedi. ‘*Bak*, bu hiç fena fikir değil.’ ” (2/26).

“ ‘Bu dertler başıma senin yüzünden geldi. *Bak* çolak kaldım, iş bulamıyorum. ...’ ” (2/95).

“Bunlar sarılışmadan çözülünce Teğmen yeni nişanlısına dönüp: ‘*Bak* canikom’ diyor. ‘Bu Kâzım efendi benim askerlikte emir erimdi. ...’ ” (2/96).

“ ‘Buna hiç şüphe etme anne’ dedim. ‘*Bak* geçen sene Amerikan ateşesiyle evlenen Semra bedbaht mı oldu? ...’ ” (1/115).

“ ‘- Doğurmuş ha...’ ‘-*Bak* şu Allah’ın işine.’ ” (1/194).

“ ‘Eveli gün kabotaj bayramında bahriyenin filikasına çarpıp deviren deli oğlan değil mi bu? *Bak* ceza filan görmemiş. ...’ ” (1/208).

“Gemide bir teğmen varmış. Bunu çağırıyor. ‘*Bak* Kâzım efendi’ diyor. ‘Şu botta bu kadar er var, içlerinde gözüm bir seni tuttu. ...’ ” (2/91).

“Hani utandım da sonra. *Bak* bu elbiseler rahmetli beyefendininmiş.” (2/91).

“ ‘Her şeyde bir hayır vardır. *Bak*, şimdi benim aklıma bir şey geldi: ...’ ” (1/43).

“ ‘İttihatçılar öldü ama, şerefîyle öldüler. *Bak*, aileleri hidematı vataniyeden maaş alıyorlar.’ ” (2/35).

“Kahveci Emrullah, Cemal’i kışkırtmak istedi: ‘- *Bak*, Necmiye’den ibret al. Hiç nazlanıyor mu? dedi.’ ” (1/66).

“ ‘Kız seni çalıştırmam demedim mi?’ ‘*Bak* unuttum.’ ” (2/131; 210).

“ ‘Kız seni hususi evde, Behiye Abla’da çalıştıracağım demedim mi?’ ‘*Bak* unuttum.’ ” (2/211).

“... Langa'da ikamet ederken, liman kâtibi Nusret Beyin bahçesinde görür de imrenirdim. *Bak* şu feleğin işine... Seneler sonra bana da müyesser olacakmış.’ ” (1/73).

“ ‘Martaval bütün bu mesele. *Bak* göreceksin. ...’ ” (2/92).

“ ‘-... Mesuliyet size aittir. *Bak* benden söylemesi.’ ” (1/193).

“Müessesenin müdüriyetine eski sınıf arkadaşı Bahadır Erdem’i tayin ederken: ‘-*Bak* kardeşim,’ demişti; ‘bu müessesenin bozuk düzen idaresi Vekâlete bağlı bütün işlerin de aksamasını mucip oluyor.’ ” (1/29).

“ ‘Ne alçakgönüllü adam, ne demokrat adam, ne insan adam. *Bak*, bir bir hepimizin gönlünü aldı.’ ” (2/78).

“ ‘Ne zenginler var ki evlerine bet bereket girmez. *Bak* ben azları neler yaparım göreceksin.’ ” (2/131).

“ ‘Ne zenginler var ki evlerine bet bereket girmez. *Bak* ben azları neler yaparım göreceksin.’ ” (2/208).

“ ‘ - Niye kaçtın sanki, dedim. *Bak* yüzüstü kaldı dava.’ ” (1/101).

1.2.2.2. İki Cümle Arasında Kullanılan “Bak” Bağlacımsısı

“Bak” bağlacımsısı iki cümle arasında cümle başına göre daha az kullanıma sahiptir. İki cümle arasındaki “bak” bağlacımsılı cümle örneklerinde de “işte, gördün mü” anlamı vardır. Bu yüzden dikkat çekme amaçlanmıştır. İki cümle arasındaki “bak” bağlacımsısı sayısı, altıdır.

“Allah razı olsun, *bak* işte tekaütlük ikramiyemizi aldık. ...’ ” (2/108).

“ ‘Bal gibi tutuyor işte, gözümle gördüm. Dinle *bak* gerisini. Meşeye armut aşılamlar. ...’ ” (2/81).

“Dur dinle *bak*, ben ordan doğru Moda'daki pansiyona.” (1/118).

“ ‘Dur dinle *bak*,’ dedim. ‘Sen aval gibi Güzide hanımla Nonoşa atılan kurşunlara siper olup yaralandın. ...’ ” (2/103).

“ ‘-... Fikirsiz olur mu dergi dediğin. Piyasadakilere bak şöyle. ...’ ” (1/221).

“ ‘Maruzatım vardı, *bak* gördün mü, söyleyemedim işte,’ diye, kendi kendine dövünür dururmuş.” (2/64).

1.2.3. “Gerçi” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’ te zarf olarak geçen “gerçi”, cümle başında kullanılarak diğer cümle ile arada anlam bağı sağlar. Cümle başı “gerçi” bağlacımsısıyla “ama” bağlacının aynı cümlede kullanımı da “gerçi” bağlacının “karşıtlık, ise de” anlamını öne çıkarmıştır. “Gerçi” bağlacımsısı ile ilgili 27 cümle vardır.

“Alçakgönüllü kadın, büyüyünce kızı Filiz'i Zulfikar'a vermeği kuruyor. *Gerçi* Filiz Zulfikar'dan iki yaş büyük ama zararı yok..” (2/236).

“ ‘Allah razı olsun, bak işte tekaütlük ikramiyemizi aldık. Şu Horhor'daki babadan kalma dükkânı da satıp üstüne koyalım, inekçilik yapalım, ne dersin?’ *Gerçi* bu işin asrısı de var ama, ayıp değil ya, bendeniz bundan bir şey anlamıyorum.” (2/108).

“ ‘... Ayıp ayıp. *Gerçi* filozof, serbest düşünceli filan ama, bu kadarı da düpedüz iftira.’ ” (2/125; 190).

“Bilmem ne şibih ceziresinin cenubu şarkisine yapılan ihraç hareketi; düşmanın kuvayı külliyesini içine alan çevirme manevrası. *Gerçi* Miralay Bey bu suretle tekrar hatıralarına dalıp derdini unuttur amma, onu gece yarılarında kadar dinlemek fedakarlığı da yine bize düşer.” (1/11).

“Bu kış geçirdiği krizden sonra büsbütün de küngürdedi. Kendi işini göremez oldu. *Gerçi* Mudanya’da bir hayırsız kız var amma böylesi olacağına olmasın daha iyi.” (1/10).

“Çöpçü beygiri, deli gibi rayın üzerine fırlamıştı. *Gerçi* bütün yolcular iskambil destesi misali birbirlerinin üzerine yığılmışlardı ama, yine de hep vatmanı haklı buluyorlardı.” (2/14)

“Eteği belinde, bütün evi o çeviriyor. Yeni yetişirken mahalledeki oğlanlarla mektup alıp verdiği olmuş *gerçi*.” (2/41).

“ ‘-Daha mı söylüyorsunuz orospunun doğurdıkları, diye bağırırken kan ter içinde uyanmıştı.’ *Gerçi* uyanınca işin hakikat olmadığını anlayıp teselli buldu ama İskender’le Yakub’a da gene sanki sahiden böyle bir şey söylemişler gibi kinlendi.” (1/28).

“Dünder, o tarihe kadar, gerçekten, atlası önüne açıp, bilmediği ama ortaokul kitaplarında, macera romanlarında okuyup özlemine duyduğu egzotik adlı pasifik limanları üzerine, amber tenli yerli kadınlar üzerine şiirler döktürüp durmuştu. *Gerçi* o da mizaç bakımından, egzotik adlı pasifik limanlarının, uzak, başka iklimlerin özlemine sık sık duyardı ama, bunların ikinci elden, kitaplardan alınan ilhamla yazılmasını doğru bulmuyordu.” (1/216).

“Hayatta böyle bir kadın olmayı ne kadar isterdi. *Gerçi* Süheyl, gangster değildi ama, haşin bir gençti.” (2/19).

“Hemen o gece genel kurmay karargâhı Dilaver Beyin evinde kuruluverdi. *Gerçi* altmış altıdaki dehasını hepimiz takdir edegelmişizdir ama, ne yalan söylemeli, onun bu kadar kuvvetli bir tabiyeci olduğunu hiçbirimiz tahmin edememiştik.” (1/96).

“Hoca da bakabiliyordu. *Gerçi* projektör, şimşek filan edebiyat ama, şunu söylemeli ki, bu bakış pek öyle herkesin bakışma da benzemiyordu.” (2/60).

“Hususi ebniyede heykel rekzetmek hususu derpiş edilmemiş, ancak umumi meydanlara dikilecek anıtlar için birtakım hususi kuyudat mevcut. *Gerçi* kanunda böyle bir şey yok, yok ama şehrin zevki selimi mevzuubahis olunca bu hususta bir karar vermek hakkı belediye meclisine aittir.” (1/41).

“ ‘İşte’ dedi. ‘Bütün keramet bunlarda. Şu ayak teri karışmış deri kokusu yok mu, bizim kızlar bu kokuya mukavemet edemezler.’ *Gerçi* bazı kokuların ‘cinsi yakınlaşmayı kolaylaştırdığını’ orada burada okumuştum.” (3/68).

“Kadın gizlice gittiği bir düğünden veya bir kumar partisinden dönmüş ve uzun boylu adam da onu yarı yola kadar geçirmiş olabilirdi. *Gerçi* bu da mide bulandırıcı bir hadise sayılırdı.” (1/81).

“Kaldırımı tıkayan insanların arasından sıyrılıp Bankalara doğru yürüdü. *Gerçi* beyaz trençkotlu kız, önce Süheyl Erbil'in kendisini görmüş olmasını tercih ederdi ama, oğlan onu görmeden geçince elinde olmayarak: ...” (2/17).

“Nefsine itimadı o kadar kuvvetli idi ki, aşırı bir resmiyetle maskelenen nazik istiskalleri anlamamazlığa vurur, tesadüfen yüzüne çevrilen fakat o anda pişman olup irkilen bakışları görmemezlikten gelirdi. *Gerçi* bazen için için bekâretinin lüzumundan fazla uzadığını hissediyor, gururu bundan ötürü acı acı burkuluyordu.” (1/46).

“Nitekim bir sabah, üstüne hiç vazife olmayan bazı evrakı karıştıran genç müdür, tesadüfen Hulusi Beyin bir suiistimalini keşfediverdi. *Gerçi* buna suiistimal demek pek de doğru olamazdı.” (1/31).

“O hafta anası gitmiş, kızı beğenmiş. *Gerçi* yaşı Fasarya'dan biraz büyükçe imiş ama, ‘Pekâlâ’ diyormuş.” (2/99).

“Oyunda en çok çalışan, didinen, helak olan onlardır. *Gerçi* santrhaf da, onlar kadar yorulur ama, o, ne de olsa santrhaftır, takımının belkemiğidir.” (2/87).

“Otuz iki yaşında idi ve hâlâ evlenmemişti. *Gerçi* birçok flörtleri olmuş ama karar verip de içlerinden biriyle yuva kurmak cesaretini gösterememişti.” (2/16).

“Seke seke pervazın üzerinde ilerledi ve tam fabrikatörün dazlak başını nişan alıp, bir güzel pisledi. *Gerçi*, ibibik kuşu olmak sıfatıyla esasen çok kolay def’i hacet ederdi.” (1/174).

“ ‘...Si le prix d’achat est abaissé de vingt pour cent, le bénéfice en diminuera d’autant’ –Artin Margusyan heyecanlı olduğu zamanlar Türkçe, Ermenice, Fransızca olarak üç lisan üzerinden düşünürdü. *Gerçi* az buçuk İngilizce biliyordu ama, ne hikmetse, İngilizce telâkatı yalnız puro içtiği zaman açılırdı.-” (2/13).

“Tanrı eksik etmesin, *gerçi* Galatasaray’ın her sınıfında daima üçdört ekâbir-zade bulunur ama, ne de olsa en şanslı sayılan sınıflar yine Kâzım Paşanın, Rahmetli Cevat Abbas’ın ve Nuri Conker’in mahdumlarının bulunduğu sınıflardı.” (2/57).

“Ve küllerini toplatıp denize attırdı. *Gerçi* ihtiyar kavak şimdi de dalgalara karışıp sahile vurabilir, buhar olup yağmur tanesi şeklinde yine sevdiği kırlara yağabilirdi.” (1/173).

“ ‘-Vekille senli benli konuştuğunu kulağımla duydum. Daha ötesi var mı a efendim, gibi mütalaalar seyrediyordu.’ *Gerçi* Hulûsi Beyle Şükran da, Bahadır Erdem’in ne katı lokma olduğunu, en azdan ayniyat müdürü kadar bilirlerdi.” (1/34).

1.2.4. “Binaenaleyh” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük “Binaenaleyh” için zarf demektedir. “Binaenaleyh” ile ilgili örneklerde ise “binaenaleyh” zarfının bir önceki cümleyle bağ kurduğu, hep cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. İncelenen üçüncü ve dördüncü öykü kitaplarında “binaenaleyh” zarfı yoktur. Sadece birinci ve ikinci öykü kitaplarında bulunmaktadır. “Binaenaleyh” ile ilgili dört cümle vardır.

“Aksi gibi Şükran’ın da eli pek yavaştı. *Binaenaleyh* o da başka bir vazifeye aktarılıp, yerine stenografi bilen bir kâtibe getirildi...” (1/30).

“Hulusi Bey 50 yaşlarında, şişman, enine boyuna bir adamdı. Eski müdürün gaybubeti esnasında ona vekâlet etmiş ve bundan ötürü müdüriyet makamına kendisinin geçirileceğini ummuştu. *Binaenaleyh* yeni gelenle araları şekerrenkti.” (1/31).

“Maliyet fiyatı ise bu sahilde çok düşük olacaktı. *Binaenaleyh*... İlk sahile bir iskele kurdular. Malzeme deniz yoluyla daha ucuza nakledilecekti.” (1/170).

“Şöyle ki: Memeli hayvanların kâffesi sathı arz üzerinde ufki vaziyette durdukları halde, insanoğlu şakuli vaziyette duruyor. *Binaenaleyh*, insanı sağlamak için, evvel emirde onu da diğer memeli hayvanlar gibi dört ayak, ufki vaziyete getirmek ve tecrübeyi ondan sonra yapmak icap eder.” (2/111).

1.3. Bağlaçlıklar

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak bildiğimiz sözcükler dışında, kelime grubu hâlinde olan, cümlede bağlama görevi üstlenen bağlama unsurları da vardır. Bu bağlama unsurlarını bağlaçlık adı altında incelendik. Bağlaçlık olarak “ne var ki, değil mi ki, iyi ki, demek ki, öyle ki, diyeceksiniz ki, bununla beraber, gel gör ki, baktı ki, aksi takdirde, ne yazık ki” belirlenmiştir.

1.3.1. “Ne var ki” Bağlaçlığı

Cümle başında kullanılan “ne var ki” bağlaçlığı cümle açıklayıcı dururmundadır. “Ne var ki” bağlaçlığı ile ilgili cümlelerde “ancak” anlamı vardır. Bu cümlelerin sayısı 14’tür.

“Altına nalça çivisi de çaktırdın mı, kaldırımdan geçişini gören kızlar gözlerini senden alamaz. Birer çizme de biz edindik. *Ne var ki*, yaz sömestri sonunda Gerda teğmenle evlenip Münih’e gittiğinden, arkasından bakakaldık.” (3/68).

“Bizimkiler bu duruma da bozuldular. *Ne var ki*, milyonluk kotranın derdine düştüklerinden, kızın oyunbozanlığı şu anda sorun yapacak halleri yoktu.” (4/23).

“En güzel kayanın aylak martı tarafından işgal edildiğini görünce hemen gerisin geriye eski kayalarına uçmak istediler. *Ne var ki*, bu arada oraya da iki yeni martı gelip tünemişti.” (4/19).

“Hep başkalarını uzlaştıran, onların derdiyle dertlenen, başkalarını mutlu kılıp kendi mutsuz kalan bir kahraman pozuna, bir an için girmek bile, içini bir an ısıtır gibi olmuştu. *Ne var ki* bu küçük ışık Taksime varmadan eridi.” (3/112).

“İki kız kardeş, köpek losyonu ile karışık dişi rüzgârlarını arkada bırakıp uzaklaşınca Sancho bir ağacın dibine yürümek ihtiyacını duydu. *Ne var ki*, bu hareketi deminki güngörmüş selamının üslubu ile bağdaştıramadı.” (3/95).

“İşte bu da Hikmet bey gibi azimli alıcı...*Ne var ki* teknikleri biraz değişik...” (3/78).

“Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. *Ne var ki*, durmuş saatlerin bir meziyeti, hiç değilse günde iki defa doğru saati göstermesidir. Ayarsız saat, bunu bile beceremez.” (3/15).

“O anda pike yapıp kayaya indi. *Ne var ki* bu arada iki küçük kayadaki martı da son hızla oraya depar yapmışlardı.” (4/19).

“Personel bir hava üssü eratı mükemmeliyeti ve sürati intikali içinde -bu onun deyimiydi- vazifesini yerine getirdi. *Ne var ki*, sivil savunma alanında personel muma döndükten sonra Nizamettin Bolayır işsizlikten sıkılır olmuştu.” (4/49).

“Sekban, sol ayağını topun üstünden aşırıp, arkada kalan sağ ayağının içi ile topa dokundu. *Ne var ki*, topun sahibi onun bu eski üslup akrobatik futbol numarasını değerlendirecek yaşta değildi.” (3/162).

“Viran olası hanedeki evladü eyal meselesi... *Ne var ki* bu gün bu mağduriyetinizi telafi edecek güzel bir fırsat zuhur etmiş bulunuyor...” (2/242).

“Yağmur yağmayacak halbuki, öyle olsa kokusu Sancho'nun burnuna gelirdi. Sonra bu rüzgâr bulutları dağıtır, bu da besbelli. *Ne var ki* arka ayakları üzerinde ayağa kalktığından beri içgüdüsünü kaybedip akla özenen insan, bunu bile fark etmez olurmuş işte.” (3/102).

“Yazar, duyarlılığı ve bilinci gereği, içinde yaşadığı toplumun bir sismografi olarak toplumsal haksızlıklardan herkesten fazla etkilenir. Tedirgin olur. *Ne var ki*, bunlara karşı tepkisini bir politikacıdan, bir sosyologdan, bir gazeteciden çok farklı gösterir...” (4/169).

“Zulfikar belki de bir büyüklük yapardı. *Ne var ki*, herif anasına sövmüştü. Bunu affedemiyordu.” (2/136; 230).

1.3.2. “Belli ki” Bağlaçlığı

“Belli ki” bağlaçlığı ile ilgili cümlelerin sayısı 11’dir ve hep cümle başında kullanılmıştır. “Belli ki” bağlaçlığının “belli bir şey ki” şekli de vardır, cümleye “belli” sözcüğünün de etkisiyle “kesinlik” anlamı kazandırır.

“ ‘Asistanlar birbirleriyle hep böyle didişirler mi? Tıpkı bizlen hâkimler gibi desene. *Belli bir şey ki*, bu genç ikisinden de baskın, çekemeyince de tefe koyuyorlar. Tevekli sinirli olmamış.’ ” (3/35).

“Ablası Maça kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir. *Belli ki*, babasına çekmiş, İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez.” (2/42).

“Bunun artırma taktiği de böyle... *Belli ki* pek cimri bir şey...” (3/78).

“Çımacı, ilerde kolunun yeniyle terini siliyordu. *Belli ki* bu hengâmede kaptandan çok o yorulmuştu.” (1/153).

“Gözleri Aksaray yolunda, bir çeyrek daha bekledi. Üç buçuk olunca ümidi büsbütün kesti. *Belli bir şey ki* artık gelmeyecekti. Kız onu düpedüz ekmişti işte...” (4/118).

“Herif bir ara denize dalıp çıktı. *Belli bir şey ki* gusül aptesi aldı.” (1/212).

“Kayıkhanedeki partide pikabı disko gibi sonuna kadar açmışlar. *Belli ki* henüz dans kıvamındalar.” (4/147).

“Kız yeni şu halde. Yeni olmasa köpek onu koklamazdı. *Belli ki* oğlan buraya platonik sevişmelerinin garsoniyeri yapmış.” (4/18).

“Nihayet bir ara başı yana düşüverdi. *Belli ki*, yorgun taze.” (2/109).

“Ragıp Avşar'ın ses tonunda, gizlemesine rağmen, sinsî bir sevinç vardı. *Belli bir şey ki*, geçen haftaki oturumda, kadro kendine kalsın diye Necatî'nin aleyhine oy kullanmıştır.” (3/120).

“Telefonda bir iç konuşma oldu sonra oğlu sufle almış gibi, ‘O kadar da vergi veriyorsun yılda yazık değil mi?’ dedi. *Belli ki* bu aklı, yanı başındaki karısından almıştı.” (4/59).

1.3.3. “Değil mi ki” Bağlaçlığı

“Değil mi ki” bağlaçlığı ile ilgili cümlelerin sayısı ondur ve hep cümle başında kullanılmıştır. “Değil” sözcüğü olumsuzluk ifade eden bir sözcük olmasına rağmen cümlelerde olumlu bir pekiştirme yapmaktadır. Bunda “değil mi ki”nin genellikle olumlu yargılarla kullanılmasının etkisi vardır. Cümlelerde “değil mi ki”, “öyledir” anlamını vererek belirleme anlamını ortaya çıkarmaktadır.

“Ama Fasarya Nuh demiş peygamber demiyor. *Değil mi ki*, ona bir kere yalan söylemişler.” (2/102).

“Artık doktorlara da inancım kalmadı. *Değil mi ki*, saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum.” (3/22).

“Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi ki, saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum. *Değil mi ki*, içimdeki pandülü duyamıyorum.” (3/22).

“Bir süreden beri bu elektrikli atmosferde söylenenleri yarım kulak dinleyen ama çocukluğunu bildiği bu koca adamları şimdi yine o çocukça, amatörce heyecan içinde görerek şaşırakalan yeni konuk bunun üzerine konuşmak zorunda kaldı. *Değil mi ki*, herkes de şimdi ümitle ona bakıyor.” (3/116).

“Bütün bunları size niye anlatıyorum? *Değil mi ki* bu bir saatin hikâyesidir, sizlere o saatin özgeçmişi hakkında asgari bilgi vermekle de yükümlüyüm.” (4/71).

“Gim galıyor geriye? Biz fakirler, biz gurbetçiler, biz sahapsız garibanlar. *Deel mi ki* yoksuluz, namerdin ekmeğine mecburuz, nerelerden goşup gelmiş gapısına gonmuşuz. Vuruyor şimdi o da, abalıya.” (4/93).

“İşletmeci müdür de sanki o günleri yaşamış gibi zavallı Moiz' den zenginliğinin öcünü almak isteyen, o alaycı genç subayların şakalarını kafasında keşfetmeye çalışıyordu. ‘*Dilmi ki* bana selam vermeyi unuttun. Şimdi beni yüz kere selamlayacaksın, demişti. Ben de ne yapayım, başladım selamlamaya.’ ” (4/55).

“Mekruhtur deyi ben göpek sevmem pek. Ama onlar da benim peşimde siftinir dururlar. Bu yüzden sahaplarının da bana gani gaynar. *Deel mi ki* göpekleri beni seviyor.” (4/100).

“Ne olursa olsun. Değil mi ki, bir kere başlamış, öldü de tiki tiki praf hırrrr tak'ı kesmezdi. *Değil mi ki*, bir kere başlamış, öldü de tiki tiki praf hıttt tak'ı kesmezdi.” (3/97).

“Onda hiç böyle bir kaygı yok. *Değil mi ki*, kendini tümüyle vermiş artık saklanacak ne kalır?” (4/152).

1.3.4. “İyi ki” Bağlaçlığı

“İyi ki” bağlaçlığı ile ilgili altı cümle vardır ve hepsinde cümle başında kullanılmıştır. Cümlelerde “iyi ki” bağlaçlığı olumlu pekiştirme, “iyi ki” ile başlayan cümlede gerçekleşen yargıdan memnun olma anlamı vardır.

“Ayıp değil ya, mizaç meselesi, Bay İskender İskit'ten hoşlanmıyordu. *İyi ki* herif bir punduna getirip sekiz ay Londra’da staj yapmıştı.” (3/33) .

“Babasından yetim kaldığında o da bu yaşlarda olmalı idi. Bir cigara yaktı. *İyi ki* kaptanın çocukları yok diye düşündü.” (1/143) .

“Belli ki henüz dans kıvamındalar. *İyi ki* zamanında sıvışmışız.” (4/147) .

“Ben zaten umudu kesmiştim, dediği hastasının ölümünden gizli bir övünç duyan doktorlara benziyordu. *İyi ki* gülümsemesini gizledi.” (4/80) .

“Söylediğini de herkesten kestirme ve kıvrak söyler. *İyi ki* de söyler.” (4/67).

“Yavrucak ayak arasında büyükler ortasında geç saatlere kadar uykusuz. *İyi ki* uzakta, Karabük’teler.” (4/34) .

1.3.5. “Demek ki” Bağlaçlığı

“Demek ki” bağlaçlığı ile ilgili beş cümlemiz vardır ve hepsi cümle başında kullanılmıştır. Cümlelerde “demek ki”, “öyleyse” anlamını vererek cümle açıcı görevini görmüştür. “Ki” bağlacının da bu görevde etkisi vardır.

“Herifler çalışkan, vuruşkan, disiplin sahabısı, nime lazım. *Demek ki* senin yakındığın böbürleri bundan geliyor. Milli marşları bile nasıl başlar: ‘Doçlan doçlan über alles.’ Yani bizim millet en üstündür dimeye getiriyor.” (4/91).

“İki yılda böyle böyle gur fargıyla elli bin mark edindi. *Dimek ki* neymiş? At binenin gılıç guşananın.” (4/97).

“Sen ona gızsarsan gidip evde gariya çemkirirsin. O da öfkesini oğlandan alır. Oğlan da gider güccük gizi pataklar. *Demek ki* neymiş? Gücü yeten yetene.” (4/92).

“Şaşmamak onların şanındandır. *Demek ki* ustadan geçinen bizim usta, usta filan değil.” (4/81).

“Ya sekizde ya dokuzda idik. *Demek ki* otuz, otuz bire rastlıyor.” (2/57).

1.3.6. “Öyle ki” Bağlaçlığı

“Öyle ki” bağlaçlığı ile ilgili beş cümlemiz vardır ve hepsi cümle başında kullanılmıştır. “Öyle ki” bağlaçlığı cümlelerde pekiştirme amaçlı kullanılmıştır.

“Buna rağmen öylesine asil ve kibar bir havası vardır ki, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli yapar. *Öyle ki*, damgası olmayan bir Karo beyi görsek, bayağı yadırgar, bir eksiklik duyarız.” (2/41).

“En bildiği derste bile kopya çeker, çekemezse hasta olur, deliye döner, bir hafta çaresi bulunmazdı. *Öyle ki* ‘Al evladım şu evrakı, adını, ananın babanın adını, doğduğun yeri, tarihi dolduruver’ deseler, bunu bile gizlice nüfus kağıdını çıkarıp kopya etmeden dolduramazdı.” (2/58).

“Hani mahallenizden bir kıza, başka mahallenin oğlanları dadanır da nasıl bir horozlaşır. maraza ararsınız, öyle bir hal. *Öyle ki*, Moissenet koluna girip de zorla sürüklemese, inan olsun, perona uğurlamaya bile gitmeyecektim.” (2/55) .

“Kalçalar hayli geniş, gelgelelim ayak bilekleri cins atlarındaki gibi ince ve zarif. *Öyle ki*, onun sade ayak bileklerine kadar çekilmiş bir resmini gören, bu ince bileklerin o dev gibi vücudu nasıl çektiğine şaşabilirdi.” (2/69).

“Nitekim bu hummalı faaliyet semeresini vermekte gecikmedi. *Öyle ki*; benim taş çatlasa bir buçuk yıldan evvel tamamlanamayacağını sandığım Hayatı Askeriyem kitabı yaz sonlarına doğru yazılmış, bitmiş; hatta Miralay Beyin o incecik hattı desti ile temize dahi çekilmiş bulunuyordu.” (1/14) .

1.3.7. “Diyeceksiniz ki” Bağlaçlığı

“Diyeceksiniz ki” bağlaçlığı hep cümle başında kullanılmıştır. Cümle sayısı dördtür. Tek örnekte “diyelim ki” şeklinde geçer. Cümleye, söylenilecek sözden emin olma, kesinlik anlamını kazandırır.

“Ayağının burnunu sol köşeye yöneltip burnun sağ yanı ile sağa doğru falsolu vurmak ki, hiç bilmeyen bu golü muhakkak yerdi.*Diyeceksiniz ki*, falsolu vuruş kalleşçe bir aldatıştır.” (4/51).

“Bir bakışından, bir gülüşünden, içlerinden biri ile biraz fazla baş başa kalışından, kuruntulara kapılmalarının, kendi kendine gelin güvey olmalarının elbette ki, önüne geçemezdi. *Diyelim ki*, bundan ayrıca hoşlanıyordu da.” (1/215).

“Bu ilke hangi meydan savaşından sonra varılmış bir antlaşmadan kalmadır? Yoksa sadece bir ‘gentleman agreement’ midir? *Diyeceksiniz ki* karalar nasıl kara kuşlarının ise, denizler de bahriyelilerindir.” (4/12).

“Geçin Bezik gibi, Poker gibi kibar oyunları, Aşçı İskambili gibi en pespaye oyunlarda bile hiç bir işe yaramaz, üzgün ve küskün, oyunu dışardan seyredeler.*Diyeceksiniz ki*, Pinakl’da Kanasta’da oyuna alınıyorlar ya...” (2/43).

1.3.8. “Bununla Beraber” Bağlaçlığı

“Bununla beraber” bağlaçlığı hep cümle başında kullanılmıştır. “Bununla beraber”, cümleyi açıklayan bir birliktelik ifadesi vermiştir. Cümle sayısı üçtür.

“Bu müddet içinde göze girmek, göze girip de takımda yer almak için, canını dişine takarak didinir durur ve çok zaman o aşırı coşkunklukla karşı taraf forlapna

lüzumsuz şarjlar yapıp; bize bir iki penaltıya ve dolayısıyla mağlubiyete mal olurdu. *Bununla beraber* pek fena da oynamazdı.” (2/86).

“Çiçeği burnunda subay çıkar çıkmaz, ‘Ben size bir emir eri bulurum,’ demiş olmalı, müteahhit değil ya bu, subayın hovardalığı da böyle olur işte. *Bununla beraber* Fasarya halinden pek şikâyetçi değildi.” (2/91).

“İdare de zaten dikkatini daha çok bu sınıflar üzerinde toplamış bulunuyordu. *Bununla beraber* biz de pek ümitsiz değildik.” (2/57).

1.3.9. “Gel gör ki” Bağlaçlığı

“Gel gör ki” bağlaçlığı hep cümle başında kullanılmıştır. “Gel gör ki”, cümleye “ancak” anlamını vermiştir. Cümle sayısı üçtür.

“Bizim idarenin de tekaüt sandığı vardı. *Gel gör ki*, bütün altınları İttihatçılar kaçarken götürdüler.” (2/34).

“Şimdi saçlarının tepeden döküldüğüne bakarak üzülyor, arada bir ‘Tohuma kaçıyoruz artık’ diye hayıflandığı da oluyordu.... *Gel gör ki*, ola ola bugün Ankara Barosunda kırtipil bir avukat olup çıktım.” (2/19).

“Yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı dünyada. *Gel gör ki*, kaldırımlar kaldırım değil. İnsanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayat üslûbu, sıkı sıkıya kaldırımlarla orantılı.” (3/92).

1.3.10. “Baktı ki” Bağlaçlığı

“Baktı ki” bağlaçlığının iki örneği vardır ve biri iki cümle arasında, diğeri cümle başında kullanılmıştır. “Baktı ki” bağlaçlığı, cümleye belirleme ifadesi katar.

“Adamcağız içinde çarpışan bu iki zıt kuvvetten hangisine tabi olacağını bir türlü kestiremiyor, kendi kendini yiyip bitiriyordu. *Baktı ki* bunun sonu gelmeyecek, nihayet meseleyi karısına açmaya karar verdi.” (1/81).

“ ‘Versene şu saati bana,’ dedim. ‘Haydi kal sağlıcakla.’ Kapı açık durmasa tam vurmanın zamanı idi. Eve geldim, *baktım ki* işliyor.” (4/81).

1.3.11. “Aksi takdirde” Bağlaçlığı

“Aksi takdirde” bağlaçlığı cümle başında kullanılmış ve tek örneği vardır. Bulunan tek örnek ise karşıtlık, zıtlık verir.

“Doğrudur da. *Aksi takdirde*, elden kader okumayı nasıl izah edeceksiniz?” (1/127).

1.3.12. “Ne yazık ki” Bağlaçlığı

“Ne yazık ki” bağlaçlığı cümle başında kullanılmış ve tek örneği vardır. Bulunan tek örnek ise “maalesef” anlamını verir.

“İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanısıcak delikanlıdır. *Ne yazık ki*, Jockerlere Kanasta’dan, Kumkan’dan, Remi’den başka oyunlarda pek yer verilmiyor.” (2/40).

2. YAPILARI VE KÖKENLERİ BAKIMINDAN BAĞLAÇLAR

Birinci bölümde, işlevlerine ve kullanım yerlerine göre incelediğimiz bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar bu bölümde köken ve yapı olarak incelenecektir.

İşlevlerine ve kullanım yerlerine göre bağlaç, bağlacımsı ve bağlaçlık çeşitlerinin özelliklerine göre farklılık oluşturduğunu gördük. Bağlaçların, bağlacımsıların ve bağlaçlıkların iki cümle arasında, cümle başında ve cümle sonunda kullanıldıklarını, bu kullanımlara göre de bazısının cümle içinde beraber yer aldıkları sözcüklerin özelliklerine bağlı işlev kazandıklarını belirledik.

Köken ve yapı olarak incelenen bağlaçlar, bağlacımsı ve bağlaçlıklar alfabetik sıraya göre düzenlenmiş ve hangi dilden geldiği, yapısının ne olduğu açıklamalarında verilmiştir. Bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklarla ilgili tüm örnekler ilk bölümde verildiği için bu bölümde sadece her bağlaç için beşer örnek vermekle yetindik. İncelenen bazı bağlaç, bağlacımsı ve bağlaçlıklardan cümle örnekleri beşten az olanların tüm örnekleri alınmıştır.

2.1. Bağlaçlar

İlk bölümde işlev ve kullanım açısından değerlendirilen bağlaçlar bu bölümde köken ve yapı olarak değerlendirilmiştir. Türkçe asıllı olanların yanında yabancı asıllı olanların, yarı yabancı yarı Türkçe asıllı olanların bulunduğu görülmüştür. Yapı olarak basit, türemiş, birleşik bağlaçlar olduğu, bunlardan türemiş bağlaçların tek çeşit olduğu tespit edilmiştir.

2.1.1. “Ama” Bağlacı

“Ama”, Türkçe Sözlük’ te bağlaç olarak geçer. Arapça kökenlidir ve basit yapılıdır.

“Ablası işi biliyor, nasıl olsa evlenecekler diye, gezmelerine göz yumuyordu. *Ama* ‘On ikide evde olacaksın’ diye de şart koşmuştu.” (2/129; 204).

“Ablası Maça kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, *ama* neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir.” (2/42).

“Acayip. *Ama* sizin makine Exakta idi, değil mi?” (3/33).

“Acıdım *ama* sonra kendime kızdım.” (2/102).

“Âcizane, sırf mütalâa ile de iktifa etmem, okuduklarım üzerine derin derin tefekkür eder, bunlardan yeni yeni neticeler çıkarmağa çalışırım. *Ama* basit, ama küçük, zarar yok.” (2/108).

2.1.2. “Ancak” Bağlacı

“Ancak”, Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçer. Yapı olarak “ancak”, türemiştir. Eski Türkçe dönemindeki “anca” yerine bugün “ancak” kullanıyoruz.

“Ahizede ses seda yok. *Ancak* o zaman hâlâ edepli edepli kolumda çalmakta olan yeni saatimi fark edip gülümsedim.” (4/70).

“Ama bugün kendini hamal sırtında giden bir endam aynasında değil de, belediyenin Şişhane’ye yeni koydurduğu orta malı bir seyrüsefer aynasında gördü. *Ancak* ne var ki, bu aynadaki hayalini de yine gerçekte olduğundan - yahut bizim gördüğümüzden - yarım misli daha iri olarak gördü.” (2/28).

“Bu filmin ayrıca takdirname almasını muhtemel görüyoruz. *Ancak* Melâhat’in bar ve sefahat hayatına dair sahnelerin bilhassa çok genişletilerek işlenmesi ve bu arada birkaç dans numarasına da yer verilmesi lâzımdır.” (2/240).

“Bu itibarla komşusunun teşhisi hiç de yanlış değildi. *Ancak* ne var ki, İfakat Hanım da bunu durduğu yerde yapmamıştı.” (1/121).

“Bundan ötürü falcılara karşı daima korku ile karışık bir saygı beslemişimdir. *Ancak* ne var ki, falcıların yanında öbür el sarraflarını, bilfarz eldivencilerle manikürcüleri ve bilhassa gişe memurlarını yabana atmamak gerek.” (1/127).

2.1.3. “Çünkü” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “çünkü” bağlaçtır ve Farsça kökenlidir, birleşik yapılıdır.

“Ama ayın bulutun arkasına saklanışına özel bir mana vermeğe lüzum yoktu. *Çünkü* bu, doğrudan doğruya, yeni çıkmaya başlayan Gündoğrusunun marifeti idi.” (2/233).

“Bak göpek milletini onlara gatmıyom. *Çünkü* bunların göpekleri de bir başka türdür.” (4/100).

“Becerirseniz aferin derim. Başka çaresi yoktur *çünkü* bu işin.” (4/18).

“Bilmez miyim bilirim, *çünkü* ikinci kattan bakıyorum.” (4/17).

“Böylesi, belki de hayırlı oldu. *Çünkü* bıraksalar orada oturup, yaralı leyleğin hüsranı ile insanoğlunun kaçınılmaz kaderi arasında benzerlikler bulan, başımdan büyük bir hikâye yazmaya kalkacak, yüzüme gözüme bulaştıracaktım.” (3/54).

“Bu ayırtıyı belirtecek başka kelimemiz olmadığı için bunu kullanıp geçiyorum. Kıskançlık *çünkü*, bencil bir duygudur her şeyden önce...” (3/72).

2.1.4. “Da/de” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “da/de” bağlaç olarak geçer. Yapı olarak basittir. Eski Türkçe dönemindeki “dakı, takı” edatı yerine “da/de” bağlacını kullanıyoruz.

“Ablam ertesi gün, ilk plan gereğince Berlin'e hareket etse *de*, iş burada tadında bitse ya... Hayır...” (2/52).

“Acıbadem'de yangın olur *da*, Yeldeğirmeni'nin, İbraamağa'nın, Mısırlıoğlu'nun efeleri yerinde durur mu?” (2/100).

“Adam yüzünü sanki Amerikan yardımının yetersizliğinden değil *de* Sancho'nun yüzüne basıp canını acıttığından ötürü ekşitmişti.” (3/98).

“Adamın biri rüyasını anlatmış *da*, ‘hayırdır inşallah’ diyen olmamış.” (2/31).

“Adamın peruka hissi veren saçları vardı. Arkadan almış *da* ön tarafı kapamış.” (3/163).

2.1.5. “Eğer” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “eğer” bağlaç olarak geçer. Farsça kökenlidir ve basit yapılıdır.

“ ‘- ... Ancak bahis mevzuu heykel artık yapılmış bitmiş ve parası ödenmiş bulunuyor, *eğer* bir mahzur yoksa...’ ” (1/41).

“ ‘Kütüphane-i irfanımız sizin gibi sahib-i seyf-ü kalem zevatın himmetini bekliyor’ dememiş miymiş? *Eğer* ölüm mukadderse, o, elinde kalem, öyle ölecekmiş.” (1/16).

“İlmen, fennen, aklen ve mantiken, insanın da sağılınca süt vermesi icap eder. *Eğer* vermiyorsa, demek ki bu tecrübe edilmemiştir.” (2/108).

“ ‘Okey Harry,’ demiştir, ‘Ben de senden bunu bekliyordum, zaten... *Eğer* beni bugün de öpmeseydin senin korkak bir adam olduğuna hükmedecek ve Jacky ile evlenecektim.’ ” (1/160).

“Oyun biter, bu senfoni kalır geride. *Eğer* o maç iyi bir maç idiye.” (3/149).

2.1.6. “Fakat” Bağlacı

Türkçe Sözlük’ te “fakat”, bağlaç olarak geçer ve Arapça kökenlidir. Yapı olarak basittir.

“Acaba adamcağız kendine mi kıydı diyerek pür telaş zarfı yırttı: Müfettiş artık bu hayata tahammül edemeyeceğinden bahsediyor... *Fakat* kendini öldürmektense karısını affederek onunla barışmayı daha munasip bulduğunu bildiriyordu.” (1/86).

“Alois Morgenrot'tan ömrü boyunca tek Fenik bahşiş almamış postacı, adamın aklını oynatmış olmasından korktu. *Fakat* o, şimdi kızını kucaklamış, gözlerinden yaşlar boşanarak: ...” (2/28).

“Ancak ne var ki, bu aynadaki hayalini de gerçekte olduğundan –yahut bizim gördüğümüzden- yarım misli daha iri olarak gördü. *Fakat* buna rağmen K İ Ş N E M E D İ.” (2/28).

“Annesine gelince, şu anda nansuk üzerine pembe pamukaki ile fisto yapmakta; *fakat* aklı yine kimbilir nerede, kiminle fink atmaktadır.” (1/184).

“Artin Margusyan ‘İşte bir bu eksikti’ diye homurdanarak, bir düğmeye bastı. *Fakat* ön camda bir değişiklik olmadı.” (2/13).

2.1.7. “Halbuki” Bağlacı

Türkçe Sözlük’ te “halbuki” bağlaçtır. “Halbuki” bağlacı “hal”, “bu” ve “ki” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur ve yarı yarıya Türkçedir.

“Acın artık acınabildiğin kadar... *Halbuki* dün önünden geçmişimdir.” (3/70).

“ ‘- Allegro ma non troppo, diye cevap verdi. *Halbuki* çalınan kısım adagio idi.” (1/166).

“Ama böyle bir hükme varabilmek için, Kalender’in kendini evvelce başka hiçbir yerde örmemiş olması şarttır. *Halbuki* Kalender, yirmi bir yıl gibi uzun bir hayat süresi boyunca ve hele İstanbul gibi büyük bir şehrin içinde, kendini evvelce hiçbir yerde görmemiş olamazdı.” (2/10).

“Bak serseri gibi geziyor. Şu surata bak, bir karış sakal... *Halbuki* ben bunu hale yola sokardım evlenseydik eğer... “ (3/77).

“Bak, şimdi benim aklıma bir şey geldi: Belediye bu heykeli neden diktirmedi? Büyük diye değil mi? *Halbuki* sen şimdi şu kopan başın altına az buçuk bir omuz yaptırır da büst gibi kullanırsan, ona ses çıkarmazlar.” (1/43).

2.1.8. “Hatta” Bağlacı

Türkçe Sözlük’ te “hatta”, bağlaçtır. Arapça kökenlidir ve basittir.

“Altrüistsin diyorum da inanmıyorsun. O derece altrüistsin ki, *hatta*, bu altrüizmin hızına kapılıp, yakınlarını unutacak kadar egoistleşiyorsun, diyebilirim nerdeyse...” (2/179).

“A, ne kamaşma ne çarpılma, işte pekâlâ bakılabiliyordu. *Hatta* müdür de bakabiliyordu.” (2/60).

“Ama doğrusu, ben katları hesaplamaktan, konuyu gereği gibi, takib edemedim. *Hatta*, öyle ki, hikâyedeki kişiler katları nasıl sasıtmıyorlar, örneğin, Sevim 'Yukarı, Beyhanlara uğrayacağım' yerine nasıl olup da 'Aşağı Beyhanlara ineceğim' demiyor diye sorasım geldi...” (2/151).

“Ama gençlikten, canlılıktan ileri gelen bir kanı sıcaklığı, bir cana yakınlığı vardı. *Hatta* düzgün bacakları, civelek tavırları ile sokakta başları kendine çevirtmesini de biliyordu. Bu meziyetleriyle çok geçmeden bir nişanlı bulacağı tabii idi.” (1/87).

“Ama neme lâzım, ben Almanya'da kaldığım sürece, bu çizmelerin çok faydasını gördüm. *Hatta* üç yıl sonra istanbul'a dönerken bavulumda yer olmadığı halde ne yaptım yaptım, onları da beraberimde getirdim.” (3/68)

2.1.9. “Hele” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “hele”, bağlaçtır. Yapı olarak basittir.

“Aklıma vurdukça deli oluyorum. *Hele* kaptan... hele kaptan... Hepsinden çok ona yandım.” (1/138).

“Ama rüzgâr gerçekten sert esiyordu. *Hele* Beylerbeyi’nden sonra.” (4/46).

“ ‘Ama siz söyleyin, nasıl mektup yazabilirdim. *Hele* o Askeri Tıbbiye meselesini de duyduktan sonra?’ ” (2/21).

“Ben bunların içinde ne aramaya geldim? *Hele* yanımda, elli yaşlarında, pipolu, kır saçlı, iyi giyimli, İngiliz lordu gibi bir adam var.” (3/72).

“Bizim Fasarya da bu soydan. *Hele* marangoz Halil’in gözünü de denemiş.” (2/96).

2.1.10. “Hem” Bağlacı

“Hem”, Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçer. Farsça kökenli ve basit yapılıdır.

“Artık durmamacasına dönüyoruz. *Hem* chick to chick.” (1/112).

“ ‘... Bak Abdülhamit bile ne demiş, taş çıkarsa sizin, maden çıkarsa bizim.’ Sırrı Erdem, ‘*Hem* efendim tarihmiş marihmiş bir yerde masal bunlar. ...’ ” (4/113).

“Belki böylece Cavidan kaç zamandır hayatı ona zehir eden kuruntuları atacak bir cevap verir, onu teskin edebilirdi. *Hem* Necmi Uyanık, Cavidan’ın adamla öpüştüğünden fazla bir şey görmemişti.” (1/81).

“Bunun dışında Ases’in asesliği tehlikeye girer zaten. *Hem* ben size bir şey söyleyim mi, şu satırların yazıldığı sırada Ases diye biri yok artık.” (3/153).

“Bununki de hoplaya hoplaya merdiven inişi, bir de saçlarını ikide bir şöyle sert bir baş hareketiyle geriye atışı idi. *Hem* dedim ya; durum, zaruret, mecburiyet, onu bize olduğundan daha da güzel gösteriyordu.” (3/63).

2.1.11. “Hem...Hem” Bağlacı

Farsça kökenli olan “hem” bağlacının yinelenmesiyle oluşan bir bağlaçtır. Türkçe Sözlük’te “hem” bağlacının içinde verilmiştir.

“Bunun dışında Ases'in asesliği tehlikeye girer zaten. *Hem* ben size bir şey söyleyim mi, şu satırların yazıldığı sırada Ases diye biri yok artık.” (3/153).

“Bununki de hoplaya hoplaya merdiven inişi, bir de saçlarını ikide bir şöyle sert bir baş hareketiyle geriye atışı idi. *Hem* dedim ya; durum, zaruret, mecburiyet, onu bize olduğundan daha da güzel gösteriyordu.” (3/63).

“Kasaba gelince, o *hem* fıstık yiyor *hem* toptancının yolladığı son faturayı düşünüyordu: Hadi Karamana yüz elli yazdığı neyse ne, fakat Dağlıcı ne demeye yüz seksenden hesap ediyor herifçioğlu?” (1/150).

“ ‘Ne güzel, *hem* edersin, *hem* gidersin’ diye düşünürdü.” (3/61).

“Onun kaşları çatık, rap rap, hızla önünden geçişini seyreden Necmi Uyanık arkasından hayran hayran bakakalır, içini çeker, sonra da talihli müfettişe gıpta eder dururdu. *Hem* güzel, *hem* namuslu!” (1/78).

2.1.12. “Kaldı ki” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçer. “Kaldı” ve “ki” sözcüklerinin birlikte kullanılmasıyla oluşmuştur.

“Abrahams adında bir atletizm antrenörümüz vardı, ‘Gece yatarken iç çamaşırlarınızı çıkarın’ derdi. ‘Gün boyu sizden onlara yorgun ışınımlar sinmiştir, gece boyu bunları geri verirler; iyi dinlenemezsiniz.’ *Kaldı ki*, saatler çamaşırlara da benzemez.” (4/86) .

“...Ben her şeyde belli bir dozu kollamaktan yanayım. *Kaldı ki* ölçü, her şeyi daha etkili yapar....” (4/177).

“-... Bir kitap çıkarsak fakülte'deki yirmi-otuz arkadaştan, bir de yakın akrabalar'dan başka kim alır, kim okur? *Kaldı ki*, bu sonunculardan da çok şüphedeyim.” (1/220).

“Bu basmakalıp lafı neden söylemişti, kendi de bilmiyordu. Tiring Galata. Makabi takımı gibi gelivermişti dilinin ucuna. *Kaldı ki* Sevim denen kadını da topu topu iki kere görmüşlüğü vardı. *Kaldı ki* Sevim denen kadını da topu topu iki kere görmüşlüğü vardı.” (3/110).

“Bu gibi Eyyam Adamlarının zamanımızda artık nesli tükenmiş bulunuyor. *Kaldı ki*, böylesi devri sabıkda dahi yoktu.” (2/143).

2.1.13. “Keza” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “keza” bağlacı, Arapça kökenli ve basit yapılıdır.

“Piyanonun üstünde Beethoven'in somurtuk büstü, duvarda kara kalem bir İspanya peyzajı. *Keza* yine aynı duvarda, sıvası dökülmüş bağdadilerin ayıbını örtsün diye, bilmeceburiye yan yana asılmış ve bundan ötürü de insana ister istemez karı-koca imişler hissini veren Frederic Chopin’le dansöz Anna Pawlova. Sonra notalar notalar.” (1/157).

2.1.14. “Ki” Bağlacı

“Ki” bağlacı Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçer ve Farsça asıllıdır. Eski Türkçe döneminde “ki” yerine “kim” kullanılıyordu. Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra “ki” bağlaç, “kim” soru zamiri olarak kullanılmıştır. “Ki” bağlacı basit yapılıdır.

“Ablası Maça Kızı, esmer, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak *ki* aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lazım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir.” (2/42).

“Açıkta biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli *ki*...” (2/115; 158; 159).

“Aferin Beyhan’a *ki* böyleleriyle arkadaş oluyor hep.” (2/199).

“ ‘Ah şu eniştem.’ Öyle de çabuk çürürdü *ki* teni.” (2/128).

“ ‘Ah şu mide bozukluğu...’ Öyle de çabuk kilo verirdi *ki* midesi bozulunca...” (2/199).

2.1.15. “Lâkin” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “lâkin” Arapça kökenli ve basit yapıli bir bağlaçtır.

“Buraya kadar hepsi iyi hoş... *Lâkin* tadını aldı ya bir kere hazret, haftasına varmadan tutturmaz mı ille bu sefer de bir tarih-i harp kaleme alacağım diye...” (1/15).

2.1.16. “Madem” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “madem” bağlacı, Arapça kökenli ve basit yapılidir.

“Artin Margusyan burnunda keskin bir eter kokusu duyunca ‘*Madem* bu kokuyu duyuyorum, demek ki sağım’ diye düşündü.” (2/16).

“ ‘- Ha ev mi?’ dedim. Az daha artık olmasa da olur, diyecektim. Birden toparlandım: ‘- Bir ahbap için soracaktım da...’ ‘- *Madem* siz aradasınız, güzel hatırlınız için yazlığını sekiz yüze bırakınız, dedi.” (1/63).

“İki meçhullü basit bir discussion’un içine dalmış, çıkamaz da çıkamazmış: ‘*Madem* x, y’den büyüktür’ dermiş. ‘O halde y, x’den küçüktür.’ ” (2/63).

“İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi... *Madem* zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.” (3/18).

“İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi... Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. *Madem* zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.” (3/18).

2.1.17. “Mamañih” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “mamañih” bağlacı, Arapça kökenli ve basit yapılıdır.

“Adam habire (.....) ncı madde (.....) inci madde diye rakamlardan bahsedip durmuştu. *Mamañih* Sadık böyle namussuz karıları şişleyenlere idam cezası verilemeyeceğine öteden beri kani bulunuyordu.” (1/147).

“Ama hayır, doğuştan beri bütün atları hep bu iri ebatta görmeğe alışık olduğu düşünülürse, bunun pek de büyük bir rol oynamadığı anlaşılır. *Mamañih* ister birinci ister ikinci ihtimal varit olsun, bunun o kadar önemi yoktur.” (2/11).

“Anlıyorsun ya. *Mamañih* o gün iki saatten fazla kalmadık.” (1/117).

“ ‘- Ben size, Bahadır’ı buradan attıracağım demez miydin? diye böbürlenip duruyor, hatta Vekilin bile ayağını kendisinin kaydırıldığını iddia ediyor... *Mamañih* yine gözü karşı müdürün odasında... ‘Şu moruk bir an evvel tekaüt olsa da yerine ben geçsem’ diye dört gözle bakıyor...” (1/35).

“Bu niyetimi kendilerine açtığım tüccar arkadaşlar tuhaf tuhaf yüzüme bakıp susuyorlar. *Mamañih* ileri geri konuşan bazı ukalaları da çıkmıyor değil.” (1/36).

2.1.18. “Meğer” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “meğer”, bağlaçtır. Farsça kökenli ve basit yapılıdır.

“Almancam her fikrimi, kısaca değil de daha bir etraflıca açıklamaya yetse kızı karşıma alır, ‘*Meğer* siz ne kötü pedagogmuşsunuz,’ diye bir de diskur geçebilirdim.” (2/73).

“Ancak o zaman hâlâ edepli edepli kolumda çalmakta olan yeni saatimi fark edip gülümsedim. *Meğer* Gürcü dostlar uçağı kaçırmayayım diye, verirken alarm zilini altı buçuğa ayarlamışlar.” (4/70).

“Bay Mavyan’ ın eline saldırarak öptü... *Meğer* delikanlı zengin sigortacının vaktiyle Pangaltı lisesinden talebesi oluyormuş...” (1/47).

“ ‘Belden aşağı şöyle bir yoklayalım dedik. Vay efendim vay. *Meğer* grekoromenci geçiniyormuş orospunun kızı. ...’ ” (2/120; 172).

“Bu arada yeni yeni bazı vecizeler da öğrendik. *Meğer* bir memleketin ‘seviyeyi ahlakiyesi’ genç kızlarının ‘etvar ü harekâtıyla’ ölçülürmüş. (1/116).

2.1.19. “Nitekim” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “nitekim”, bağlaçtır. “Nitekim” bağlacı “nite” ve “kim” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuş Türkçe bir bağlaçtır.

“ ‘...Ama baban? Taş çatlasa razı olmaz baban.’ *Nitekim* tahmini gibi de çıktı.” (1/115).

“Arkadaşlarına veda edip ayrıldı ve gelen tramvayın sarı olmasına aldırmadan içeri daldı. *Nitekim* vapurda da gene birinci mevki aldı, güverteye çıkıp oturdu.” (1/24).

“Bahadır Erdem, bu suni gayretkeşliğin er-geç tavsayacağını biliyordu. *Nitekim*, bir müddet sonra, kimin gerçekten faal, kimin havyarcı olduğunu mükemmelen öğrendi.” (1/30).

“Bırakmıştım da. Bırakacaktım da... *Nitekim* kaç zamandır toplu yerlerde başımı hiç kitaptan kaldırmıyordum.” (1/129).

“Bilinemeyen ama sezilen bir şey varsa, o da bu zamanın er-geç geleceğiydi. *Nitekim* geldi de.” (1/223).

2.1.20. “Oysa” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “oysa”, Türkçe ve birleşik yapıdır.

“Akli sıra onunla alay ediyordu. *Oysa* kendi tüyleri ile hiç asorti olmayan ekose bir yelek giymiş, hava yağmurlu olmadığı halde ayaklarına gri şosonlar geçirmişti.” (3/95).

“Aktörlük, askerlik, politikacılık, işadamlığı; hırs olmadan, beğenilmek hevesi olmadan yapılır mı? *Oysa* Ases beğenilmeye boş vermiştir.” (3/152; 167).

“Belki de bir gün ‘Ne ettim de bu takımı aldım’ diye yerineceğim. *Oysa* şimdi kuş gibi hafifim.” (3/85).

“ ‘Bir sabah çayınızı içeyim çocuklar,’ dedi. *Oysa* bize çaya geldiği hiç vaki değildir.” (4/108).

“ ‘- ...Biz sizi fazla rahatsız etmeyelim.’ *Oysa*, her zaman el şakası, dil şakası, daha fazlası gırla...” (1/213).

2.1.21. “Ve” Bağlacı

Türkçe Sözlük’ te “ve”, bağlaç olarak geçer. Basit yapılı olan “ve” bağlacının yerine Eski Türkçe döneminde “takı” kullanılıyordu. “Ve” bağlacı Arapça kökenlidir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde manzum metinlerde “vu/vü”, mensur metinlerde “ve” olarak geçer.

“Acı acı, sinirli sinirli kişnedi. *Ve* her ürken at gibi, gemi azına alıp gerisin geri gitmeye başladı.” (2/129).

“Açıklı koyulu, uzun sarı saçlarını bazen topuz yapar, bazen da Alman köylü kızları gibi şöyle bir güzel örüp başının üstüne toplar *ve* bu ikinci saç tuvaleti hani hiç de fena gitmezdi.” (2/68).

“...Ailede kanı bozuk yokmuş ama ben nerden çıkmışım böyle. *Ve* Arapça izafet terkiplerinin geçit resmi yaptığı yarım saatli, old fashioned, ridiculos bir diskur geçti.” (1/115).

“...Amerika’dan mektup yazar barışırız. *Ve* karar verdik. Seyahat muameleleri tamam oluncaya kadar kimseye bir şey sızdırmayacağız. Fred:...” (1/116).

“Amerikalı fotoğrafçının bu buluşuna dayanan bir Alman bilgini de çıkmış, ‘İşte’ diyor ‘Her şeyi böyle olduğundan daha büyük görüş, hayvanda dolayısıyla bir aşağılık duygusu yaratmış *ve* onu daha ilk çağlardan itibaren insanın hizmetkarı derekesine indirmiştir.’ ” (2/9).

2.1.22. “Velhasıl” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te bağlaç olarak geçen “velhasıl” bağlacı Arapça kökenli ve birleşiktir.

“Fakat orada işi serseriliğe vurduğundan tahsisatını kesmişler. *Velhasıl* böyle avantüriye bir şey.” (1/120).

“Vatana hizmet mevzuubahs olunca, şahsi dostlukların lafı olmazmış. *Velhasıl* isyan bayrağını çekti Miralay Bey.” (1/16).

2.1.23. “Ya” Bağlacı

Türkçe Sözlük’ te “ya” bağlaçtır. Farsça kökenli olan “ya” bağlacı basittir.

“Ablam ertesi gün, ilk plan gereğince Berlin’e hareket etse de, iş burada tadında bitse *ya*... Hayır...” (2/52).

“Aklıma ateşböceğinin fıkrası geliyor. Dışisine ‘Yatalım’ deyince ‘İşığını söndür, aydınlıkta utanırım’ demiş *ya*... ‘Onu anlatıyorum.’ ” (4/147).

“Al takke ver gülah annıyon *ya*. Genç kızların bazen orasını burasını mincıklarım: Bir hoşlanırlar ki sorma.” (4/98).

“Alakanın bu türlüünü anlamam, ayıp değil *ya*.” (2/22).

“ ‘Altın madeni çıkacak değil *ya*. Bundan tabii ne olabilir,’ dedim.” (4/107).

2.1.24. “Ya...Ya” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “*ya...ya*”, bağlaçtır. Farsça “*ya*” sözcüğünün yinelenmesiyle oluşturulmuştur.

“Bana kalsa, becerebilsem, o bilgeliğe bir gün varabilsem, susacağım, hiçbir şey yazmayacağım, *ya da* yazdığımı kimse fark etmeyecek.” (4/178).

“Bir sonuca varmasa da kızıştırır *ya* insanı, silker çıkarır *ya* onu bu yere batası durgunluktan.” (3/107).

“Böyle tükrük saçtığına bakılırsa *ya* politikadan konuşuyor *ya* birini batırıyordu.” (3/93).

“Bu haliyle *ya* bir şair *ya* bir ressam olmalı idi.” (2/70).

“Bu kayalar met ve cezire göre *ya* gözden kaybolurlar, *ya* açıkça ortaya çıkarlar.” (4/10).

2.1.25. “Ya da” Bağlacı

“Ya da” bağlacı “*ya*” ve “*da*” bağlaçlarının birlikte kullanılmasıyla oluşmuştur. Türkçe Sözlük’te “*ya*” bağlacının içinde gösterilir.

“Bana kalsa, becerebilsem, o bilgeliğe bir gün varabilsem, susacağım, hiçbir şey yazmayacağım, *ya da* yazdığımı kimse fark etmeyecek.” (4/178).

“Milli olsun, olmasın, sen tanı *ya da* tanıma.” (4/41).

“On dakika sonra yağmur dinmiş *ya da* yağmurlu bölge arkada kalmıştı.” (3/159).

“Belki de konkende borçlandı. *Ya da* takı tutkusu tutmuştur, yine.” (4/59).

“Olacağını olmuş, İhsan için, entrikacılık gençlikten kalma bir alışkanlıktı. *Ya da* bir hobby.” (3/133).

2.1.26. “Yahut” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “yahut”, bağlaçtır. Farsça “yā” ve “hud” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşur.

“ ‘Akşamları alıp seni Çakırın meyhanesine götürürüm. *Yahut* Nana’ya.’ ” (2/211).

“ ‘Akşamları alıp seni Marmara sinemasına götürürüm. *Yahut* da Sadi Tek’e.’ ” (2/131; 210).

“Ama bazı yazarlar açık saçıklığı ilgi oltası sayıyorlar. *Yahut* kendi komplekslerini böylece boşaltıyorlar.” (4/177).

“Arada bir, irademin dalgın anlarından faydalanarak, kaçamak tahminler yapmaya başladım. Günde bir kere mesela. *Yahut* iki...” (3/12).

“Aşçıları vardır elbette. *Yahut* lokantadan yerler...” (3/76).

2.1.27. “Yani” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “yani”, bağlaçtır. Arapça kökenli olan “yani” basit yapılıdır.

“ ‘...Asarı antika filan değil bunlar. Tut ki asarı antika olmuş, sana mı düştü tasası *yani*... ’ ” (4/109).

“Ayda şöyle bin kâğıt Kâmil kuluna, efendim? Nesinden eksilecek *yani*.” (1/107).

“Benim gibi namei amali, defteri ef’ali, masebakı ahvali pâk ü dırâhşan bir insana sen dalâleti cinsiye bulaştırmağa kalk; bu kadar olur *yani*. Zaten hâkime söyledim: ...” (2/106).

“ ‘Bir soralım.’ ‘Yok sormayalım.’ ‘ Ne riske ederiz *yani*?’ ” (3/39).

“ ‘Bu da Şükran Hanım bir görsün diye takmış kafaya. Görüp ne olacak *yani*.’ ” (4/109).

2.1.28. “Yoksa” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “yoksa” bağlaçtır. Türkçe ve birleşik yapılıdır.

“ ‘Ağzını topla *yoksa* ağzını yırtarım’ diye kükredi Nuri.” (2/134; 220).

“ ‘Allah Semih’ten razı olsun, *yoksa* birbirimizi hiç görmeden ölüp gideceğiz,’ dedi.” (3/114).

“Alır mı idim? Sevinir mi idim? *Yoksa* mızıkçılık eder: ‘Olmaz, sayım suyum yok. Siz birlik olup bana oyun ettiniz’ mi derdim.” (3/86).

“Ama birden yüreği hop etti. Bu kadar zılgıt yediği halde, *yoksa* yine Aydanur’a mı bir şey oldu?” (4/58).

“Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazla uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı. *Yoksa* doktorun dediği gibi, bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek, bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.” (3/11).

2.1.29. “Zira” Bağlacı

Türkçe Sözlük’te “zira”, bağlaçtır. Farsça kökenli ve basit yapılıdır.

“Aklına esince geliyordu. Fraulein Haubold bunu bildiğinden çatışmaları önleyebilmek için bir parola tertiplemiş ve bunda isabet de etmişti. *Zira* sonradan öğrendik ki, oğlan Yahudi imiş.” (2/70).

“Bence, onlara bile bile yüz vermemesinin tek sebebi, evet tek sebebi... sadece biraz gülüp eğlenmek ihtiyacından ileri geliyordu. *Zira* dünyada hiçbir şey, karşısındakini kandırdığını sanan bir budalanın sevinci kadar komik değildir.” (2/62).

“Bu acıklı hoş geldin onlara bir altın saat, iki kat elbise, üç adet halıdan maada bir hayli de doktor parasına mal oldu. *Zira* genç kadının korkudan sinirleri bozuldu.” (1/76).

“Bu gramofonda, haftada bir izahlı müzik dinliyorduk. *Zira* üstadın kanaati şu ki: Ressam için müze görmek ne ise müzisyen için de virtüözlerin plaklarını dinlemek o imiş.” (1/157).

“Fakat heykeli bir müddet daha atölyede bırakmak mecburiyetinde kaldım. *Zira* bahçede yaptırdığım kaide henüz bitmemişti.” (1/39).

2.2. Bağlacımsılar

Kökenleri ve yapıları bakımından incelenen bağlacımsıların Türkçe Sözlük’te zarf, fiil olarak geçtiği, Türkçe veya yabancı kökenli oldukları görülmüştür. Bağlacımsılar alfabetik sırayla düzenlenmiş ve açıklamaları yapıp beşer örnek verilmiştir.

2.2.1. “Bak” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’te “bakmak” fiildir ve değişik anlam şekilleri vardır. “Bakmak” fiili Türkçedir ve basit yapılıdır.

“ ‘..... Ankara'da Basın Yayında önemli bir yer işgal eden dostum A. Sakıp Argader son hikâyeni okumuş, senin için, acaba rica etsek radyoda cuma günleri ahlâki konuşmalar hazırlar mı diyor.. *Bak* düşün..’ ” (2/242).

“ ‘-... Bırak şu manasız kuruntuları kuzum. *Bak* ne iyiydik kaç gündür. ...’ ” (1/210).

“ ‘Bravo,’ dedi. ‘*Bak*, bu hiç fena fikir değil.’ ” (2/26).

“ ‘Bu dertler başıma senin yüzünden geldi. *Bak* çolak kaldım, iş bulamıyorum.’ ” (2/95).

“Bunlar sarılışmadan çözülünce Teğmen yeni nişanlısına dönüp: ‘*Bak* canikom’ diyor. ‘Bu Kâzım efendi benim askerlikte emir erimdi. ...’ ” (2/96).

2.2.2. “Binaenaleyh” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’te zarf olarak geçen “binaenaleyh” Arapça kökenlidir.

“Aksi gibi Şükran'ın da eli pek yavaştı. *Binaenaleyh* o da başka bir vazifeye aktarılıp, yerine stenografi bilen bir kâtibe getirildi...” (1/30).

“Hulusi Bey 50 yaşlarında, şişman, enine boyuna bir adamdı. Eski müdürün gaybubeti esnasında ona vekâlet etmiş ve bundan ötürü müdüriyet makamına kendisinin geçirileceğini ummuştu. *Binaenaleyh* yeni gelenle araları şekerrenkti.” (1/31).

“Maliyet fiyatı ise bu sahilde çok düşük olacaktı. *Binaenaleyh*... İlk sahile bir iskele kurdular. Malzeme deniz yoluyla daha ucuza nakledilecekti.” (1/170).

“Şöyle ki: Memeli hayvanların kâffesi sathı arz üzerinde ufki vaziyette durdukları halde, insanoğlu şakuli vaziyette duruyor. *Binaenaleyh*, insanı sağmak için, evvel emirde onu da diğer memeli hayvanlar gibi dört ayak, ufki vaziyete getirmek ve tecrübeyi ondan sonra yapmak icap eder.” (2/111).

2.2.3. “Gerçi” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’ te zarf olarak geçen “gerçi”, Farsça kökenli ve basit yapılıdır.

“Alçakgönüllü kadın, büyüyünce kızı Filiz'i Zulfikar'a vermeği kuruyor. *Gerçi* Filiz Zulfikar'dan iki yaş büyük ama zararı yok..” (2/236).

“ ‘Allah razı olsun, bak işte tekaütlük ikramiyemizi aldık. Şu Horhor'daki babadan kalma dükkânı da satıp üstüne koyalım, inekçilik yapalım, ne dersin?’ *Gerçi* bu işin asrısı de var ama, ayıp değil ya, bendeniz bundan bir şey anlamıyorum.” (2/108).

“ ‘... Ayıp ayıp. *Gerçi* filozof, serbest düşünceli filan ama, bu kadarı da düpedüz iftira.’ ” (2/125).

“ ‘... Ayıp ayıp. *Gerçi* filozof, serbest düşünceli filan ama, bu kadarı da düpedüz iftira.’ ” (2/190).

“Bilmem ne şibih ceziresinin cenubu şarkisine yapılan ihraç hareketi; düşmanın kuvayı külliyesini içine alan çevirme manevrası. *Gerçi* Miralay Bey bu suretle tekrar hatıralarına dalıp derdini unuttur amma, onu gece yarılarında kadar dinlemek fedakarlığı da yine bize düşer.” (1/11).

2.2.4. “Zaten” Bağlacımsısı

Türkçe Sözlük’ te zarf olarak geçen “zaten” Arapça kökenli ve basit yapılıdır.

“Anlaşan iki insanın güneş batışı sırasında ya da bir ocakbaşında yanyana susuşu bazen sütunlar dolusu laftan daha veciz bir iç konuşma sağlar. *Zaten* ben büyük şeylerin susularak daha iyi ifade edildiğine inananlardanım.” (4/168).

“Arkadan bir yaşlı adam da lafa karıştı. *Zaten* maçta âdet, herkes birbiriyle kırk yıllık ahbapmış gibi konuşuyor.” (3/140).

“Ayağı kesmiş olup olmadığı sorusuna gelince; hayır, o, şu son günlerde hiç ayak amputasyonu yapmamıştı. *Zaten* ömründe topu topu bir defa bacak kesmişti.” (3/32).

“Aydanur aklına bile gelmemişti. *Zaten* üvey torunu...” (4/66).

“Babacan müdür onlara hak verdi. *Zaten* selefinin aslında geniş olan kadroyu ne akla hizmet edip de bu derece daralttığına bir türlü akıl erdirememişti.” (1/35).

2.3. Bağlaçlıklar

“Aksi takdirde” ve “bununla beraber” bağlaçlıkları dışında “ki” bağlacıyla kurulan bağlaçlıkların daha fazla olduğu ve bağlaçlıkların tamamının kalıplaşmış olduğu görülmüştür.

2.3.1. “Aksi takdirde” Bağlaçlığı

“Aksi takdirde” bağlaçlığı, Türkçe Sözlük’te sıfat olan “aksi” sözcüğü içinde verilmektedir. “Aksi” sıfat, “takdir” isimdir. Her ikisi de Arapça kökenlidir. Bir sıfat ve bir ismin bir arada kullanılmasıyla oluşmuş bir kalıptır.

“Doğrudur da. *Aksi takdirde*, elden kader okumayı nasıl izah edeceksiniz?” (1/127).

2.3.2. “Baktı ki” Bağlaçlığı

“Baktı ki ” bağlaçlığı, “bakmak” fiilinin çekimli hâli ve “ki” bağlacının birlikte kullanılmasıyla oluşmuştur.

“Adamcağız içinde çarpışan bu iki zıt kuvvetten hangisine tabi olacağını bir türlü kestiremiyor, kendi kendini yiyip bitiriyordu. *Baktı ki* bunun sonu gelmeyecek, nihayet meseleyi karısına açmaya karar verdi.” (1/81).

“ ‘Versene şu saati bana,’ dedim. ‘Haydi kal sağlıcakla.’ Kapı açık durmasa tam vurmanın zamanı idi. Eve geldim, *baktım ki* işliyor.” (4/81).

2.3.3. “Belli ki” Bağlaçlığı

“Belli ki” bağlaçlığı “belli” sözcüğü ve “ki” bağlacının birlikte kullanılmasıyla oluşmuştur.

“ ‘Asistanlar birbirleriyle hep böyle didişirler mi? Tıpkı bizlen hâkimler gibi desene. *Belli bir şey ki*, bu genç ikisinden de baskın, çekemeyince de tefe koyuyorlar. Tevekli sinirli olmamış.’ ” (3/35).

“Ablası Maça kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir. *Belli ki*, babasına çekmiş, İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez.” (2/42).

“Bunun artırma taktiği de böyle... *Belli ki* pek cimri bir şey...” (3/78).

“Çımacı, ilerde kolunun yeniyle terini siliyordu. *Belli ki* bu hengâmede kaptandan çok o yorulmuştu.” (1/153).

“Gözleri Aksaray yolunda, bir çeyrek daha bekledi. Üç buçuk olunca ümidi büsbütün kesti. *Belli bir şey ki* artık gelmeyecekti. Kız onu düpedüz ekmişti işte...” (4/118).

2.3.4. “Bununla Beraber” Bağlaçlığı

“Bununla beraber” bağlaçlığı Türkçe Sözlük’te “bu” sıfatının içinde verilmiştir. “Bu” sıfatı ve Farsça “beraber” zarfının birlikte kullanılmasıyla oluşmuş kalıp bir yapıdadır.

“Bu müddet içinde göze girmek, göze girip de takımda yer almak için, canını dişine takarak didinir durur ve çok zaman o aşırı coşkunkulukla karşı taraf forlapna

lüzumsuz şarjlar yapıp; bize bir iki penaltıya ve dolayısıyla mağlubiyete mal olurdu. *Bununla beraber* pek fena da oynamazdı.” (2/86).

“Çiçeği burnunda subay çıkar çıkmaz, ‘Ben size bir emir eri bulurum,’ demiş olmalı, müteahhit değil ya bu, subayın hovardalığı da böyle olur işte. *Bununla beraber* Fasarya halinden pek şikâyetçi değildi.” (2/91).

“İdare de zaten dikkatini daha çok bu sınıflar üzerinde toplamış bulunuyordu. *Bununla beraber* biz de pek ümitsiz değildik.” (2/57).

2.3.5. “Değil mi ki” Bağlaçlığı

“Değil mi ki” bağlaçlığı Türkçe Sözlük’te “değil” isminin içinde verilmiştir. “Değil” ismi “mi” soru eki ve “ki” bağlacının birlikte kullanılıp kalıplaşmasıyla oluşmuştur.

“Ama Fasarya Nuh demiş peygamber demiyor. *Değil mi ki*, ona bir kere yalan söylemişler.” (2/102).

“Bir süreden beri bu elektrikli atmosferde söylenenleri yarım kulak dinleyen ama çocukluğunu bildiği bu koca adamları şimdi yine o çocukça, amatörce heyecan içinde görerek şaşırakalan yeni konuk bunun üzerine konuşmak zorunda kaldı. *Değil mi ki*, herkes de şimdi ümitle ona bakıyor.” (3/116).

“Bütün bunları size niye anlatıyorum? *Değil mi ki* bu bir saatin hikâyesidir, sizlere o saatin özgeçmişi hakkında asgari bilgi vermekle de yükümlüyüm.” (4/71).

“Gim galıyor geriye? Biz fakirler, biz gurbetçiler, biz sahapsız garibanlar. *Değil mi ki* yoksuluz, namerdin ekmeğine mecburuz, nerelerden goşup gelmiş gapısına gonmuşuz. Vuruyor şimdi o da, abalıya.” (4/93).

“İşletmeci müdür de sanki o günleri yaşamış gibi zavallı Moiz' den zenginliğinin öcünü almak isteyen, o alaycı genç subayların şakalarını kafasında keşfetmeye

çalışıyordu. ‘*Dilmi ki* bana selam vermeyi unuttun. Şimdi beni yüz kere selamlayacaksın, demişti. Ben de ne yapayım, başladım selamlamaya.’ ” (4/55).

2.3.6. “Demek ki” Bağlaçlığı

“Demek ki” bağlaçlığı Türkçe Sözlük’te “demek” fiili içinde verilir. Türkçe “demek” fiili ile Farsça kökenli olan “ki” bağlacının birleşip kalıplaşmasıyla oluşmuştur.

“Herifler çalışkan, vuruşkan, dispilin sahabısı, nime lazım. *Demek ki* senin yakındığın böbürleri bundan geliyor. Milli marşları bile nasıl başlar: ‘Doçlan doçlan über alles.’ Yani bizim millet en üstündür dimeye getiriyor.” (4/91).

“İki yılda böyle böyle gur fargıyla elli bin mark edindi. *Dimek ki* neymiş? At binenin gılıç guşananın.” (4/97).

“Sen ona gızarsan gidip evde gariya çemkirirsin. O da öfkesini oğlandan alır. Oğlan da gider güccük gizi pataklar. *Demek ki* neymiş? Gücü yeten yetene.” (4/92).

“Şaşmamak onların şanındandır. *Demek ki* ustadan geçinen bizim usta, usta filan değil.” (4/81).

“Ya sekizde ya dokuzda idik. *Demek ki* otuz, otuz bire rastlıyor.” (2/57).

2.3.7. “Diyeceksiniz ki” Bağlaçlığı

“Diyeceksiniz ki” bağlaçlığı “demek” fiili ve “ki” bağlacının birleşmesinden oluşur.

“Ayağının burnunu sol köşeye yöneltip burnun sağ yanı ile sağa doğru falsolu vurmak ki, hiç bilmeyen bu golü muhakkak yerdi. *Diyeceksiniz ki*, falsolu vuruş kalleşçe bir aldatıştır.” (4/51).

“Bir bakışından, bir gülüşünden, içlerinden biri ile biraz fazla baş başa kalışından, kuruntulara kapılmalarının, kendi kendine gelin güvey olmalarının elbette ki, önüne geçemezdi. *Diyelim ki*, bundan ayrıca hoşlanıyordu da.” (1/215).

“Bu ilke hangi meydan savaşından sonra varılmış bir antlaşmadan kalmadır? Yoksa sadece bir ‘gentleman agreement’ midir? *Diyeceksiniz ki* karalar nasıl kara kuşlarının ise, denizler de bahriyelilerindir.” (4/12).

“Geçin Bezik gibi, Poker gibi kibar oyunları, Aşçı İskambili gibi en pespaye oyunlarda bile hiç bir işe yaramaz, üzgün ve küskün, oyunu dışardan seyredeler. *Diyeceksiniz ki*, Pinakl’da Kanasta’da oyuna alınıyorlar ya...” (2/43).

2.3.8. “Gel gör ki” Bağlaçlığı

“Gel gör ki” bağlaçlığı, “gelmek”, “görmek” fiilleri ve Farsça kökenli “ki” bağlacının birleşmesiyle oluşmuş kalıp bir yapıdır.

“Bizim idarenin de tekaüt sandığı vardı. *Gel gör ki*, bütün altınları İttihatçılar kaçarken götürdüler.” (2/34).

“Şimdi saçlarının tepeden döküldüğüne bakarak üzülyor, arada bir ‘Tohuma kaçıyoruz artık’ diye hayıflandığı da oluyordu.... *Gel gör ki*, ola ola bugün Ankara Barosunda kırtipil bir avukat olup çıktım.” (2/19).

“Yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı dünyada. *Gel gör ki*, kaldırımlar kaldırım değil. İnsanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayat üslûbu, sıkı sıkıya kaldırımlarla orantılı.” (3/92).

2.3.9. “İyi ki” Bağlaçlığı

“İyi ki” bağlaçlığı “iyi” sıfatı ve Farsça kökenli olan “ki” bağlacıyla birlikte kalıplaşmış olarak kullanılmıştır. Türkçe Sözlük’te “iyi” sıfatının içinde “iyi ki” yer almaktadır.

“Ayıp değil ya, mizaç meselesi, Bay İskender İskit'ten hoşlanmıyordu. *İyi ki* herif bir punduna getirip sekiz ay Londra'da staj yapmıştı.” (3/33) .

“Babasından yetim kaldığında o da bu yaşlarda olmalı idi. Bir cigara yaktı. *İyi ki* kaptanın çocukları yok diye düşündü.” (1/143) .

“Belli ki henüz dans kıvamındalar. *İyi ki* zamanında sıvışmışız.” (4/147) .

“Ben zaten umudu kesmiştim, dediği hastasının ölümünden gizli bir övünç duyan doktorlara benziyordu. *İyi ki* gülümsemesini gizledi.” (4/80) .

“Söylediğini de herkesten kestirme ve kıvrak söyler. *İyi ki* de söyler.” (4/67).

2.3.10. “Ne var ki” Bağlaçlığı

“Ne var ki” bağlaçlığı Türkçe Sözlük'te “ne” zamiri içinde geçer. “Ne” zamiri “var” sözcüğü ve Farsça kökenli olan “ki” bağlacıyla kurulmuş kalıp bir yapıdır.

“Altına nalça çivisi de çaktırdın mı, kaldırımdan geçişini gören kızlar gözlerini senden alamaz. Birer çizme de biz edindik. *Ne var ki*, yaz sömestri sonunda Gerda teğmenle evlenip Münih'e gittiğinden, arkasından bakakaldık.” (3/68).

“Bizimkiler bu duruma da bozuldular. *Ne var ki*, milyonluk kotranın derdine düştüklerinden, kızın oyunbozanlığı şu anda sorun yapacak halleri yoktu.” (4/23).

“En güzel kayanın aylak martı tarafından işgal edildiğini görünce hemen gerisin geriye eski kayalarına uçmak istediler. *Ne var ki*, bu arada oraya da iki yeni martı gelip tünemişti.” (4/19).

“Hep başkalarını uzlaştıran, onların derdiyle dertlenen, başkalarını mutlu kılıp kendi mutsuz kalan bir kahraman pozuna, bir an için girmek bile, içini bir an ısıtır gibi olmuştu. *Ne var ki* bu küçük ışık Taksime varmadan eridi.” (3/112).

“İki kız kardeş, köpek losyonu ile karışık dişi rüzgârlarını arkada bırakıp uzaklaşınca Sancho bir ağacın dibine yürümek ihtiyacını duydu. *Ne var ki*, bu hareketi deminki güngörmüş selamının üslubu ile bağdaştıramadı.” (3/95).

2.3.11. “Ne yazık ki” Bağlaçlığı

“Ne yazık ki” bağlaçlığı “ne”, “yazık” sözcükleri ve Farsça kökenli olan “ki” bağlacının birleşmesiyle oluşmuş kalıp bir yapıdır.

“İskambil destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerine The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanısıcak delikanlıdır. *Ne yazık ki*, Jockerlere Kanasta’dan, Kumkan’dan, Remi’den başka oyunlarda pek yer verilmiyor.” (2/40).

2.3.12. “Öyle ki” Bağlaçlığı

“Öyle ki” bağlaçlığı “öyle” ve Farsça kökenli olan “ki” bağlacının birleşmesiyle oluşmuş kalıp bir yapıdır.

“Buna rağmen öylesine asil ve kibar bir havası vardır ki, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli yapar. *Öyle ki*, damgası olmayan bir Karo beyi görsek, bayağı yadırgar, bir eksiklik duyarız” (2/41).

“En bildiği derste bile kopya çeker, çekemezse hasta olur, deliye döner, bir hafta çaresi bulunmazdı. *Öyle ki* ‘Al evladım şu evrakı, adını, ananın babanın adını, doğduğun yeri, tarihi dolduruver’ deseler, bunu bile gizlice nüfus kağıdını çıkarıp kopya etmeden dolduramazdı.” (2/58).

“Hani mahallenizden bir kıza, başka mahallenin oğlanları dadanır da nasıl bir horozlaşır. maraza ararsınız, öyle bir hal. *Öyle ki*, Moissenet koluna girip de zorla sürüklemese, inan olsun, perona uğurlamaya bile gitmeyecektim.” (2/55) .

“Kalçalar hayli geniş, gelgelelim ayak bilekleri cins atlarındaki gibi ince ve zarif. *Öyle ki*, onun sade ayak bileklerine kadar çekilmiş bir resmini gören, bu ince bileklerin o dev gibi vücudu nasıl çektiğine şaşabiliirdi.” (2/69).

“Nitekim bu hummalı faaliyet semeresini vermekte gecikmedi. *Öyle ki*; benim taş çatlasa bir buçuk yıldan evvel tamamlanamayacağını sandığım Hayatı Askeriyem kitabı yaz sonlarına doğru yazılmış, bitmiş; hatta Miralay Beyin o incecik hattı desti ile temize dahi çekilmiş bulunuyordu.” (1/14) .

SONUÇ

Çalışmamızın ilk bölümünde Haldun Taner'in öykülerinde yer alan bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar; ikinci bölümde kökenleri ve yapıları bakımından bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar değerlendirilmiştir. İncelenen metinlerde, en fazla kullanılan bağlacın “ama” bağlacı olduğu görülmüştür. Toplam olarak 29 çeşit bağlaç tespit edilmiştir.

Bağlaçların verdiği anlamlar ele alınırken, cümlelerden tam olarak bağımsız hareket edilmemiştir. Sayıları fazla olan bağlaçlarda anlam çeşitliliği görülürken, az olanlarda genellikle tek anlam görülmüştür. Bu da bize kullanım sıklığının, bağlacın anlam çeşitliliği için önemli olduğunu gösteriyor.

“Ama” bağlacı, cümle başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılmıştır. Sayıca da fazla olan “ama” bağlaçlarının verdiği anlam çeşitliliği de daha geniştir. “Ama” bağlacının hemen arkasından, ikinci sırada “ki”, üçüncü sırada “ve” bağlacı gelir. Bağlaçlarda bazen, cümle başında veya cümle içinde olan bir özelliğin cümle sonunda olmadığı görülmüştür. Örneğin, “ama” bağlaçlarında belirleme ve öncelik-sonralık sadece iki cümle arasında olanlarda vardır, cümle başında ve sonunda yoktur. “Ama” bağlaçlı örneklerde ve diğer bağlaçlarda, birlikte kullanılan sözcüklerin de anlamda etkili olduğu görülmüştür.

“Ki” bağlacı, kullanım sıklığı bakımından ikinci sıradadır. “Ki” bağlacının, cümle başı, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanımları vardır. “Ki” bağlacının cümle başında sadece iki cümle örneği vardır. Buna göre “ki” bağlacı, asıl olarak iki cümle arasında kullanılmıştır.

“Ve” bağlaçlarının kullanım sıklığı üçüncü sıradadır. Anlam çeşitliliği bakımından, “ama, ki” bağlaçlarına göre daha sınırlıdır. Cümle başı ve iki cümle arasında kullanım vardır. İki cümle arasında daha fazla kullanıldığı için de yine anlam çeşitliliğinin daha fazla olduğunu görüyoruz.

“Ama, ve, ki” dışındaki diğer bağlaçlar da kullanım sıklığına, cümledeki kullanım yerlerine göre ayrılmış ve işlevleri belirlenmiştir. Bağlaçların bazılarının birbirinin yerini tuttuğu görülmüştür. Örneğin, “da/de” bağlaçlarının bazıları, “ve” bağlacı; “fakat” bağlacı “ama”; “ama” bağlacı “fakat” işlevinde kullanılmıştır. “Fakat” bağlacı yerine neden tamamen “ama” ya da “ama” bağlacı yerine neden tamamen “fakat” bağlacının tercih edilmemiş olması da yazarın dil özelliğiyle açıklanabilir.

İncelenen tüm bağlaçlar kullanım sıklığı ve cümledeki kullanım yerine göre değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuç ortaya çıkar:

“Ama” Bağlacı: 512 “ama” bağlaçlı cümle vardır. Bunlardan 286’sı cümle başında, 223’ü iki cümle arasında, 3’ü cümle sonunda kullanılmıştır.

“Ki” Bağlacı: 366 “ki” bağlaçlı cümle vardır. Bunlardan 336’sı iki cümle arasında, 28’i cümle sonunda, 2’si cümle başında kullanılmıştır.

“Ve” Bağlacı: 276 “ve” bağlaçlı cümle vardır. Bunlardan 153 cümlede “ve” bağlacı iki cümle arasında, 123 cümlede “ve” bağlacı cümle başında kullanılmıştır.

“Fakat” Bağlacı: 196 “fakat” bağlaçlı cümle vardır. Cümle başında 165; iki cümle arasında 31’dir.

“Da/de” Bağlacı: İki cümle arasında kullanımı vardır ve 175 cümleden oluşur.

“Hatta” Bağlacı: “Hatta” bağlaçlı cümlelerden cümle başı kullanım 71; iki cümle arasında 13; cümle sonunda 2 olmak üzere toplam, 86’ dır.

“Hem” Bağlacı: 78 “hem” bağlaçlı cümle vardır. Cümle başı 59; iki cümle arasında 19 cümledir.

“Yoksa” Bağlacı: 57 “yoksa” bağlaçlı cümle vardır. Cümle başında 29; iki 17; cümle sonunda 11’dir.

“Halbuki” Bağlacı: 51 “halbuki” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başındadır.

“Çünkü” Bağlacı: Cümle başında 34, iki cümle arasında 10; cümle sonunda 3 olmak üzere toplam 47’dir.

“Nitekim” Bağlacı: 43 “nitekim” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başındadır.

“Yani” Bağlacı: Cümle başında 9, iki cümle arasında 7 olmak üzere toplam 16 “yani” bağlaçlı cümle vardır.

“Hele” Bağlacı: Cümle başında 33, iki cümle arasında 4 olmak üzere toplam 37 “hele” bağlaçlı cümle vardır.

“Ya...ya” Bağlacı: İki cümle arasında 17, cümle başında 13 olmak üzere toplam 30 “ya...ya” bağlaçlı cümle vardır.

“Yahut” Bağlacı: Cümle başı 21, iki cümle arasında 8 olmak üzere toplam 29 “yahut” bağlaçlı cümle vardır.

“Oysa” Bağlacı: 28 “oysa” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Ancak” Bağlacı: Cümle başında 18, iki cümle arasında 4 olmak üzere toplam 22 “ancak” bağlaçlı cümle vardır.

“Meğer” Bağlacı: Cümle başında 16, iki cümle arasında 5 olmak üzere toplam 21 “meğer” bağlaçlı cümle vardır.

“Madem” Bağlacı: Cümle başında 13, iki cümle arasında 4 olmak üzere toplam 17 “madem” bağlaçlı cümle vardır.

“Ya” Bağlacı: Cümle başında 14, iki cümle arasında 2 olmak üzere toplam 16 “ya” bağlaçlı cümle vardır.

“Zira” Bağlacı: 15 “zira” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Kaldı ki” Bağlacı: 13 “kaldı ki” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Mamafih” Bağlacı: 12 “mamafih” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Ya da” Bağlacı: 6 “ya da” bağlaçlı cümle vardır. Hepsi iki cümle arasında kullanılmıştır.

“Eğer” Bağlacı: Cümle başı 4, iki cümle arasında 1 olmak üzere toplam 5 “eğer” bağlaçlı cümle vardır.

“Velhasıl” Bağlacı: Cümle başı 2, iki cümle arasında 1, cümle sonu 1 olmak üzere 4 “velhasıl” bağlaçlı cümle vardır.

“Keza” Bağlacı: “Keza” bağlaçlı cümle sayısı tektir ve cümle başındadır.

“Lâkin” Bağlacı: “Lâkin” bağlaçlı cümle sayısı tektir ve cümle başındadır.

Çalışmamızın birinci bölümündeki bağlaçlardan sonra bağlacımsılar gelir ve bağlaçlara göre çok daha az sayıdadırlar. Bağlacımsıların kullanım sıklıkları şöyledir:

“Zaten” Bağlacımsısı: 42 cümle belirlenmiştir. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Bak” Bağlacımsısı: Cümle başında 23, iki cümle arasında 6 olmak üzere toplam 29 cümle tespit edilmiştir.

“Gerçi” Bağlacımsısı: 27 cümle tespit edilmiştir. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

“Binaenaleyh” Bağlacımsısı: 4 cümle tespit edilmiştir. Hepsi cümle başında kullanılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümündeki bağlacımsılardan sonra bağlaçlıklar gelir. Bağlaçlıkların kullanım sıklıkları şöyledir:

“Ne var ki” Bağlaçlığı: 14 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Belli ki” Bağlaçlığı: 11 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Değil mi ki” Bağlaçlığı: 10 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“İyi ki” Bağlaçlığı: 6 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Demek ki” Bağlaçlığı: 5 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Öyle ki” Bağlaçlığı: 5 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Diyeceksiniz ki” Bağlaçlığı: 4 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Bununla Beraber” Bağlaçlığı: 3 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Gel gör ki” Bağlaçlığı: 3 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Baktı ki” Bağlaçlığı: 2 cümle tespit edilmiştir ve biri cümle başında, diğeri iki cümle arasındadır.

“Aksi takdirde” Bağlaçlığı: 1 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

“Ne yazık ki” Bağlaçlığı: 1 cümle tespit edilmiştir ve cümle başındadır.

Yukarıdaki sıralamaya uygun olarak bağlaçlar, bağlacımsılar ve bağlaçlıklar ilk bölümde incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Atabay, N.; Özel, S.; Kutluk, İ. (2003), *Sözcük Türleri*, Papatya Yayınları, İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin (2000), *Türkçenin Grameri* (6. Baskı), TDK Yayınları: 528, Ankara.
- Bolulu, Osman (1990), “İlgeç ve Bağlaçların Anlatım Değeri”, *Türk Dili Dergisi*, IV/20, s. 8-13.
- Bozkurt, Fuat (2000), *Türkiye Türkçesi* (2. Baskı), Hatiboğlu Yayınları, Yayın No: 122, Ankara.
- Çelik, Mehmet (1999), “ ‘dA’ nın İşlevleri”, *Dilbilim Araştırmaları*, s. 25-32.
- Demircan, Ömer (2004), “Odaklayıcı ‘dA’ ve Yüklem Ardına Konumlama”, *Türk Dili Dergisi*, s.10-13, İstanbul.
- Deny, Jean (1941), *Türk Dili Grameri – Osmanlı Lehçesi*, (Çev. Ali Ulvi Elöve), İstanbul.
- Dilbilim Terimleri Sözlüğü (1949), TDK. B.II.15, Ankara.
- Doğan, Gürkan (1994), “Ama Bağlacına Edimbilimsel Bir Bakış”, *Dilbilim Araştırmaları*, s. 195- 205., Ankara.
- Ediskun, Haydar (1992), *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Emre, A.Cevat (1951), *Dilbilgisi*, Hilmi Kitabevi, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1993), *Türk Dilbilgisi*, Bayrak yayınları, İstanbul.
- Gencan, Tahir Nejat (2001), *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Göğüş, Beşir (1998), *Anlatım Terimleri Sözlüğü*, Ankara.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 193, İstanbul.
- Hengirmen, Mehmet (2002), *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- _____ (1999), *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Karahan Leyla (1999), *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kaynak, Oya, “Türkçede Bağlaçlar”, *Türk Dili*, S.209, TDK yayınları, Ankara, 1969.
- Korkmaz, Zeynep (2005), “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları”, *Türk Dili*, S.638, TDK yayınları, Ankara, 2005.
- Kononov, A.N. (1956), *Çağdaş Türk Edebî Dilinin Grameri*, Sovyet İlimler Akademisi Basımevi, Moskova-Leningrad. (Türk Dil Kurumundaki çevirisinden yararlanılmıştır.)
- Koç, Nurettin (1992), *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

- Oruç, Birsal (1998), “Türkiye Türkçesinde Açıklayıcı Unsurlar Üzerine Bir İnceleme”, *Bir Dergisi*, S.9-10, İstanbul.
- Özmen, Mehmet (2000), “Türkçe’de Değil Kelimesi ve Kullanımları”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.XXIX, s.189-244, İstanbul.
- _____ (2001), “Eksik olan Dil Bilgisi Terimlerimiz Üzerine”, *Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri*, Gazimagosa.
- _____ (1987), “Da/de Bağlama ve Kuvvetlendirme Edatının Türeyişi”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Konya.
- Taner, Haldun (1988), *Kızıl Saçlı Amazon/Yaşasın Demokrasi/Tuş*, Bütün Hikâyeleri-1 (4. Basım), Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- _____ (1999), *Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu/Ayıışığında “Çalışkur”*, Bütün Hikâyeleri-2 (6. Basım), Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- _____ (1999), *Onikiye Bir Var/Sancho’nun Sabah Yürüyüşü, Gülerek Ölmek*, Bütün Hikâyeleri-3 (5. Basım), Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- _____ (1999), *Yalıda Sabah*, Bütün Hikâyeleri-4 (4. Basım), Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Topaloğlu, Ahmet (1989), *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Türkçe Sözlük (1998), I-II, TDK Yayınları: 549, Ankara.
- Türk Gramerinin Sorunları (1999), II. C., TDK Yayınları: 718, Ankara.
- Tüzün, Günay (2000), Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Yaban, Sodom ve Gomore, Kiralık Konak Romanlarında ‘Ki’li Birleşik Cümle, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Üstünova, Kerime (2002), *Dil Yazıları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Vardar, Berke (1998), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, ABC Kitabevi, Ankara.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Nazife CEYLAN

Doğum Yeri ve Yılı: Adana, 1/11/1976

Medenî Hâli: Bekâr

Adres: Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balcalı/ADANA

elmek: nceylan01@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans: 2002-2005, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Balcalı/ADANA

Lisans: 1996-2000, Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balcalı/ADANA

Lise: 1991-1994, Adana, Ondokuz Mayıs Lisesi/ADANA

Orta Okul: 1988-1991, Adana, Ondokuz Mayıs Ortaokulu/ADANA

İlkokul: 1983-1988, Adana, Yeşilevler İlkokulu/ADANA

İŞ HAYATI

2000-, Ömer Refika Halıcılar İlköğretim Okulu, Yüreğir/ADANA (Devam ediyor.)

YABANCI DİL

İngilizce

BİLGİSAYAR

Ofis programları